A 19439

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

1

1983

34939

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
Anul XII, nr. 1 (ianuarie-martie), București, 1983

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor-șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848 866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL XII, NR. 1 (IANUARIE — MARTIE), BUCUREŞTI, 1983

Sumar

Gramatică, vocabular

GABRIELA PANĂ-DINDELEGAN — Trecerea de la o conjugare la alta . . 3
ION DIACONESCU — Moduri nepersonale cu valoare predicativă 5
LUIZA SECHE — Despre sinonime 8
LAURENŢIU NICULESCU — Alcătuirea de propoziţii (fraze) după o schemă dată (II) 11

Stil, compoziţie

G. I. TOHĂNEANU — Portretul în versuri (cu aplicaţie la „Călin. File din poveste" de Mihai Eminescu) 14
VIORICA BĂLTEANU — Caracterizarea unui personaj : Măria Dinului . . 17
AL. TUDORICĂ — Descrierea („Ardealul" de Nicolae Bălcescu) 18
VASILE POENARU — Cum prezentăm o carte 22

Analize, sinteze

PAUL CORNEA — Glose asupra „Scrisorilor" lui Eminescu 25
ELEONORA ZAMŞA — M. Eminescu : „Dorinţa" 27
ELENA SANDU — Ioan Neniţescu : „Ţara mea" 29
ELENA POPESCU — Vasile Voiculescu : „Ţării mele" 31

Miscellanea

ANGELA ION — Bicentenar Stendhal 32
LIVIU LEONTE — Constantin Negruzzi 35
AL. SĂNDULESCU — Barbu Ştefănescu Delavrancea 39

Concursuri, examene

Proba de verificare a cunoştinţelor pentru admiterea în treapta I de liceu . 42
Concursul de admitere în treapta a II-a la liceele de filologie-istorie şi pedagogice 45
GEORGE SOVU — Evocarea trecutului zbuciumat al poporului român în nuvela „La Vulturi !" de Gala Galaction 47
G. BELDESCU — Concursul „M. Eminescu" : interpretarea unui text la prima vedere 49
GH. PIŢIGOI — Concurs „N. Bălcescu" 52

Cenacluri, reviste

GEORGE ŞOVU — Cronica revistelor şcolare 53

De la corespondenţii noştri 54

Tinere talente

AURA MIRCESCU — Visăm în timp 58
RODICA PALAŞ — Bob de aur 58

Debut

ALINA BODRON — În zori 59

Însemnări pe marginea cărţilor

FLORICA DIMITRESCU, *Dicţionar de cuvinte recente* (Gheorghe Moga) ; *Eminescu şi clasicismul greco-latin. Studii şi articole.* Ediţie îngrijită, prefaţă, note, bibliografie, indice de TRAIAN DIACONESCU (Petre Gheorghe Bîrlea) ; MARIN MATEI POPESCU, ADRIAN N. BELDEANU, *Mihnea al III-lea* (Mircea Handoca) 60

VASILE POENARU — Curier 63

Trecerea de la o conjugare la alta

GABRIELA PANA-DINDELEGAN
Universitatea din Bucureşti

1. Fenomenul trecerii de la conjugarea a II-a la a III-a este vechi în limbă. La sfîrşitul secolului trecut îl întîlnim în toate categoriile de texte, inclusiv în cele ştiinţifice (forme ca : *ar susţine*, Hasdeu, *EMR*, vol. 3, p. 11, *a apare*, Maiorescu, *C.*, p. 403, *a întreţine*, Hamangiu, *C.*, p. 54, 75, *a conţine*, Hamangiu, *C.*, p. 240 circulă paralel cu cele de conjugarea a II-a : *a ţinea*, Maiorescu, *C.*, p. 464, *se vor ţinea*, Hamangiu, *C.*, p. 32, *pot părea*, Maiorescu, C., p. 333). După cinci decenii, Iorgu Iordan (în *LRA*, p. 125) constata că din 20 de verbe de conjugarea a II-a numai *a avea, a bea, a durea, a putea, a şedea*, graţie unor neregularităţi de flexiune, *nu* prezintă forme paralele de conjugarea a III-a. Aceste verbe au rămas şi astăzi puternic fixate la conjugarea a II-a, circulînd cu forme flexionare unice. În cazul celorlalte verbe de conjugarea a II-a, raportul s-a modificat continuu în favoarea formelor paralele de conjugarea a III-a. Verbele *a ţinea* (şi derivaţii lui neologici : *abţine, aparţine, conţine, deţine, menţine, obţine, reţine, susţine* [1]), *a umplea* şi *a rămînea* au trecut definitiv de la conjugarea a II-a la a III-a, lucrările normative actuale consfinţind acceptarea de către limba literară a noilor forme (vezi *Îndreptar, DEX* şi *DOOM).*

În limba actuală, cu toate restricţiile lucrărilor normative, fenomenul trecerii de la conjugarea a II-a la a III-a este, credem, abaterea cu frecvenţa cea mai mare, fiind prezentă în toate categoriile de texte (exemple din literatura beletristică : *i-o place*, Barbu, *G.*, p. 20, *nu ţi-o place, ibidem*, p. 94, *mi-ar place* [2], *Barbu, I*, p. 6 ; din publicistică ; va *apare, Sportul*, 1978, 12 oct., p. 2—3, *pot încape, ibidem*, 1979, 16 iulie, p. 2—3 ; din literatura ştiinţifică : *pot reapare, AM.*, p. 100, *poate scade* [3], *ibidem*, p. 236).

Deşi fenomenul trecerii la conjugarea a III-a afectează, cu excepţia celor cinci verbe indicate mai sus, întreaga clasă de verbe a conjugării a II-a, cele mai expuse acestei modificări sînt derivatele cu prefix. Astfel, dacă întîlnim această greşeală — pentru verbe ca *a vedea, a părea* — la o categorie mai restrînsă de vorbitori, în schimb acelaşi tip de greşeală este aproape generalizat pentru derivatele lor prefixate : *a prevedea, a întrevedea, a apărea, a dispărea, a transpărea* [4]. Forme ca *vor vede, ar vede* sînt simţite greşite şi deci evitate de o categorie largă de vorbitori, în timp ce

[1] Toate cele opt verbe reproduc forma verbelor franceze *(s') abstenir, appartenir, contenir, détenir, maintenir, obtenir, retenir, soutenir,* fiind create prin copierea temei derivatului franţuzesc şi prin împrumutarea (păstrarea neschimbată sau aproape neschimbată) a prefixului.

[2] Primele două sînt forme de viitor, în structura cărora intră infinitivul, deci forma corectă ar fi trebuit să fie : *i-o plăcea, nu ţi-o plăcea*, iar ultima este formă de condiţional, în care, de asemenea, este prezent infinitivul, forma corectă fiind *mi-ar plăcea.*

[3] *Putea* se construieşte cu infinitivul, deci formele corecte trebuiau să fie *putea apărea, pot încăpea, pot reapărea, poate scădea,* întrucît verbele *apărea, încăpea, scădea* sînt, potrivit normelor literare în vigoare, verbe de conjugarea a II-a.

[4] Ca şi în cazul derivatelor lui *ţinea* (vezi nota 1), şi acestea sînt calcuri după franceză.

formele *ar prevede, ar întrevede, ar apare, ar dispare, ar transpare* [5] sînt foarte frecvente.

Trecerea acestor verbe la conjugarea a III-a are urmări asupra modului de accentuare a substantivelor provenite de la infinitivele lor lungi. Substantivele *întrevedere, prevedere* sînt des accentuate pe radical *(întrevédere, prevédere)*, după modelul infinitivelor lungi de la conjugarea a III-a : *mérgere, trécere*, vorbitorii pierzînd din vedere faptul că infinitivele lungi de la verbele de conjugarea a II-a se accentuează pe sufix : *întrevedére, prevedére*, ca și *putére, durére*. În *DOOM*, ultima lucrare normativă, se recomandă, ca și în cele anterioare, accentuarea pe sufix.

Fenomenul trecerii de la conjugarea a II-a la a III-a s-a explicat [6] prin insuficienta diferențiere a celor două conjugări, redusă, pentru unele forme ale paradigmei, exclusiv la diferențe de accent (să se compare : *vedém, vedéți* cu *trécem, tréceți)*. Cercetătorii consideră că, la origine, acesta a fost un fenomen dialectal muntenesc, extins apoi în toate regiunile și la toate stilurile funcționale ale limbii.

2. Insuficienta diferențiere a celor două conjugări a permis și treceri în sensul opus : de la conjugarea a III-a la a II-a. Se aud în limba neîngrijită forme ca : *făcém, făcéți*, în loc de formele literare *fácem, fáceți, bătém, bătéți*, în loc de *bátem, báteți, mergém, mergéți*, în loc de *mérgem, mérgeți*. Aceste treceri au fost determinate de presiunea sistemului de accentuare a majorității claselor de verbe, care la prezentul indicativ, prezentul conjunctiv și la infinitiv se comportă ca verbele în *-ea*, și nu ca cele în *-e* (să se compare : *vedém, fugim*, unde accentul cade pe sufix, cu *fácem*, unde accentul cade pe radical). Formele afectate de această modificare, redusă, în fond, la o deplasare de accent de pe radical pe sufix, sînt prezentul indicativ și conjunctiv, imperativul (care are forme identice cu prezentul indicativ) și infinitivul. În cazul imperativului, modificarea este favorizată și de lungimea formei, care, în vecinătatea pronumelor neaccentuate enclitice, ajunge la o structură de trei, patru sau cinci silabe, în care accentul cade pe prima silabă ; ex. : *fáceți-mi* (3 silabe), *fáceți-vă* (4 silabe) și *fáceți-mi-le* (5 silabe). Trecerea accentului pe sufix creează condiția apariției unei alternanțe vocalice în radical (vezi formele incorecte : *făcéți, bătéți)*. Formele de imperativ cu accentuare pe sufix sînt atît de frecvente, încît le întîlnim curent și în limba scriitorilor (vezi *făceți-vă*, Călinescu, *SN.*, p. 145). Celelalte forme de la prezentul indicativ, prezentul conjunctiv și de la infinitiv au rămas limitate la domeniul neliterar al limbii. Toate lucrările normative combat forme ca : *(să) făcém, (să) bătém, (să) mergém, a făcéa, a bătéa, a mergéa*. Normele literare nu admit nici formele de imperativ cu sufixul accentuat, recomandînd, pentru imperativul plural, forme de tipul *făceți*.

3. Cele două tendințe analizate aici : trecerea de la conjugarea a II-a la a III-a și de la conjugarea a III-a la a II-a afectează zone aproximativ complementare ale paradigmei. Trecerea de la conjugarea a III-a la a II-a determină, după cum spuneam, modificarea formelor de prezent indicativ și conjunctiv și de imperativ, zone neafectate de trecerea în sens opus. Există o singură zonă a paradigmei : infinitivul (și formele compuse cu infinitivul : viitorul, condiționalul prezent, imperativul negativ) în care se suprapun ambele tendințe (ex. : *vă făcéa*, unde verbul apare cu formă gre-

[5] Și între aceste forme apare o deosebire de frecvență : formele de conjugarea a II-a sînt mult mai frecvente la derivatele lui *părea*.

[6] Vezi, de exemplu, Iordan, *LRA*, p. 124.

șită de conjugarea a II-a, alături de *va scáde*, unde verbul apare cu formă greșită de conjugarea a III-a).

4. Date fiind tendințele de trecere în ambele sensuri și numeroasele greșeli care rezultă de aici, elevii trebuie să manifeste o grijă deosebită pentru forma corectă și pentru accentuarea corectă a verbelor aparținînd acestor două clase.

Izvoare și lucrări de referință :

AM = *Agenda medicală*, Editura medicală, 1979.
Barbu, *G.* = Eugen Barbu, *Groapa*, E.P.L., 1968.
Barbu, *I.* = Eugen Barbu, *Incognito*, 2, Editura Eminescu, 1977.
Călinescu, *SN* = G. Călinescu, *Scrinul negru*, E.P.L., 1960.
DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, 1975.
DOOM = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Academiei, 1982.
Hamangiu, *C.* = C. Hamangiu, *Codul civil român*, Biblioteca pentru toți, Secția juridică, 1897.
Hasdeu, *EMR* = B. Petriceicu-Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, 3, ediție îngrijită de Gr. Brâncuș, Editura Minerva, 1976.
Îndreptar = *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a III-a, 1971.
Iordan, *LRA* = Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*, Iași, 1943.
Maiorescu, *C.* = Titu Maiorescu, *Critice*, text stabilit de Domnica Stoicescu, E.P.L., 1966.

Moduri nepersonale cu valoare predicativă

ION DIACONESCU
Universitatea din București

Calitatea de p r e d i c a t nu este legată direct de valoarea personală a modurilor verbale, pentru că predicatul se poate exprima și prin alte părți de vorbire care nu cunosc, în plan morfologic, această categorie gramaticală : a d v e r b u l : *F i r e ș t e că am înțeles ;* i n t e r j e c ț i a : *B r a v o voună ;* s u b s t a n t i v u l : *C i n s t e fruntașilor*. De aceea, exprimarea predicatului printr-un verb la un mod nepersonal apare ca o posibilitate, cu atît mai mult cu cît chiar referința la persoană este actualizată, în cele mai numeroase cazuri, prin prezența subiectului : *El a plecat înainte de a veni t u ; Plecînd și e l, am rămas numai noi doi.* Realizarea raportului cu subiectul constituie pentru unii cercetători [1] argumentul predicativității verbelor la moduri nepersonale. Nu acest fapt este însă esențial, pentru că subiectul poate fi exclus chiar din relația cu verbe la moduri personale.

Vom considera ca definitorie pentru valoarea predicativă a modurilor nepersonale p o z i ț i a s i n t a c t i c ă a verbului în structura propoziției al cărei nucleu predicativ îl reprezintă. În funcție de aceasta, se disting trei situații condiționale : *(a)* verbul la un mod nepersonal este predicat al unei

[1] Matilda Caragiu-Marioțeanu, *Moduri nepersonale, în Studii și cercetări lingvistice*, XIII, 1962, nr. 1, p. 29—45. Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Albatros, 1982, p. 250—251.

propoziții independente: *A se face liniște; Devăzut și paginile următoare; Plecat după marfă;* (b) verbul la un mod nepersonal este predicat al unei propoziții regente: *A se reține că toți au fost de acord; De notat că nimeni nu a lipsit;* și (c) verbul la un mod nepersonal este predicat al unei propoziții subordonate marcate printr-un element de relație (pronume sau adverb relativ), caracteristic expansiunii sintactice la nivelul frazei: *El nu are ce învăța de la tine; Nu avem unde pune aceste cărți.* Rezultă din cele înfățișate pînă acum că determinantă pentru valoarea predicativă a verbelor la moduri nepersonale este capacitatea de a da expresie sintactică unei unități de tip propoziție — independentă, regentă sau dependentă —, marcată prin indici specifici. Această capacitate de a îndeplini funcția de predicat o pot avea verbele sau locuțiunile verbale la modurile infinitiv, supin și participiu, excepție făcînd gerunziul care nu poate apărea în nici una din cele trei situații prezentate mai sus.

1. *Infinitivul*, după cum se știe, este un mod dependent, ceea ce înseamnă că apare în prezența unui termen regent, față de care îndeplinește o funcție sintactică de determinare: subiect: *A munci este o datorie de onoare;* nume predicativ: *Sarcina noastră este de a învăța;* atribut: *Tu ai obligația de a îndeplini această sarcină;* complement direct: *El începu a cînta o doină;* complement indirect: *Eu sînt gata de a răspunde la orice întrebare;* circumstanțial de timp: *A plecat înainte de a răsări soarele;* circumstanțial de mod: *Mergea fără a privi în jur;* circumstanțial de scop: *Ți-am scris pentru a te ruga ceva.* În calitate de *regent* al unui grup sintactic, verbul la infinitiv poate primi toți determinanții de tip verbal, indiferent de categoria modală, personală sau nepersonală: subiect [2], complement direct sau indirect, complemente circumstanțiale.

Sînt însă două situații în care verbul la infinitiv nu se mai subordonează altei părți de propoziție, îndeplinind singur funcția de predicat.

(a) În propoziții independente prin care se transmit sau se formulează o recomandație, o prescripție, o indicație, o interdicție sau un avertisment public, infinitivul dă expresie sintactică și semantică unor valori ale imperativului: *A nu se fuma; A se agita înainte de întrebuințare; A se păstra la loc uscat; A nu se apleca în afară.* În stilul publicistic, cînd unui cuvînt sau unei propoziții se atribuie altă semnificație, infinitivul este preferat în locul imperativului: *O afluență deosebită de asemenea „vînzători" (a se citi speculanți) cunosc tarabele...;* Tot cu valoare de imperativ, se întrebuințează infinitivul în stilul științific, ca tehnică de referință sau de comparație bibliografică: *A se vedea capitolul X; A se compara cu poemul Y.* Aceeași propoziție poate căpăta calitatea de regentă cînd de ea depinde o altă propoziție subordonată: *A nu se fuma unde sînt copii; A se vedea și ce-a scris Rebreanu.*

(b) În propozițiile subordonate construite cu pronumele și adverbele relative *cine, ce, care, cît, unde, cînd, cum,* dependente de verbele *a avea* și (mai rar) *a fi,* infinitivul se definește ca mod predicativ, fiind

[2] Subiectul poate fi identic cu al verbului determinat: *El începu a cînta;* sau distinct, propriu infinitivului: *Tu ai venit înainte de a pleca el.* În acest ultim caz, vom deosebi, în analiză, un subiect *principal (Tu ai venit)* și un subiect *secundar (înainte de a pleca el),* pe lîngă verbul la infinitiv nepredicativ.

echivalent cu conjunctivul : *Nu are cine mă ajuta acum la matematică (cine să mă ajute acum la matematică) ; Tu nu ai ce face aici ; N-are cine rămîne ; N-avea pe unde intra în casă ; N-are cînd pregăti toate astea ; N-a avut cum face ; Cînd e minte nu-i ce vinde.* În cazul acestor construcții, se recomandă, în analiză, o soluție globală, considerîndu-se întreaga construcție relativă *(cine mă ajuta acum la matematică, ce face aici)* o parte de propoziție (subiect sau complement direct) [3], neluîndu-se în seamă două fapte esențiale. Mai întîi, întreaga construcție relativă infinitivală este marcată printr-un element de relație caracteristic propozițiilor subordonate *(cine, ce, unde* etc.), apoi, construcția *(N-are) cine mă ajuta acum la matematică* se structurează, adică se organizează în raport cu verbul *ajuta*, de care depind sintactic celelalte unități, *analizabile* la nivelul propoziției : *cine* — subiect, *mă* — complement direct, *acum* — complement circumstanțial de timp, *la matematică* — complement indirect, funcții care se anulează, în analiză, dacă socotim întreaga construcție relativă *subiect*, și nu subiectivă pe lîngă verbul *a avea* din propoziția regentă.

2. Supinul este, ca și infinitivul, un mod dependent, a cărui întrebuințare este condiționată de prezența unui regent verbal, nominal sau adjectival, față de care îndeplinește o funcție sintactică de determinare : subiect : *Rămîne de văzut ; Este ușor de spus, dar greu de făcut ;* nume predicativ : *Apa este de băut ;* atribut : *Am o mașină de scris ;* complement direct : *El are de rezolvat o problemă ;* complement indirect : *Ne-am pregătit de arat ; Cartea este bună de citit ;* circumstanțial de cauză : *A obosit de umblat*, nu *de stat ;* de scop : *A plecat la vînat ;* de relație : *De venit, n-a mai venit.* În calitate de *regent*, supinul, spre deosebire de infinitiv, primește un număr mai redus de determinanți.

În două situații, verbul la supin îndeplinește funcția de predicat al propoziției, putînd fi substituit cu infinitivul, cu imperativul sau cu conjunctivul cu valoare de imperativ.

(a) În propoziții independente ca procedeu de formulare a unei indicații bibliografice sau de raportare la altceva : *De văzut și paginile următoare ; De comparat cu finalul piesei „Năpasta"*. Prin folosirea supinului, valoarea imperativă este mult atenuată. În stilul administrativ, supinul este întrebuințat ca formulă de rezoluție. Pe o cerere, o persoană cu responsabilitate notează *de rezolvat*, aceasta însemnînd că cererea se va rezolva cîndva, căci dacă ar fi scris *rezolvat* asta ar fi însemnat că deja s-a rezolvat.

(b) În propoziții regente, verbele la supin cunosc o mai largă întrebuințare, mai cu seamă în stilul publicistic : *De reținut că toată lumea a fost prezentă ; De subliniat că succesul a fost deplin.* Nedependența verbului la supin de un regent, precum și prezența unei subordonate subiective marcate prin conjuncția *că* reprezintă notele definitorii ale valorii predicative a supinului.

3. *Participiul*, prin poziția sa dependentă de un substantiv, îndeplinește funcțiile sintactice ale adjectivului, cu care, de cele mai multe ori, este asimilat. De aceea, întrebuințările cu valoare predicativă ale participiului sînt accidentale, consecință a unor comprimări sintactice, cu circulație în stilul administrativ. *Aprobat* pe un act înseamnă pentru cel care

[3] *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, București, Editura Academiei, 1966, p. 83.

dă această rezoluție *Se aprobă, amînat — se amînă* sau *a fost amînat — promovat — este promovat* sau *a fost promovat*. Unele magazine își anunță cumpărătorii *Închis. Gestionarul plecat în concediu*. I. L. Caragiale ne mai încîntă cu jocul său lingvistic, plin de spirit și de savoare, din *Telegrame : Costăchel Gudurău liberat az dimineață lipsă probe intenție asasinat. Împacat cu directoru. Pupat toți piața endependenți*[4].

În aceste cazuri, s-ar putea invoca elipsa verbului auxiliar și nu ar fi vorba de întrebuințări ale participiului, ci ale indicativului prezent sau perfect. Noi relevăm însă uzul special al participiului care, în situațiile prezentate, pune în circulație o semnificație deosebită de a celorlalte moduri. Formula *respins* poate să însemne *se respinge* (acțiunea fiind simultană cu momentul comunicării ei), *este respins, s-a respins, a fost respins*. Acest înțeles general, ambiguu, cu multiple posibilități de interpretare, motivează întrebuințarea participiului ca predicat.

Despre sinonime

LUIZA SECHE
Institutul de Lingvistică, București

Bogăția elementelor de vocabular constituie un prețios izvor pentru orice exprimare orală sau scrisă. Dar bogăția unei limbi nu este ilustrată numai de cantitatea cuvintelor, de numărul sensurilor și al îmbinărilor de cuvinte specifice, fixate de-a lungul timpului prin uz, ci și de volumul și calitatea acelor cuvinte variate și expresive care denumesc aceeași noțiune și pe care specialiștii le numesc sinonime.

Pentru ca două cuvinte, două sensuri, două nuanțe semantice să obțină statut de sinonime reciproce, hotărîtor este *conținutul lor comun*. Deși denumesc aceeași realitate, sinonimele o fac din planuri adesea foarte diferite ale limbii, fapt pentru care unii lingviști manifestă uneori rezerve în ceea ce privește recunoașterea largă a sinonimiei, limitînd-o la așa-zisa sinonimie lexicală parțială, imperfectă sau relativă și considerînd cazuri de excepție sinonimia totală, perfectă sau absolută. Poziția extrasemantică (adică apartenența la un stil ori la altul, la o arie geografică ori la alta, la o epocă istorică ori la alta) a fiecăruia dintre termenii perechii ori seriei lexicale trecînd pe planul al doilea, al condiției neesențiale, nu poate altera calitatea identității semantice ca atare. Termenii sinonimi pot fi substituiți unul prin altul, într-un context dat, fără ca valoarea de ansamblu a mesajului să se modifice. Sînt, așadar, *sinonime*, toate perechile sau seriile lexicale, care, substituite într-un mesaj concret dat, nu alterează conținutul esențial al acestuia, iar *sinonimia* cuprinde domeniul de relații al sinonimelor.

Alături de *polisemie* (fenomen semantic care constă în faptul că aceluiași înveliș sau complex sonor i se asociază mai multe sensuri, fără a pierde semnificația lui inițială sau primordială ; de exemplu, substantivele *cap, corn, mînă, picior, rod, salbă* sînt cuvinte purtătoare de mai multe sensuri, dar care, în context, fiecare are cîte un singur înțeles lexical, pus în valoare de relațiile lui cu celelalte cuvinte), de *omonime* (unde există identitate perfectă în planul expresiei, al formei sonore, și

[4] I. L. Caragiale, *Opere*, II, *Momente și schițe*, Editura pentru Literatură și Artă, 1952, p. 107.

diferență totală în ceea ce privește conținutul semantic ; de exemplu, *leu* [1] „animal" și *leu* [2] „unitate monetară", *masă* [1] „mobilă" și *masă* [2] „mulțime", *semăna* [1] „a însămînța" și *semăna* [2] „a fi asemănător", *somn* [1] „stare de repaus" și *somn* [2] „pește"), de *antonime* (cuvinte perechi, cupluri corelative ale căror sensuri sînt diametral opuse, fiecare cuvînt evocînd imaginea celuilalt, negîndu-l totodată ; de exemplu : *bun-rău, mare-mic, tînăr-bătrîn, aproape-departe, sus-jos, tare-încet)* și de *paronime* (cuvinte foarte asemănătoare, aproape identice în ceea ce privește forma, însă deosebite în privința conținutului lor semantic, de exemplu, *releva* „a scoate în evidență" și *revela* „a dezvălui", *orar* „program" și *oral* „(examen) vorbit", *originar* „referitor la origine" și *original* „deosebit, aparte", *evolua* „a se dezvolta" și *evalua* „a prețui", *conjunctură* „concurs de împrejurări" și *conjectură* „presupunere, supoziție"), *sinonimele* constituie principalele categorii semasiologice ale unei limbi *.

Limba recurge la sinonime din nevoia de a nuanța, de a varia sau de a preciza ideea. De pildă, substantivul *neam*, într-un context ca : *Neamul românesc*, este sinonim cu *națiune, popor*, (popular) *norod*, (învechit) *limbă, semințe*. Alta este seria sinonimică a substantivului *neam* într-o formulare ca : *Un neam de eroi*, unde corespondentele cu care poate fi substituit sînt : *popor, populație, semințe*, (popular) *norod*, (învechit) *lume, rudă, rudenie*, după cum, într-un citat ca : *Oamenii din același neam*, pe *neam* îl putem înlocui cu sinonimele : *semințe, spiță, viță*, (livresc) *stirpe*, (Transilv.) *porodiță*, (învechit) *rod, soi, stepenă*. Alt lanț de sinonime poate înlocui pe *neam* din exemplul : *Din neamul bunilor*, și anume : *semințe, trib*, (învechit și popular) *sămînță*, după cum bogată și variată este seria substituenților sinonimici dintr-un context ca : *S-a adunat cu tot neamul lui*, și unde, atît spațial (în diverse regiuni ale țării), cît și temporal (în trecut și azi), cuvîntului de care ne ocupăm îi corespunde : *familie, viță*, (livresc) *stirpe*, (astăzi rar) *semințe, tălaie*, (Mold. și Transilv.) *pojijie*, (învechit) *femeie, rudă, rudenie*. În contextul : *Am cîteva neamuri foarte apropiate, neam* este sinonim cu *rubedenie, rudă, rudenie*, (învechit) *nemotenie*, (regional) *nat, nemenie, nemet, nemeșug*, (Mold.) *cimotie*. În sfîrșit, trecînd pe altă coordonată semantică, într-un mesaj ca : *Toate neamurile de fructe, neam* este echivalent cu *categorie, chip, fel, gen, soi, sort, specie, tip, varietate*, (regional) *madea, sad*, (învechit) *plasă*.

Varietatea sinonimică a lexicului limbii române are o dublă sursă : pe de-o parte, evoluția internă a limbii prin expansiunea semantică a cuvintelor vechi și prin dezvoltarea capacității unor cuvinte de a avea mai multe sensuri (polisemie sau polisemantism), iar pe de altă parte, contactul culturii noastre cu alte limbi, fapt care a determinat mărirea inventarului de cuvinte românești cu numeroase neologisme (în imensa lor majoritate pe fond latin). Iată, de pildă, schema semantică a adjectivului și adverbului *exact*, așa cum este ea prezentată în recentul *Dicționar de sinonime al limbii române (DSR)*, elaborat de Luiza Seche și Mircea Seche și apărut în Editura Academiei, 1982 :

1. adj. adevărat, corect, drept, just. *Concluzii exacte. 2.* adv. bine, corect, precis. *I-a dat exact calculul. 3.* adj. fidel. *Reproducere exactă. 4.* adv. întocmai, literal, textual, ad litteram. *A reprodus exact cele citite.*

* Într-un mod de neînțeles, în *Sinteze de limba română*, ediția a doua. Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 16—22 și 24—29, *sinonimele* au fost tratate într-un capitol special, separate de celelalte categorii semasiologice cunoscute : *polisemie, omonime, antonime* și *paronime*.

5. adj. fix, precis. *Ora exactă.* 6. adj. precis, riguros, strict, ştiinţific. *O definiţie exactă.* 7 adv. absolut, aidoma, aievea, asemenea, chiar, deopotrivă, identic, întocmai, (popular) aşijderea, (Mold.) liştai, (Bucov.) atocma, tij, tocmai. *Este exact ca tatăl său.* 8. adv. chiar, drept, întocmai, precis, tocmai, (popular) oblu, taman, (învechit) prisne, (Olt.) tam, (Transilv.) acurat, (figurat) curat. *Îl nimereşte exact în frunte.* 9. adv. chiar, întocmai, (învechit) săvai, (popular) oblu, taman, (regional) aşa şi. *Exact aşa s-a întîmplat.*

Sinonimia este o categorie semantică incontestabilă, ilustrată de-a lungul procesului de dezvoltare a limbii literare şi reliefată de bogăţia şi de originalitatea modalităţilor de expresie. În delimitarea, fixarea şi definirea sinonimelor, condiţia fundamentală este posibilitatea ca unii termeni, intraţi în concurenţă, să fie substituiţi, în toate izvoarele contextuale care ilustrează sensul respectiv, fără ca înţelesul cuvîntului să se schimbe. Verificarea relaţiei sinonimice trebuie să pornească de la m e s a j, înglobînd, în aceeaşi realitate, atît actul de comunicare scrisă, cît şi actul de comunicare orală. Acest mod de abordare a sinonimiei lărgeşte considerabil perspectiva fenomenului pe care îl prezentăm.

Împărţirea tradiţională şi limitativă a sinonimelor în *totale* şi *parţiale* este nesatisfăcătoare ; în analizarea sinonimelor trebuie să se plece de la *sinonime pur şi simplu.* Selectate, grupate, ierarhizate şi confruntate prin procedeul substituţiei, după criteriul semantic, *seriile sinonimice* etalează întreaga bogăţie, diversitate şi expresivitate a limbii române. O cercetare atentă a sinonimiei trebuie să aibă în vedere atît termenii literari care intră în relaţii sinonimice, cît şi termenii neliterari cu oarecare circulaţie, întîlniţi în lucrări cu caracter mai larg, regionali, populari, livreşti, familiari, rari, argotici, creaţii personale, curiozităţi lexicale etc. Nu în acelaşi mod trebuie considerate sinonimele „tehnice" din lucrările de strictă specialitate, care au un caracter limitat, specializat, pur livresc. Prezentăm încă două exemple (un substantiv şi un verb, cu sinonimele lor), preluate din acelaşi *Dicţionar de sinonime al limbii române,* pomenit mai sus, pentru a ilustra concret cît de mare este bogăţia, varietatea şi expresivitatea acestei categorii semantice în cadrul limbii noastre. La substantivul *î n f u m u r a r e* sînt înregistrate 34 de sinonime : aroganţă, fală, fudulie, infatuare, îngîmfare, mîndrie, orgoliu, semeţie, trufie, varietate, (livresc) fatuitate, morgă, prezumţie, suficienţă, (rar) superbie, ţanţoşenie, (popular) măreţie, mărire, (familiar) ifos, ţîfnă, (regional) făloşenie, făloşie, (învechit) fălnicie, laudă, mărie, mărime, mîndreţe, pohfală, preaînălţare, preaînălţime, semeţire, trufă, trufăţie, zădărnicie. *Înfumurarea lui este cu totul nejustificată.*

În sfîrşit, verbul *i n v e s t i g a* poate fi substituit, în interiorul celor două sensuri pe care le are, cu 12 sinonime : *1.* a analiza, a cerceta, a examina, a studia, a urmări, (livresc) a considera, (învechit) a medita, a privi, a socoti, (figurat) a explora, a scărmăna. *A investiga cauzele unui fenomen.* 2. (figurat) a sonda. *A investiga opinia publică.*

*

Cele cîteva consideraţii teoretice, precum şi exemplele concrete cu care am ilustrat prezentarea noastră au încercat să demonstreze, extrem de succint, faptul că *sinonimia lexicală reflectă procesul istoric al dezvoltării limbii noastre.* Acest proces este rezultatul unor puternice acumulări *cantitative* de cuvinte, consecinţă a cerinţelor progresului material şi spiritual al societăţii, proces dublat şi de o sporire *calitativă* prin

potențarea și nuanțarea sensurilor cuvintelor vechi, existente în limbă, datorită intervenției stilistice inventive a graiului popular, scriitorilor, oamenilor de știință, contactului cu alte limbi, fenomenului cultural în general.

Studierea și folosirea atentă a sinonimelor românești este în măsură să ateste și să convingă asupra cantității și calității mijloacelor de exprimare de limba noastră și să demonstreze, în chipul cel mai relevant, că aceste categorii semantice sînt o componentă definitorie pentru bogăția, originalitatea și expresivitatea limbii române.

Alcătuirea de propoziții (fraze) după o schemă dată (II)

LAURENȚIU NICULESCU
Școala Generală Nr. 110, București

Pentru a rezolva acest tip de exercițiu la nivelul frazei, este necesar să recapitulăm unele cunoștințe în legătură cu propoziția și fraza. Știm că există o corespondență între funcțiile sintactice și propozițiile subordonate. De altfel, este bine să ne imaginăm fraza ca pe o propoziție în care funcțiile sintactice sînt satisfăcute de propoziții : funcția de *subiect* este îndeplinită de *subordonata subiectivă*, funcția *de nume predicativ* este îndeplinită de *subordonata predicativă*, funcția de *complement direct* este îndeplinită de subordonata *completivă directă*, și așa mai departe. Ne apare limpede astfel că toate funcțiile sintactice (inclusiv cea de subiect și cea de nume predicativ) sînt subordonate față de funcția de predicat (care ar corespunde regentei).

Alegerea regentei, mai precis a predicatului regentei este lucrul cel mai important pentru rezolvarea exercițiului de compunere de fraze după schemă.

Vom încerca să ilustrăm această afirmație, arătînd care ar fi procedeul de construire a propoziției subordonate subiective. Știm că există în limba română verbe care au proprietatea de a cere ca funcția de subiect să fie îndeplinită printr-o propoziție. Astfel de verbe sînt : reflexivele impersonale *(se bănuiește, se crede, se spune* etc.) ; verbele impersonale și unipersonale *(a fi — era* cît pe ce să... ; *a rămîne — rămîne* să... ; *a rezulta, a trebui)* ; verbele copulative însoțite de un nume predicativ exprimat printr-un adverb *(e bine, e probabil, e potrivit, e necesar* etc.) ; de asemenea, adverbul predicativ cere ca funcția de subiect să fie îndeplinită de o propoziție *(probabil, bineînțeles, desigur, evident, firește* etc.).

Subordonata subiectivă se mai poate obține și prin înlocuirea subiectului unei propoziții printr-o propoziție, așa cum este îndeajuns de bine ilustrat în manualul de clasa a VIII-a.

Construim, așadar, subiectiva în felul următor : alegem un verb predicat dintr-una din categoriile enumerate sau un adverb predicativ, care va fi predicatul propoziției regente *(Se știe..., Era (cît pe ce)..., E bine..., Desigur...* etc.), se adaugă imediat conjuncția sau relativul care se potrivește (pentru aceste tipuri de verbe vom alege conjuncții, deoarece dau construcții mai firești, după cum se va vedea) : *Se știe că...,*

Era (cît pe ce) să..., E bine să..., Desigur că... ; se adaugă apoi predicatul subordonatei *(Se știe că e bolnav, Era (cît pe ce) să cad, E bine să amînăm, Desigur că ne vedem);* se completează fraza în așa fel ca să obținem exemple cît mai folosite *(Se știe că Ion e bolnav, E bine să amînăm plecarea, Desigur că ne mai vedem pînă săptămîna viitoare.).* Se observă că alegerea unui verb-predicat intranzitiv în subordonată este cea mai comodă și nu cere de obicei completări ale subordonatei. Dacă dorim să introducem subiectiva prin locuțiunea conjuncțională *ca... să,* exerciții destul de pretențios, nu avem decît să trecem predicatul subordonatei la pasiv *(E bine ca plecarea să fie amînată pentru altă zi).* Această constatare, se înțelege, este valabilă și pentru alte tipuri de subordonate.

Subordonata predicativă se construiește într-un fel asemănător cu cel descris mai sus. Se știe de asemenea că o serie de verbe predicat se construiesc în limba română cu nume predicativ *(a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a se numi* etc.). Se alege deci verbul predicat al regentei *(... este ..., ... devine ..., ... ajunge ...),* se adaugă o conjuncție sau un relativ *(... este să ..., ... devine ce ..., ...ajunge cum ...),* se adaugă predicatul predicativei — care dacă va fi de mișcare va simplifica mult rezolvarea — *(... este să plece ; ... devine ce și-a dorit ; ...ajunge cum nu mă așteptam),* se adaugă subiectul principalei *(Dorința este să plece. El devine ce și-a dorit. Ion ajunge cum nu mă așteptam.),* se completează frazele, eventual timpul verbelor *(Dorința lui este să plece cît mai repede. El a devenit ce și-a dorit. Ion a ajuns cum nu mă așteptam.).*

Subordonata completivă directă se construiește într-un mod asemănător : se alege un verb predicat al regentei care trebuie să fie tranzitiv (verbele care înseamnă *a spune,* verbele de voință, *a putea* etc. : *a întreba, a porunci, a pretinde, a striga, a spune, a zice* etc., *a dori, a considera, a voi, a vrea* etc., *a putea),* se pune verbul la un mod predicativ — eventual poate să nu stea la un mod predicativ, în acest caz trebuie ales imediat un predicat pentru regentă — *(...am întrebat ..., ... voia..., ... puteai...),* se alege o conjuncție sau un relativ convenabil *(... am întrebat cînd / dacă / unde / cum / cine / cît..., ... voia să..., puteai să...),* se pune predicatul subordonatei *(L-am întrebat cînd [...] pleacă. Ion voia să mă vadă. Puteai să-mi spui că nu te mai întorci.).* După cum se vede, am adăugat și funcțiile care completează sensul frazei.

În ceea ce privește subordonata completivă indirectă, este necesar de asemenea să avem permanent la îndemînă o listă de verbe care „cer" complementul indirect, respectiv completiva indirectă. Știm că aceste verbe sînt mai ales locuțiunile, dar și verbe ca *a aminti, a îndemna, a bănui* etc. ; o mențiune merită predicatele nominale cu numele predicativ exprimat prin adjectiv *(a fi mîndru, a fi capabil, a fi bucuros* etc.). Alegem, așadar, predicatul regentei, apoi urmăm aceleași operații pe care le-am descris mai sus. Vom încerca să arătăm cum se poate construi completiva indirectă depinzînd de un verb la un mod nepredicativ, așa cum am sugerat și mai sus. Și în acest caz se începe cu verbul de care depinde construcția, deci verbul regent, care nu este însă predicatul propoziției. Alegem un verb la un mod nepersonal care „cere" completiva indirectă *(... amintindu-și ...),* adăugăm predicatul regentei *(L-am surprins (văzut) amintindu-și ...),* apoi o conjuncție sau un relativ *(L-am surprins amintindu-și unde...)* și, în sfîrșit, predicatul subordonatei *(L-am surprins amintindu-și unde ne-am întîlnit).*

În ceea ce privește propoziția subordonată atributivă, aceasta se poate construi plecînd de la orice fel de subordonată, cu singura condiție

de a îndeplini printr-un substantiv funcţia acelei propoziţii. Vom ilustra pe scurt cele spuse, luînd cîte un exemplu din cele construite. *Se ştie că Ion e bolnav / Se ştie faptul că Ion e bolnav* (sau, echivalent, *S-a aflat vestea că Ion este bolnav) ; L-am întrebat cînd pleacă. / I-am pus întrebarea cînd pleacă* (sau, echivalent, *Ei i-au pus întrebarea dacă pleacă. L-am surprins amintindu-şi de locul unde ne-am întîlnit).*

Propoziţiile circumstanţiale depind mai puţin de regimul verbului din regentă, cît de conjuncţiile specifice prin care sînt introduse şi de sensul pe care îl exprimă. Subordonatele circumstanţiale depind de regimul verbului regent în sensul că verbul respectiv nu trebuie să fie un verb care cere neapărat satisfacerea unei anumite funcţii sintactice (aşa cum am văzut că este cazul cu verbele care cer satisfacerea funcţiei de subiect printr-o propoziţie, cu verbele copulative sau cu unele verbe tranzitive). Este necesar numai să reţinem relativele şi conjuncţiile specifice pentru anumite subordonate : *cînd* pentru temporală, *cum* pentru modală, *unde* pentru circumstanţiala de loc, *încît* pentru consecutivă, *dacă* pentru condiţională, *deşi* şi locuţiunile sale pentru concesivă etc. Este bine ca, după ce am construit circumstanţiala respectivă, să verificăm dacă nu cumva verbul predicat al regentei, fiind rău ales, propoziţia a căpătat o altă funcţie.

Construcţia după scheme mai complicate presupune aplicarea de mai multe ori a regulilor de construcţie pe care le-am dat pentru schemele simple. De exemplu, să construim o subiectivă a unei subiective, deci după schema *principală — subiectivă — subiectivă.* Este evident că regula de construcţie a subiectivei se aplică mai întîi la predicatul regentei, apoi la cel al primei subiective *(E bine... ; E bine să se ştie... ; E bine să se ştie ce mi-ai spus).* Dacă vrem să adăugăm încă o subiectivă la cele construite înlocuim predicatul ultimei subiective cu un predicat care cere la rîndul său subiectiva *(E bine să se ştie că trebuie neapărat să plec.).*

Pentru schema *subiectivă — principală — predicativă* trebuie să observăm mai întîi că nu există nici un predicat care să ceară satisfacerea funcţiei de subiect prin propoziţie şi să fie şi copulativ, deci subiectiva va proveni neapărat din transformarea subiectului. Pentru acest caz este necesar să construim mai întîi un „schelet". Verbul predicat cel mai productiv pentru a satisface schema este *a însemna.* „Scheletul" va fi *ceva înseamnă ceva,* în care fiecare dintre *ceva* va fi dezvoltat într-o propoziţie, ceea ce presupune cîte un predicat, respectiv introdus prin cîte o conjuncţie subordonatoare sau relativ *(... ai mîncat înseamnă ... ţi-e foame), (Dacă ai mîncat înseamnă că nu-ţi mai e foame).*

Se impun cîteva precizări cu privire la aprecierea rezultatelor acestui fel de exerciţiu. Mai întîi, o frază „frumoasă" numim în gramatică nu o frază foarte imaginativă, încărcată de figuri de stil, ci o frază simplă, care satisface exact schema dată şi care este cît mai frecventă în limbă, o frază care are cele mai multe şanse să fie rostită în vorbirea cotidiană. E bine să ne ferim de frazele corecte gramatical, dar despre care nu sîntem siguri că le-am putea auzi vreodată.

În general, cu cît avem mai multe verbe cu acelaşi regim la îndemînă (deci un vocabular mai bogat) şi cu cît ştim mai bine să completăm fraza la sfîrşit (schimbarea timpului, a modului la verb, trecerea lui la forma negativă, schimbarea persoanei, adăugarea de circumstanţiale etc.), cu atît fraza va fi un exemplu mai potrivit şi va dovedi buna noastră pregătire.

Portretul în versuri

(cu aplicație la „Călin File din poveste" de Mihai Eminescu)

G. I. TOHANEANU
Universitatea din Timișoara

Iar de sus pîn-în podele un painjăn prins de vrajă
A țesut subțire pînză străvezie ca o mreajă ;
Tremurînd ea licurește și se pare a se rumpe,
Încărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe.
După pînza de painjăn doarme fata de-mpărat ;
Înecată de lumină e întinsă în crivat.
Al ei chip se zugrăvește plin și alb : cu ochiu-l măsuri
Prin ușoara-nvinețire a subțirilor mătăsuri ;
Ici și colo a ei haină s-a desprins din sponci ș-arată
Trupul alb în goliciunea-i, curățiа ei de fată.
Răsfiratul păr de aur peste perini se-mprăștie,
Tîmpla bate liniștită ca o umbră viorie,
Și sprîncenele arcate fruntea albă i-o încheie,
Cu o singură trăsură măiestrit le încondeie ;
Sub pleoapele închise globii ochilor se bat,
Brațul ei atîrnă leneș peste marginea de pat ;
De a vîrstii ei căldură fragii sînului se coc,
A ei gură-i descleștată de-a suflării sale foc,
Ea zîmbind își mișcă dulce a ei buze mici, subțiri ;
Iar pe patu-i și la capu-i presurați-s trandafiri.

În toiul nopții, sub lumina lunii care se înalță pe cer „ca o vatră de jăratic", Călin răzbate anevoie în castelul străjuit de „străvechii codri", reușind să se strecoare „pe-a degetelor vîrfuri în ietacul tăinuit" al fetei de împărat. Prejmuită de flori („Iar pe patu-i și la capu-i presurați-s trandafiri"), copila doarme. Așa o surprinde „zburătorul", adăpîndu-și simțirea cu „harurile goale" ale frumuseții. Contemplarea iubitei în somn este un motiv asupra căruia Eminescu revine în postuma *Dormi !*, datînd din 1876, anul apariției poemului *Călin* în revista *Convorbiri literare*, la 1 noiembrie. Studiind, cu meticulozitatea lui proverbială, cele trei versiuni manuscrise ale postumei, Perpessicius însuși observă că ele „aparțin, prin topografie, coli de hîrtie, cerneală și scris, momentului ieșean *Călin*, din toamna lui 1876" (Mihai Eminescu, *Opere, V, Poezii postume*, Anexe, Note și variante, [...] Editura Academiei, 1958, p. 202). Există, așadar, afinități, deloc neglijabile, între portretul fetei de împărat din basmul *Călin* și detaliile inti-

miste din remarcabila postumă *Dormi !*, din păcate destul de puțin cunoscută. Tocmai de aceea reținem, din „miezul" ei, următoarele versuri :

Lasă-te-n perini — eu îți voi da pace.
Dormi tu — și lasă să rămîn deștept.
Pe cînd citesc, întotdeauna-mi place,
Din cînd în cînd să cat la tine drept.

Să văd cum dormi...
să te admir cu drag...
Cu gura-abia deschisă-ncet respiri,
De pe condei eu mîn-atunci retrag.
Pătrunde pacea tristele-mi gîndiri.

Portretul fetei întîrzie să se înfiripe : somnul ei este ocrotit de o pînză de păianjen „străvezie *ca o mreajă*". „Comparantul" *(mreajă)* — aparținînd, la obîrșie, terminologiei pescărești (vezi DLR) — pătrunde în limbajul poetic odată cu Eminescu (vezi DE, sub verbo). Păianjenul — vietate respingătoare, simbol al pîndei viclean-imobile, al ademenirii perfide și al rapacității *(Dihania flămîndă*, îl numește Tudor Arghezi în *Păianjenul negru)* — este ...„înnobilat" de poet, care îl „izolează" în ipostaza lui de „artifex" : meșterul țesător are simțire, frumusețea nopții și a fetei îl copleșește, el însuși se lasă „prins de vrajă" și țese, țese... Firele pînzei par toarse din caierul lunii, atît sînt de fragile *(„Tremurînd* ea licurește și *se pare a se rumpe")*. Lumina astrului nocturn se ...împiedică în urzeala lor, multiplicîndu-se în mii și mii de răsfrîngeri și irizații *(bură, colb de pietre scumpe)*, care podidesc chipul copilei *(„Înecată de lumină* e întinsă în crivat").

Portretul propriu-zis stă sub semnul picturalității : el „se zugrăvește", zice poetul, iar ochiul este îmbiat să-l „măsoare", adică, după ce l-a cuprins dintr-o dată, să-l „cîștige" treptat, lunecînd alene, dinspre creștet... Ceea ce frapează în primul rînd este „mozaicul" cromatic, chiar dacă poleiul lunii estompează „personalitatea" culorilor. Predomnește *albul (chip ...alb, Trupul alb, fruntea albă)*, expresie, aici, a candorii și a purității, însușiri redate direct prin îmbinarea *curăția ei de fată*. Culorile sînt numite *(-nvinețire*, din *învineți*, derivat al adj. *vînăt ; umbră viorie)* sau numai sugerate *(păr de aur, fragii sînului)*. Ca de obicei, Eminescu preferă epitetul substantival *de aur*, pentru motivul, bine întemeiat, că sinonimul lui adjectival *auriu* este foarte „sărac" în „trimiteri", selectînd doar sensul strict cromatic, în timp ce *de aur*, stăruind asupra „culorii", lasă deschise și alte direcții asociative, implicînd o seamă întreagă de conotații : „pondere", „preț (...neprețuit" !), „bogăție", „abundență", „valoare". Tot astfel, metafora *fragii sînului* se bucură de o multiplă „emisie", căci, evocînd *aromă, frăgezime și savoare*, ea nu se depune numai pe *retină*.

Gingășia fetei este subliniată prin calitatea și frecvența unor epitete *(„subțire* pînză *străvezie", „ușoara*-nvinețire a *subțirilor* mătăsuri", „a ei buze *mici, subțiri")*, prin grația detaliilor și armonia imaginilor („Ici și colo a ei haină s-a desprins din sponci", „Tîmpla bate liniștită", „sprîncenele arcate", „Brațul ei atîrnă leneș"). Se adaugă minuția unor note descriptive, realizate cu termeni și expresii proprii artelor spațiale. Amănuntul „pitoresc" (în italiană *pittoresco* derivă din *pittore* „pictor" !) și nuanțele decorative triumfă în aceste uimitor de *plastice* versuri :

Și sprîncenele arcate fruntea albă i-o încheie,
Cu o singură trăsură măiestrit le încondeie.

Eminescu *desenează* și *construiește* simultan, iar sintagma, atît de originală, *sprîncenele arcate* (în alcătuirea căreia *arcat* înseamnă „arcuit", „în formă

de arc") face să se perinde prin mintea cititorului alte imagini : *ferestrele arcate (Scrisoarea IV)* și, mai cu seamă, primul vers dintr-o frumoasă elegie postumă : „Apari să dai lumină *arcatelor ferești*".

Regionalismele sînt, ca de obicei la Eminescu, rare. Cu... îngăduință, înregistrăm doar două : *crivat* (alternînd însă, în ultimul vers, cu sinonimul literar „pat") și *sponcă* „agrafă", „copcă", acesta din urmă, adjudecat de limba comună în expresia *pe sponci* cu sensul „în cantitate mică, puțin". Iată ce observă „munteanul" Creangă, pentru care, dincolo de Siret, începe „șesul", cu toate neajunsurile lui : „Cum treci Siretul, apa-i rea și lemnele *pe sponci*". Cele două regionalisme, fiecare în contextul său, contribuie la înfiripărea și statornicirea unei atmosfere de intimitate șăgalnică, ușor desuetă, familiară basmului popular.

Fiind vorba de un „portret în versuri", cade-se să reținem cîteva, numai, din foarte numeroasele fapte caracteristice limbajului poetic îndeobște și celui eminescian, în special. Antepunerea atributului pronominal în genitiv este aproape un „monopol" al poeziei, fiind cu strășnicie evitată de vorbirea comună și chiar de proza artistică. Nimeni nu spune, în procesul intercomunicării obișnuite, *Al ei chip*, ci numai : *chipul ei*. Or, construcțiile de acest gen sînt dese în textul nostru : *Al ei chip, a ei haină, A ei gură, a ei buze*. Cum ele alternează cu cele „normale" *(curăția ei, Brațul ei)*, se poate afirma că opțiunea pentru una sau alta din cele două construcții posibile este determinată, măcar în parte, de rigorile prozodice. Poetică se dovedește, deopotrivă, întrebuințarea formelor pronominale conjuncte, în dativ, cu valoare de atribut : *goliciunea-i, patu-i, capu-i*. „Presiunea rimei" — dar nu numai ea ! — aduce, în poziția finală a versului, fonetisme arhaice *(rumpe* rimînd cu *scumpe)* sau „dublete accentuale" *(împrăștie* rimînd cu *viorie)*. Avînd o structură trohaică, dubletul morfologic *măsuri* (— ⏑) este preferabil celui literar, *măsóri* (⏑ —), prilejuind, totodată, o rimă plină, bogată, foșnitoare (cu *mătăsuri)*.

Singurul raport sintactic la nivelul frazei este, de-a lungul întregului fragment, cel de *coordonare :* textul, însumînd 20 de versuri, este alcătuit din 19 propoziții, *toate principale*. Departe de a instala „monotonia", procedeul are darul de a reliefa, cu egală pregnanță, fiecare din componentele portretului. Senzația, aproape acută, de „participare" vizuală directă este stîrnită și întreținută de întrebuințarea exclusivă a timpului prezent : datorită puterii vrăjitorești a artei, acest prezent fabulos îl bucură nu numai pe privitorul „imediat" — în speță : Călin — ci, deopotrivă, pe cititorii tuturor timpurilor...

Analizînd un text eminescian, nu putem neglija întrebarea : Ce ne spun variantele ? Ele mărturisesc, ca de obicei la Eminescu, că atingerea desăvîrșirii este rezultatul unui efort trudnic. Cum spațiul nu-mi îngăduie să înjgheb o confruntare amănunțită, mă voi mărgini la o singură exemplificare. Versurile :

> Ici și colo a ei haină s-a desprins din sponci ș-arată
> Trupul alb în goliciunea-i, curăția ei de fată

au trecut prin următoarea fază intermediară, identificabilă în marea ediție Perpessicius *(Opere, I, Poezii tipărite în timpul vieții*, 1939, p. 400) :

> *P-ici pe colo cămășuica a ieșit* din sponci ș-arată
> *Corpul plin* în goliciunea-i, *curățenia* ei de fată.

Nu e greu de observat că Eminescu a intervenit necruțător asupra acestor versuri, operînd numeroase modificări, totdeauna inspirate. Să le examinăm pe rînd, încercînd, dacă e posibil, să le și motivăm, adică să ne închipuim care trebuie să fi fost temeiurile noilor opțiuni eminesciene.

Expresia *P-ici pe colo* („compromisă", ulterior, de Caragiale) este de o intimitate aproape ...mahalagească, iar diminutivul *cămășuică* miroase a ...rufărie. Poetul le-a sacrificat fără preget. Verbul *s-a desprins* este mai nuanțat decît *a ieșit*. Neologismului *corp*, cu rezonanță cam ...„tehnică", i-a fost preferat vechiul *trup*, mult mai adecvat însăilărilor basmului. În sfîrșit, nici *curățenie* nu e la locul lui — a gîndit, probabil, poetul — pentru că sugerează lumea strict fizică, sensibilă, concret-materială, în timp ce în structura semantică a sinonimului arhaic-popular *curăție* precumpănesc nuanțe abstracte, morale, învecinîndu-l, ca sens, cu „puritate, neprihană, candoare".

*

Munca poetului asupra și... „împotriva" cuvîntului („*Labor* omnia vicit / Improbus" [1]) dovedește și ea, încă o dată, că geniul nu este nici dispensat, nici ocolit de sentimentul responsabilității sociale. Nu infatuarea, ci modestia, nu orgoliul, ci insatisfacția față de propriile făptuiri caracterizează pe artistul adevărat. Mai prețioase, încă, decît *Unde vei găsi cuvîntul...* — citat și răscitat — mi se par următoarele versuri dintr-o variantă a postumei *O,-nțelepciune, ai aripi de ceară ! (Opere, V*, 1958, p. 397) :

În van la cîmp de iarnă cer o floare,
În van din negrul cer dorești o stea
Și *tot ce faci nu-ți iese-ntreg. Sfărmată*
Sub daltă cade marmura curată...

Caracterizarea unui personaj: Măria Dinului

Prof. VIORICA BĂLTEANU
Școala Generală Nr. 14, Timișoara

Înaltă și uscătivă, dar cu o tărie de criță în trupul obișnuit să trudească mereu, Măria Dinului trece prin viață fără a-i gusta dulceața. În anii tinereții, ea crezuse într-o palidă rază de lumină, curînd întunecată de norii unei existențe anevoioase. Cîtă vreme îi trăise bărbatul, dragostea-i de mamă lăsase loc speranței că, negreșit, cei cinci firavi copilași vor prinde puteri, se vor întrema... lucrînd. Amarele prevestiri ale băiețului nu-i zdruncină încrederea nici chiar după ce Dinu e răpus de morbul neîndurător care îi va secera, pe rînd, și pe copii. Rămasă văduvă cu o casă de prunci anemici, vlăguiți de tuberculoză, Măria nu se lasă pradă disperării. În oameni nu-și pune nădejdea. Prea îi știe nepăsători, puși pe batjocură. Numai pe ciolănosul cal alb, cu „capul cît o solniță" și pe brațele ei dedate cu munca se poate bizui. Refuză compătimirea, nu urmează sfaturile consătenilor. Datoria și-o știe, așadar, nimic nu o va abate din drum. Nu ia seama la otrăvitele vorbe ale celor din jur și la porecla născocită de

[1] „Munca îndîrjită a biruit toate" (Vergilius, *Georgica*, I, 144—145).

„un pestriț la mațe", care îi va înlocui, în scurtă vreme, numele adevărat. Măria muncește fără istov pentru a agonisi cele necesare traiului ; copiii însă nu apucă să treacă de-al cincisprezecelea an al vieții. Femeia își ascunde durerea crîncenă ; după fiecare îngropăciune își reia calea spre Dealu-Băilor, cu Bator de căpăstru. Farmecele nu-i apar ca o alternativă salvatoare, credința în Dumnezeu a devenit tot mai palidă. Știind-o lipsită de orice reazem, se găsesc destui bogătani doritori să se căpătuiască din osteneala ei și a altor necăjiți. Adresîndu-se, aparent, sieși, Măria îi sancționează cu necruțare pe hulpavii care îi fură din cîștig. După aceea le întoarce irevocabil spatele.

Cu anii, chipul femeii a împrumutat culoarea sură a pietrei, brazde adînci l-au însemnat. Doar Păunița îi mai rămăsese. Apoi, nici ea. Nedespărțitul căluț bălan devine de prisos în bătătura pustie. Abia acum, cînd viitorul se conturează ca un lung răstimp lipsit de sens, în sufletul răbdător, prea greu încercat al țărăncii se rupe firul tare ce o ajutase să rămînă dreaptă, neclintită. Preocupată de pregătirea „nunții" mezinei sale, cu vocația maternă pentru totdeauna zădărnicită, eroina vede în calul devenit inutil singurul mijloc de a obține podoabele pentru Păunița. De-acum nici porecla răutăcioasă nu-i mai pare plină de venin. Despărțirea de Bator e lipsită de tandrețe, pentru că, rămasă de izbeliște după stingerea celor dragi, Fefeleaga o înlocuiește definitiv pe semeața Mărie a Dinului, transformată ireversibil într-o biată bătrînă amarnic înșelată de viață.

Prin multe din trăsăturile firii sale de o aspră noblețe, eroina capodoperei *Fefeleaga* a lui Ion Agârbiceanu o anunță pe Vitoria Lipan, din romanul *Baltagul*, alt neuitat chip feminin al literaturii noastre. Aproape un pătrar de veac s-a petrecut între publicarea în 1908 a nuvelei marelui prozator ardelean și tipărirea în anul 1930 a romanului lui Mihail Sadoveanu, dar cele două personaje sînt foarte aproape în timp și spațiu, întrucît cele două personaje descind din multiseculara atmosferă patetică a *Mioriței*.

Descrierea

(„Ardealul" de Nicolae Bălcescu)

AL. TUDORICĂ
Universitatea din București

Descrierea face parte dintre modalitățile elementare de constituire a unui text. Aparenta ei simplitate se datorează largii răspîndiri a procedeului, care aparține sferei mijloacelor generale de realizare a comunicării verbale. Lipsa unei anumite „culori specifice" face ca descrierea să se integreze funcționalității globale a contextului căruia îi aparține. Devine utilă, prin urmare, o distingere prealabilă între descrierea comună, nonliterară, componentă a unui text științific, publicistic, juridic etc., sau intrînd chiar în vorbirea de toate zilele, și descrierea dominată de o anume *intenționalitate artistică*, așa cum se întîmplă în cazul unei pagini de literatură. Evident, între stările extreme, „pure", cum ar putea fi socotite textul științific, pe de o parte, și cel poetic, pe de alta, aflăm numeroase situații intermediare, mai aproape de o margine sau de cealaltă. Amestecul de elemente eterogene devine semnificativ în asemenea cazuri tocmai în raport cu intenția dominantă, care subordonează întregul unei anumite

funcții integratoare ; aceasta va „colora" în nuanța specifică mijloace și procedee care, luate în sine, pot fi socotite neutre.

Firește, ar putea fi adusă aici în discuție și asa-numita *expresivitate involuntară*, descoperită în actul lecturii mai curînd de către receptor, dar la care textul participă de asemenea prin disponibilitatea sa estetică, ce face posibilă o astfel de interpretare. Vom fi deci invitați să aflăm virtuți estetice unei opere concepute la origine ca avînd o finalitate extraliterară ori foarte îndepărtat artistică. Exemplele sînt numeroase, ele încep chiar cu primele noastre scrieri, religioase ori cronicărești, care, deși n-au fost compuse pentru a servi în chip explicit drept literatură beletristică, au putut fi de multă vreme interpretate și integrate în acest sens de istoriile literare. Tot așa, în zilele noastre, cercetînd, de pildă, cazul unei specii de graniță, cum este reportajul, descoperim aici dubla ipostază în care poate apărea descrierea. Ea participă, ca un mijloc elementar, la actul de comunicare a informației ; o astfel de intenție definește reportajul gazetăresc, cel care, consemnînd evenimentul pur, este, ca atare, la fel de efemer ca și acesta. Dar tot descrierea intră în țesătura de procedee și de tehnici ce compun reportajul literar, de tip Vlahuță sau Geo Bogza, în care tendința explicit artistică trădează dorința autorului ca textul să dobîndească un loc anume între formele durabile ale creației artistice.

Descrierea literară va fi de obicei un procedeu complex, folosind la rîndul său un cumul de figuri mai simple, cum sînt *enumerația*, *comparația*, *metafora*, *metonimia*, ori servindu-se frecvent în caracterizările sale de *epitete* ș.a.m.d. Natura și calitatea ei depind de factori diverși, unii imponderabili (am numit talentul artistului), alții mai lesne de definit prin posibilitatea raportării lor la genul, școala sau maniera literară în care opera respectivă se lasă încadrată. O descriere lirică, în versuri (un pastel de Alecsandri) sau în proză (o pagină de natură a lui Sadoveanu) are locul ei, între formele literare, alături de un tablou de interior (ca în cunoscutele descrieri călinesciene din *Enigma Otiliei*) sau o scenă de bătălie (ca în *Pașa Hassan* de Coșbuc, sau, trecînd la o altă manieră, ca în jurnalul de război pe care îl consemnează romanul lui Camil Petrescu).

Larga disponibilitate a procedeului face ca descrierea să fie întîlnită peste tot în literatură. Ea a dovedit că poate ține pasul cu evoluția acesteia, adaptîndu-se cu ușurință exigențelor celor mai diverse. În romanul modern „al privirii", descrierea se transformă chiar dintr-un mijloc într-un adevărat scop ; reprezentarea voit obiectivă a lumii tinde să depășească aici în importanță interpretarea ei, iar descrierea personajelor sau a obiectelor trece înaintea analizei unei psihologii care pînă acum, în literatura tradițională, le însuflețea și le valoriza, oferindu-le un sens.

Fragmentul *Ardealul*, ales din lucrarea mai amplă a lui Nicolae Bălcescu *Românii supt Mihai-voievod Viteazul*, ilustrează cîteva din trăsăturile menționate ale descrierii clasice. E vorba, mai întîi, despre un pasaj liric, făcînd parte dintr-o operă de istorie, adică dintr-un text cu o natură oarecum deosebită. Subliniem acest lucru, pentru că, pe de o parte, controversatul statut al istoriei, asupra căruia nu vom stărui acum, așază această disciplină undeva la mijloc, între știință și artă, recunoscîndu-i un anume caracter compozit (vom aminti numai faptul că G. Călinescu, la sfîrșitul unei pasionante demonstrații, ajungea să numească istoria o *știință inefabilă* sau o *sinteză epică*).

Pe de altă parte, o astfel de pagină de literatură se află la locul ei în cuprinsul operei citate, întrucît Bălcescu însuși, prin temperamentul său de artist, încurajat și de maniera dominant romantică ce prezida începu-

turile din acel timp ale istoriei ca disciplină modernă, este în permanență înclinat, în opera sa de istoric, să recompună în chip liric trecutul, dorind, printr-o atitudine evocatoare și participativă, să se implice pe sine și în același timp să solicite participarea afectivă a cititorului. Fără a disprețui rigoarea informației istorice, autorul colorează narrarea faptelor într-un mod personal, ceea ce se traduce, la nivelul expresiei, prin abundența elementelor de stil (dacă ar fi să amintim numai de cunoscuta „tehnică a basoreliefului", remarcată la el de Tudor Vianu, în *Arta prozatorilor români*).

Fragmentul citat se încadrează, din acest punct de vedere, tonului general liric al lucrării. Ca orice descriere, el realizează o oprire în fluxul evenimentelor epice narate ; de aceea, e lesne de observat, de la început, predominarea *grupurilor nominale* (de obicei substantiv + adjectiv), în opoziție cu particularitatea stilistică observată mai sus de Tudor Vianu, care avea în vedere jocul *timpurilor verbale*, legate, evident, de *acțiunile* eroului, în raport cu ale celorlalte personaje.

Poate că cea mai importantă însușire a acestui tablou de natură ține de caracterul său de sinteză. Bălcescu reușește, printr-o vedere „din avion", să ne ofere, în numai o pagină, o frumoasă imagine de ansamblu a Țării Ardealului, acordînd fiecărei forme de relief descrise doar cîte o frază și ajutînd astfel imaginația cititorului să alunece cu ușurință, prin această trecere rapidă, pe deasupra unei geografii foarte variate.

+ Partea întîi a descrierii propune (împreună cu cîteva superlative, care fixează de la început tonul admirativ, ce va rămînea constant de-a lungul întregului text : *țară mîndră și binecuvîntată* etc.) o primă analogie, făcînd simțită de pe acum intenția integratoare : Țara Ardealului *seamănă a fi un măreț și întins palat, capodoperă de arhitectură*. Ideea începe a fi apoi desfășurată : aici *sînt adunate și așezate cu măiestrie toate frumusețile naturale ce împodobesc celelalte ținuturi ale Europei*. Fraza anunță dezvoltarea ce va urma, sugerînd de pe acum trăsătura dominantă a naturii Ardealului : unitatea în diversitate. Imaginea globală de la început se desface în detalii componente, ce se succed și se completează în chip armonios : *un brîu de munți*, dominat de două mari vîrfuri, ocolește țara. Din ei se desfac, *ca niște valuri* (scăderea gradată), *dealuri nalte și frumoase*, ce conduc ochiul spre *văi și lunci*. Așezînd în contrast cele două reliefuri ce urmează, aflăm *pădurile stufoase*, animate de un personaj specific locului (*ursul ce se plimbă în voie*), și care amintesc *natura țărilor de miazănoapte*, în vreme ce alături, aproape, dăm peste *cîmpii arse și văruite, ca la porțile Romei* (o imagine a sudului), cîmpii locuite și ele, pentru echilibru, de un personaj reprezentativ, *bivolul* care *dormitează alene*.

Fraza următoare (*Astfel miazănoapte și miazăzi trăiesc într-acest ținut alături una de alta și armonizînd împreună*) sosește cam la jumătatea textului. Rostul ei este dublu : ea adună amănuntele risipite pînă aici într-o imagine globală (vizată direct prin verbul *armonizînd*) și deschide totodată partea a doua a descrierii, care va prelungi, cu mijloace diferite însă, aceeași intenție cuprinzătoare. Continuă alăturarea de elemente contrastante (*stejarii, brazii și fagii trufași* stau alături de *o mare de grîu și porumb* — de remarcat metafora). Culorile strînse într-un *întins curcubeu* realizează de asemenea un ansamblu armonios.

Dar, începînd de la cuvintele *tabloul cel mai încîntător farmecă vederea*, mijlocul dominant de care se servește descrierea devine *enumerația*. Amănuntele se acumulează prin alăturare simplă, scontîndu-se tocmai pe un asemenea efect de însumare : *stînci prăpăstioase, munți uriași [...], pă-*

duri întunecoase, lunci înverzite, livezi mirositoare, văi răcoroase, gîrle [...], pîraie repezi.

În aceeași manieră continuă și trecerea în revistă a bogățiilor subsolului : *sarea, ferul, argintul, arama, plumbul, mercurul, zincul [...] și în sfîrșit aurul.*

Din loc în loc, pentru a nu pierde din vedere intenția fundamentală, mici grupări de cuvinte amintesc cititorului laitmotivul stilistic al descrierii : armonia contrastantă a părților sale componente, pe care mai ales întîia parte a textului o susținuse : stîncile de piatră *plac vederii și o spăimîntează totdeodată,* rîurile au chiar și ele *nume armonioase.*

Întreaga descriere se constituie astfel ca o structură unitară, funcționînd cu scopul obținerii unui efect artistic unic : producerea unei puternice impresii, predominant vizuale, în sensibilitatea cititorului. Înregistrarea procedeelor folosite ne-a permis totuși decuparea acelor părți menționate : în prima jumătate (pînă la întîia „concluzie" citată : *Astfel, miazănoapte și miazăzi trăiesc într-acest ținut alături una de alta și armonizînd împreună)* domină comparațiile și metaforele : țara *seamănă a fi un măreț și întins palat, un brîu de munți ocolește, precum zidul o cetate...,* dealurile sînt *ca niște valuri proptitoare ;* nu lipsesc din această parte a textului nici personificările : cei doi munți stau *ca doi uriași, căutînd unul în fața altuia ;* ursul *se plimbă în voie, ca un domn stăpînitor,* bivolul *dormitează alene.*

A doua porțiune a textului renunță la procedee de acest fel și, aparent mai modestă, se mulțumește cu enumerații, pe care însă le construiește printr-o aglomerare de amănunte, cum s-a văzut, încercînd parcă să compenseze prin abundență eventualele pierderi în planul sugestiei oferite pînă atunci de figuri mai rafinate ca efect. De asemenea, această parte cuprinde în mai mare măsură verbe și pronume la persoana a II-a singular (cu subiect nedeterminat, procedeu gramatical specific limbii române pentru a exprima generalitatea), dorind parcă să-l implice mai direct pe cititor : *te afunzi, ori încotro te-i uita, dai de rîuri mari,* aurul *îl vezi strălucind pînă și prin noroiul drumurilor.*

Ceea ce conferă însă unitate expresivă întregului text este folosirea din belșug a *epitetelor,* care se strecoară aproape peste tot alături mai ales de substantive, adesea dominîndu-le prin număr și putere : *„măreț și întins* palat", „dealuri *nalte și frumoase", „mărețe* piedestaluri *înverzite", „vecinică* diademă *de ninsoare",* „stînci *prăpăstioase",* „munți *uriași",* „pîraie *repezi* care mugind *groaznic* se prăvălesc în cataracte" etc.

Propoziția finală *(Astfel este țara Ardealului)* așază, prin simplitatea ei, ultima tușă la imaginea de ansamblu obținută. Încheierea scurtă a întregii descrieri produce un ultim contrast cu lungile șiruri de substantive și adjective ale enumerațiilor anterioare.

Ardealul lui Nicolae Bălcescu ne oferă un bun exemplu de felul cum, folosind figuri de limbaj relativ simple (enumerația, comparația, epitetul) s-a putut realiza un izbutit tablou de natură. Acesta reușește să-i transmită cititorului, odată cu fiorul liric stîrnit de frumusețea peisajului înfățișat, și sentimentul dragostei de țară, care însoțește în permanență mersul descrierii și care adîncește și rafinează emoția produsă de lectura unui text exemplar al literaturii noastre.

Cum prezentăm o carte

VASILE POENARU

Cînd prezentăm o carte — profesorului care ne-a recomandat s-o citim, unui prieten care n-a citit-o încă sau unui public mai larg prin intermediul mijloacelor de informare în masă — se cheamă că alcătuim o recenzie, scrisă sau orală.

Recenzia în haina ei de sărbătoare este, de fapt, o specie publicistică, un articol de mici proporții (între 2 și 4 pagini), plin de informații centrate pe o idee. Ca și reportajul sau interviul (alte două specii publicistice), recenzia reprezintă *relatarea* unui eveniment. Desigur, pentru recenzie, spre deosebire de celelalte două, evenimentul îl formează apariția unei cărți. Mijloacele de investigare ale recenzentului sînt aceleași ca ale oricărui reporter. Îndrăgitul scriitor și ziarist Rudyard Kipling vorbește despre ele în patru versuri :

I keep six honest serving-men ;
(They taught me all I knew)
Their names are What and Why and When
And How and Where and Who. [1]

Folosindu-se de destoinicii slujitori ai lui Kipling, autorul unei bune recenzii ne va descrie cartea, îl va prezenta pe scriitor, va compara pentru noi (cînd este cazul) cartea în discuție cu altele de același autor sau din același domeniu, oferind și o apreciere critică în termenii scopurilor urmărite de autorul cărții. Pe deasupra, el va scrie toate acestea într-un stil direct, alert, personal, astfel încît lectura să constituie pentru noi o plăcere, chiar dacă nu ne vom obosi să citim după recenzie cartea prezentată. Problema este *cum* folosim întrebările din poezia lui Kipling.

Tehnica elaborării unei recenzii cere parcurgerea unor etape obligatorii : *lectura* cărții și scoaterea de notițe (este bine să se citească de două ori cartea, prima, o lectură de „contact", iar a doua, o lectură de „studiu"), *meditația* asupra celor citite pentru a găsi un factor ordonator astfel încît din grămada amorfă de informații să rezulte o constelație echilibrată de idei, organizarea notelor într-un *plan de idei* coerent, scrierea *primei versiuni* a recenziei și alcătuirea *formei finale.*

În articolul de față ne vom ocupa de o singură specie a genului epic, și anume : *romanul.* Sperăm, însă, că sugestiile oferite vă vor ajuta în prezentarea altor tipuri de carte (biografii, cărți de călătorie, de istorie, pentru copii etc.), dar fiecare dintre acestea are totuși un specific pe care recenzentul trebuie să-l respecte.

Pentru înțelegerea unui roman vom analiza cu grijă *1. subiectul romanului ; 2. personajele ; 3. cadrul acțiunii ; 4. stilul.*

Cînd vorbim despre *subiectul* romanului, trebuie să avem grijă *să nu-l rezumăm,* pentru ca nu cumva să dezamorsăm sistemul de anticipări și *suspensuri* al acțiunii. Vom arăta numai : *cum* mînuiește romancierul

[1] „Țin șase slujitori credincioși / (Ei m-au învățat tot ce știu) / Numele lor sînt Ce și De ce și Cînd / și Cum și Unde și Cine."

momentele subiectului (ce raport există între anticipare și *suspens*, dacă acțiunea începe lent sau *ex abrupto*, dacă intriga se realizează suficient de dramatic, dacă acțiunea conduce logic spre *punctul culminant* și *deznodămînt* etc.) ; *ce raport* se stabilește între subiect și caracterizarea personajelor (este acțiunea numai un mod indirect de a caracteriza personajele sau este ea un scop în sine și subordonează personajele ; cum se scot în evidență, prin epic, unele trăsături ale eroilor etc.) ; *în ce măsură* se folosesc întîmplarea, coincidența, travestiul, lovitura de teatru, catastrofa sau misterul ca modalități de a complica sau de a rezolva diversele situații ; *dacă* există mai multe planuri ale acțiunii și cum se îmbină acestea între ele, cum se luminează reciproc etc. Desigur, urmărind toate acestea, o mulțime de elemente ale acțiunii ies la iveală — atît cît să stîrnească interesul pentru carte, dar nu să zădărnicească eforturile scriitorului de a-și ține cititorii sub presiunea neprevăzutului.

Vom analiza *personajele* în ordinea importanței lor în roman ; de asemenea, vom vorbi mai mult despre personajul principal și mai puțin, sau deloc, despre un personaj întîmplător. Vom arăta din ce mediu provin ele, dacă au un model în contemporaneitate sau în istorie, ce atitudine pare să aibă autorul față de ele — și de ce are autorul această atitudine (le îndrăgește, le favorizează, le detestă sau se abține de la a da vreun indiciu al sentimentelor lui față de ele etc.) —, cît de bine se conturează ele unele față de altele, dacă sînt verosimile sau dacă portretul lor își păstrează coerența de-a lungul acțiunii etc. Tot aici vom vorbi de tehnica prin care personajele sînt înfățișate conștiinței noastre : fie autorul „știe mai mult" decît personajele și ne spune el ce gînduri au acestea, ce vor să facă și dacă vor reuși sau nu ; fie autorul „știe numai ce fac" personajele și ne lasă să le ghicim psihologia din faptele lor — prezentate ca la cinematograf, adică distant, obiectiv ; fie autorul notează numai „șuvoiul" de gînduri, de idei, de senzații, emoții din mintea unui personaj, așa cum se înlănțuie ele, fără impunerea vreunui plan precis, lăsînd să vedem nu acțiunile propriu-zise, ci oglindirea lor în conștiința unui participant (sau a mai multora).

Cadrul acțiunii poate fi istoric, poate prezenta culoare locală, poate fi real sau inventat în întregime (ca în cazul romanelor științifico-fantastice) sau poate avea un caracter extrem de subiectiv, deformat prin reflectarea în conștiința unui personaj etc. El este relevant prin raportarea lui la personajele și la epicul romanului.

Vorbind despre *stil*, vom observa în ce fel se folosesc narațiunea, descrierea, argumentarea etc., ce raport există între ele, ce figuri de stil apar mai des și cu ce rol sînt folosite ele, în ce măsură procedeele stilistice sînt justificate de conținut, cum sînt propozițiile (scurte, lungi, clare, stufoase, savant construite etc.), cum se succed paragrafele (dacă sînt lungi sau scurte, greoaie sau alerte, antrenante, sacadate, monotone etc.), ce cuvinte se folosesc (de jargon, de argou, arhaisme, neologisme etc.). De asemenea, vom arăta dacă stilul este simplu, clar sau nu ; dacă denotă pasiune, forță, umor, ironie, sarcasm ; dacă este melodios, armonios, ritmic, plăcut, atrăgător sau dimpotrivă.

Punerea laolaltă a tuturor acestor informații ne ajută să deducem mesajul mai profund și mai general al romanului, concepția scriitorului asupra lumii, asupra omului, asupra societății, și să evidențiem acest „mesaj". De asemenea, aceste informații ne ajută să stabilim, pe de o parte, dacă romanul este realist, psihologic, (științifico-)fantastic, picaresc, de

capă și spadă, istoric, de avangardă, polițist, de groază etc. (adică să arătăm cărui tip de roman îi aparține cartea recenzată), iar, pe de altă parte, în ce mod se îmbină forma și conținutul în raport cu tipul de roman pe care a intenționat autorul să-l realizeze. Aceasta ne permite să avansăm și o apreciere critică, dat fiind că o operă literară este cu atît mai aproape de perfecțiune, cu cît elementele de expresie se îmbină mai firesc între ele pentru exprimarea unui mesaj complex, bogat, nuanțat ce nu pare să piară odată cu circumstanțele care i-au prilejuit nașterea.

Pornind de la gradul de realizare al cărții în discuție, ne putem referi la romanele anterioare ale aceluiași scriitor, arătînd dacă autorul este în cîștig sau în declin, dacă încearcă modalități noi sau cîntă pe aceeași coardă, dacă poate conta pe un succes cu noua carte. Totodată, putem compara romanul analizat cu altele de același tip, apărute aproximativ în aceeași perioadă.

Un paragraf sau două pot fi acordate titlului. Un titlu este descriptiv, aluziv, simbolic, metaforic sau altfel, poate prinde sub reflector mesajul central sau numai o idee secundară a cărții (jucîndu-ne intenționat o festă) etc. Va trebui să arătăm în ce mod titlul face corp comun cu cartea.

Cînd este cazul, vom arăta dacă romanul apare într-o ediție specială, dacă are ilustrații, dacă este legat într-un mod deosebit, dacă este inclus într-o serie sau colecție importantă, dacă apare la o editură de prestigiu sau este îngrijit de un editor cunoscut și alte amănunte menite să vorbească indirect de valoarea cărții.

În primele paragrafe, într-un subtitlu sau într-o notă de subsol, vom preciza cîteva date despre carte, anume : numele autorului, titlul cărții, ediția, autorul prefeței și postfeței (dacă este diferit de autorul cărții), numele orașului, al editurii în care a apărut cartea, anul apariției, numărul de pagini și, eventual, formatul cărții. Exemplu : Marin Preda, *Viața ca o pradă*, București, Editura Albatros, 1977, 352 p., Format : 12,5 × 20 cm. Cînd avem a face cu o traducere, adăugăm și numele traducătorului, precum și titlul în original, eventual și data primei apariții a cărții.

Toate problemele ridicate aici nu trebuie nicidecum urmărite pas cu pas și respectate rigid, în redactarea recenziei. Altminteri, în loc de recenzie, ar ieși un proces-verbal sec, îmbîcsit de date și de necitit. Ordinea cea mai convenabilă este impusă de rezultatele concrete ale investigației ; ea trebuie să oglindească foarte fin și (cu totul) indirect, gusturile, trăirile, ideile, într-un cuvînt, personalitatea recenzentului. În orice caz, recenzia trebuie începută cu o propoziție destul de interesantă pentru a-l capta pe cititor. Scrieți un prim paragraf în care să enunțați clar ideea centrală a recenziei și nu uitați ca în fiecare paragraf să enunțați și să argumentați o idee (argumentele luîndu-le din romanul prezentat), pregătind în același timp „intrarea în scenă" a ideii din paragraful următor și conducîndu-l astfel pe cititor pas cu pas pînă la concluzie.

Dacă lectorul va fi dezamăgit de concluzie, nu e nimic grav ; poate are motivele lui personale (o fi prieten sau neprieten al autorului, sau poate preferă alt fel de cărți). Dacă însă cititorul e dezamăgit de *felul* în care ajungeți (sau săriți !) dumneavoastră la concluzii, atunci recenzia e defectuoasă. Și să nu uitați : în tot acest timp cititorul a operat și el, de data aceasta nu asupra romanului citit de dumneavoastră, ci chiar asupra textului dumneavoastră, cu bisturiele fidele omului inteligent : *cine ?, ce ?, unde ?, cînd ?, cum ?*, și *de ce ?*.

Glose asupra „Scrisorilor" lui Eminescu

PAUL CORNEA
Universitatea din Bucureşti

Epistola în versuri a fost introdusă şi abilitată la noi de Gr. Alecsandrescu, poet cerebral şi interiorizat, paşoptist prin excelenţă, lipsit însă de vocaţia de tribun a colegilor săi de generaţie. Adaptînd un model filozofic şi expresiv pe care i-l sugerau lecturile franceze, în primul rînd Boileau şi Voltaire, poate şi *Don Juan*-ul lui Byron, cunoscut în traducere, Alecsandrescu denunţă condiţia tristă a poetului într-o societate strîmb aşezată. Ironic şi muşcător, dar sfios, el demască iluziile poleite, divorţul dintre aparenţe şi realitate într-un stil colocvial, de fin umor intelectual, însă de slabă expresivitate imagistică, apăsat de monotonie şi, uneori, de o intenţie demonstrativă neconvertită poetic.

Genul epistolar culminează în literatura noastră prin Eminescu, ale cărui cinci *Scrisori* (patru din ele publicate în 1881, iar a cincea tipărită fragmentar în 1886 şi în întregime la 1890) constituie, în acelaşi timp, una dintre superbele întruchipări ale geniului său creator. De fapt, aşa cum se întîmplă totdeauna cu operele de vîrf, clasificarea întîmpină dificultăţi : la Eminescu nu mai e vorba de ilustrarea unei modalităţi poetice, pe care a perpetuat-o o lungă tradiţie, de la Horaţiu şi Juvenal la Boileau şi Pope, ci de asumarea principiului speciei într-un spirit degajat de orice superstiţie a vreunei convenţii exterioare. Desigur, *Scrisorile* eminesciene sînt satire prin articularea lor majoră, dar ele resorb sau dimpotrivă scot în relief invectiva, în funcţie de modulaţiile infinit diverse ale dialogului poetului cu lumea şi cu el însuşi. Antiteza, pe care se reazemă, în ultimă instanţă, orice compunere de acest tip, nu mai are la Eminescu nimic didactic ; tiradele de tip pamfletar se combină cu admirabile meditaţii, cu tablouri dramatice ori cu solilocvii de un lirism adînc şi tulburător.

Astfel, *Scrisoarea I* cuprinde un excurs asupra efemerităţii lumii, rostit în acorduri grave, de la altitudinea unui spirit căruia spectacolul istoriei îi apare în dimensiunea lui tragică. Un fragment memorabil evocă, prin analogie cu fenomenul terestru al procreaţiei, naşterea universului. Şi de-abia după ce schelele contemplării au fost înălţate pînă ce putem escalada cercul evidenţelor meschine care ne limitează obişnuit privirea, de-abia atunci capătă sens dramatic imaginea bătrînului „dascăl", a cărturarului absorbit de descifrarea tainelor cunoaşterii. Soarta lui în viaţă e să înfrunte sărăcia şi ingratitudinea, gloria lui postumă e un pretext de evidenţiere pentru cohorta epigonilor pigmei, care îl reduc la scara lor tri-vială de apreciere şi măsură.

Scrisoarea II reia cu şi mai multă insistenţă problema omului de geniu exilat între contemporani ignari. La ce e bun scrisul, de vreme ce vorbele răsună în pustiu ? Şi totuşi cîndva, în vremea unei tinereţi, aşezate parcă dincolo de timp, poetul crezuse în puterea transfiguratoare a

viselor. De-aci, evocarea, cu blîndă ironie și surîs nostalgic, a anilor de ucenicie universitară la Berlin.

Scrisoarea III, concepută în spiritul unui contrast îngroșat între prezentul mișelit și trecutul glorios — temă frecventă în literatura pașoptistă — pune în scenă conflictul dintre cotropitorul semeț, avid de cuceriri și ametit de putere și domnitorul ales ca simbol al cuviinței și bărbăției românești, Mircea cel Bătrîn. Episoade admirabile : visul lui Osman (versificare a unui fragment din istoricul german Hammer), scena plină de mișcare dramatică a confruntării dintre sultan și domnitor, tabloul luptei, scrisoarea fiului de domn, brodată pe o temă folclorică — preced apostrofele vehemente la adresa unui prezent nedemn, dominat de corupție, fanfaronadă și abjecțiune morală.

În *Scrisoarea IV*, iubirea în peisajul feeric al castelului oglindit în ape, pe cărări adumbrite de tei uriași, sub văpaia argintie a lunii, e contrapusă iubirii prozaice, maculată de mercantilismul ordinii burgheze și de capriciul naturii duplicitare a femeii cochete.

Tot misogin se arată poetul în *Scrisoarea V*, de o concentrare mai precisă a ideii poetice, dar de o mai redusă tensiune a afectului.

Chiar și din această sumară trecere în revistă reiese varietatea de teme, registre poetice și asociații intelectuale a *Scrisorilor*. Discutarea lor ca specii ale genului satiric constituie deci o aproximație, impusă de necesitatea gîndirii critice de a ordona categorial ceea ce în datul artistic e neanalizabil, întrucît include, ca bobul de rouă, într-o structură sferică, totalitatea și nimicul, taina mecanicii universale și transparența fără fund a luminii.

Deosebirea între Eminescu și ceilalți reprezentanți ai genului epistolar — și, în primul rînd, Alecsandrescu, cel mai notabil dintre predecesori — nu rezidă numai în bogăția contexturii lirice și în adîncirea viziunii, ci și în ceea ce G. Călinescu numea „forma afectivă a ideilor". La Boileau, cartezian și clasicist, curtean răsplătit cu onoruri și stipendii de un monarh autocrat, satira e un exercițiu de stil ; limitată la cenzura moravurilor, critica se înscrie într-un efort persuasiv, modelat cu echilibru și grație, care elimină licențele de vocabular și extravaganțele de conduită. În schimb, la Eminescu, opoziția față de societatea contemporană se nutrește din sentimentul unei adversități ireductibile. Condamnat la o existență marginală și umilitoare, conștient că organizarea politico-socială e vicioasă în însuși principiul ei, poetul se dezlănțuie ca o vijelie, neaplicînd indignării care-l sufocă nici o surdină. Critica e acerbă, nimicitoare, lovind în dușman cu paloș de foc. Dacă, în genere, satira folosește „tehnica degradării", constînd în minimalizarea victimelor și în devalorizarea simbolurilor cu care acestea se împăunează, Eminescu e neîndoielnic un virtuos fără egal al caricării și invectivei. Dincolo de aluzii care pentru noi și-au pierdut astăzi sensul, figurile schițate în versurile *Scrisorii III* compun laolaltă un panopticum atroce, de comedie tragică.

Efectul e cu atît mai puternic cu cît violența verbală e pregătită de fragmente lirice, care înalță sufletul peste carapacea lui de tină, spre contemplarea mișcării veșnice a lumilor ori către visul eteric al unei umanități inocente, viețuind în unison cu natura. Alternarea între aceste două planuri, sideral depărtate, realizată fără emfază și joc de scenă, căci poetul e profund sincer și cînd vociferează și cînd murmură, dă epistolelor o putere fără egal de a vibra în conștiințe. Procedeul însuși nu explică mare lucru : e antiteza romantică pe care atîția au practicat-o cu mai mult ori mai puțin succes. Desigur, în cazul lui Eminescu, datorită luxuriantei

imaginative și inventivității verbale, versurile intră în stare de imponderabilitate, devenind efluvii poetice care ne dezleagă ca într-o vrajă de propria noastră stare civilă. Dar, în descriere plană, e vorba și aci de mijloace și tehnici, de întinderea lexicului de la cuvintele încărcate de miresmele vechimii pînă la expresiile argotice și familiare, de strălucirea rimei *(adaos — Menelaos ; iată-l — Tatăl ; recunoască-l — dascăl* etc.), de muzicalitatea sonurilor, de puterea de plăsmuire a metaforei. În fond, ca totdeauna, aceste explicații sînt juste, dar nu elucidează misterul poetic. Farmecul epistolelor, pe care de aproape un secol îl verifică generațiile care se scurg, în pofida deosebirilor dintre ele, e ascuns, ca și în cazul celorlalte poezii geniale, în pădurea subconștiinței poetului. „Acest aer ascuns al liricii sale — spune Călinescu — trebuie găsit și gustat, descris și mărit, fără alte senzații decît acelea nainte din respirarea lui, pentru ca spiritul nostru să-i simtă densitatea și să poată pluti în el."

M. Eminescu: „Dorința"

Prof. ELEONORA ZAMȘA
Școala Generală Nr. 75, București

Natura și dragostea sînt două teme din împletirea cărora s-au născut cele mai frumoase texte eminesciene, concepute, în majoritate, în perioada ieșeană : *Floare albastră, Lacul, Călin. File din poveste...*

Poezia *Dorința* este reprezentativă pentru acest ciclu tematic din mai multe motive, pe care le vom expune pe rînd.

1. În poeziile acestui ciclu, evocarea unui moment fericit în iubire se asociază, de cele mai multe ori, cu *un tablou de natură* sau, mai rar, cu *un cadru rustic.*

Poezia de față începe chiar cu o chemare în mijlocul naturii, adresată de poet ființei dragi : „Vino-n codru la izvorul / Care tremură pe prund, / Unde prispa cea de brazde / Crengi plecate o ascund".

Un îndemn asemănător întîlnim și în poezia *Floare albastră* în care, printr-o răsturnare de roluri, iubita îl ademenește pe poetul „cufundat în stele / Și în nori și-n ceruri nalte" : „Hai în codrul cu verdeață, / Und-izvoare plîng în vale, / Stînca stă să se prăvale / În prăpastia măreață".

Este evidentă identitatea schemei celor două citate în care, după cuvîntul cu rol de apel (verbul la imperativ „vino" în primul citat, interjecția hortativă „hai" în al doilea), urmează o circumstanțiere spațială ale cărei repere sînt „codrul" și „izvorul" (ultimul avînd forma de plural nearticulat în al doilea citat).

În poezia *Dorința,* Eminescu regizează un cadru natural perfect adecvat unei scene care urmează să se consume într-o desăvîrșită intimitate, cadrul restrîngîndu-și limitele, închizîndu-se ocrotitor în jurul cuplului de îndrăgostiți.

2. În poeziile erotice care celebrează momente fericite, categorie din care face parte și *Dorința,* natura apare în toată strălucirea ei și se constituie mai ales din elemente care sugerează eternitatea : *luna, codrul, izvorul, teiul.* Singurul element caracteristic seriei, dar absent în poezia de față, este *luna.* Celelalte însă, își impun prezența în mod pregnant.

3. Există, în textul de față, cîteva verbe care exprimă atitudini lirice fundamentale ale creației erotice eminesciene :

„*Vino*(-n codru)" exprimă atracția către natură, singurul loc unde poetul se simte fericit și nesupus vremelniciei.

„*Îngîna-ne-vor*" sugerează acordul perfect dintre sufletul poetului și natura care constituie o ambianță calmantă, binefăcătoare, ocrotitoare.

„*Adormind*" exprimă dorința de abstragere dintr-o realitate care pentru poet a însemnat „multe dureri" și „puține plăceri". În poeziile de maturitate, din perioada bucureșteană, verbul „a adormi" capătă un sens particular („a muri"), trădînd oboseala sufletească a poetului, ajuns la capătul unei vieți pe cît de scurte, pe atît de zbuciumate (o variantă a poeziei *Mai am un singur dor* se intitulează chiar *De-oi adormi...*).

„*Vom visa*" — visarea (preferată stării de luciditate) este văzută ca singura cale către fericirea la care aspiră poetul.

4. Figurile de stil, destul de puține (renunțarea la „podoabe" este un semn care anunță maturizarea artistică a poetului), sînt și ele caracteristice tipului de sensibilitate eminescian.

Epitetul „singuri", reluat imediat în forma diminutivată „singurei", iar la interval de o strofă într-o altă formă derivată : „singuratece", surprinde o trăsătură esențială a sufletului eminescian : solitudinea. (Fapt semnificativ, în poezia-testament *Mai am un singur dor*, cuvinte din această familie lexicală apar atît în titlu, cît și în versurile cu care se deschide și se închide discursul liric.)

Epitetul compus „bătut de gînduri", pe lîngă funcția de umanizare a naturii, o are și pe aceea de a exprima o altă trăsătură caracteristică spiritualității eminesciene : reflexivitatea, știut fiind că Eminescu este și unul dintre marii noștri poeți-cugetători. Și din această perspectivă se poate stabili o relație între poezia în discuție și poezia *Floare albastră*, la care ne-am mai referit. În poezia *Floare albastră*, atitudinea reflexivă este, în mare măsură, o „poză" a poetului conștient de superioritatea sa față de „mititica", la a cărei ademenire „mai nu vrea, mai se lasă". În poezia *Dorința*, această atitudine este proiectată asupra naturii simbolizate prin codru, iar poetul doar se împărtășește din ea, lăsîndu-se vrăjit de „armonia codrului bătut de gînduri".

Alături de acestea, epitetul „blînda", metafora „armonia" și personificarea „îngîna-ne-vor" (implicînd și o formă verbală inversă) demonstrează modalitatea specific eminesciană de prelucrare a datelor realității, în sensul eliminării asperităților de orice fel. Susținute de un anumit fel de selectare a cuvintelor (preferință pentru cele cu sonoritate muzicală, plăcută) și de anumite elemente prozodice (dintre care amintim alternarea rimelor masculine cu cele feminine, care implică o rostire mai dulce, mai blîndă), ele contribuie la realizarea acelei forțe hipnotice (unică în poezia românească) pe care o au, asupra cititorului, versurile eminesciene.

O atenție deosebită se cuvine a da *epitetului personificator „înfiorate", care are o foarte mare forță expresivă, imprimînd imaginii poetice* (preponderent vizuale) *un caracter tensionat*. Acest epitet transformă o mișcare simplă, rectilinie, într-un vîrtej viu, în care florile de tei antrenate, înainte de a se așeza în părul iubitei, descriu prin aer adevărate arabescuri, iar așezarea însăși devine mai caldă, mai vie, mai mîngîietoare.

5. În poeziile aparținînd ciclului la care ne referim, pot fi identificate ușor unele *influențe folclorice* concretizate, mai ales, în folosirea unor nume proprii sau comune care trimit către basmele populare *(Făt-Frumos, Sfînta Miercuri, Sfînta Vineri, crăiasă, poveste, codri de aramă, pădurea de argint)*, în prezența unor termeni caracteristici exprimării

orale, în folosirea unor anumite elemente prozodice (ritm, măsură şi, mai rar, rimă), în atmosferă.

În poezia *Dorinţa*, influenţa poeziei populare se reduce aproape exclusiv la prezenţa în text a unor cuvinte specifice : „prund", „prispă", „singuri-singurei", forma de viitor „or să-ţi cadă". Dintre elementele prozodice, singurul care poate fi invocat este ritmul trohaic, cunoscută fiind preferinţa marcată a poetului pentru iamb (vezi poezia *Iambul*). Măsura corespunde celei din poezia populară numai sub raport grafic. În plan sonor, strofele, avînd numai cîte o singură pereche de rime, sînt percepute ca nişte distihuri ample, deloc asemănătoare, ca tonalitate, versurilor populare.

Toate cele arătate mai sus dovedesc, sperăm, destul de clar că poezia *Dorinţa* este unul dintre textele cele mai reprezentative pentru creaţia erotică eminesciană. Prin firescul exprimării, prin adîncimea sentimentelor exprimate, prin muzicalitatea gravă a versurilor, ea afirmă deplina maturizare artistică a poetului. Pus pe muzică (de compozitorul Vasile Popovici), textul se bucură de o largă şi bineméritată popularitate.

Ioan Neniţescu: „Ţara mea"

Prof. ELENA SANDU
Şcoala Generală Nr. 193, Bucureşti

Poetul care a cunoscut „o notorietate extraordinară prin *Pui de lei*, «poezii eroice şi naţionale»" [1], autor al popularelor versuri :

Eroi am fost, eroi sunt încă
Şi-or fi, în neamul românesc,
Căci rupţi sunt ca din tare stîncă
Românii orişiunde cresc

este prezent în manualul de *Citire* pentru clasa a V-a cu poezia *Ţara mea*.

Versurile surprind imaginea ţării, portretul spiritual al unui popor păstrător al tradiţiilor strămoşeşti de libertate, sentimentul de înalt patriotism al poetului aparţinînd cu întreaga lui fiinţă neamului în mijlocul căruia s-a născut.

Simetria şi armonia imaginilor prezentînd ţara cu „nalţi stejari", „stînci şi munţi", „cer senin", cu cele conturînd profilul spiritual al unui popor de flăcăi „nalţi cît stejarii", „cu piepturile tari", „de voinici neînfricaţi", „cu peri cărunţi", neclintiţi în dorul de ţară (asemenea bătrînilor Dan şi Ursan, cîntaţi de poetul de la Mircesti), de femei „ce poartă l-al lor sîn / copii ce pentru luptă cresc" sînt procedee similare literaturii populare.

În conturarea imaginii ţării, poetul se opreşte asupra unor elemente pline de semnificaţii : stejarul, copac de esenţe tari, sugerează demnitatea unui popor încercat de istorie ; stîncile, munţii neclintiţi semnifică trăinicia, rezistenţa în faţa celor „ce cu robia ne-au cercat" ; cerul senin („uni-

[1] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Bucureşti, 1941, p. 524.

versala boltă albastră" în limbajul poetului contemporan Marin Sorescu) simbolizează dorința de libertate a poporului.

Trăind în mijlocul unui popor viteaz : „flăcăi cu piepturile tari / ce moartea-n față o privesc", voinici neclintiți „în dor de țară strămoșesc", mame crescîndu-și copiii în crezul libertății, poetul, animat de același patriotism fierbinte, exprimă identitatea de gîndire și simțire, dorința de contopire mioritică :

Acolo eu să mor aș vrea
Acolo vreau eu să trăiesc.

Țara aceasta păstrează-n lung și-n lat „bătrîne urme vitejești". Amintind de versurile *Scrisorii III*, a poetului Mihai Eminescu, versurile :

Și unde vezi mii de mormane
Sub care-adînc s-au îngropat
Mulțime de oștiri dușmane
Ce cu robia ne-au cercat

evidențiază ideea existenței unei țări cu un trecut istoric furtunos. E țara lăsată nouă de strămoșii care cu „bărbătească vitejie" s-au jertfit în lupta împotriva cotropitorilor. Orice bărbat român, pare să sublinieze poetul, poartă nimbul vitejiei.

Ideea poetică este conturată prin mijloace artistice adecvate. Descrierea țării e realizată din cîteva elemente esențiale, semnificative (substantivele : *stejari, munți, cer*). Poetul nu se oprește întîmplător asupra lor. Ideea sugerată e trăinicia, eternitatea, rezistența, statornicia unui popor traversînd o istorie zbuciumată.

Elementul uman, desemnat prin substantivul colectiv „neamul" e conturat și el prin intermediul substantivelor comune : *flăcăi, voinici, femei, bărbat* (să se remarce folosirea singularului cu înțeles de plural la ultimul element enumerat).

Epitete ori îmbinări de cuvinte cu același rol servesc ideea poetică : stejarii sînt „nalți" ; dorul „de țară", „de moșie", „bărbătească" vitejie însuflețesc voinicii „cei cu peri cărunți" ; femeile poartă l-al lor sîn copii care „pentru țară cresc" ; urmele sînt „vitejești, bătrîne" ; mormanele „sub care-adînc s-au îngropat", mulțime „de oștiri" „dușmane", „ce cu robia ne-au cercat" sînt „mii".

Comparațiile sînt și ele revelatoare : flăcăii cresc „cît stejarii", voinicii „ca și munții nu clintesc", femeile „ca seninul cer zîmbesc". Termenii comparațiilor, aleși din regnul natural, sînt deosebit de sugestivi pentru relevarea înfrățirii omului cu natura.

Repetiția îmbracă formele cele mai variate, de la repetiția unui epitet („nalți") pînă la repetiția unei strofe întregi :

Acolo este țara mea
Și neamul meu cel românesc
Acolo eu să mor aș vrea
Acolo vreau eu să trăiesc.

De reținut este și schimbarea timpurilor verbului între prezent *(privesc, nu clintesc, zîmbesc, poartă, este, întîlnești)*, trecut *(am luptat, am îngropat, am cercat, am stat, a-mpodobit)*, prezent etern *(e)*, conjunctiv și condițional *(să mor, să trăiesc, aș vrea)*, care sprijină ideea de bază a poeziei.

Vasile Voiculescu: „Țării mele"

Prof. ELENA POPESCU
Școala Generală Poenarii-Apostoli, jud. Prahova

Versurile purtînd acest titlu fac parte din volumul de poezii *În țara zimbrului*, apărut în 1918. Ele sînt izvorîte din adeziunea fierbinte a autorului la idealurile de propășire ale țării sale, abia ieșită din flăcările primului război mondial.

Poezia *Țării mele* este o odă constituită pe opoziția a două realități fundamentale : *muntele*, simbol al țării, al trăiniciei, al permanenței în timp a vetrei strămoșești, avînd ca serie sinonimică termenii *cremenea, culmea*, pe de o parte, și, pe de alta, *norii, vijelia, ploile, puhoiul*, cu rol de a sugera adversitățile pe care poporul român le-a înfruntat de-a lungul zbuciumatei sale istorii.

Țara-matcă a începuturilor, țara-munte a stăruit și stăruie în veac pură și maiestuoasă, ca o superbă coloană a infinitului, iar ploile și puhoaiele o spală *de clisă și țărînă*, fără s-o clintească, mărindu-i strălucirea și înălțînd-o pe noi culmi. Același simbol al *țării-munte*, înfruntînd vitregiile unor vremi de mult apuse, dar bucurîndu-se de măreția prezentului luminos, este prezent și în poezia *Ceahlăul* de Tiberiu Utan. Eminescu folosește în cunoscuta odă *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* simbolurile *țara-mamă* (prezent și la Arghezi) sau *țara-mireasă*.

Metafora *cheag de lavă* semnifică în contextul poeziei forța de a dăinui a poporului român, biruitor și călit de-a lungul existenței sale milenare, iubindu-și frenetic patria și stînd de veghe neclintit la hotarele ei.

Opoziția verbală *s-adîncește — se-nalță* : „Pe cît la poale rîpa s-adîncește / Pe-atît se-nalță muntele de tare" explică de fapt sensurile tulburătorului mesaj al poemului. Asemeni fabuloasei păsări Phoënix din mitologia egipteană, țara-munte nu piere niciodată, ea renaște în perpetua curgere a timpului, mai vie, mai puternică, înfruntînd opreliști și descătușînd ample energii regeneratoare. Versurile ilustrează totodată adevărul exprimat de unul din cunoscutele proverbe ale literaturii noastre populare : *Apa trece, pietrele rămîn*. Caracterizările adjectivale *roasă, brăzdată, grea, neclintită* adîncesc sistemul de opoziții de bază ale poeziei, vizînd categorii temporale *(ieri-azi)*.

Epitetul substantival și verbul susțin din plin limbajul afectiv al poeziei. Tensiunea lirică a versurilor rezultă din sistemul de opoziții creat de autor, ca și din tonalitatea lor solemn-imnică.

Vocativul *țara mea*, precedat de interjecția *o*, potențează fluxul emotiv al versurilor ultimei strofe, care de fapt dezvăluie sensul cuvîntului-cheie, marcat încă din prima strofă în versuri cu caracter exclamativ și configurează ideea *țării din suflet*.

Limbajul poeziei este simplu, necăutat. De reținut cîțiva termeni caracteristici vorbirii populare : *pururi, temelie, șuvoaie, cheag*, regionalismul *clisă*, arhaismul *în van*, neologismul *lavă*. Măsura poeziei este de 11 silabe, rima încrucișată, ritmul iambic.

Vorbind despre primele volume de versuri ale lui V. Voiculescu, Nicolae Iorga afirma în 1934 că acestea exprimă „o sănătoasă poezie socială și națională" și această caracterizare ni se pare și astăzi întru totul îndreptățită.

Bicentenar Stendhal

(1783–1842)

ANGELA ION
Universitatea din București

În universul spiritual al cititorului de azi, Stendhal este unul dintre numele privilegiate care implică și condensează o pluralitate de semnificații, declanșînd de fiecare dată un irezistibil proces de identificare cu acei energici și vulnerabili, lucizi și sensibili, inteligenți și pasionați *căutători ai fericirii* care se numesc Julien Sorel, Lucien Leuwen, Fabrice del Dongo, Sanseverina sau Mosca, proiecții în exterior ale dorințelor și înclinațiilor creatorului lor, dar care ar putea fi tot atîtea imagini fictive ale propriei noastre aspirații profunde către plenitudine și fericire. Căci romanele lui Stendhal, și în primul rînd *Le Rouge et le Noir* și *La Chartreuse de Parme*, care, după opinia lui Claude Roy, fac parte dintre foarte rarele opere „absolut perfecte" ale literaturii prin substanța lor, caracterele înfățișate, construcția intrigii, farmecul descrierilor, curiozitatea și bunătatea, inteligența autorului [1], au acea însușire miraculoasă de veșnică prospețime proprie capodoperelor, citite și recitite cu aceeași încîntare și voluptate a lecturii, „plăcerea textului" de care vorbea Roland Barthes sporind, paradoxal, la fiecare nouă lectură.

Destinul literar al lui Stendhal, mereu proiectat spre viitor, cum prevedea scriitorul însuși cînd afirma că va fi celebru în 1880, în 1900, în 1935, „descoperirea" lui treptată și adeziunea din ce în ce mai largă, mergînd pînă la venerația și fanatismul fervent al stendhalienilor de azi, fie ei *rougistes* sau *chartristes*, sînt argumente majore în favoarea unui dialog fecund cu trecutul, generator de noi valori spirituale, în favoarea funcției critice fundamentale a actului lecturii, ghidat și condiționat de orizontul de așteptare al publicului (cititori, critici literari, creatori), dornic să afle răspunsul pe care operele trecutului îl pot da întrebărilor prezentului.

Prodigioasa carieră postumă a lui Stendhal nu părea posibilă unora dintre contemporani, sceptici și ușor disprețuitori, ca Victor Hugo, de exemplu, care în 1842 îi scria lui Henri de Rochefort : „Montesquieu rămîne prin ce a scris. Dl. Stendhal nu poate rămîne pentru că nici o clipă n-a avut habar ce înseamnă să scrii". Balzac în schimb, solidar cu Stendhal în crearea romanului realist, a fost primul scriitor care a salutat, cu o admirație entuziastă și generoasă, rar întîlnită între confrații într-ale Muzelor, apariția romanului *La Chartreuse de Parme* în 1839, „carte mare și frumoasă", în care „totul este original și nou". În amplul studiu *Études sur*

[1] Claude Roy, *Stendhal par lui-même*, Paris, Editions du Seuil, 1951, p. 5.

M. Beyle inserat în publicaţia sa *Revue parisienne*, Balzac afirma la 25 septembrie 1840 că *La Chartreuse de Parme* este „capodopera literaturii de idei", care se recomandă prin „abundenţa faptelor, sobrietatea imaginilor, prin concizie, claritate, prin micuţa frază a lui Voltaire, printr-o manieră de a povesti pe care a avut-o secolul al XVIII-lea", „printr-un nu ştiu ce ironic şi maliţios" în felul de a înfăţişa faptele. Dl. Beyle, mai cunoscut sub numele de Stendhal, „a scris o carte în care sublimul ţîşneşte din capitol în capitol. El a produs, la vîrsta cînd oamenii *găsesc* rareori subiecte grandioase şi după ce a scris vreo douăzeci de volume extrem de spirituale, o operă care nu poate fi apreciată decît de sufletele şi de oamenii cu adevărat superiori".

Cîţiva ani mai tîrziu, Hippolyte Taine, care pînă la sfîrşitul vieţii lui a recitit *La Chartreuse de Parme* o dată pe an, publica, în *Nouveaux Essais de critique et d'histoire* (1865), prima analiză critică de înţelegere şi explicare a caracterului complex al lui Julien Sorel, care are drept resort „un orgoliu excesiv, pasionat, bănuitor, rănit fără încetare, iritat împotriva celorlalţi, implacabil faţă de el însuşi, şi o imaginaţie inventivă şi aprinsă", de unde „o necontenită concentrare, o perpetuă întoarcere asupra lui însuşi, o atenţie mereu ocupată să se interogheze, să se examineze, să-şi construiască un model ideal cu care se compară, şi după care se judecă şi se conduce".

Cu variaţii şi dezvoltări ţinînd de contextul socio-istoric al lecturii, de metoda de investigaţie şi de sistemul critic invocat, numeroasele studii despre Stendhal apărute în secolul al XX-lea, între care cartea lui Tudor Vianu, atestă disponibilitatea faţă de „privirea critică" a operei stendhaliene, dar, mai ales, profunda ei implicare în conştiinţa cititorilor, examinarea continuă a literaturii fiind, după cum bine se ştie, un indiciu sigur al prezenţei ei în actualitate.

Punctul de convergenţă al opiniilor despre Stendhal este existenţa unei întrepătrunderi profunde între experienţa trăită şi creaţia literară, Henri Beyle şi Stendhal, viaţa şi opera, formînd un tot indisolubil, între căutarea fericirii, tentaţia de a se cunoaşte şi a se analiza şi inventarea unor personaje şi povestiri în care Stendhal se proiectează, se prelungeşte sau se rectifică, întrepătrundere al cărei „principiu motor" este, cum afirmă Max Milner [2], acea formă particulară de cunoaştere de sine numită de Stendhal *egotism*, cuvînt pe care l-a introdus în limba franceză, definindu-l în scrierea autobiografică *Souvenirs d'égotisme*. Premergător creaţiei romaneşti, tardive (Stendhal a publicat primul său roman, *Armance*, în 1827, la vîrsta de 44 de ani, a scris *Le Rouge et le Noir* în 1830, la 47 de ani şi *La Chartreuse de Parme* în 1839, la 56 de ani), exerciţiul cunoaşterii de sine, îndelungata explorare a eului în multiplicitatea lui contradictorie, căutarea febrilă, lucidă şi fără complezenţă, a adevărului despre sine, întreprindere unică într-o epocă marcată de lirismul confesiv de sorginte romantică, alterat de subiectivitatea excesivă, fac din Stendhal un precursor al sensibilităţii moderne. Publicate postum, scrierile sale autobiografice, *Journal*, *Vie de Henry Brulard* (amintiri din copilărie şi adolescenţă) şi *Souvenirs d'égotisme* (anii 1821—1830), ca şi fascinantul eseu *De l'amour*, cu aparenţa lui de studiu ştiinţific al iubirii, dezvăluie, în fragmentaritatea şi discontinuitatea lor, această tentativă de autocunoaştere din care se vor naşte Julien Sorel, Fabrice del Dongo şi toate personajele sale romaneşti, în care Stendhal va incorpora cîte ceva din expe-

[2] Max Milner, *Le Romantisme, I, 1820—1843*, Paris, Arthaud, 1973, p. 298.

rienţele vieţii şi formaţiei lui Henri Beyle, copilăria şi adolescenţa la Grenoble, unde s-a născut la 23 ianuarie 1783, revolta împotriva tatălui despotic şi conformist, a preceptorului său, abatele Raillane, formaţia enciclopedistă şi materialistă aflată sub semnul filozofilor „ideologi", Destutt de Tracy în primul rînd, convingerile ateiste, cultul pentru Napoleon, născut în focul campaniilor din Italia, Germania, Austria şi Rusia, unde Henry Beyle însoţise armatele napoleoniene în serviciile de intendenţă, marea lui dragoste pentru Italia, patria „romanticismului" liberal, a energiei şi pasiunii.

Dar personajele lui Stendhal, în care se proiectează, multiplicîndu-se, universul său fundamental, dovedesc că individul nu poate cunoaşte în profunzime lumea şi societatea decît trecînd prin el însuşi. Creaţii obiective, cu existenţă autonomă, motivate estetic prin criteriul adevărului *(Le Rouge et le Noir* poartă ca moto cuvintele lui Danton : „La vérité, l'âpre vérité"), personajele lui Stendhal, Julien Sorel sau Lucien Leuwen, sînt profund implicate în mişcarea istorică, resimţind dramatic dificultatea de a fi într-o lume a intereselor meschine, a platitudinii şi prozaismului, care substituise aristocraţiei privilegiilor aristocraţia banului, în epoca Restauraţiei *(Le Rouge et le Noir)* şi a „monarhiei din iulie" *(Lucien Leuwen).*

Cu toate diferenţele dintre eroii stendhalieni, ambiţiosul şi lucidul Julien Sorel, ca şi surîzătorul şi graţiosul Fabrice del Dongo se află în faţa aceleiaşi întrebări cardinale : cum să-şi afirme personalitatea într-o lume a laşităţii şi ipocriziei sociale, ostilă valorii individuale, cum să obţină, prin însăşi această valoare, fericirea şi dragostea.

Respectul adevărului, recursul la ideologia mimesis-ului, figurată de celebra „oglindă plimbată de-a lungul unui drum" invocată în *Le Rouge et le Noir,* fac din Stendhal unul din fondatorii realismului modern, care a găsit în roman forma literară adecvată reprezentării unei noi categorii de subiecte, luate din viaţa cotidiană, un creator, împreună cu Balzac, al unui nou tip de stil de sublim, serios şi tragic, cum afirmă Erich Auerbach.

Vocaţia, practica egotismului, dau însă realismului stendhalian o factură diferită de omniscienţa demiurgică a lui Balzac. Stendhal inaugurează în discursul narativ punctul de vedere al personajului, operînd o schimbare de focalizare narativă cu consecinţe importante asupra evoluţiei ulterioare a genului. Perspectiva personajelor (focalizarea internă, în termenii naratologiei, în varianta Gérard Genette) contaminează toate categoriile discursului narativ, descrierea devine atributul subiectului (punctul de vedere restrictiv de care vorbeşte Georges Blin), tentaţia introspecţiei proliferează monologul interior al personajelor. Prezent în interiorul personajelor prin identitatea de sentimente, pasiuni şi înclinaţii, Stendhal, complice cu cititorul, păstrează totuşi o distanţă, amuzată sau ironică, faţă de ele, intervenind adesea prin comentarii asupra comportării sau atitudinii lor.

În ciuda numărului impresionant de studii şi comentarii critice pe care le-a inspirat, Stendhal nu a devenit un monument intangibil al istoriei literare, ca alţi scriitori despre care s-au scris biblioteci întregi de lucrări erudite. „Miracolul" stendhalian, secretul veşnicei tinereţi a romanelor sale, este poate acel *ton* inimitabil care îl încîntă pe Valéry, amestec de vivacitate, alură liberă şi veselă, de sinceritate şi adevăr ; sau poate graţia surîzătoare din *La Chartreuse de Parme,* care-l făcea pe Gide să considere acest roman primul între toate ; sau poate vocaţia şi voluptatea cunoaşterii de sine, care, după opinia lui Hubert Juin, fac din Stendhal unul dintre marii noştri contemporani.

Constantin Negruzzi

(1808—1868)

LIVIU LEONTE
Universitatea din Iași

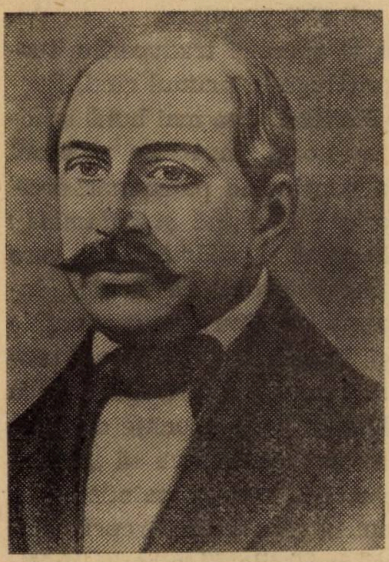

Născut la Iași, foarte probabil în anul 1808, Constantin Negruzzi s-a format în atmosfera familială, învățînd cu profesori particulari limbile greacă și franceză. A învățat să citească singur limba română pe textul *Istoriei pentru începutul românilor în Dachia* de Petru Maior, după o experiență nereușită cu dascălul Socoleanu. Mărturisirile din *Cum am învățat românește* satirizează metodele anacronice ale dascălului, evocă pe Dinu Negruzzi, tatăl, mare iubitor de carte românească, mereu în așteptarea calendarelor și broșurilor editate la Brașov sau Buda. Micul Constantin începe foarte devreme a scrie literatură, dar, semn al unei severe autoexigențe, nu publică decît în 1835, cînd îi apare traducerea din limba franceză a unei melodrame, *Triizeci ani sau viața unui jucători de cărți.* Deși familia aparținea boierimii mijlocii, Negruzzi a trebuit întreaga viață să ocupe posturi administrative, începînd cu cel de diac (copist) la Vistierie. Mai reținut, în comparație cu contemporanii săi, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Ion Heliade Rădulescu, față de activitatea politică practică, a fost alături de marile evenimente ale vremii prin activitatea culturală și literară. El pregătește și susține Unirea, demonstrînd unitatea de limbă, obiceiuri și folclor a românilor. Însăși colaborarea sa la reviste și ziare este semnificativă în acest sens. Negruzzi publică neobosit în *Albina românească* și în suplimentul literar *Alăuta românească,* în *Dacia literară, Propășirea* și *România literară* de la Iași, în *Curierul românesc, Curierul de ambe sexe* și *Muzeu Național* de la București conduse de Heliade, în *Foaie pentru minte, inimă și literatură* de la Brașov. Spre sfîrșitul vieții colaborează la revista lui B.P. Hasdeu *Din Moldova* și la *Convorbiri literare.* Negruzzi face, astfel, legătura între cărturarii din diferite provincii românești, întreținînd ideea de solidaritate a generațiilor în lumina idealurilor comune.

Părerile lui Constantin Negruzzi, despre limbă sau folclor s-au dezvoltat în strînsă legătură cu ideologia *Daciei literare,* revistă al cărei *spiritus rector* a fost Mihail Kogălniceanu. Concepția lui Negruzzi, manifestată în disputele filologice, pleacă de la o realitate fundamentală : romanitatea limbii și a poporului român. În ortografie este adeptul reformei preconizate de Ion Heliade Rădulescu, susținînd împrumuturile din

latină și italiană, cu adaptarea obligatorie a neologismelor. Se cuvine pusă în evidență contribuția sa la constituirea unei limbi literare unitare, prin renunțarea la particularitățile regionale în favoarea unor norme unanim acceptate. Situîndu-se, după propria-i mărturisire, alături de „moderați", el apelează la bunul simț care răstoarnă construcțiile aberante ale fabricanților de sisteme. Celor care, din creatori, se transformă în „croitori", le opune consecvent sursa vie a limbii populare.

Raportate la volumul relativ restrîns al operei, traducerile ilustrează alternanța între preferințele romantice (Hugo în primul rînd, Pușkin, Byron) și cele clasice (Antioh Cantemir, Molière). Cea mai bună antologie a operei originale este întocmită de scriitorul însuși în volumul bilanț din 1857 intitulat *Păcatele tinereților*, cuprinzînd patru mari diviziuni : *Amintiri de juneție ; Fragmente istorice ; Neghină și pălămidă ; Negru pe alb. Scrisori la un prieten.* Titlul *Neghină și pălămidă*, sub care sînt incluse producțiile lirice și dramatice, are o coloratură ironică, întocmai ca și titlul volumului, *Păcatele tinereților*. Poezia, producțiile dramatice nu ating cotele valorice ale prozei. Poeziile relevă ecouri preromantice, curente în epocă. Dintre piesele de teatru, singură *Muza de la Burdujăni* merită a fi reținută. Piesa, o prelucrare, cu personaje de farsă clasică, satirizează cîteva dintre direcțiile care amenințau să „strice" limba. Celelalte producții dramatice, tot prelucrări, trebuie amintite doar ca rezultînd din nobila intenție de a contribui la constituirea repertoriului național. De altfel, Negruzzi a fost, alături de Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, în Comitetul căruia, în 1840, i s-a încredințat direcția Teatrului Național din Iași.

Contribuția fundamentală a lui Negruzzi rămîne proza, în care a făcut operă durabilă de pionierat. Volumul antologic din 1857 o dovedește cu prisosință. Primul ciclu, *Amintiri de juneție*, reprezintă trecerea scriitorului de la romantismul sentimental și melodramatic la luciditatea și ironia specifice scriitorului. Nuvela *Zoe*, în ciuda naivităților, cuprinde notabile tablouri de epocă, portrete, o tentativă de investigare psihologică în cazul tinerei stăpînite de o pasiune devastatoare. *O alergare de cai*, preluînd formula din *Zoe*, încearcă și depășirea ei. Scriitorul a parcurs cu rapiditate drumul maturizării, al descoperirii timbrului propriu.

În *Fragmente istorice* tot proza oferă piesele de rezistență, deși aici putem citi și un poem, *Aprodul Purice*, a cărui primă ediție apăruse în 1837. Un preambul ne asigură că „anecdotul istoric" ar face parte dintr-o epopee pierdută, *Ștefaniada*. *Aprodul Purice* se inspiră din cronica lui Ureche și din *O samă de cuvinte* a lui Neculce. Poemul evocă lupta lui Ștefan cel Mare cu oștile invadatoare ale lui Hroiot, eroismul popular, spiritul de sacrificiu. Dacă inspirația din trecutul istoric național aparține romantismului, modul de tratare, însăși ideea de epopee trimit la doctrina clasică. În *Sobieski și românii* predomină intențiile educativ patriotice, în *Regele Poloniei și domnul Moldoviei* — gustul evocării. Ma-

teria este extrasă tot din cărți vechi, *Istoria imperiului otoman* de D. Cantemir, pentru *Sobieski și românii*, cronica lui Axinte Uricarul pentru *Regele Poloniei și domnul Moldoviei.*

Alexandru Lăpușneanul este capodopera lui Negruzzi și a nuvelei istorice românești. Sursa nuvelei se află în Grigore Ureche, dar scriitorul a depășit hotărît optica naivă a cronicarului. Personajul central, domnul Moldovei, construit după model romantic, apare la prima vedere ca o expresie a tiraniei sadice, iresponsabile, în felul lui Ștefăniță din *Viforul* lui Delavrancea. El are o înclinație diabolică spre teroare, o dorință bolnăvicioasă de a vedea curgînd sînge, își însoțește acțiunile cu izbucniri necontrolate și gesturi ale dezechilibrului psihic. La o privire mai atentă ne dăm seama însă că actele domnului exprimă o politică, nu sînt doar urmarea unei nestăpîniri temperamentale. La revenirea în țară el face o tranșantă declarație programatică îndreptată împotriva marii boierimi ; cînd boierii scăpați cu viață de la măcel și slugile lor „burzuluiseră norodul", Lăpușneanul aruncă memorabila replică : „Proști, dar mulți", implicînd luarea în seamă a intereselor populare, indiferent de preferințele personale. Din tabăra adversă, vornicul Moțoc, spoliator fără scrupule, vinde domn după domn, îmbinînd perfidia cu slugărnicia, pînă cînd este sacrificat cu cinism de Alexandru Lăpușneanul. Doamna Ruxanda, ale cărei apariții slujesc drept antiteză la manifestările sanguinare ale soțului, e o prezență luminoasă, delicată. Ea nu se sfiește, totuși, să dea tiranului paharul cu otravă, la consiliile abile ale cuviosului Teofan, tot în numele unor rațiuni politice. Spancioc și Stroici, cu apariții mai pregnante în ultimul capitol, deși „prea buni patrioți" fiindcă nu apelează la oști străine, desăvîrșesc uciderea Lăpușneanului, țintuindu-l cu priviri „infernale" pînă în clipa expirării. Negruzzi a reușit să ofere în *Alexandru Lăpușneanul* o privire profundă asupra istoriei, asupra sensurilor ei fundamentale. Conflictul intens, dezvoltat într-o impetuoasă progresiune, are ca suprapersonaj istoria însăși. Ca și în dramele istorice shakespeareene abundă ororile, monstruozitățile, dar viața interioară a indivizilor, văzuți ca instrumente ale unui mecanism mai presus de ei, este motivată, convingătoare. Scena este ocupată, în *Alexandru Lăpușneanul*, de ciocnirile dintre domni și boieri, domnul reprezentînd oricum elementul de progres. Negruzzi își va explicita acest gînd în *Scrisoarea XIX. Ochire retrospectivă*, adevărat compendiu de istorie a patriei, unde justifică acțiunile domnului și dă întreaga vină pe boieri. El îl învinovățește chiar pe Alexandru de a nu-și fi dus pînă la capăt misiunea, strivind „furnicarul" și sprijinindu-se pe popor. Excepționalele calități artistice ale nuvelei au prilejuit numeroase comentarii. *Alexandru Lăpușneanul* a fost comparată cu o dramă, capitolele au fost asimilate actelor unei piese cu desfășurare violentă și unitară. Fiecare capitol are o unitate strîngentă, putînd fi citit ca un act de sine stătător, în același timp perfect încadrat ansamblului. O puternică tensiune se instaurează de la primele

replici și nu cedează decît odată cu ultimele acorduri ale morții tiranului. Scriitorul narează cu sobrietate, lasă personajele să se descopere în cîteva replici sau, regizor nevăzut, dirijează mișcarea maselor. Echilibrul construcției, adevărurile sociale și psihologice au făcut să se vorbească de clasicismul nuvelei. O mare operă depășește însă limitele unui curent literar. Discutînd despre personajul central al nuvelei, G. Călinescu observa că „impresia ultimă a scriitorului e mai puțin a unui portret romantic, cît a unei puternice creații pe deasupra oricărui stil de școală".

Cînd, în 1857, scriitorul își tria opera, el lăsa pentru ultima secțiune, *Negru pe alb. Scrisori la un prieten*, producții eterogene, risipite prin reviste și ziare și a căror aducere la același numitor putea părea arbitrară. Celelalte cicluri aveau rațiuni tematice *(Fragmente istorice)*, însumau producții din sau despre tinerețea scriitorului *(Amintiri de junețe)*, sau includeau lucrări în genuri în care scriitorul nu prea excelase *(Neghină și pălămidă)*, un criteriu preponderent valoric. În *Scrisori* erau însă reunite piese disparate : mici studii de istorie și însemnări filologice, evocări ale unui trecut nu prea depărtat, schițe de moravuri. *În Negru pe alb* criteriul nu este nici tematic, nici valoric. Unitatea *Scrisorilor* este dată de un factor de altă natură, e o unitate de formulă artistică. Negruzzi inițiază o nouă specie, *Scrisorile* fiind primele eseuri din literatura noastră, cu personalitatea scriitorului în prim plan. Tonul lor e degajat, expunerea cursivă, trecerile de la o idee la alta se fac fără ceremonie, încheierea aduce mai totdeauna o vorbă de duh. Ca tehnică, *Scrisorile* oscilează între însemnarea reportericească din *Pelerinagiu* sau *Băile de la Ems* și dezlănțuirea vehement retorică din *Vandalism*, între discuțiile de specialitate în chestiunile de limbă *(Critică)* și beletristica propriu-zisă. Negruzzi persiflează indiscreția provincială în *Rețetă* și, în concordanță cu voga mare a „fiziologiilor" din secolul trecut, propune, cu mijloacele ironiei, un tip al boierului ținutaș în *Fiziologia provințialului*. Un clasicism de esență folclorică se degajă din *Pîcală și Tîndală*, alteori predomină observația realistă, în spirit balzacian. Unele texte ni-l arată pe scriitor tributar încă mentalității trecutului, cele mai multe aparțin însă românului „nou", animat de ideile înaintate ale timpului : *Pentru ce țiganii nu sînt români*, *Scrisoarea XXIII*, încheiată cu apologia Anei Ipătescu, *Vandalism*, care condamnă demolarea vestigiilor latinității. *Scrisorile* sînt una dintre sursele prețioase pentru cunoașterea omului moral și social Negruzzi. Scurte ca dimensiuni, de o concentrație fără efort, ele evidențiază un scriitor stăpîn pe mijloacele de expresie, revigorînd cuvinte vechi sau apelînd la neologisme capabile de a comunica sensuri pînă atunci necunoscute.

Sever cu sine însuși, Negruzzi a publicat puțin. Calitățile de metodă și echilibru ale omului s-au răsfrînt fericit asupra scriitorului. Tot ce a făcut poartă marca lucrului serios, temeinic. De aceea, Constantin Negruzzi se situează printre fondatorii literaturii române moderne.

Barbu Ștefănescu Delavrancea

(1858—1918)

AL. SĂNDULESCU
Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu"

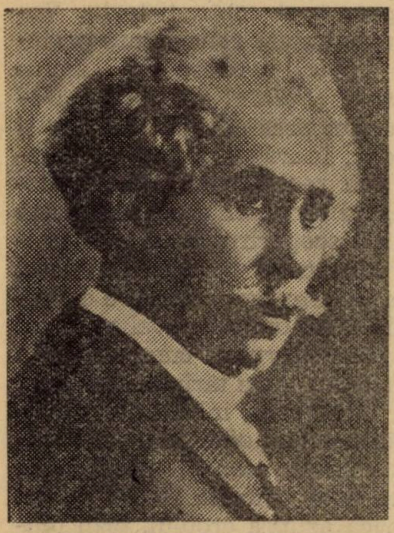

Delavrancea este un romantic avînd în permanență dorința de a se depăși, de a se apropia de realism și naturalism, formule artistice pe care le va teoretiza cu stăruință și convingere și care îi marchează în chip original evoluția literară.

Nuvelistica și teatrul său nu pot fi înțelese cum se cuvine decît prin raportarea la activitatea de gazetar și de orator, „cel mai strălucit al României contemporane", cum îl numea Titu Maiorescu, domenii care au exercitat o influență considerabilă asupra operei literare. Patetismul e de multe ori al tribunalului, iar stilul împodobit cu atîtea fireturi folclorice fusese plămădit mai întîi în articolele de ziar. Însăși tematica dominată oarecum de lumea satului și de trecutul istoric traduce ideile de căpătîi ale patriotului : problema țărănească și chestiunea unității naționale. Ecourile se simt în acel patos de cîteva ori sublim, dar și în vehemența de pamfletar. Delavrancea e un punct de influențe, de atitudini și aptitudini artistice, scriitorul disputîndu-și întîietatea cu oratorul și cu pictorul care și-a schimbat paleta cu țesătura înflorată a unuia dintre cele mai colorate stiluri din literatura română.

Născut în București, la 12 aprilie 1858, ca al zecelea copil al căruțașului Ștefan sin Tudor, originar din Vrancea, și al Ioanei (Iana), din Postovari-Ilfov, Delavrancea începe să învețe cu un dascăl de la biserica Sf. Gheorghe Nou, trece apoi la școala de băieți nr. 4 din culoarea de Negru (actuala școală „B. Delavrancea"), după absolvirea căreia urmează Liceul „Sf. Sava" (1870—1877), ca bursier. Din această epocă datează primele încercări literare, cu versuri în ziarul *România liberă* și cu placheta de poezii *Poiana-lungă* (1878), semnată „Barbu". Înscris la Facultatea de Drept, ține prelegeri la pensionul particular al Elenei Miller-Verghy, cu ajutorul căreia, după obținerea licenței (1882), pleacă la Paris pentru desăvîrșirea studiilor juridice. După întoarcerea în țară (1884), debutează în proză cu vol. *Sultănica* (1885). Redactor la *România liberă* și *Epoca*, editează pentru scurt timp revista *Lupta literară*, lucrează apoi în redacția *Revistei noi*, condusă de B.P. Hasdeu. Angajîndu-se în politica militantă, susține mai multe campanii de presă în ziarele liberale *Democrația* și *Voința națională* ; este ales deputat liberal (1894). În acești ani, publică volumele de nuvele și schițe *Trubadurul* (1887), *Paraziții* (1892), *Între vis și viață* (1893). Primar al Capitalei (1899), orator de răsunătoare succese politice și juridice, Delavrancea este unul dintre cei mai înflăcărați luptători pentru înfăptuirea unității politice a tuturor românilor. Între 1909—1910 se întoarce la creația literară, scriind trilogia istorică *Apus de soare*, *Viforul*, *Luceafărul*. Ministru al lucrărilor publice (1910—1911),

membru al Academiei Române (1912), rostind discursul de recepție *Din estetica poeziei populare*, Delavrancea pledează pentru intrarea României în război alături de puterile Antantei (1914—1916). Moare la Iași la 29 aprilie 1918, doborît sufletește de faptul că o mare parte a țării se afla ocupată de armatele invadatoare germane.

Autorul lui *Hagi-Tudose* se impune ca o personalitate puternic marcată printr-un temperament artistic impetuos și contradictoriu. Vocația lui romantică nativă îl îndeamnă spre existențele zbuciumate pasional *(Sultănica)*, spre cazurile extraordinare *(Zobie)*, spre natură, amintire, idilă *(Odinioară, Bunicul, Bunica)* și basm *(Palatul de cleștar, Neghiniță)*. Aici întîlnim un pictor sensibil și un poet prea adesea discursiv și sentimental, un evocator al etnosului românesc, îndrăgostit pînă la patetism de tradiție, de folclor, de istorie. Tentația realismului și naturalismului îl conduce spre pamfletul moral, veștejind fenomenul de parazitism și făcînd procesul unor moravuri sociale, spre descoperirea unui erou problematic, „inadaptatul", „dezrădăcinatul", „învinsul" *(Domnul Vucea, Bursierul, Trubadurul, Liniște, Paraziții)* și în mod excepțional spre caracterologie *(Hagi-Tudose)*. Redusă la o formulă antinomică, nuvelistica lui Delavrancea exprimă permanenta oscilație a scriitorului, cum singur a numit-o, probabil fără intenție, „între vis și viață", între tărîmul fermecat al basmului și înfățișările uneori crude ale existenței, între natura sălbatică și civilizație, între eroul ferice și patriarhal de „odinioară" și decăderea unui prezent respingător. Atitudinea este în esență eminesciană.

Capodopera în proză a lui Delavrancea este nuvela *Hagi-Tudose*, care se remarcă prin viziunea fabulos folclorică asupra eroului, prin maturitatea aplicării procedeelor epice și prin acuitatea analitică. Descoperindu-l în societatea vremii, scriitorul și-a confruntat personajul cu tipurile celebre de avari ai literaturii universale, cu Euclio al lui Plaut, Shylock al lui Shakespeare, Harpagon al lui Molière, Grandet și Gobseck ai lui Balzac, de la care a primit, fără îndoială, sugestii, relevate adesea de critică. Această contaminare livrescă i-a conferit lui Hagi-Tudose o anumită aură clasică absolut distinctivă. Ar fi greșit însă dacă în analiza procesului de influență am anula diferențele specifice, trăsăturile individuale, care fac din zgîrcitul lui Delavrancea un tip nou și original. Spre deosebire de Shylock, Harpagon sau Gobseck, îmbogățiți din cămătărie, Hagi-Tudose a început prin a fi un modest negustor de găitanuri. De cînd era băiat de prăvălie „n-a știut nimic altceva, decît să puie deoparte", să agonisească ban cu ban, privîndu-se de cele mai elementare bucurii și plăceri ale vieții. Trăia retras în odaia lui întunecoasă ca un mormînt. Numai rușinea de a fi văzut fără tur la pantaloni îl oprește să nu alerge de-a buișilea în biserică după o firfirică ce căzuse altcuiva din buzunar, spre deosebire de Gobseck care nu se apleca nici după propriul său imperial, negînd cu fățărnicie că i-ar aparține. Patima tezaurizării l-a secătuit pe zgîrcit, dar nu l-a schematizat ca tip literar. Hagi-Tudose și-a construit o lume a lui în care principalele sentimente și relații umane au fost echivalate în aur. Cu acest etalon își măsoară tot ceea ce gîndește și ceea ce simte, viața și iubirea, superstițiile și credința. Privit alături de avarii literaturii universale, trebuie să observăm că zgîrcenia lui Hagi-Tudose e mai austeră și capătă forme mai alarmante, mai spectaculoase. Găitănarul din mahalaua Vitanului ne apare ca un hapsîn de proporții mitice, delirante, cum îl caracterizează G. Călinescu. *Hagi-Tudose* este nuvela care l-a introdus pe Delavrancea în antologia prozei clasice românești.

Din trilogia Moldovei, capodopera unanim recunoscută este *Apus de soare*, veritabil poem al dragostei de patrie, înscriindu-se în strălucita tradiție a dramei istorice, reprezentată de V. Alecsandri și B.P. Hasdeu. Ajuns bătrîn, purtîndu-și tot mai anevoie piciorul rănit cu mulți ani în urmă, Ștefan cel Mare, protagonistul dramei lui Delavrancea, își dă seama că trupul său nu mai e al viteazului de la Războieni și de la Podul Înalt. Dar sufletul i-a rămas tînăr. Omul a îmbătrînit, a pierdut admirabila lui forță fizică de altă dată, în timp ce Domnul și-a păstrat intactă tinerețea firii, a îndemnurilor nobile, spre binele țării și al obștii. De aici, conflictul psihologic al dramei *Apus de soare*, așa-zisul conflict intern, cum l-au denumit unii critici ai vremii și foarte modern în epocă. Există în piesă și un conflict, să-i zicem social, care joacă însă mai mult rolul de auxiliar, oferind cîteva situații „scenice" și facilitînd astfel evoluția conflictului intern. Ștefan cel Mare ne apare ca tipul desăvîrșit al Domnului cu dragoste de țară, drept, înțelept și viteaz, care s-a sprijinit în politica sa pe mica boierime și pe satele de răzeși. „Slăvitul" Ștefan se închina cu respect în fața patriei pe care, simțind că o părăsește pentru totdeauna, o lăsa moștenire pe vecie urmașilor, în cadrul unei emoționante viziuni apoteotice. Redusă la conflictul dintre grupuri, conflictul „extern", drama istorică a lui Delavrancea este vulnerabilă. Acțiunea nu are suficient nerv dramatic, iar forțele angajate în luptă sînt inegale. Figura lui Ștefan îi copleșește pe toți ceilalți, în primul rînd pe boierii trădători, în frunte cu Ulea, care apar, în genere, estompați, fără o individualitate precisă. Din această cauză *Apus de soare* este mai curînd un poem dramatic, scris într-o tonalitate lirică ce-l deosebește radical de tot ce se crease la noi pînă atunci în materie. Un poem, ca un text muzical, ce se poate asculta, dispensîndu-ne de reprezentația scenică. Și atunci conflictul, sau conflictele, în cazul de față istoria domniei lui Ștefan, povestită uneori de către el însuși, devin pretexte pentru cîteva arii celebre, pe care trebuie să le cînte cutremurător interpretul eroului principal. Tiradele se urmează o vreme liniștit și senin, cu tonuri calde, mîngîietoare, ca apoi, luînd o alură gravă, să izbucnească într-un formidabil bubuit de furtună. Delavrancea își cînta poemul ca pe o melodie și-l rostea ca pe un discurs, cel mai nobil și cel mai pur pe care l-a hărăzit posterității. E aici o gradație, o pregătire a momentului culminant, însă pe fondul unei gesticulații nebune a miilor de alămuri pe care le domină vocea solemnă, voievodală, testamentară, profetică, a solistului, contopit în simbol cu însuși glasul istoriei românești.

Îmbinare de lirism și de observație realistă, sinteză a virtuților oratorice și plastice, opera de nuvelist și de dramaturg a lui Delavrancea se situează în literatura română printre cele mai de seamă de la răspîntia veacurilor XIX și XX.

„Aveam un popor a cărui limbă și cultură — afară de cîțiva scriitori și cronicari risipiți în lungul trecutului nostru — stăteau în cîntecele, basmele, snoavele, ghicitorile și tradițiile sale."

(Barbu Ștefănescu Delavrancea)

„Țara noastră se cheamă aceea în care sînt înmormîntați strămoșii noștri, fie că le glorificăm faptele, fie că luptăm pentru realizarea visului nutrit de ei, fie că le răsplătim jertfa vieții lor sacrificată. Ei ne fac conștienți de neamul ce-l reprezentăm."

(Barbu Ștefănescu Delavrancea)

Proba de verificare a cunoștințelor pentru admiterea în treapta I de liceu

(sesiunea iunie, 1982)

Pentru a veni în sprijinul elevilor din clasa a VIII-a care se pregătesc să se prezinte la probele de verificare a cunoștințelor pentru admiterea în treapta I de liceu în sesiunea iunie 1983, redacția revistei noastre a adresat unor inspectorate școlare rugămintea de a trimite subiectele date în sesiunea iunie 1982 și de a însoți aceste subiecte și teme de unele comentarii.

În numărul de față, publicăm subiectele și comentariile primite din partea inspectoratelor școlare ale județelor Cluj și Iași. Publicăm, de asemenea, un articol orientativ cu tema : *Evocarea trecutului zbuciumat al poporului român în nuvela „La Vulturi !" de Gala Galaction* și un altul referitor la concursul de admitere în treapta a II-a licee de filologie-istorie și pedagogice.

Reamintim că în nr. 1/1980 și în nr. 2/1981 au fost publicate subiectele date în mai multe județe, cu recomandarea ca elevii să încerce să formuleze răspunsuri la întrebări și la teme, iar inspectorii școlari să poată formula subiecte mai potrivite scopului predării și însușirii limbii române.

Să evităm, deci, subiectele care apelează la memorie, la volum mare de cunoștințe și să punem accent pe calitatea exprimării, pe puterea de judecată a elevilor.

SUBIECTE

1. *Vlaicu-Vodă* de Alexandru Davila. Indicați momentele principale ale acțiunii, stabilind expoziționea, intriga, punctul culminant și deznodămîntul (6 puncte).

2. Se dă textul :

„Și sînt veacuri de cînd unii după alții anii fug
Și de cînd această țară nu e, vai ! decît un rug
Unde mucenicii noștri, muritori într-o credință,
Moștenire-și lasă vlaga și nădejdea-n biruință !"

(Al. Davila — *Vlaicu-Vodă*)

Cerințe :

a) Analiza sintactică a frazei, cu schemă (2 puncte)
b) Indicarea felului predicatelor (1 punct)
c) Analiza sintactică a ultimului vers (1 punct)

Notă : Pentru candidații care au absolvit școli cu limbi de predare ale naționalităților conlocuitoare, subiectul de literatură s-a formulat astfel : *„Bălcescu" de Camil Petrescu. Stabiliți momentele cele mai semnificative din această operă.* Subiectul de gramatică a fost comun.

După cum se poate observa, subiectele au pus în fața candidaților sarcini de lucru în limitele cerințelor programei școlare pentru clasa a VIII-a. Mai mult chiar, formularea lor, cel puțin pentru partea de literatură, e foarte apropiată de ceea ce manualul cerea să se rezolve în clasă la capitolul de „întrebări și exerciții".

S-a plecat de la considerentul că cel puțin două opere din care sînt reproduse fragmente în manualul de clasa a VIII-a (*Vlaicu-Vodă* de Alexandru Davila și *Nea-*

mul Șoimăreștilor de Mihail Sadoveanu) trebuiau citite în întregime. Dacă s-a făcut lectura dramei, rezolvarea subiectului de literatură se putea realiza ușor. Întrucît opera a fost reeditată în ediții accesibile elevilor și în tiraje de masă, este normal ca fiecare bibliotecă școlară să posede această carte, încît posibilitatea de a fi citită de către toți elevii să nu constituie o problemă. Dar chiar și numai pe baza lecturii fragmentelor din manual și a rezumatului care se dă, formulat cu destulă claritate, subiectul de literatură putea fi rezolvat onorabil, mai ales că nu se cerea o prezentare detaliată a acțiunii dramei, ci numai a momentelor principale, omițîndu-se, intenționat, dintre elementele cunoscute ale subiectului unei opere literare, prezentarea pe larg a „desfășurării".

Cu toate acestea, unii candidați nu au cunoscut acțiunea dramei, o parte dintre ei fiind pregătiți să caracterizeze personajul principal. Ne întrebăm, însă, cum puteau face bine acest lucru, necunoscînd propriu-zis drama ? Eventual, memorînd o compunere dictată de profesor ori luată din diverse „îndrumătoare", acțiune care, în perspectivă didactică, e fără nici un folos și poate juca, după cum s-a văzut, și feste la examene.

O problemă delicată privind notarea subiectului de literatură este a opera cu aceleași criterii de apreciere nu numai în cadrul comisiei, ci la nivelul județului, pentru ca și operația de redistribuire a celor declarați nereușiți să fie cît mai obiectivă. În acest scop, s-a hotărît ca cele 6 puncte acordate pentru subiectul de literatură să nu fie date arbitrar, ci după cum urmează : 3 puncte pentru conținut, 2 puncte pentru ortografie, 1 punct pentru modul de exprimare și pentru grafie. Se subînțelege că ultimele 3 puncte erau condiționate de un conținut al lucrării cît de cît satisfăcător, altfel se anulau din lipsă de obiect. Ce situații s-au ivit mai frecvent ? Mulți candidați au cunoscut subiectul, uneori chiar foarte bine, dar au dat drumul condeiului, concentrați numai la problemele de conținut, fără nici o preocupare pentru calitatea scrisului. Și astfel au avut surpriza să piardă puncte prețioase, uneori toate cele 3 puncte, pentru că au scris dezordonat, s-au exprimat neglijent, au făcut greșeli de ortografie și de punctuație, pe care, cu mai multă atenție, le puteau evita. Atenție, deci ! O lucrare de literatură, ca de altfel orice lucrare scrisă, e la fel de pretențioasă și prin formă, ca și prin conținut.

În ceea ce privește subiectul de gramatică, deși în aparență cît se poate de simplu, solicita, în aceeași măsură, atît cunoștințe temeinice cît și deprinderi de judecată. Cerințele nu au fost formulate la întîmplare, ele se completau, devenind „chei" pentru verificarea corectitudinii rezolvării sarcinii precedente.

a) Fraza are patru propoziții. Delimitarea lor, pe baza identificării predicatelor și a elementelor de legătură, și stabilirea raporturilor în cadrul schemei nu ridicau probleme deosebite. Se putea obține, deci, un punct ușor. Stabilirea felului propozițiilor, în principal a subordonatelor, solicita puterea de judecată a candidaților. Cei care au lucrat mecanic au apreciat propoziția a 2-a și a 3-a subordonate atributive, în ideea că determină substantivul „veacuri". Sensul lor temporal e însă clar și ar fi fost și mai clar dacă se schimba topica regentei și, eventual, se substituia verbul „sînt" cu un altul care avea înțeles mai clar. Deci : „veacuri au trecut de cînd...". La această cerință, mulți candidați au pierdut o jumătate de punct. Felul ultimei subordonate (atributivă) a fost, în general, stabilit ușor.

b) Indicarea felului predicatelor n-a decurs fără dificultăți din partea unor elevi. „Sînt" din prima propoziție are sens predicativ, „e" din a treia, însă, e verb copulativ, conducînd la un predicat nominal. Ultimul predicat era exprimat printr-o locuțiune verbală — „moștenire lasă" —, lucru de care mulți candidați nu și-au dat seama.

c) Analiza sintactică a ultimului vers, dacă se făcea cu atenție, putea conduce la corectarea erorii privind identificarea ultimului predicat, acolo unde ea s-a făcut. Era clar că subiectul este subînțeles. Deci „ei" ! Ce fac ei (mucenicii) ? „Lasă moș-

tenire" ! Dacă se ia numai „lasă" predicat, ce funcție sintactică ar avea cuvîntul „moștenire" ? Complement direct, cum s-a stabilit cel mai adesea ? Nu e corect. Complemente directe sînt „vlaga" și „nădejdea", substantive însoțite de articolul hotărît, care, după cum se vede, n-au același regim gramatical cu forma nearticulată a cuvîntului „moștenire", stînd toate pe lîngă același verb. „Lasă moștenire", deci, e o locuțiune verbală, avînd înțelesul de „transmit" pentru urmași.

Sîntem convinși că proba de verificare a cunoștințelor la limba română poate fi trecută cu deplin succes, dacă cei care o susțin au cunoștințe și deprinderi temeinice și dacă lucrează atent. Nimic din ceea ce avem de învățat nu trebuie neglijat și nimic din ce pare ușor nu trebuie tratat cu ușurință. E un îndemn pe care cine îl urmează va avea succesul asigurat în orice împrejurare, la școală și în viață.

Prof. IULIU PÂRVU
Inspectoratul Școlar Județean Cluj

SUBIECTE

Conform indicațiilor Ministerului Educației și Învățămîntului cu privire la verificarea cunoștințelor pentru înscrierea în clasa a IX-a, au fost formulate douăzeci de subiecte care au cuprins probleme de literatură, gramatică, ortografie, punctuație și noțiuni de teorie literară. Dintre acestea s-a extras plicul cu următoarele probleme:

1) *Vlaicu-Vodă — întruchipare a idealurilor de libertate ale poporului român, de independență a țării.*

2) Analizați sintactic fraza de mai jos și sintactico-morfologic cuvintele subliniate :

„*Harap-Alb*, pentru că ești așa de bun și *te-ai ostenit* de ne-ai făcut *adăpost*, vreau să-ți fac și eu un bine în viața mea ; na-ți aripa *asta* și cînd îi avea nevoie *de mine*, aprinde-o și eu îndată am să-ți vin întru ajutor".

(Ion Creangă)

3) Reproduceți o strofă dintr-o poezie cunoscută, în care poetul să utilizeze personificarea.

Propunerea subiectului de literatură a fost determinată de complexitatea structurală și afectivă a personajului — simbol al idealurilor de libertate ale poporului român, de independență a țării, într-o perioadă istorică de acerbe lupte politice, precum și de faptul că Vlaicu-Vodă oferă posibilitatea valorificării estetice și etice într-o mai mare măsură decît alte opere literare. La acestea se adaugă și faptul că drama *Vlaicu-Vodă* constituie singura operă dramatică studiată de elevi în clasele gimnaziale. Subiectul viza capacitatea absolvenților de clasa a VIII-a de a realiza o caracterizare de personaj, de a evidenția stările afective determinate de comportamentul personajului principal și a celorlalți eroi, de exprimare corectă, clară, nuanțată și precisă.

O prezentare succintă a subiectului ar fi pregătit materialul pe baza căruia se puteau desprinde trăsăturile importante ale domnitorului Vlaicu. Se cereau aprofundate relațiile personajului principal cu Doamna Clara, cu Rumân Grue, cu baronul Kaliany. Era necesar să fie subliniate, prin comentariu și versuri, dragostea față de popor. Trăsăturile lui Vlaicu trebuiau analizate prin prisma aleselor virtuți ale întregului popor de la care personajul-simbol și-a însușit esențele. Încheierea putea să se refere la atitudinea personală a autorului asupra evenimentelor și caracteristicilor analizate sau orice alte idei despre perspectiva teatrului cu caracter istoric.

Subiectul de gramatică propunea elevilor o analiză sintactică a frazei, care să dovedească însușirea cunoștințelor de morfologie și sintaxă, puterea de discernere și clarificare a conținutului propozițiilor, a relațiilor dintre ele.

Elevii au fost puși în situația de a recunoaște elemente mai dificile, cum ar fi cazul vocativ al substantivelor, diateza reflexivă, adjectivul pronominal demonstrativ.

Ultimul subiect se adresa memoriei elevilor numai aparent căci el urmărea însușirea unei noțiuni de teorie literară, și anume personificarea.

Prof. EUGENIA STOLERIU, prof. C-TIN CHIRVASE
Inspectoratul Școlar Județean Iași

Concursul de admitere în treapta a II-a la liceele de filologie-istorie și pedagogice

Succesul la examene depinde de pregătirea temeinică a fiecărui elev, de cunoașterea manualelor școlare și a operelor literare prevăzute în bibliografia obligatorie. Programa școlară prevede compuneri de sinteză pentru examenul de treapta a II-a. Îndrumări privind pregătirea și exigențele examenului oferă *Revista învățămîntului liceal și tehnico-profesional* și *Limba și literatura română*, editată de Societatea de Științe Filologice.

În stabilirea subiectelor la limba și literatura română pentru liceele de filologie-istorie și pedagogice — treapta a II-a, Ministerul Educației și Învățămîntului, prin comisia de specialitate, consultînd inspectoratele școlare și catedrele de limba română din liceele de profil consideră că este necesar să formuleze cîteva cerințe care vor sta la baza elaborării subiectelor de examen. O primă cerință o reprezintă faptul că subiectele vor avea un caracter formativ, cu accent pe interpretarea textului literar, elevii fiind puși în situația de a face dovada unor deprinderi de lectură, de exprimare corectă și clară, într-un stil adecvat subiectului. De aceea vor fi evitate formulări ambigue, vagi și generale, care ar putea pune pe elevi în situația de a nu putea răspunde cerințelor. Se va avea în vedere o gradare corectă a dificultăților, departajarea făcîndu-se în raport cu „cît" și „cum" a putut realiza elevul din ceea ce i s-a dat în manualul școlar, în cadrul îndrumărilor și al comentariilor literare, al temelor sugerate în finalul lecțiilor, al capitolelor parcurse.

În aprecierea lucrărilor, un loc deosebit îl va ocupa calitatea redactării : logica expunerii, conciziunea, corectitudinea, expresivitatea. În acest sens se restrîng posibilitățile de a prezenta subiecte în general, de a realiza compuneri care sînt „foarte frumoase", poetice, dar nu spun nimic.

Precizăm încă o dată faptul că examenul la limba și literatura română presupune în cel mai înalt grad respectarea ortografiei și punctuației, o redactare îngrijită, un scris citeț, ordonat.

Subiectele pentru liceele de filologie-istorie și pedagogice sînt constituite, de regulă, din 2—3 probleme, urmărindu-se ca elevii să realizeze o compunere, un comentariu al unui text pe care-l primesc, și, în plus, la liceele pedagogice un exercițiu de limba română (gramatică).

Prezentăm spre exemplificare subiectele date pentru anul școlar 1981—1982 :

Licee pedagogice

1. Reflectarea artistică a satului și țăranului în romanul *Baltagul* de M. Sadoveanu.

2. Se dă textul :

„Căci războiul e bici groaznic, care moartea îl iubește, / Și ai lui sîngerați dafini națiile îi plătesc ; / *E a cerului urgie, este foc care topește / Crîngurile înflorite, și pădurile ce-l hrănesc*".

(Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea. La Cozia.*)

Cerințe :

1. Să se comenteze textul.

2. Să se identifice semnele de ortografie și punctuație și să se explice folosirea lor.

3. Să se analizeze din punct de vedere morfologic cuvintele subliniate.

Licee de filologie-istorie

Sesiunea iulie 1982

1. Reflectarea artistică a satului și țăranului în romanul *Baltagul* de M. Sadoveanu.

2. Să se comenteze următoarele versuri :

„Căci războiul e bici groaznic, care moartea îl iubește, / Și ai lui sîngerați dafini națiile îi plătesc ; / E a cerului urgie, este foc care topește / Crîngurile înflorite, și pădurile ce-l hrănesc".

(Grigore Alexandrescu,
Umbra lui Mircea. La Cozia)

Sesiunea septembrie 1982

1. Evocarea copilăriei. Tipuri din lumea satului în *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă.

2. Să se comenteze textul :

„Pe-o nară pușca tatii scoate fum, / Vai, fără vînt aleargă frunzarele duium ! / Înalță tata foc înfricoșat. / Vai, cît de mult pădurea s-a schimbat ! / Din ierburi prind în mîini fără să știu / Un clopoțel cu clinchet argintiu... / De pe frigare tata scoate-n unghii / Inima căprioarei și rărunchii."

(Nicolae Labiș, *Moartea căprioarei)*

Probele de examen cuprind, așadar, două subiecte obligatorii, din care unul solicită elevul la realizarea unei compuneri, despre o operă literară, în cazul de față *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale și, respectiv, *Baltagul* de M. Sadoveanu.

Subiectul al doilea solicită elevului un comentariu asupra unor versuri. Elevul va realiza succint încadrarea versurilor în contextul operei scriitorului, după care va trece la comentarea versurilor, cu relevarea ideii poetice, cu observații stilistice și o concluzie.

In legătură cu proba de gramatică, după cîte se vede, textele nu pun probleme deosebite, ele avînd un grad de dificultate medie.

Menționăm, în încheiere, că datorită bunei pregătiri a elevilor care susțin examen în treapta a II-a la limba și literatura română, a unei orientări corecte în alegerea subiectelor din manualele după care învață elevii s-au obținut rezultate bune, un număr (peste 70 %) mare de elevi obținînd note între 7 și 10.

Prof. dr. CONSTANȚA BĂRBOI
inspector general
Ministerul Educației și Învățămîntului

AFORISME

„Cărțile au multe însușiri pentru cei care știu să aleagă".

„Sufletul crește în măsura în care îl umplem de învățătură".

„Îmi judec mai la obiect și mai aspru greșelile proprii decît ale oricui altcuiva".

„E o îndrăzneală primejdioasă și plină de urmări grave să disprețuiești ceea ce nu înțelegi".

„Științele și artele nu se toarnă în tipare, ci se formează și iau chip tot lucrînd la ele și șlefuindu-le de multe ori".

„Știința constituie cea mai nobilă și mai puternică agonisire a omului".

(Montaigne)

formarea gustului, la limpezirea criteriilor de apreciere, la cultivarea exprimării adecvate. Concursul însuși confirmă acest adevăr : calitatea analizei, în general vorbind, crește firesc de la clasă la clasă, potrivit cu afirmarea forțelor spirituale ale elevilor și a experienței lor literare, sociale etc. *Balta* sau *Dimineața* de V. Alecsandri ori fragmentul din *Decebal către popor* de G. Coșbuc, chiar cînd au fost bine interpretate la ultimul concurs în faza republicană, nu au produs totuși lucrări de nivelul analizei *Odei în metru antic* de M. Eminescu sau a poeziei *Ex libris* de T. Arghezi.

Un text „la prima vedere" nici nu prezintă totdeauna noutăți deosebite pentru concurenți. Faptul că excludem posibilitatea și oportunitatea tiparelor de analiză nu ne împiedică să recomandăm raportarea textului dat la ceea ce elevii au învățat despre scriitorul respectiv, despre particularitățile artei sale, despre opere studiate care se înrudesc tematic, stilistic etc. cu textul propus ; dimpotrivă. Cine a participat efectiv în clasă la interpretarea unui pastel de V. Alecsandri, de exemplu, a dobîndit o anumită deschidere sufletească pentru modul de a înțelege și prețui alte pasteluri, ale aceluiași poet, precum și posibilități verbale de a-și comunica impresiile de lectură în cazuri asemănătoare. Unii elevi vor fi crezînd însă că la concursul de literatură, apreciindu-se marea originalitate, spre a ieși din comun trebuie să abandoneze sau măcar să transfigureze experiența și criteriile de interpretare însușite de ei pînă atunci. Dintr-o asemenea eroare de calcul rezultă, printre altele, mai ales, un anume teribilism al expresiei sau chiar al opiniei, reflectînd tocmai cultura literară aproximativă dobîndită.

De pildă, exuberanța lirică digresivă capătă la unii elevi prioritate față de cugetarea la obiect și stăpînă pe sine : „Poporul nostru, scrie un concurent, cînd nu și-a putut schimba destinul în fața istoriei, l-a potențat și l-a transformat într-o furie cosmică. Astfel, el a așezat pe cer, cu dăruire și pricepere, cortegiul de aștri, în mijloc cu soarele, pentru a lumina masele, pentru a ne face mai frumoși spiritualicește, pentru noi înșine, mai români, mai pătrunși de tulburătoarea sete de absolut".

În același registru liric de exuberanță verbală sau pe tonul ritos al aserțiunilor definitive, o operă, un scriitor sînt, tot atît de nedrept, fie ridicați pe culmi singulare, fie reduși la neputință și anonimat. „Dacă eternitatea ar fi trebuit să poarte un nume, dacă vraja în care sufletul se lasă prins pentru eternitate în fața frumuseților naturii ar fi trebuit să poarte un nume, s-ar numi Alecsandri", scrie dezinvolt un concurent. Iar altul hotărăște fără drept de apel : „Caracterul didacticist al operei coșbuciene este mai mult decît evident, concepția lui despre poezie avînd la bază rigorile etice".

E greu de crezut că în asemenea cazuri elevii „valorifică" vreun impuls dat de îndrumarea profesorului, de felul interpretării literaturii în clasă. Afirmațiile necontrolate, exagerările într-o direcție sau alta nu sînt semne de originalitate ; marile spirite, pretențioase și deloc comode, n-au fost lipsite de prudență și de măsură. „Alecsandri, în comparație cu Eminescu — spunea acad. Iorgu Iordan — este un poet oarecum modest. El are alte merite, foarte mari acelea." Iar G. Călinescu, atît de prețuit de elevi, scria despre Coșbuc : „Răsfoind volumele ticsite de versuri, cititorul superficial rămîne cu impresia că are înaintea sa niște culegeri de improvizații pentru educarea poporului. [...] Coșbuc este nu numai un desăvîrșit tehnician, dar nu rareori și un poet mare, profund original, un vizionar al mișcărilor sufletești sempiterne cu un accent ardelean numaidecît evident, inimitabil și tocmai pentru aceasta așa de des imitat. El a izbutit, ca și Eminescu de altfel, să facă poezie înaltă care să fie sau măcar să pară pricepută poporului și să educe astfel la marele lirism o categorie de oameni străini în chip obișnuit de literatură". Măsura și cumpătarea în cugetare, în reacțiile emoționale, în exprimare n-au împiedicat niciodată manifestarea personalității participanților la concursurile de literatură.

Concurs „N. Bălcescu"

Prof. GH. PIȚIGOI
Inspectoratul Școlar Județean Vîlcea

Cu prilejul împlinirii a 130 de ani de la moartea marelui patriot revoluționar Nicolae Bălcescu, s-a încheiat la Rîmnicu Vîlcea, în ziua de 28 noiembrie 1982, finala concursului interjudețean „Memorial Bălcescu", atît pentru școli generale cît și pentru licee.

Organizat de Inspectoratul Școlar Județean Vîlcea, în colaborare cu Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu" și Muzeul Județean, concursul s-a desfășurat în prima etapă pe baza unui chestionar trimis școlilor din județul Vîlcea și liceelor din țară care poartă numele lui N. Bălcescu. A urmat o etapă zonală în 17 centre din județul Vîlcea, o etapă semifinală în 8 centre și, în sfîrșit, etapa finală, la care au concurat elevi reprezentînd liceele „Nicolae Bălcescu" din Brăila, Cluj-Napoca, Craiova, Pitești, Rm. Vîlcea și trei licee din județul Vîlcea.

Cele mai bune răspunsuri la întrebări — întrunind cel mai mare punctaj — au fost realizate de Școala Generală oraș Călimănești (elevi : *Victoria Micu, Roxana Moraru* și *Denisa Zgripcea,* 120 de puncte) și Liceul „Nicolae Bălcescu" din Cluj-Napoca (elevi : *Simona Vaida, Marilena Stan* și *Mirela Constantinescu,* 125 de puncte). Pe locurile următoare s-au plasat : elevii de la cursul gimnazial din Liceul „Vasile Roaită", Rîmnicu Vîlcea (117 p.), Școala Generală Măldărești, Vîlcea, și Școala Generală Nr. 1 „Nicolae Bălcescu" Drăgășani (115 p.), Școala Generală „Nicolae Bălcescu", satul Sărata, comuna Nicolae Bălcescu, jud. Bacău (110 p.), Școala Generală Vărădia de Mureș, Arad (100 p.), Școala Generală, com. N. Bălcescu, jud. Vîlcea (95 p.) ; Liceul Agroindustrial Drăgășani, Vîlcea (120 p.), Liceul „Nicolae Bălcescu", Brăila (115 p.), Liceul „Nicolae Bălcescu", Rîmnicu Vîlcea (110 p.), Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova (100 p.), Liceul Industrial Nr. 3 și Liceul Industrial Nr. 7, Rîmnicu Vîlcea (95 p.), Liceul „Nicolae Bălcescu", Pitești (85 p.).

Apreciind că asemenea concursuri organizate cu prilejul unor aniversări sau comemorări de scriitori și evenimente istorice se pot organiza și în alte județe, reproducem într-o formă prescurtată cele 11 întrebări propuse la etapa finală :

1. Ce cunoștințe aveți despre numele de familie al lui Nicolae Bălcescu ?

2. În octombrie 1843 s-au constituit la București două societăți : una literară și alta politică. Cum se numeau cele două societăți ?

3. N. Bălcescu s-a întîlnit în Moldova cu V. Alecsandri la sărbătorirea unui scriitor și a surorii sale. Unde a avut loc întîlnirea și cum se numeau prietenii lor comuni ?

4. Precizați titlul lucrării și al capitolului din care face parte lectura *Ardealul.*

5. În urma participării la mișcarea revoluționară din 1840, N. Bălcescu a fost întemnițat la o mănăstire din județul Prahova, unde a contractat boala ce avea să-l răpună ; tot aici a citit cărți din biblioteca unui mare umanist român. Precizați numele mănăstirii și al posesorului cărților din bibliotecă.

6. N. Bălcescu îi trimite lui V. Alecsandri o scrisoare prin care îl anunță că „națiea cea mare s-a ridicat și că libertatea lumei s-a mîntuit". La ce eveniment se referă ? Precizați data : ziua, luna, anul.

7. N. Bălcescu consideră relațiile agrare din țările române ca relații de exploatare într-o lucrare citată de Karl Marx printr-un intermediar francez. Precizați titlul lucrării lui N. Bălcescu.

8. Pictorul Theodor Aman s-a inspirat din opera lui Bălcescu în tabloul *Bătălia de la Călugăreni,* dar a pus în mîna lui Mihai Viteazu drapelul tricolor. Este vorba de o greșeală sau de o intenție ?

9. Într-o scurtă biografie semnată de Bălcescu se relatează întîlnirea dintre trimisul domnitorului român Bogdan Vodă și marele vizir al Imperiului Otoman. Care este titlul biografiei și, implicit, numele eroului ?

10. Bălcescu analizează dialectic procesul revoluționar, considerînd că revoluția de la 1848 a continuat programul altei revoluții. La ce revoluție anterioară se referă ?

11. Primul număr al revistei *România literară*, scoasă de V. Alecsandri în 1852, a fost interzis din cauza unui articol al lui N. Bălcescu. Precizați titlul articolului și pseudonimul cu care era semnat articolul.

Propunem abonaților revistei *Limba și literatura română* să trimită pe adresa redacției, pînă la 30 iunie a.c., răspunsuri la întrebările de mai sus. Numele celor care vor trimite cel puțin zece răspunsuri exacte vor fi publicate în revistă.

CENACLURI, REVISTE

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Sfîrșitul anului 1982 ne-a adus, din păcate, o recoltă săracă de... reviste școlare. Se pare că trecerea la alte forme de multiplicare în afara tiparului a tulburat într-atîta, în mod nejustificat, desigur, inițiativa și acțiunea colectivelor de redacție, încît acestea au ales calea... tăcerii.

Din peste douăzeci de reviste bune din București, de exemplu, n-a mai apărut nici una. Și situația este similară în multe centre de cultură și învățămînt din țară. De ce ? ne întrebăm, în mod firesc. Nu pot fi scoase reviste dactilografiate, sau multiplicate prin reprografie, xerox, gestetner ? Sigur, nu cu același efect artistic și nici într-un număr prea mare de exemplare. Dar, în fond, care este menirea principală a unei reviste școlare dacă nu aceea de a se constitui ca un document care să depună mărturie pentru azi și, mai ales, pentru mîine, în legătură cu ceea ce înseamnă (a însemnat) existența, chipul (cu elementele lui reprezentative) dintr-un anume timp al curgerii (istoriei) unei instituții de învățămînt. Totodată, o revistă școlară este un mijloc de valorificare a capacităților creatoare ale unui colectiv, ale celor mai dotați dintre reprezentanții acestuia. Ei bine, această *menire* poate fi îndeplinită satisfăcător indiferent de forma în care se concretizează o publicație școlară. Au dovedit-o, dealtfel, unele colective redacționale, care, înțelegînd la timp acest lucru, și-au elaborat în continuare revistele, multiplicate acum într-o formă potrivită cu noile posibilități.

Consemnînd această situație, ne exprimăm, totodată, speranța ca anul 1983 să determine un substanțial reviriment în domeniul presei școlare.

În continuarea acestor rînduri menționăm cîteva reviste care demonstrează adevărul gîndurilor afirmate pînă acum.

Numărul 8 (anul VII — nr. 8, 1982) al revistei *Lyceum*, reprezentînd Liceul Industrial nr. 1 din Tecuci, județul Galați, publicație despre care am mai avut prilejul să vorbim, este dactilografiat și multiplicat prin xerox. După înfățișare (în afară de text există numeroase elemente de grafică și fotografie reproduse) revista se menține la un nivel onorabil.

Cercetînd conținutul, menționăm, mai întîi, cîteva articole consacrate unor evenimente ale anului 1982, printre care : *60 de ani de la crearea Uniunii Tineretului*

Comunist și 75 de ani de la marea răscoală din 1907 ; se cuvin, de asemenea, menționate : interviul cu prof. dr. docent Constantin Ciopraga despre *Personalitatea literaturii române*, poeziile elevei Eliza Băicoianu *(Cîntec pentru floarea nimănui, Cititorului, Lăsați-mă singur)*, ca și cele ale colegilor săi Violeta Popa și Traian Stoica.

Nu mai puțin de optsprezece pagini ale revistei sînt afectate unor producții literare (poezii, cu deosebire, închinate țării, partidului, păcii, copilăriei), semnate de viitori elevi ai liceului, în prezent membri ai unor colective ale școlilor generale din Tecuci. În felul acesta *Lyceum* devine, într-o măsură, o expresie reprezentativă a capacităților creatoare ale școlarilor și tinerilor din orașul „așezat între colinele domoale ale Țării de Jos a Moldovei".

Îi urăm : succes în continuare !

Orizontul, revista Școlii Generale nr. 22 din Constanța, este, pur și simplu, dactilografiată. Ea cuprinde mai ales înfiorate compoziții poetice sau în proză închinate patriei și poporului, istoriei noastre glorioase, de demult și de azi, problemelor care frămîntă tînăra generație. Remarcăm, printre altele, poeziile intitulate : *Laudă patriei, Munții Dobrogei, Ziua de naștere*, ca și articolul *De la trecutul glorios al patriei noastre la prezentul ei strălucit*, toate semnate de eleva Violeta Nedelcu, însemnările *Și curcubeu-i deasupra noastră* și *De ce-mi iubesc orașul*, aparținînd Mădălinei Bănică, articolul *Pentru ce ne iubim patria și poporul* al Ilonei-Claudia Ungureanu, elevă în clasa a V-a.

Executată „în cadrul sectorului Reprografie" al Universității din Brașov, revista literară și științifică — *Orizonturi* — a elevilor Liceului „Unirea" se menține, prin numărul din 1982 (anul XV) la cotele unei publicații de valoare deosebită.

Redactată în limbile română și maghiară, revista ni se înfățișează cu un sumar bogat și variat, din care desprindem secvențele : *Drum luminos* (poezii, articole, însemnări închinate patriei, partidului, unor evenimente ; remarcăm, între altele, poezia *Sîntem tineri* a elevei Simona Popescu, în care se afirmă : „Sîntem tineri / Și știm / Sub drapele să ardem. / Sîntem lumină-n lumină. / În ochii noștri / Crește multiplicată frumusețea / ...Noi, romanticii revoluționari, / Ne recunoaștem / În Omul veșnic tînăr / De la cîrma țării. / Focul ne curge în vine / Și raza de Soare / Și raza de Lună / Se logodesc în celulele noastre / Pentru că noi știm / Atît de frumos / Să ardem / Sub drapelele roșii și tricolore !") ; *Tinere condeie, Din viața școlii, Evocări, Din domeniul științelor exacte, Caleidoscop, Umor, Curiozități ? Rebus.*

Un cuvînt de laudă pentru grafia inspirată, executată de elevii Daniela Enache și Mario Barbu. Așteptăm reviste din partea altor școli în anul 1983.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

ARAD

Cercul literar „Ioan Slavici", clasele V—VII, împlinește un deceniu de activitate. În 1982 am realizat o excursie cu caracter instructiv-educativ la Casa memorială „Ioan Slavici" din Șiria, unde am audiat o expunere despre viața și activitatea scriitorului. Am vizitat apoi cele două familii Slavici, rude ale scriitorului, am stat de vorbă cu oameni în vîrstă care l-au cunoscut personal pe scriitor, în vizitele sale prin Șiria. Reîntorși la Arad, am redactat cîteva compoziții legate de această excursie, cu referiri la personaje din operele lui Ioan Slavici *(Budulea Taichii, Mara* etc.), mai ales

că de la Cetatea Şiriei, turul de orizont îţi prilejuieşte o perspectivă cuprinzătoare a multor locuri ce l-au inspirat pe scriitor.

O manifestare tradiţională a devenit şedinţa cercului literar la Monumentul Eroilor de la Păuliş, cu recitări, montaje literare şi întîlniri cu veterani din luptele de la Păuliş din august—septembrie 1944. Din versurile originale ale membrilor cercului, s-au publicat o bună parte în revista liceului, *Laboremus*, ca, de exemplu, fragmentul :

„Noi sîntem stînca ce rămîne vie
Cu inima eroică în Păuliş,
Din fereastra ei privim spre veşnicie
Cînd urcăm spre noul vis !"

În cinstea celei de-a XXXV-a aniversări a Republicii, cercul nostru a organizat o şedinţă festivă sub genericul „Republică, măreaţă vatră !". În programul acestei şedinţe au figurat : lecturi de versuri originale, recitări din volume antologice despre Republică, o expunere cu tema „Concepţia despre patrie şi Republică în viziunea scriitorilor români", cîntece patriotice interpretate de grupuri de pionieri.

Pentru centenarul apariţiei poemului *Luceafărul* pregătim o amplă manifestare, la care vom invita un cercetător de la Universitatea din Timişoara şi vom solicita sprijinul Filialei judeţene Arad a Societăţii de Ştiinţe Filologice,

Ne este de mare ajutor revista *Limba şi literatura română*, prin îndrumările cuprinse din materialele publicate, referitoare la activitatea cercurilor şi cenaclurilor literare ale şcolilor din ţară.

RADU IULIAN NEGRILĂ

BUCUREŞTI

La Liceul Industrial nr. 20 îşi desfăşoară activitatea un cerc de creaţie literară. Preferinţele membrilor cercului sînt variate. Creatorii de poezie se prezintă mai întîi într-un cadru restrîns, apoi în şedinţele cercului, şi în sfîrşit la serbările şcolare. Am iniţiat şi o acţiune de cercetare documentară cu tema : *În Bucureşti, pe urmele scriitorilor noştri* realizînd materiale interesante despre M. Eminescu, Tudor Arghezi, Al. Macedonski, I. L. Caragiale, Liviu Rebreanu şi alţi scriitori, precum şi lucrarea *Două ipostaze ale lui Eminescu pe litoralul românesc*, în care este vorba de vacanţa petrecută de poet la Constanţa în anul 1881 şi de statuia *Eminescu şi elegia*, operă a lui Oscar Han. Alte lucrări se referă la *Peisajul citadin şi motivele lui în lirica lui Bacovia, Arta construcţiei personajelor în „O scrisoare pierdută", Semnificaţii şi sinonimii ale cuvîntului „adînc" în „Poemele luminii" de Lucian Blaga.* Sîntem preocupaţi şi de problemele limbii, cum rezultă din tematica ultimei lucrări amintite. Acordăm atenţie şi cititului expresiv. Cel care, în vara acestui an, a obţinut la faza finală (pe municipiu) a concursului de recitări (inter-licee) premiul I este un elev al liceului nostru pregătit în cadrul cercului. Acesta, împreună cu alt coleg, sînt prezentatori ai programelor artistice organizate pe plan municipal de către U.T.C. Ei fac parte din echipa de teatru a Întreprinderii de Confecţii şi Tricotaje Bucureşti, formaţie de prestigiu.

Un succes al cercului îl constituie faptul că la sesiunea de comunicări ştiinţifice de la Craiova, elevii Viorel Cudla, Adrian Marcu şi Ştefan Tiu au obţinut premiul al II-lea.

Cercul nostru se bucură de sprijinul conducerii liceului — director ing. Eugen Trandafir şi director adjunct prof. Foti Boncu — şi de îndrumarea competentă şi sensibilă a prof. Mihail Zissu.

NICUŞOR CHIRCUŞ

BUZĂU

În toamna anului 1982 s-a înființat la Liceul Sanitar cenaclul literar artistic „Vasile Voiculescu" la care participă numeroși elevi din clasele a IX-a și a XI-a. Proiectele noastre sînt ambițioase și sperăm că în viitor vom avea ocazia să vă anunțăm reușitele noastre.

Ne-am propus în primul rînd, crearea unei reviste școlare cu titlul *Perpetuum*, care să ilustreze preocupările noastre, specifice profilului liceului. Am proiectat să redactăm rubrica *Unde ne sînt absolvenții*, în cadrul căreia să publicăm corespondențe de la foștii elevi ai liceului, în prezent medici. Dezvoltarea creativității ocupă un loc de frunte în activitatea noastră. Colegii noștri *Viorel Popoiag*, cl. a XI-a, *Gianina Ramona Porumb*, cl. a IX-a sînt ascultați cu interes și plăcere cînd ne citesc din poeziile lor. De altfel, versurile Gianinei au fost apreciate de revista *Limba și literatura română*, iar în *Viața Buzăului* multe din ele au văzut lumina tiparului. *Daniela Buturugă*, tot din clasa a IX-a are pe șantierul de creație un roman, din care ne-a citit fragmente. Textul programului de brigadă pe care l-am prezentat la „Cîntarea României" este tot creația membrilor cenaclului nostru.

Avem în plan excursii în care obiectivele sînt în primul rînd casele memoriale ale scriitorilor. Astfel, în trimestrul al II-lea, organizăm o excursie la București cu vizitarea Muzeului Literaturii, a Casei memoriale „Tudor Arghezi" și a Casei memoriale „George Bacovia", iar în vacanța de primăvară o excursie pe traseul: Bușteni (Casa memorială „Cezar Petrescu"), Brașov, Sibiu, mărginimea Sibiului (satul Rod, unde a scris George Călinescu *Enigma Otiliei*), George Coșbuc (Casa memorială „George Coșbuc"), Prislop (Casa memorială „Liviu Rebreanu"), Bistrița, Maieru (Casa memorială „Liviu Rebreanu"), Arad, Șiria (Casa memorială „I. Slavici").

Pentru cunoașterea vieții literare buzoiene, avem în plan întîlniri cu poetul Gheorghe Andrei și cu I. Oprescu, autorul *Dicționarului de scriitori buzoieni*. În același scop lucrăm pentru cabinetul de literatură o hartă literară a județului Buzău.

Deocamdată planuri și proiecte de viitor. Pe curînd realizări, și apoi alte proiecte.

MARIAN VASILE

GIURGIU

La Liceul Ion Maiorescu din Giurgiu, își desfășoară activitatea un cerc de literatură și un cenaclu literar-artistic, cu preocupări în primul rînd literare, dar și cu deschideri spre arta plastică, muzică, cinematografie.

Paralel cu serile de poezie și muzică, creația elevilor este prezentată și stimulată în cadrul sesiunilor trimestriale și anuale, de Societatea științifică „Dan Barbilian" a elevilor din liceele municipiului și județului (a existat și o mai veche societate „Mihail Kogălniceanu" a elevilor, întemeiată de directorul gimnaziului de atunci, Nicolae Cartojan, ulterior profesor la Universitatea din București), ca și de două publicații: gazeta-revistă lunară *Convorbiri* și revista tipărită *Școala noastră*. În 1982, societatea și revista au împlinit un deceniu de existență.

Ziarul județean *Steagul roșu*, care a inaugurat o rubrică „Colțul elevului" cu o subredacție a elevilor, a publicat multe din poeziile membrilor cercului literar al liceului nostru: *Un nume scump* și *Primăvară fierbinte* — 1907 de Mădălina Predescu, *Necesar zbor* și *Nestinsa sămînță* de Monica Surdu, *Cîntec* de Mariana Popescu, cronici de cenaclu, despre întîlniri cu scriitori, despre olimpiadele școlare și activități cultural-artistice.

Membrii cercului literar-artistic s-au întîlnit în anul școlar 1981—1982 cu poetul Petre Ghelmez, redactor-șef la revista *Tribuna României*, fost elev al liceului.

cu prozatorul Dan Claudiu Tănăsescu, cu criticul literar Ioan Adam și, în cadrul unui recital de poezie și muzică, cu actorul și interpretul Tudor Gheorghe, cel care a dat o nouă strălucire cîntecului popular și poeziei.

În discutarea compunerilor literare — unele prime încercări, altele scrise cu mînă sigură și talent — am urmărit introducerea unor elemente de teorie literară, de estetică și tehnică artistică, adeseori cu referiri la articolele din revista *Limba și literatura română*, la care sîntem mulți elevi abonați.

Cenaclul literar care își desfășoară activitatea sub îndrumarea tovarășului profesor Vincențiu Georgescu a organizat o ședință în cadrul unei întîlniri de lucru a profesorilor de limba și literatura română din județ. Am avut atunci prilejul să-i ascultăm pe prof. dr. doc. Al. Piru și prof. dr. Ion Rotaru de la Universitatea din București, cunoscuți critici și istorici literari, într-un dialog incitant despre *Valențele formative ale textului literar în educația patriotică a tineretului școlar.*

Putem afirma cu răspundere și cu mîndrie că cercul și cenaclul literar din liceul nostru contribuie la educarea patriotică și revoluționară a elevilor, la lărgirea continuă a orizontului de cultură, stimulează talentele și spiritul creator, dragostea pentru artă și frumos.

LUCIAN NETEJORU

ORAVIȚA

Avînd o bogată activitate în cei doi ani de la constituire cenaclul elevilor de la Liceul Agroindustrial din orașul primului teatru din România — Oravița —, continuă seria manifestărilor în aceeași notă de entuziasm juvenil, dovedind îmbinarea pasiunii, talentului și a eforturilor depuse de către membrii săi în slujba frumosului. Medalioane literare, întîlniri cu scriitori, spectacole de poezie și muzică folk, colocvii, dezbateri pe teme din literatura română contemporană — iată gama diversă a activităților organizate de cenaclul orăvițean.

Amintim două frumoase realizări, care, aparținînd colegilor noștri Valentin Sirachi din clasa a XI-a horticultură (premiul întîi la concursul literar organizat de Comitetul Județean U.T.C. în colaborare cu redacția ziarului *Flamura*, Reșița) și Georgeta Szücs din clasa a X-a A (finalistă a Sesiunii naționale de comunicări și referate științifice ale elevilor — Craiova, 25 august — 4 septembrie, cu o lucrare de istorie literară), aparțin în aceeași măsură colectivului cenaclului, se datorează aspirațiilor generale și eforturilor tuturor membrilor săi. La întîlnirile cu scriitori și oameni de litere (Gheorghe Azap, Ana Selena, Mihail Marcu Deleanu, Gheorghe Jurma, Petru Oallde) am avut prilejul unor fructuoase și instructive dialoguri privind fenomenul literar românesc contemporan.

În luna septembrie, cenaclul „Accente" a organizat și găzduit sesiunea omagială de comunicări științifice *Ion Agârbiceanu*, cu colaborarea Subfilialei Oravița a S.S.F., a redacției ziarului *Flamura*, a Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, a Inspectoratului Școlar Județean Caraș-Severin, a Casei Personalului Didactic Reșița. Au participat cadre didactice, elevi, cercetători din județ. La sfîrșitul lunii septembrie cenaclul a mai organizat un interesant colocviu-dezbatere cu tema *Modern, modernitate, modernism în poezia română de ieri și de azi*, urmat în prima săptămînă din octombrie de un altul *Critica literară ca orientare a lecturii și afirmare a valorii artistice și sociale a operei literare.*

Revista (dactilografiată) *Accente* a ajuns în această toamnă la numărul 12. De remarcat și popularizarea acțiunilor noastre prin informații în presă (*Flamura, Orizont*) scrise chiar de către elevi membri ai cenaclului : Georgeta Szücs, Viorica Gligor, Elena Măscătean, Olimpiu Ștefănuț.

GEANINA MEIANU

AURA MÎRCESCU

S-a născut la 30 iunie 1965 în Rîmnicu Vîlcea. Este elevă în clasa a XI-a la Liceul Industrial de Chimie din localitate și membră a cenaclului „Gib Mihăescu" din cadrul liceului.

A publicat în plachetа *Partidului, inima și versul*, editată în 1978 de C. J. O. P. Vîlcea și, în același an, în revista școlară *File vîlcene*. A publicat, de asemenea, în ziarul județean *Orizont*.

RODICA PALAȘ

S-a născut la 7 mai 1965 în comuna Dragomirești, județul Dîmbovița. Este elevă în clasa a XII a C, profil electrotehnic, a Liceului Industrial nr. 2 din Tîrgoviște și membră a Cenaclului literar „Atelier — 18". A publicat versuri în revista școlară *Viitorul*.

Visăm în timp

Visăm în timp și gîndul frumos, vizionarul,
Din inimi face harfe de flacără și crini.
Aceste vremi de aur ne-au învestit cu darul
Unde iubim și creștem, să înflorim grădini.

Cutezători, aprindem în pisc de dor cadrane,
Dăm roadelor culoare și orei drum major,
Rîvnind întotdeauna, prin sensuri suverane,
Să fulgerăm lumină ca albatrosu-n zbor !...

Bob de aur

În bobul de grîu
am intrat ca-ntr-o casă
m-am primenit
cu miros de
pîine caldă și
mi-am odihnit
pașii
pe lespezi mișcătoare
de aur
între două mîini
truditoare
ochii mei
au făcut peste moarte
popas

În zori

ALINA BODRON
Clasa a VIII-a,
Școala Generală Nr. 23, Iași

După ce a alergat printre luceferi
noaptea a chemat luna,
a întrebat-o de sănătate,
i-a luat visele
și i le-a împrăștiat în paharele florilor.

Apoi a venit ziua,
a bătut la fereastra licuricilor,
le-a mulțumit,
iar aceștia și-au închis sfios luminițele.

ANECDOTE ȘI CATRENE

Prozatorul Al. I. Odobescu a fost o vreme consilier al Legației României din Paris. Într-una din zile, Legația română este vizitată de către ministrul de externe al Franței, căruia i se prezintă personalul legației :

— Domnul X, prim-consilier al legației, și domnul Al. I. Odobescu, fost ministru de culte, al doilea consilier.

— Curios, răspunse ministrul Franței, la Dumneavoastră ești mai întîi ministru și apoi consilier ?

— Da, am fost ministru în tinerețe, în timpul domniei lui Al. I. Cuza, acum însă sînt mai înțelept, se pare că ar fi zis Odobescu.

Istoricul și filologul B. P. Hasdeu a semnat în tinerețe cu numele ortografiat *B. P. Hâjdeu.* Fiind întrebat ce l-a determinat să modifice ortografia semnăturii, se spune că ar fi dat următorul răspuns :

— Am întreprins în Transilvania o lungă călătorie de studii, cu scopul de a cerceta limba și folclorul de peste Carpați. În orașe și în sate, peste tot unde am conferențiat, am fost întîmpinat cu aplauze frenetice din partea fraților ardeleni, dar cum ei scriau și pronunțau *i*, printre aclamațiile lor se puteau auzi deformări ale numelui meu : *Haideu* și chiar *Huideo.*

(După *Minerva literară ilustrată*, 1910.)

Negru pe alb citind acum
Îmi stimulează-ntreg elanul
Să recitesc — și nu oricum —
Pe *Alexandru Lăpușneanul !*

Hagi Tudose, Domnul Vucea
Sînt răsărituri creatoare...
Și-un paradox : încă de-atuncea
Strălucе un *Apus de soare !*

ION DRAGOMIR-MĂRGEAN

FLORICA DIMITRESCU

Dicționar de cuvinte recente

București, Editura Albatros, 1982, 535 p.

În 1962 Florica Dimitrescu a publicat în nr. 2 al revistei *Limba română* o listă de cuvinte noi, culese din presa acelor ani. Continuînd această muncă timp de două decenii (1960—1980) și lărgind, între timp, aria surselor, „recolta" autoarei s-a îmbogățit și lista de care aminteam capătă azi forma și dimensiunile unui dicționar : *Dicționar de cuvinte recente (DCR)*, apărut în cunoscuta colecție a Editurii Albatros (culegerea propriu-zisă a fost însoțită de discutarea unora dintre aceste cuvinte în articole publicate de autoare în reviste de specialitate.)

Dată fiind noutatea lucrării, autoarea prezintă în prefață concepția care a stat la baza elaborării dicționarului și dă informațiile necesare despre structura articolelor ce-l compun. Se arată mai întîi cele trei semnificații ale *cuvîntului recent :* „a. formațiile noi din elemente preexistente în limbă ; b. împrumuturile din alte limbi ; c. sensurile adăugate recent la cuvintele mai vechi ale limbii" (p. 5 — 6). Trebuie reținute cele trei accepții, deoarece cititorul familiarizat cu lucrările lexicografice este dispus la simpla lectură a titlului să facă legătura cu *Dicționarul de neologisme* al lui F. Marcu și C. Maneca, apărut pînă acum în trei ediții. Autoarea evită în mod deliberat termenul de *neologism* pentru că „de obicei, la noi, neologismul are [...] un sens temporal vag, înțelegîndu-se prin neologisme cuvintele împrumutate sau create în limba noastră începînd cu sfîrșitul secolului al XVIII-lea, așa încît se ajunge ca cele mai vechi neologisme să aibă o vîrstă de aproximativ 200 de ani, ceea ce, evident, este destul de mult" (p. 6). Altfel spus, sfera celor două noțiuni nu este identică : cuvintele recente pot fi neologisme (însă nu numai neologisme), dar nu toate neologismele sînt cuvinte recente. Cuvintele recente au anumite caracteristici. Ele sînt, cu rare excepții, monosemantice (doar 45 de cuvinte din *DCR* au două sau mai multe sensuri : sensurile cele mai numeroase le au *impact* și *a realiza).* Apoi aceste cuvinte cunosc mai multe variante, explicate prin oscilațiile pe care le suferă orice cuvînt în procesul de adaptare *(acvacultură-acvicultură, anabazin-anabasină, bistro-bistrou, erbicidare-ierbicizare, paradontoză-paradentoză).* Nici morfologic procesul de adaptare nu s-a încheiat, din moment ce unele adjective poartă în paranteză indicația *inv* (invariabil) : *afro, anticarie, antidoping, meteo.*

Noutatea lucrării constă, pe de o parte, în faptul că este primul dicționar datat al limbii române contemporane (operație posibilă, întrucît materialul lexical a fost cules într-un timp limitat) și, pe de altă parte, că materialul lexical este adunat dintr-o singură sursă : presa.

Încercînd o grupare a cuvintelor din dicționar, vom reține, în primul rînd, formațiile noi din elementele preexistente în limbă : *adresă-cerere, cabană-hotel, compozitor-poet, sumă-record* (unele practic nelimitate : *film-balet, film-dezbatere, film-document, film-poem, film-spectacol, film-recital, film-portret* etc.). Numeroase sînt cuvintele în componența cărora intră elemente de origine greacă și latină de tipul : *anti-academic, antiartistic, antipiesă* (alte exemple numeroase cu „prefixoidele" : *auto-, micro-, super-, tele-),* cuvinte care ilustrează „accentuarea caracterului internațional al dezvoltării vocabularului actual al limbii române" (p. 9). Consultînd dicționarul, cititorul va deosebi împrumuturile (mai ales din franceză, engleză, italiană) cu circulație generală *(serial, gafa, conștientizare, cicloturism, cibernetiza)* de franțuzismele *(policier, revigora, ruban, sachet)* și anglicismele *(paper-back, pint, staff, star-sistem)* cu o circulație redusă.

Pornind de la principiul că valoarea unui dicționar este dată de bogăția de citate (se amintește observația lui Vol-

taire : *„un dicționar fără exemple este un schelet"*, p. 14), autoarea ilustrează, în majoritatea cazurilor, cuvîntul prin trei citate extrase din perioade de timp diferite, „pentru ca rețeaua citatelor să poată întări ideea circulației în timp, deci, în fond, implantarea sa în limbă" (p. 15). Înseamnă că numărul citatelor poate face dovada viabilității cuvintelor, a șansei lor de a rămîne în limbă. După părerea noastră, unele cuvinte cu o singură atestare, deși recente, au avut timp să și „moară" (cuvinte care denumesc produse comerciale : *buwiplast, citrola, elaskon),* unele creații pretențioase sau livrești : *aiurisant, iramplasabil, coctailiza, hanta, chorèator,* sau termeni tehnici ca : *difur, dorsil, contiflux, vagonplug-perie).*

Cerut de masiva înnoire a lexicului actual — la rîndul ei expresie a exploziei informaționale —, *Dicționarul de cuvinte recente* reflectă „rata de creștere a tezaurului lexical al limbii române", precum și dinamica vocabularului actual. Lucrarea Floricăi Dimitrescu nu își propune să fie un dicționar de tip normativ, ci un instrument de lucru pentru specialiștii preocupați de structura lexicală a limbii române și, în același timp, un instrument de informare curentă, în care un public larg găsește pronunțarea, scrierea și etimologia celor mai noi cuvinte.

GHEORGHE MOGA

Eminescu și clasicismul greco-latin. Studii și articole

Ediție îngrijită, prefață, note, bibliografie, indice de TRAIAN DIACONESCU

Iași, Editura Junimea, 1982, 290 p.

„Cultura clasică are calitatea determinantă de a crește, ea este de esență educativă, iată ceea ce a lipsit școalelor noastre pînă acum și le va lipsi mult înainte. [...] Fixat odată pentru totdeauna, nemaiputîndu-se schimba, căci aparține unor timpi de mult încheiați, spiritul antichității este regulatorul statornic al inteligenței și al caracterului și izvorul simțului istoric... Învățămîntul clasic aduce foloase societății care nu stau în absolut nici o legătură cu cîștigul individului. Munca unui om se poate plăti : caracterul și cultura nicicînd... Precum gimnastica dezvoltă toate puterile muschiulare și dă corpului o atitudine de putere și tinerețe, tot astfel pururea tînăra și senina antichitate dă o atitudine analoagă spiritului și caracterului omenesc..."

Aceste spicuiri dintr-un articol publicat de luceafărul poeziei românești în ziarul *Timpul* din 28 iunie 1880, reproduc doar o parte din aprecierile elogioase ale poetului în legătură cu valoarea formativă a studiilor clasice. Crescut în atmosfera de muncă neprecupețită pentru stimularea redeșteptării spirituale, pentru redescoperirea și fructificarea valorilor perene ale culturii naționale, pregătit în amfiteatrele și bibliotecile din Viena și Berlin, Mihai Eminescu a asimilat, cu fervoarea-i caracteristică, cultura antică, pe care a iubit-o și a înțeles-o în profunzimile ei și care-i va modela gîndirea și sensibilitatea, devenind o componentă esențială a creației sale.

Ceea ce realizează Traian Diaconescu în această culegere de studii și articole, care devine a 28-a lucrare din atît de utila colecție „Eminesciana", inițiată de Editura Junimea, este tocmai reliefarea unor aspecte privind locul filologiei și filozofiei antice în formația intelectuală a poetului, detectarea unor idei, motive, teme etc. în creația eminesciană.

Antologînd studiile ce aparțin, în majoritate, unor specialiști în filologia clasică, editorul reușește să pună la îndemîna cititorilor tot ce s-a scris mai semnificativ despre particularitățile și valoarea receptării antichității greco-latine în opera lui Eminescu, de la „coincidențele" remarcate de Al. Philipide, în 1915, pînă la studiul inedit al lui Gh. Ceaușescu, *Eminescu și antichitatea clasică*, 1979, sau cel al lui Edgar Papu, *Imaginea și simbolica Romei în „Memento mori"*, 1980. Între aceste exegeze, autori ca C. Balmuș, N. Sulica, C. Papacostea, Ch. Drouhet, D. Murărașu, N. I. Herescu, Șt. Bezdechi, I. M. Marinescu, Tr. Costa, Al. Piru, Gr. Tănăsescu și A. Nestorescu s-au străduit să investigheze, în lucrări a căror valoare evoluează vizibil de-a lungul anilor, modul de

receptare a mitologiei, filozofiei și artei literare, precum și preocupările poetului pentru cunoașterea limbilor clasice și traducerea unor fragmente din opera poeților Homer, Horațiu sau Ausonius.

Dacă referitor la infiltrarea elementelor de filozofie antică în gîndirea lui Eminescu, la valorificarea de către poetul român a unor *topos*-uri venite din literatura greco-latină și trecute prin interpretările marilor creatori ai literaturii universale, precum și la folosirea genială a dificilei prozodii antice în creații ca *Odă în metru antic* sau *În van căta-veți*, cititorul nespecialist este, cît de cît, avizat, măcar din comentariile de rutină care se fac în cele mai multe dintre edițiile destinate marelui public cititor, pasiunea poetului pentru traduceri din textele eline și latine a rămas îndeobște necunoscută. Cercetîndu-se cu acribia specifică filologului clasic caietele și însemnările manuscrise ale poetului, s-au putut pune în lumină date noi referitoare la biografia acestuia, la activitatea specifică atelierului său literar, la eforturile făcute pentru a-și desăvîrși orizontul cultural și arta poetică.

Studiile lui D. Murărașu și Tr. Costa pe marginea variantelor manuscrise ale unor tălmăciri din poezia antică, dovedesc „și aici — precizează editorul — harul genial și afinitatea spirituală cu anticii", poetul tinzînd, se subliniază, spre traduceri rivale cu originalul.

Cartea lui Traian Diaconescu este, în ciuda faptului că lipsesc valoroasele contribuții ale lui G. Călinescu și T. Vianu — din motive explicate în *Note asupra ediției* — un bun cîștigat pentru toți cei ce se străduiesc să cunoască personalitatea lui Eminescu în complexitatea sa, pentru toți iubitorii de literatură română și universală.

PETRE GHEORGHE BÎRLEA

MARIN MATEI POPESCU, ADRIAN N. BELDEANU,
Mihnea al III-lea
București, Editura Militară, 1982, 246 p.

Îngemănarea dintre istorie și literatură are în cultura noastră cîteva strălucite exemple : *Românii supt Mihai Vodă* de N. Bălcescu, *Viteazul Mihai* de Nicolae Iorga, *Viața lui Ștefan cel Mare* de Mihail Sadoveanu.

Colecția „Domnitori și voievozi", inițiată de Editura Militară, încearcă să prezinte unele figuri de conducători mai puțin cunoscute, insistînd atît asupra laturii instructive, cît și a celei educative. Cartea dedicată lui *Mihnea al III-lea* constituie una din reușitele colecției.

După un succint *Cuvînt înainte* urmează capitolele : *Excurs bibliografic, Ridicarea în domnie, Așezarea țării, Expediția din Transilvania, Noi căutări, noi speranțe, Fapta cea mare, „Și au domnit Mihnea Vodă un an și nouă luni"*. O bibliografie selectivă și opt planșe reproduse pe hîrtie cretată completează informația oferită cititorului.

Lucrarea este, într-un anumit sens, o reabilitare. Cronicarul Radu Popescu și unii istorici ai secolului trecut au denaturat domnia lui Mihnea al III-lea. Nicolae Iorga și-a dat pentru prima oară seama de patriotismul hulitului voievod, iar Al. Ciorănescu ne-a dat cele dintîi studii originale în această privință, încă de acum aproape cinci decenii. Folosind creator lucrările sus amintite, precum și alte peste 40 de studii și numeroase izvoare, Marin Matei Popescu și Adrian N. Beldeanu oferă publicului larg o creație ale cărei rigori științifice se asociază cu accesibilitatea. Urmărim mai întîi cele cîteva încercări nereușite de obținere a domniei și apoi împrejurările suirii pe tron a lui Mihnea în conjunctura nefavorabilă a jafurilor tătărăști și turcești. În scurta sa domnie de un an și nouă luni (1658 — 1659), voievodul a dus o politică antiotomană înțeleaptă, luptînd pentru independența și unitatea țărilor române, încurajînd meșteșugurile și comerțul.

Autorii elucidează obîrșia personajului, stabilindu-i ascendența : domnitorul Radu Mihnea, vestit cărturar al vremii. Fiul nu a fost mai prejos decît tatăl, dovedindu-se un iscusit caligraf, un subtil poet și un erudit poliglot. Îndrăgim pe acest bărbat trecut de 30 de ani, dotat cu alese trăsături de caracter, cu însușiri

deosebite : tenacitate, dîrzenie, hotărîre. Luminat patriot, desăvîrșit diplomat, cu o mare putere de muncă, Mihnea știe să se adapteze rapid celor mai variate situații.

Iată cum descriu autorii portretul domnitorului după o gravură de epocă : „O statură dreaptă, chipeșă, figură energică, aer impunător. Sub căciula de blană cu fundul de postav — fruntea înaltă, frumos conturată. Privirile agere, iscoditoare, sprîncenele întrebător arcuite marchează trăsăturile unui personaj purtător de taine cu grijă ascunse, dar și ale unuia dornic de permanentă cunoaștere, de continuu dialog cu viața, cu semenii. Nasul acvilin, bărbia puternică, mustața subțire, întinsă, barba neagră, tunsă scurt, dau figurii o notă de hotărîre, de fermitate" (p. 23).

Paginile descriptive despre comerț, negustătorie, despre situația țărănimii, organizarea oștirii, dezvoltarea culturii, despre condițiile sociale și politice sînt urmate de pagini narative. Talentul epic al autorilor (deși refuză permanent ficțiunea) dă viață documentului cînd se relatează peripețiile din Ineu, întoarcerea în Țara Românească în ploiosul început al toamnei anului 1658, osîndirea boierilor potrivnici, masacrul otomanilor la ospățul de la Curtea domnească din Tîrgoviște în septembrie 1659 și multe altele.

Motourile cîtorva capitole — cu o ușoară patină arhaizantă — și „decuparea" cu meșteșug a unor amănunte concrete din scrisori particulare ale epocii conferă cărții culoare locală și un farmec deosebit.

Subscriem aprecierii academicianului Șerban Cioculescu, care, considerînd domnia lui Mihnea o adevărată epopee, conchide : „Cartea celor doi autori, bine documentată, nu ignoră nici un act intern din cele emise de viteaz și ni-l prezintă în adevărata lui lumină" [1].

Monografia lui Marin Matei Popescu și Adrian N. Beldeanu este un vibrant omagiu adus unui strălucit înaintaș. Într-o lucrare obiectivă, folosind cu prudență izvoarele și arhivele, autorii nu se sfiesc să pună pasiune în prezentarea unui domnitor exemplar.

MIRCEA HANDOCA

[1] Șerban Cioculescu, *Vieți eroice*, în *Ramuri*, 1982, 15 iulie, nr. 7 (217), p. 6.

Curier

Dacă, stimați prieteni, veți fi trimis scrisorile voastre înainte de 1 decembrie 1982, vă puteți aștepta să vă citiți numele în articolul de față.

Cenaclul literar „Neajlovul" al Școlii Generale din comuna Morteni, județul Dîmbovița, este demn de toată lauda. A cîștigat pe plan județean diverse premii de creație și de interpretare (recitări) și se bucură, după cum ne scrie eleva Rodica Gorincu, de prestigiu pe plan local și de o entuziastă participare din partea multor elevi ai școlii. Nu înțeleg însă propoziția „Menționăm că sînt luate în considerație numai lucrările create sub ochii profesoarei îndrumătoare și numai la ședințele de lucru ale cenaclului". Și eu scriu versuri, dar vă asigur că prezența cuiva în camera de lucru mă blochează complet. — Poeziile și scurtele bucăți în proză trimise sînt semnate de *Georgiana Mirea* (clasa a II-a), *Maria Niculae* (clasa a VIII-a) și *Rodica Gorincu* (clasa a VI-a). Ele vorbesc de trei fetițe sensibile, studioase, gata să transforme cuvintele în fermecătoare păpuși însuflețite. Aripa poeziei bate prin preajmă mai ales pentru *Georgiana Mirea*, care, la 8 ani, scrie „România e-o cunună de cîntece / E-o cunună de pomi / E-o zînă cu părul de aur / E zîmbet prietenos și fericit / E-o porumbiță cu pene albe / E Moș Gerilă cu daruri de Anul Nou / E dragostea părinților mei / România e Soare, Lumină, Visare !" — Urăm tuturor membrilor Cenaclului „Neajlovul" cît mai mult succes în continuare. Și scrieți orice, nu numai pe temele și în momentele cerute de profesorul îndrumător.

Gabriela Cîmpoeru din Rovinari, județul Gorj : e foarte bine că îți exersezi condeiul scriind în stilul poeților pe care tocmai îi studiezi. Asimilarea acestor influențe îți va îmbogăți paleta stilistică — dar cu condiția să nu renunți la propria voce, să ți-o redescoperi continuu. Citățm poezia *Țăran* : „Năframa și-o întinde pe

țărînă. / Și pune brînză. Scoate-o căpățînă / de usturoi. Și rupe pîinea. Taie / în două pătlăgeaua de văpaie. / Cuțitul ud și-l șterge. Se așază / Sub el picioarele-și încrucișează. / Privește în amiaza nemiloasă. Pămîntu-ntreg îi ține loc de masă."

Tamara Asaftei, Botoșani : poeziile au intrat într-o monotonie supărătoare și fiorul liric este prea diluat. Încearcă să-ți îmbogățești arsenalul de mijloace stilistice. Mai bună este *Așteptarea* (atenție la micile modificări) : „Drumurile / Streșini de liniște / Pe umerii mei. Cînd și cînd / Se aud/ Marginile orelor / Lovindu-se-ntre ele."

Iuliana Loghin din Ploiești : scrii că de la o vreme a compune îți este la fel de necesar ca respirația. Sună frumos. Și unele versuri ale tale sună frumos (mi-a reținut atenția poezia *Considerațiuni*), dar spinii începutului străpung prea necruțător speriatele imagini. De exemplu, fii sigură că o poezie care începe cu cuvintele „aș vrea să fiu" este de la bun început sortită eșecului. Poetul *nu vrea să fie* ceva, ci *este* — sau începe să vorbească numai atunci cînd *este*. Poemul nu *semnifică* ; el *trăiește* („A poem must not mean, but be" — Archibald McLeish). „Aș vrea" nu convinge pe nimeni și nu comunică nimic.

Lenuța Șișu din Rogova, județul Mehedinți : o imagine poetică, deși contrazice logica obișnuită, trebuie totuși să aibă o coerență internă pentru a căpăta o semnificație pe alt plan. E frumos să vorbești de „arborele-soare" ; razele le putem vedea ca ramuri. Dar de ce un arbore ar avea *streașină* (ca în versul tău „Sub streșinile copacului-soare") nu este clar : aceasta complică inutil imaginea, întunecînd-o. Nu era mai ușor de figurat dacă spuneai „Sub ramurile arborelui-soare" — sau poate (și iată un mod interesant de a complica imaginea) „La umbra arborelui-soare"...? Altă observație : prea multe adjective. *Albastrul mării e pur, trandafirul e sălbatic, greierașul* e *zgribulit, floarea* e *albă, pielea nopții* e *cizelată*, toate într-o mînă de versuri. Iar dacă observațiile mele te-au supărat, amintește-ți că în pomul fără roade nu dai cu pietre. Așa că înnegrește alte cinci caiete cu versuri (dar scrie cu verbe și substantive, nu cu adjective și adverbe) și trimite-ne un mai viguros arbore-soare...

Interes pentru literatură și sensibilitate dovedesc și *Corina Florea* din Cîmpina, *Paul Blaga* din Luduș, județul Mureș, *Emilia Tismănaru* din București, *Cristina Coteanu* din Bacău, *Carmen Dumitrescu* din Cîmpina, *Lăcrămioara Oltean* din Tecuci, județul Galați, *Mariana Curuia* din Constanța *Emanuela Pîrvulescu* din Cîmpina, *Iliana Dumitrescu* din Luduș, județul Mureș, *Ioana Dinu* din București, *Anda Laras* din Blaj, județul Alba, *Marinela-Magdalena Băjănescu* din Tîrgoviște, *Vasile Mihaela* din Călărași, *Daniela Zeca* din Boldești-Scăieni, județul Prahova, *Elena Docca* din Craiova, *Roxana Dinu* din București, *Daniela Cristescu* din București, *Marian-Augustin Ioan* din Tulcea, *Maricica Babiș* din Focșani, *Simona Rădulescu* din Botoșani, *Claudia Tița* din Pitești, *Simona Popescu* din Brașov, *Roxana Dimitriu* din București, *Adina Mocăniță* din Constanța, *Laurențiu Cotar* din Rîmnicu-Vîlcea, *Carandaș* (sic!), *Miroi* din Ciupercenii Noi, județul Dolj, *Daniela Oatu* din Vaslui, *Adriana Lefter* din Brad, județul Hunedoara, *Valeria Predescu* din Slatina, *Camelia Drăgan* din Ploiești, *Ilie Foca* din Ovidiu, județul Constanța, *Iulia Turel* din Goranu, județul Vîlcea, *Eugenia Sandu* din Rîmnicu-Sărat, *Ligia Stanciu* din Aiud, județul Alba, *Angelica Miroi* din Ciupercenii Noi, județul Dolj, *Daniela Oatu* din Vaslui, *Adriana Lefter* din București, *Adrian Nițușcă* din Lugoj, județul Timiș, *Adriana Agafiței* din Vaslui, *Carla H.* din Sighet, *Gheorghița Hirizescu* din Palas, Constanța, *Miruna Dragoș* din Galați, *Cornelia Spulber* din Iași. *Mariana Dumitrașcu* din București, *Mioara Cîrcel* din Vaslui, *Cornelia Toma*, din Moinești, județul Bacău, *Petre Vasile Ignat* din Tîrnăveni, județul Mureș, *Liliana Marcu* din Bacău, *Doina Divoiu* din Mizil, Prahova, *Cătălina Constantini* din Sibiu, *Cridona Dorescu* din Petroșani, județul Hunedoara. *Virginia Oros* din Sibiu, *Florentina Lucan* din Dr. Petru Groza, județul Bihor, *Elena Petcu* din Moinești, județul Bacău, *Romică Drăguț* din Curtea de Argeș, *Simon Tiveer* din Constanța, *Călina Agniss Arabela* din Bîrlad, județul Vaslui, *Maria Plitea* din Sibiu, *Viorel Hobincă* din Ploiești, *Georgiana Arambașa* din București, *Eugenia Dumitrache* din Urziceni, *Raluca Stăncescu* din Cîmpina, *Nicolae Horia* din Galați, *Denis Escharol* din Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Mai puțin interesante ni s-au părut scrisorile trimise de *Doina S.* din Rădăuți, județul Suceava, *Cornelia Sotropa* din Bainet, județul Suceava, *Viorica Panait* din Vatra-Dornei, județul Suceava, *Camelia Butnărașu* din Galați, *Lily Vișan* din Buhuși, județul Bacău, *Cecilia Sîrbu* din Moinești, județul Bacău, *Nicoleta Boncioagă* din Rusănești, *Iulia Mihăilă* din Constanța, *Viorel Popoiag* din Buzău, *Ramona Gianina Porumb* din Buzău, *Maria Damiana Enache* din Drăgășani, județul Vîlcea, *Liana-Gabriela Balbuc* din Cîmpia Turzii, *Elena Schirda* din Suceava.

VASILE POENARU

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

În atenţia profesorilor şi a elevilor

Revista *Limba şi literatura română* a publicat comentarii la următoarele texte prevăzute în programa clasei a VIII-a :

Patria, Zaharia Stancu, nr. 2/1979

Ţara. Poporul, Alexandru Vlahuţă, nr. 3/1982

Dobrogea ! Dobrogea !, Geo Bogza, nr. 3/1977

Mioriţa, nr. 3/1980 şi 4/1982

Mai am un singur dor, M. Eminescu, nr. 2/1982

Vara, G. Coşbuc, nr. 2/1976 şi 4/1982

Singur, C. Hogaş, nr. 1/1977 şi 3/1981

Rapsodii de toamnă, G. Topîrceanu, nr. 4/1979

La Vulturi !, Gala Galaction, nr. 4/1976

Amintiri din copilărie (fragment), I .Creangă, nr. 4/1975 şi 2/1982

Vlaicu-Vodă, Al. Davila, nr. 1/1977

Neamul Şoimăreştilor (fragment), M. Sadoveanu, nr. 1/1979 şi 1/1982

Imn muncii, V. Voiculescu, nr. 1/1979

Mări sub pustiuri, D.R. Popescu, nr. 2/1978

Comunistului, N. Labiş, nr. 4/1977

O oră din august, M. Preda, nr. 4/1980

Astfel, M. Sorescu, nr. 1/1977

Noi, Nichita Stănescu, nr. 2/1976

Se pot face comenzi colective (cel puţin 20 de exemplare) pentru următoarele numere : 3/1981 şi 4/1982, celelalte fiind epuizate.

De asemenea, se mai pot face comenzi colective (cel puţin 5 exemplare) la culegerile :

— *Limbă şi literatură*, vol. II, 1982 (15 lei exemplarul) ;

— *Limbă şi literatură (I. Teorie literară, stilistică şi compoziţie ; II. Şcoli şi curente în literatură română.)*, Cursuri de vară, Bistriţa, 1980 (10 lei exemplarul).

Cei interesaţi se pot adresa redacţiei în scris sau la telefonul 15.17.92, orele 8—15.

Aniversări și comemorări în anul 1983

23 ianuarie 1783 — 200 de ani de la nașterea lui Stendhal (n. 1783).

12 aprilie (?) 1808 — 175 de ani de la nașterea scriitorului Costache Negruzzi (m. 1868).

2 august (21 iulie) 1808 — 175 de ani de la nașterea cărturarului revoluționar Simion Bărnuțiu (m. 1864)

16 iunie 1833 — 150 de ani de la înființarea Academiei Mihăilene din Iași.

11 aprilie 1858 — 125 de ani de la nașterea lui Barbu Ștefănescu Delavrancea (m. 1918).

5 septembrie 1858 — 125 de ani de la nașterea scriitorului Al. Vlahuță (m. 1919).

30 octombrie 1858 — 125 de ani de la nașterea scriitorului Duiliu Zamfirescu (m. 1922).

14 martie 1883 — 100 de ani de la moartea lui Karl Marx (n. 1818).

12 februarie 1883 — 100 de ani de la moartea filologului și folcloristului Al. Lambrior (n. 1846).

24 mai (6 iunie) 1883 — 100 de ani de la moartea lui Ciprian Porumbescu, compozitor român (n. 1854), autorul melodiei Imnului de stat al Republicii Socialiste România.

22 august 1883 — 100 de ani de la moartea lui Ivan Sergheevici Turgheniev (n. 1818).

4 decembrie 1883 — 100 de ani de la nașterea lui N. Cartojan (m. 1944).

11 octombrie 1908 — 75 de ani de la nașterea lui Al. Sahia (m. 1937).

12 mai 1933 — 50 de ani de la moartea scriitorului Jean Bart (n. 1874).

12 august 1933 — 50 de ani de la moartea filologului prof. univ. acad. Al. Philippide (n. 1859).

Lei 5

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

2

1983

- 34939 -

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
Anul XII, nr. 2 (aprilie-iunie), București, 1983

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor-șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de Științe Filologice, cod 848 866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
ANUL XII, NR. 2 (APRILIE — IUNIE), BUCUREȘTI, 1983

lipsă pag 17-20. cl

Sumar

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Economie și risipă 3
VALERIA GUȚU ROMALO — Scrierea lui „i" final 5
MELANIA FLOREA — Diateza reflexivă și unele greșeli în folosirea ei . 6

Stil, compoziție

ELEONORA POPA — Sens propriu și sens figurat 9
CEZAR TABARCEA — Nivelurile limbii în compoziție 12
CLARA GEORGETA CHIOSA — Observații asupra redactării compunerilor 14

Analize, sinteze

MARIA CUCOȘ — Vasile Alecsandri : „Sergentul" 17
ION DODU BĂLAN — Octavian Goga : „Plugarii" lipsă 16-21 18
ENACHE MÎNDRESCU — Ionel Teodoreanu : „Prăvale-Baba" 21
DOINA TATIANA MĂNOIU, ION MĂNOIU — Ion Brad : „Istorie" . . . 22
ALEXANDRU ANDREI — Motive folclorice în balada „Zburătorul" . . . 24
ION LĂPUȘNEANU — Octavian Goga și George Coșbuc — afinități spirituale 26

Miscellanea

AL. PIRU — Duiliu Zamfirescu — romancier 31
ION VASILE ȘERBAN — Alexandru Vlahuță (1858—1919) 34
PAUL LEU — Ciprian Porumbescu (1853—1883) 38
RODICA PANDELE — Al. O. Teodoreanu 41
CONSTANTIN M. POPA — Centenarul Liceului „Frații Buzești" din Craiova 43

Convorbiri cu scriitorii

De vorbă cu Fănuș Neagu (interviu realizat de Nicolae I. Nicolae) 44

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României". Concursul de Limba și Literatura Română „M. Eminescu" : etapa județeană 46
Subiecte 46
Premianții etapei județene a concursului, cu drept de participare la etapa finală de la Bistrița 47

Cenacluri, reviste

NICOLETA BURADA — Cenaclul „Aspirații" 52
ANDEOMELA CĂLIMĂNESCU — Cenaclul „Ștefan Petică" 53
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 54

De la corespondenții noștri 56

Tinere talente

DANIEL DINU — Visul unei nopți de iarnă 60

Însemnări pe marginea cărților

ION GHEȚIE, *Introducere în studiul limbii române literare* (Luminița Graure-Cornea) ; M. EMINESCU, *Poezia de inspirație folclorică*. Antologie, tabel cronologic, prefață și comentarii de ȘTEFAN BADEA (Petre Gheorghe Bîrlea) 61

VASILE POENARU — Curier 63

Economie şi risipă

Acad. AL. GRAUR

Între alte cauze care duc la modificări în limbă se află tendinţa spre economie, ca şi unele procedee ce înseamnă, de fapt, risipă, adică cheltuială inutilă de energie din partea celui care vorbeşte şi a celui care ascultă, apoi folosire inutilă a unui prisos de materiale (hîrtie, cerneală etc.).

Iată mai întîi, pe scurt, în ce constă *economia :* atunci cînd, fără să mai adaugi un sunet (sau o literă) ori un cuvînt, ascultătorul sau cititorul a înţeles despre ce e vorba, renunţi, fără să se piardă nimic, la ceea ce ar fi putut să urmeze. Două exemple, unul cu privire la un sunet, al doilea la un cuvînt, sînt concludente.

În limba română mai veche, articolul masculin singular la declinarea a doua era *-lu*, adăugat la *-u-*, vocala tematică a substantivelor de această declinare. Se constituia, deci, o opoziţie între *omu*, nearticulat, şi *omulu*, articulat. Cu timpul, *u* final s-a scurtat şi apoi a fost suprimat în pronunţare, iar *-l* a încetat de a fi util, astfel că poziţia între articulat şi nearticulat a devenit *om / omu*, aşa cum pronunţăm cu toţii astăzi. S-a făcut astfel economie de un sunet la forma nearticulată şi de două sunete la forma articulată, iar *-u* a ajuns să joace rolul articolului. Pe încetul, *-l* este suprimat şi în scris : la numele de persoane nimeni nu îl mai scrie, *Munteanul* a devenit *Munteanu*, iar la numele de locuri, geografii au introdus de curînd forma fără *-l*, de exemplu scriu *Viziru, Lacu-Sărat* şi aşa mai departe. Ar fi un lucru excelent dacă ne-am hotărî să-l suprimăm pe *-l*, în scris, şi la substantivele comune : la o carte mai mare s-ar face în felul acesta o economie de cîteva pagini.

Al doilea exemplu : lingviştii folosesc, pentru a caracteriza un cuvînt care apare într-un text, o singură dată, o expresie grecească, *hapax legomenon : hapax* însemna, în greaca veche, „o singură dată", iar *legomenon* este un participiu pasiv cu înţelesul de „spus, vorbit". Dar, avînd în vedere că în limbile moderne *hapax* nu se mai foloseşte în alte expresii, foarte des se zice numai *este un hapax*, fără *legomenon*, deoarece şi fără cel de-al doilea cuvînt se înţelege ce s-a urmărit să se spună.

În concluzie : *singura condiţie pentru a se admite economia este ca ascultătorul sau cititorul să înţeleagă despre ce e vorba.*

În materie de risipă nu vom fi atît de indulgenţi. Se pierde uneori timpul prin adăugarea unui sunet inutil, de obicei, prin greşeli de pronunţare : cei care spun *tramversa* în loc de *traversa* sînt primii risipitori. Se mai adaugă alteori şi cîte o silabă : substantivul *ou* are pluralul *ouă*, cu forma articulată *ouăle ;* fiind deprinşi cu formaţii mai complexe, unii spun şi scriu *ouălele*, ceea ce constituie o greşeală şi, în acelaşi timp, o risipă.

De obicei, se adaugă cuvinte atunci cînd vorbitorul nu ştie exact ce înseamnă un termen pe care îl foloseşte. Astfel *a prefera* are sensul de „a socoti că este mai bun, sau mai bine", de exemplu *prefer să merg pe jos decît cu autobuzul ;* neştiind exact ce înseamnă *a prefera*, unii zic *prefer mai bine*, deşi nu este posibil să preferi mai rău. Adăugarea unui

cuvînt care nu aduce nimic în plus la înțelegerea textului se numește *pleonasm* și constituie o greșeală, pentru că lungește în mod inutil exprimarea ; în același timp, trădează și ignoranța vorbitorului.

Pleonasmul poate fi provocat de folosirea unui cuvînt străin al cărui înțeles nu este cunoscut de vorbitori. Se zice astfel, în timpul din urmă, *mere golden aurii*, pentru că publicul, în marea sa majoritate, nu știe că *golden* înseamnă, în limba germană, „auriu" (e derivat de la substantivul *Gold* „aur").

Se mai produc pleonasme pentru că autorul lor socotește că cei care îl ascultă sau îl citesc nu cunosc sensul unui neologism. În buletinele meteorologice întîlnim adesea formula *aversă de ploaie*. Fără îndoială, meteorologii știu că *aversă* înseamnă o „ploaie torențială de scurtă durată", (e format în franțuzește de la *verser* „a vărsa"), dar e limpede că nu toată lumea la noi cunoaște acest lucru. Adăugîndu-se *de ploaie*, toată lumea știe la ce să se aștepte.

Foarte multe pleonasme se datorează prefixului *co-*, care înseamnă „la un loc, împreună". Se spune astfel corect *coproprietar* despre cineva care are în stăpînire un obiect împreună cu altă persoană. Dar cînd se vorbește de *codevălmășie*, prefixul este inutil, pentru că nu poți să fii devălmaș decît împreună cu alții.

Nu totdeauna pleonasmul are la bază ignorarea sensului unui cuvînt. *A se coborî jos* se explică prin faptul că vorbitorul are în vedere și verbul *a se coborî* și expresia *a se da jos* : amestecîndu-le, ajunge la un pleonasm, de vreme ce nu se poate coborî sus.

Se întîmplă ca pleonasmul să servească pentru a întări o expresie. Astfel, se întîlnesc, adesea, formule ca *o lună de zile, un an de zile* ; nu cred că în principiu este cineva care să nu știe că luna, anul se formează prin acumularea de zile, iar dacă ascultătorul este un copil mic, care încă nu știe ce e o lună, sau un an, adaosul *de zile* nu-i servește la nimic, pentru că tot nu va înțelege. Dar vorbitorul vrea să impresioneze pe ascultători pentru că ceva a durat foarte mult și adaugă *de zile*, accentuînd pe această ultimă parte.

Adaosul este explicabil și cînd strigi la cineva : *ieși afară !* S-ar părea că *afară* nu e necesar, pentru că nu se poate ieși înăuntru. Dar formula simplă *ieși !* nu permite nici ridicarea suficientă a tonului, nici accentuarea de care vorbitorul simte că are nevoie.

Există, în sfîrșit, unele pleonasme pe care nu avem cum să le evităm. Din această categorie face parte *a aduce un aport*, contra căruia mulți protestează : *aport*, din francezul *apport*, este „ceea ce se aduce" (e derivat de la verbul *apporter* „a aduce"), prin urmare, prin tema sa, spune același lucru cu verbul nostru *a aduce*. Dar pentru a exprima ideea, avem nevoie și de un verb și de un substantiv ; nu putem spune nici numai *cutare aduce*, nici numai *cutare aport*. Se încearcă evitarea pleonasmului prin înlocuirea lui *aport* cu *contribuție*. Nenorocirea este însă că și *contribuție* înseamnă tot „ceea ce aduce cineva", fiind derivat în latinește de la verbul *tribuo*, care însemna la început „a împărți", apoi și „a da".

Se vede astfel că există pleonasme de diferite feluri. Esențialul este să cunoaștem adevăratul înțeles al cuvintelor, ca să le putem evita pe cele dintîi.

Scrierea lui „i" final

VALERIA GUȚU ROMALO
Universitatea din București

Între greșelile de ortografie cele mai persistente se numără cele înregistrate în scrierea finalelor de cuvînt care cuprind litera *i* sau grupurile de litere *ii* și *iii* : grafii eronate ca *pomi* (în loc de *pomii) aceștia, toți copii* (pentru *copiii), poate citii* (în loc de *citi)* și multe altele asemenea se mai întîlnesc din păcate pînă în ultimele clase de liceu și, uneori, și mai tîrziu, deși exercițiile care au în vedere situațiile de acest fel revin an de an, iar profesorii reiau explicațiile de cîte ori se ivește nedoritul prilej.

Persistența erorilor de acest tip se poate explica cel puțin prin două cauze, a căror cunoaștere poate ajuta, sperăm, la evitarea greșelilor.

O primă cauză reprezintă faptul că litera *i* are mai multe valori, notează *sunete* diferite : litera *i* din cuvintele *pomi, cai* și *codri* se pronunță diferit — primele două substantive sînt cuvinte monosilabice, ultimul se pronunță în două silabe, și numai în acest ultim caz litera *i* notează sunetul vocală *i*. Tot din două silabe sînt alcătuite și cuvintele *pomii, caii,* care (ca și *codri* sau *codrii,* de asemeni bisilabice) se pronunță cu o singură vocală *i* la sfîrșit.

A doua cauză o constituie faptul că în regulile ortografice care reglementează scrierea corectă în situațiile discutate interferează principiul fonetic cu cel morfologic. Astfel, scrierea cu doi *ii* în *De treci codrii de aramă,* dar cu o singură literă *i* în *Niște codri fără sfîrșit* (deși în ambele cazuri cuvîntul este format din două silabe și se pronunță la fel) se datorește principiului morfologic : în cunoscutul vers eminescian substantivul este la plural și articulat cu articol definit — primul *i* reprezintă în scris desinența de plural, iar a doua literă *i* simbolizează articolul ; fonetic cele două litere corespund unei unice vocale *i*.

Deci pentru a evita greșelile în discuție trebuie să ținem seama de pronunțare și de morfologie.

Putem stabili următoarele reguli:

I. Scriem o singură literă *i* cînd în pronunțare apare un sunet *i* care *nu* face parte dintr-o silabă independentă, deci:

Substantive : *(acești) pomi, munți, cai, (un) ochi* (o silabă) ; *(niște) copaci, oameni, sfetnici, odăi, (un) arici* (două silabe) ; *(aceste) lumînări* (trei silabe) etc.

Adjective : *buni, vechi, alți, răi, mei, tăi* (o silabă) ; *bogați, frumoși, săraci, voinici, acești* (două silabe) ; *sănătoși* (trei silabe) etc.

Pronume : *noi, voi, ei, toți, cei, cui* (o silabă) ; *nimeni, oricui* (două silabe) etc.

Verb : *(tu) crezi, crești, fugi, poți, dai, iei, vrei, vii* (o silabă) ; *arăți, dorești, rămîi* (două silabe) ; *hotărăști* (trei silabe) etc.

Adverb : *azi, ieri* (o silabă) ; *aici, atunci* (două silabe) etc.

II. a. Scriem două litere *ii* cînd în finala cuvîntului este un sunet *i* care face parte dintr-o silabă de sine stătătoare, deci :

Substantive : *pomii, munții, caii, ochii* (două silabe) ; *copacii, oamenii, sfetnicii, aricii* (trei silabe) etc.

Adjective : *bunii, vechii, răii* (două silabe) ; *bogații, frumoșii, săracii, voinicii* (trei silabe) etc.

Pronume : *alții, unii, (cu) toții* (două silabe) etc.

b. Scriem două litere *ii* de cîte ori silaba finală a cuvîntului este un d i f t o n g (format dintr-o vocală şi o semivocală *i*), deci :

S u b s t a n t i v : *(aceşti)* fii (o silabă), *copii* (două silabe) ;

A d j e c t i v : *cenuşii, castanii, zglobii* (trei silabe) ;

V e r b : *(eu) citii, venii* (două silabe), *auzii* (trei silabe).

III. Scriem cu trei litere *iii* cînd finala cuvîntului cuprinde două sunete *i* făcînd parte din două silabe de sine stătătoare, deci :

S u b s t a n t i v e : *fiii* (două silabe) ; *copiii* (trei silabe).

A d j e c t i v e : *zglobiii* (trei silabe) ; *auriii, cenuşiii* (patru silabe).

Excepţii

1. La substantivele şi adjectivele în care finala *i* este precedată de grupurile de consoane *c, g, d, t, b, p, st* + *r* sau *l*, acest *i* face parte totdeauna dintr-o silabă independentă : *codri* se pronunţă în două silabe ca şi *codrii, lotri*, două silabe ca şi *lotrii, miniştri*, trei silabe ca şi *miniştrii; negri*, două silabe ca şi *negrii, albaştri*, trei silabe ca şi *albaştrii* etc. În această situaţie :

a. Scriem un singur *i* cînd cuvîntul este fără articol hotărît enclitic: *(nişte) codri, lotri, (aceşti) miniştri, (doi ochi) negri, albaştri*, ca şi *(nişte) pomi, (aceşti) sfetnici, (doi ochi) verzi.*

b. Scriem două litere *ii* cînd cuvîntul este articulat enclitic : *codrii (aceştia), (toţi) miniştrii, negrii (ochi)*, ca şi *pomii (aceştia), (toţi) elevii, verzii (ochi)* etc.

A t e n ţ i e : se scriu totdeauna cu un singur *i* formele *(ai) noştri, voştri* şi formele de prezent indicativ în care finala *i* este precedată de grupurile consonantice indicate înainte : *(tu) afli, intri, umbli* etc.

2. a. La verbe, scriem o s i n g u r ă literă *i* şi atunci cînd finala este un *i* accentuat în silabă independentă : *sări* (două silabe, *i* accentuat) — *a sări, voi sări, putem sări, (el) sări, nu sări ! ; fugi* (două silabe, *i* accentuat) *a fugi, veţi fugi, nu fugi !, poţi fugi, (el) fugi ; sui* (două silabe, *i* accentuat) — *a sui, poate sui, vor sui, (el) sui* etc.

Scriem deci *(tu) fugi, (eu) sui* (o silabă, *-u-* accentuat), dar şi *(el) fugi, voi sui* (două silabe, *-i* accentuat).

b. Scriem un singur *i* cînd finala substantivului sau a adjectivului este un *i* vocală accentuată : *(o) zi, (o stofă) kaki, (un palton) gri* etc.

Diateza reflexivă şi unele greşeli în folosirea ei

MELANIA FLOREA
Universitatea din Bucureşti

Diateza este o categorie gramaticală asociată verbului. Indicînd relaţia gramaticală între verb, subiect şi obiect, fiecare diateză se manifestă prin particularităţi de formă şi de construcţie specifice. Gramaticile româneşti înregistrează trei diateze : *activă, pasivă* şi *reflexivă.*

Cînd subiectul verbului este agentul unei acţiuni (adică cel care o săvîrşeşte) exercitată asupra unui obiect, verbul este la diateza activă : *Ion citeşte.*

Spre deosebire de diateza activă, unde subiectul logic şi cel gramatical coincid, la diateza pasivă acestea sînt diferite : subiectul logic devine în acest caz complement de agent *(cartea este citită d e I o n)*, iar obiectul

direct din construcția de bază *Ion citește c a r t e a* devine subiect gramatical. Diateza pasivă se construiește cu ajutorul auxiliarului *a fi* (conjugat la toate modurile și timpurile), urmat de participiul acordat al verbului : *sînt căutat, am fost căutați, să fiu căutată* etc. sau prin forma reflexivă a verbului : *casele s-au construit (= au fost construite) din lemn.*

Cel mai greu de precizat rămîne diateza reflexivă, definiția mai veche („subiectul face acțiunea și tot el o suportă") neacoperind decît în parte verbele din această categorie sau incluzînd în ea verbe cărora unii autori le contestă statutul de reflexive. Din punctul de vedere al expresiei, la diateza reflexivă, verbele — identice cu cele active — sînt însoțite de pronumele reflexiv în acuzativ sau în dativ. Avînd valori foarte variate și greu de redus la o unitate comună de conținut, diateza reflexivă a suscitat un interes deosebit din partea specialiștilor.

Într-o formă sau alta, complet sau parțial, gramaticile menționează următoarele valori ale verbelor reflexive : *(a) reflexiv obiectiv* sau propriu-zis (construcția reflexivă exprimă coincidența dintre subiectul și obiectul acțiunii) : *a se spăla, a se îmbrăca ; (b) reflexiv reciproc* (acțiunea săvîrșită de mai mulți autori se răsfrînge asupra fiecăruia în parte) : *a se alia, a se îmbrățișa ; (c) reflexiv eventiv* (în starea subiectului intervine o modificare) : *a se înroși, a se îngrășa, a se întuneca ; (d) reflexiv dinamic* (exprimă participarea intensă a autorului la săvîrșirea acțiunii) : *a se ruga ; (e) reflexiv pasiv* (acțiunea o îndeplinește altcineva decît subiectul gramatical) : *piesele de rezistență s e f a b r i c ă (= sînt fabricate) din oțel ; (f) reflexiv impersonal* (din cauza caracterului său general, subiectul nu este exprimat) : *la unele restaurante s e m ă n î n c ă bine.*

Există verbe întrebuințate numai la diateza reflexivă *(a se acomoda, a se baza, a se căi, a se ivi* etc.), în timp ce altele apar în egală măsură însoțite sau nu de pronume reflexive.

Unele lucrări fac distincția *verbe reflexive / verbe pronominale*, în cazul ultimei categorii pronumele reflexiv putîndu-se înlocui printr-un pronume personal : *se spală / î l spală ; m ă cert / o cert* etc.

Verbelor pronominale cu valoare *obiectivă* sau *reciprocă* li se mai adaugă în cazul verbelor care se construiesc cu pronume reflexiv în dativ, și o valoare *posesivă : î ș i bea cafeaua (= bea cafeaua s a).*

Verbele pronominale sînt interpretate astfel ca verbe active construite cu complemente exprimate prin pronume reflexive. Soluția este departe de a obține unanimitatea opiniilor, față de distincția verbe reflexive / verbe pronominale manifestîndu-se numeroase rezerve.

Conjugarea verbului la diateza reflexivă se deosebește de cea activă pronominală prin faptul că pronumele care însoțesc verbul la diateza reflexivă nu au funcție sintactică și deci nu pot fi repetate prin forme accentuate. Precizarea este importantă și are consecințe practice (în analiza sintactică a propoziției). Numai că este foarte dificil de explicat de ce *mă* spăl (construcție constituită din verbul pronominal precedat de obiectul direct exprimat prin pronume) permite alăturarea formei accentuate *(mă spăl pe mine)*, iar *a se duce* (verb considerat reflexiv după aceiași autori) nu poate permite această alăturare *(mă duc pe mine)*, cînd, oricum, în ambele situații structurile cu forme accentuate sînt la fel de nefirești într-o exprimare obișnuită.

Diateza reflexivă pune destule probleme în înțelegerea ei corectă. Nu vom insista asupra aspectelor controversate, ci vom urmări regulile de folosire a reflexivelor.

Este meritul noii programe de limba română elaborate de Ministerul Educației și Învățământului pentru gimnaziu, care pune accentul mai ales pe relația dintre unitățile morfologice în context, iar noua carte a academicianului Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române* (București, 1982), vine în întîmpinarea acestor opțiuni, oferind elevilor și profesorilor un instrument extrem de util, adecvat noilor cerințe ale școlii, de a-i învăța mai bine să-și însușească o scriere și o exprimare corectă și îngrijită. Stabilind ca tipuri de bază reflexivul obiectiv, pasiv, reciproc și impersonal (p. 171—172), Ion Coteanu precizează condițiile în care se folosește diateza reflexivă și discută falsa diateză reflexivă în construcții ca : *îmi astîmpăr setea, el își susține punctul de vedere, vă mai amintiți de colegii noștri ?, ne-am scris multă vreme* (p. 173).

Exercițiile care îi conduc pe elevi la recunoașterea reflexivului trebuie să aibă în vedere poziția pronumelui reflexiv față de verb, cu implicațiile legate de o ortografie corectă : *(a)* pronumele este plasat înaintea verbului la indicativ-prezent, imperfect, mai mult ca perfect, viitor I (construit cu auxiliarul *a voi*), viitor anterior, fără nici o modificare structurală ; tot înaintea verbului se mai plasează și la indicativ-perfect compus, condițional-prezent și perfect, dar în aceste situații au loc contrageri și apare cratima ; la imperativ, forma negativă, pronumele stă înaintea verbului, dar după negație ; *(b)* la imperativ afirmativ pronumele reflexiv este așezat întotdeauna după verb ; *(c)* el este plasat între conjuncția *să* și verb la conjunctiv-prezent și perfect, precum și la viitorul zis popular.

Alt aspect legat de diateza reflexivă are în vedere ezitările în utilizarea unor verbe cu sau fără pronume reflexive.

În afara trecerilor de la diateza reflexivă la cea activă, multe abateri se întîlnesc în utilizarea verbelor active ca reflexive. Acest tip de construcții, folosite greșit ca reflexive, se caracterizează printr-o mare frecvență, devenind supărătoare. Este vorba de construcții întîlnite mai ales în limba vorbită, dintre care unele înregistrate în texte dialogate :

— *nu se există* pentru *nu există* (greșeala poate fi provocată de analogia cu *a se afla*, iar uneori chiar acest ultim verb ajunge să fie folosit cu sensul *nu se poate, imposibil)* ;

— *se merită (nu se merită)* pentru *merită (nu merită).*

Dacă în cazul lui *nu se există*, acesta se întîlnește în dialoguri între personaje neinstruite, *(nu) se merită* are o frecvență mare chiar în medii mai cultivate. Greșeala este preluată și în stilul publicistic : *Ar fi meritat oare osteneala... ? Eu zic că s e m e r i t a* (Flacăra, an. XXXI, nr. 10 (1396), 12 martie 1982, p. 20).

Frecvența lui *a se merita* chiar în limbajul oamenilor culți se poate explica și datorită unui model străin (verbul pronominal francez *se mériter)*, dar mai curînd are ca punct de plecare o construcție des întîlnită de tipul : *problema se merită verificată*, în care pronumele reflexiv din componența verbului reflexiv pasiv *(merită să se verifice = merită să fie verificată)* trece în fața primului verb, dînd impresia că *a se merita* este un verb reflexiv.

Indiferent dacă este vorba de analogie cu alte verbe cu valoare impersonală ori de modele străine, asemenea construcții folosite greșit ca reflexive contrazic norma actuală și fac parte dintr-un limbaj neîngrijit. Frecvența lor în limba vorbită la persoane instruite devine supărătoare, ceea ce impune combaterea lor cu mai multă fermitate.

Sens propriu și sens figurat

ELEONORA POPA
Institutul de Lingvistică, București

În procesul de comunicare, cuvintele capătă adesea, pe lîngă sensul lor obișnuit, curent, și valori suplimentare. Aceste valori sînt *sensurile figurate*, numite și *sensuri afective* sau *expresive* (prin opoziție cu sensul propriu, numit și sens logic).

Sensurile figurate iau naștere din sensul propriu pe baza unor legături reale sau imaginare stabilite de vorbitor între două obiecte sau două realități.

După aria lor de răspîndire, se disting două categorii de sensuri figurate : unele aparțin limbii comune, adică sînt cunoscute de toți vorbitorii și sînt înregistrate în dicționarele explicative, iar altele aparțin limbajului artistic și sînt creații individuale ale scriitorilor.

Sensurile figurate ale limbii comune pot fi și ele clasificate în :

— sensuri care denumesc o realitate, un obiect, fără a avea și o funcție expresivă. Ex. : *cap* (la om) — *cap geografic, poală* (în îmbrăcăminte) — *poalele dealului, scară* (de urcat) — *scară de valori ;*

— sensuri care caracterizează, care au funcție expresivă. Ex. : *apusul soarelui — apusul vieții, străfundurile mării — străfundurile sufletului.*

Sensurile figurate întîlnite în operele scriitorilor provin din asociații mai puțin obișnuite, dar a căror încărcătură expresivă este incontestabil sporită față de cele din limbajul comun, adeseori uzate.

Asociațiile nu se realizează însă niciodată întîmplător, ci au ca punct de plecare faptul că sensul propriu cuprinde mai multe aspecte, ipostaze, dintre care se impune la un moment dat un aspect anume. Acest aspect înlesnește transferul unei denumiri vechi asupra unui obiect sau asupra unei realități noi pe baza unor asemănări între ele, ori pe baza unor corespondențe calitative sau cantitative.

Procedeele prin care se realizează aceste transferuri sînt cunoscute sub numele general de *tropi*, tipul cel mai răspîndit în limbă fiind metafora. Ea se realizează prin transferul denumirii pe baza unei asemănări stabilite printr-o comparație din care lipsește elementul de legătură. Trebuie precizat, cu această ocazie, că un cuvînt folosit în comparații nu are sens figurat, ci își păstrează sensul propriu. De exemplu, *păr galben ca de aur* este o comparație, cuvîntul *aur* păstrîndu-și sensul propriu, iar *păr de aur* conține o metaforă, deci un sens figurat.

Asemănările care stau la baza transferului denumirii pot avea în vedere diverse aspecte :

— aspecte vizuale (de formă, de culoare etc.) :

dinte (la om) — *dinte* (la pieptene, la greblă)
inel de argint — pădure de argint

— aspecte auditive :

animalele urlă — furtuna urlă

— impresia produsă de obiecte :

mînă caldă — primire caldă

— funcţia obiectelor :

cap (la fiinţe) — *capul oştirii.*

În felul acesta, cuvintele se îmbogăţesc în decursul timpului cu sensuri noi, adăugînd la sensul lor propriu sensuri figurate, derivate din nucleul sensului de bază.

În stadiul actual al limbii însă, vorbitorul nu mai poate sesiza totdeauna legătura dintre sensul propriu şi sensurile figurate. De exemplu, cuvîntul *picior* (membru inferior) are cîteva trăsături semantice cunoscute, iar fiecare dintre sensurile derivate preia dintre acestea o anume trăsătură :

— partea unor obiecte care serveşte ca suport sau ca element de susţinere (cu referire la funcţia de susţinere). *Piciorul paharului.*
— partea de jos a unui deal sau a unui munte (cu referire la ideea de „bază a unui obiect"). *Piciorul muntelui.*
— veche unitate de măsură (cu referire la dimensiune). *Peretele era înalt de cinci picioare.*
— numele unei plante (cu referire la formă, culoare). *Piciorul cocoşului.*

Transferul denumirii pe baza unor asemănări se poate realiza fie în cadrul aceleiaşi clase de obiecte, dar mai ales prin comparaţie între clase diferite. Foarte expresive sînt astfel sensurile generate de comparaţia omului cu vieţuitoarele. Sînt vizate mai ales defecte ale omului, sensul fiind depreciativ *(X este o viespe, un bou, un şarpe),* dar şi calităţi, sensul fiind favorabil, de apreciere *(leu, căprioară, privighetoare).* Am ales două citate ilustrative din manualul de clasa a VII-a :

Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai,
Pîn' ce-oi strivi toţi *lupii,* toţi *şerpii* de pe plai.

Cu mîna lui disface
Unealta de robie sub care *leul* zace.

(V. Alecsandri, *Dan, căpitan de plai)*

În aceeaşi categorie intră şi cuvinte care denumesc acţiuni ale animalelor trecute asupra omului : *miorlăi, scheuna* „a plînge", *rumega* „a reflecta, a medita pe îndelete", *a necheza* „a rîde urît, asemănător cu un nechezat".

Alteori însuşiri ale unor inanimate sînt atribuite oamenilor : *butuc* „om prost şi necioplit", *pisălog* „persoană care plictiseşte pe cineva cu insistenţele, cu repetarea aceluiaşi lucru", *stea* „vedetă".

Transferul se face şi în sens invers, dinspre animat spre inanimat. Astfel, nume de părţi ale corpului omenesc sînt date unor inanimate *(ochi* de fereastră, de apă, de gheaţă, de tricotaj sau de împletitură). Ex. : *Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai. (Mioriţa).*

Nu puţine sînt cazurile cînd cuvinte care denumesc activităţi sau însuşiri ale unor oameni îşi extind sfera semantică şi asupra altor oameni. Ex. : *stîngaci,* „care lucrează mai bine cu mîna stîngă", denumeşte la un

moment dat și pe cel „care este lipsit de îndemînare sau abilitate" ; *slugă*, „persoană angajată să muncească în serviciul sau în gospodăria cuiva", denumește și o „persoană care se supune cuiva sau apără orbește interesele cuiva".

Foarte frecvent este transferul denumirii de la inanimat la inanimat. Citez două exemple din *Rarăul* de Geo Bogza :

Enorma *catedrală* a pădurilor.
Pînzele imense și schimbătoare ale acelei nopți.

Un tip special de transfer metaforic din sfera animatelor asupra inanimatelor este cunoscut sub numele de personificare : *pîrîul șoptește, natura doarme*. Ex. :

O întreb și cartea *tace*
Numai foile-și *desface*.

(Ion Horea, *Cartea*)

Vîntul *spune* crengilor plecate
Povestea ta, frumoasă domnișoară.

(O. Goga, *Dăscălița*)

Urmărind în continuare direcția de evoluție a sensului de la propriu la figurat, trebuie menționat și transferul denumirii care are drept urmare mărirea, intensificarea imaginii obiectului. Acest trop este cunoscut sub numele de hiperbolă : *munți de scînduri, păduri de cruci*. Ex. :

Vorba-i e *tunet*, răsufletul *ger*,
Iar barda din stînga-i *ajunge la cer*.

(G. Coșbuc, *Pașa Hassan*) ;

Lega mama o șfară cu motocei la capăt, de *crăpau* mîțele jucîndu-se cu ei.

(I. Creangă, *Amintiri*).

Toate situațiile înregistrate mai sus au ca punct de plecare un sens propriu, chiar dacă legăturile cu acesta nu sînt totdeauna ușor sesizabile. Încărcătura expresivă a acestor sensuri figurate este mai mare în cazul unor întrebuințări individuale decît în cazul celor folosite în limba comună, mai uzate. Capacitatea cuvintelor de a fi utilizate în contexte noi cu valori schimbate determină apariția sensurilor figurate. Această capacitate este un izvor permanent de îmbogățire lexicală într-o limbă.

Se impune o mențiune specială în legătură cu contextele figurate care trebuie considerate separat de sensurile figurate. Ex. :

Vîntul se *strecoară* prin pletele sălciilor.

dar :

În inimă mi se *strecoară* o bucurie ascunsă.

În primul caz este vorba de întrebuințarea proprie a cuvîntului *strecura* într-un context figurat, iar în al doilea caz de o întrebuințare figurată.

O categorie aparte de sensuri figurate, foarte numeroasă, o formează expresiile. Compuse din cel puțin două cuvinte, dar și din propoziții sau chiar din fraze, expresiile pot fi reduse la o singură semnificație. Ex. : *a da bătaie* — „a zori", *(a fi) bun de gură* — „(a fi) vorbăreț", *nu face daraua cît ocaua* — „nu merită efortul".

Pe terenul expresiilor, fantezia poporului român s-a dovedit extrem de productivă. Alături de întrebuințările figurate ale cuvintelor discutate mai sus, expresiile sînt dovada vie a poziției active a vorbitorilor față de limbă.

Nivelurile limbii în compoziție

CEZAR TABARCEA
Universitatea din București

Problema nivelurilor limbii este, după cum se știe, o problemă de analiză a unui text privit ca „produs" concret al sistemului limbii. Ea este foarte importantă în măsura în care asigură *unitatea* metodologică a analizei și demonstrează *aplicarea conștientă* a unui sistem teoretic bine însușit (faptul, bunăoară, că, efectuînd o analiză sintactică, indicăm în primul rînd funcția sintactică a cuvîntului la care ne referim și apoi „prin ce este exprimat" constituie o aplicare a nivelurilor limbii, după cum, dacă se cere analiza morfologică, judecăm cuvintele în primul rînd ca părți de vorbire).

Analiza se află însă într-o strînsă și dialectică relație cu *sinteza*, iar sinteză înseamnă, în cazul învățării limbii române și al formării deprinderilor corecte de utilizare a ei, deci în școală, compoziție. Folosesc oare cunoștințele pe care trebuie să le aibă orice elev despre nivelurile limbii sau, cu alte cuvinte, folosește oare gramatica sa la redactarea unei compoziții ?

Răspunsul nu poate fi, desigur, decît pozitiv, dar vom încerca să-l detaliem puțin, din perspectiva pe care am ales-o aici.

Cel care redactează o compoziție se află într-o situație deloc ușoară dacă ne gîndim la faptul că este obligat să urmărească în același timp lucruri care, deși aparțin toate de sistemul general al limbii, se subordonează unor criterii diferite, corespunzătoare nivelurilor limbii. Astfel, la nivelul sintactic, el trebuie să se îngrijească de realizarea unei structuri corecte a propoziției sau a frazei ; la nivel morfologic va avea în vedere formele corecte ale cuvintelor, în raport cu funcțiile lor sintactice ; la nivel lexical, va asigura proprietatea și corectitudinea termenilor folosiți. Iar dacă mai adăugăm și faptul că ortografia și punctuația (manifestări în scris ale regulilor de la nivel fonetic) trebuie de asemenea riguros respectate, ne dăm seama într-adevăr că redactarea unei compoziții nu este o operație prea simplă, ea cerînd multă atenție, multe cunoștințe stăpînite cu siguranță, pentru a se realiza comunicarea clară, corectă și, dacă este nevoie, nuanțată, a ideii pe care ne propunem s-o transmitem.

Cu toții ne amuzăm copios citind celebrul discurs incoerent al lui Farfuridi din comedia *O scrisoare pierdută* a lui I. L. Caragiale sau relatarea

încîlcită a comisarului Mitică Pișculescu din schița *Proces-verbal* a aceluiași scriitor. În fond, de unde rezultă umorul acestor texte ? Din încălcarea violentă a regulilor de la nivelul sintactic al limbii (bunăoară, cea care cere ca orice subiect să aibă un predicat exprimat printr-un verb la un mod personal, predicativ, pentru a se asigura „nucleul" comunicării), regulă pe care o sesizăm la analiza implicită din cursul lecturii, dar pe care autorul a neglijat-o în mod voit în exprimarea personajelor sale. Admițînd că o asemenea greșeală este mai rară în compozițiile elevilor (deși, se mai întîlnește și la ei, pe ici, pe colo !), trebuie să spunem însă că altele, tot la nivelul sintactic al textului, sînt destul de frecvente.

Iată un fragment dintr-o compoziție liberă avînd ca temă relatarea unor impresii din vacanță : „Am văzut aici multe locuri frumoase *și* dintre care cel mai impresionant cred că este vechiul Palat domnesc". Prezența conjuncției *și*, absolut inutilă aici, demonstrează o lipsă de cunoaștere a regulilor la nivel sintactic (conjuncția coordonatoare copulativă *și* fiind necesară numai între două elemente cu funcție identică) și provoacă o neclaritate în text [1].

O greșeală, destul de surprinzătoare, dar care ilustrează perfect rolul stăpînirii nivelurilor limbii în compoziție, se găsește în următorul fragment : „Furtuna a început atît de *bruscă*, încît n-am avut timp să ne adăpostim sau să ne punem hainele de ploaie". Cel care a scris această frază a „simțit" nevoia de a indica, la nivel sintactic, *modul* acțiunii verbale, mod care determină și consecința din subordonată, dar a făcut o confuzie la nivel morfologic între adverb și adjectiv (acesta din urmă nu are niciodată, se știe, funcție de complement). Corect ar fi fost : „Furtuna a început atît de *brusc*, încît...".

Dintr-un astfel de exemplu reiese cel mai bine faptul că atunci cînd alcătuim un mesaj lingvistic, deci atunci cînd facem o *sinteză* a elementelor limbii într-un text, efectuăm în același timp și o *analiză* a lor și tocmai acest lucru demonstrează necesitatea învățării gramaticii. O eroare la un nivel atrage după sine o eroare la alt nivel. Exemplul de mai sus ar fi putut deveni corect numai printr-o simplă virgulă. Într-adevăr, dacă am scrie : „Furtuna a început, atît de bruscă, încît...", am putea înțelege „ea era atît de bruscă" (deși, la drept vorbind, nu prea spunem că o „furtună" este „bruscă" ; o „mișcare" poate căpăta însă acest determinant adjectival — iată și dereglări la nivel semantic).

În compoziție, cunoașterea nivelurilor limbii asigură în primul rînd coerența logică a textului alcătuit. Cînd scriem ca Pișculescu sau vorbim ca Farfuridi, facem și o confuzie de niveluri : confundăm *verbele* cu *predicatele*, uitînd că verbele se pot pune atît la moduri *predicative* (și atunci intră în relație cu subiectul propoziției), cît și la moduri *nepredicative* (și atunci îndeplinesc alte funcții în propoziție).

De fapt, intervenția de față n-a avut alt scop decît să demonstreze încă o dată necesitatea învățării gramaticii, chiar dacă uneori ni se mai pare că știm să vorbim și să scriem foarte bine și fără ea.

---

[1] Acest tip de greșeală a fost comentat de Valeria Guțu Romalo în *Corectitudine și greșeală*, București, Editura Științifică, 1972, p. 121. Fenomenul pare a se extinde, fără nici un motiv de altfel, căci *și* nu poate fi interpretat în nici un caz ca adverbial.

Observații asupra redactării compunerilor

CLARA GEORGETA CHIOSA
Universitatea din București

În practica școlii, lucrările scrise ale elevilor, fie ele trimestriale, la sfîrșit de ciclu sau la probele de verificare a cunoștințelor pentru admiterea în treapta I de liceu, ca și la concursurile de specialitate, cum sînt olimpiadele, au un caracter specific : ele reprezintă un mijloc de evaluare a volumului de cunoștințe însușit, precum și a gradului de formație intelectuală dobîndită într-un anumit domeniu, pe o anume treaptă de școlarizare.

Asemenea lucrări se înscriu ca parte din ceea ce numim cu termenul general de compunere, fiecare constituind, în fond, o comunicare de la elevul-emițător la profesorul (sau comisia de profesori) care o receptează și o apreciază potrivit unor norme cunoscute de ambele părți.

Ne vom referi aici la compunerile pe teme literare — în speță, la lucrările de la olimpiadele de literatură română — pentru a reaminti principalele condiții cerute acestui fel de comunicare. De la început, trebuie precizat că acestea nu sînt compuneri libere, ci au un pronunțat caracter științific, elevul avînd libertatea să dezvolte tema într-un mod personal, să-și expună preferințe, aprecieri sau critici asupra unor opere, unor personaje, unor maniere stilistice, precum și asupra unor opinii ale criticii literare. Fiind o „compunere", organizarea materialului, ordonarea ideilor, alegerea argumentelor și exemplelor sînt la latitudinea elevului, ele constituind totodată puncte de referință pentru profesor în aprecierea pozitivă sau negativă a lucrării.

Cerințele generale ale oricărei compuneri, cunoscute de toți elevii care au trecut pragul școlii generale și, am adăuga, au preferințe pentru arta cuvîntului, se aplică în mod normal și la compunerile luate aici în discuție.

Prima și cea mai importantă însușire a oricărei comunicări rămîne *claritatea, inteligibilitatea.* Ea decurge, desigur, dintr-o temeinică și cuprinzătoare cunoaștere a subiectului de tratat, dar și din modalitățile de expresie folosite în comunicare.

Parcurgînd cîteva dintre lucrările nepremiate, dar notate generos între 6 și 8, la olimpiada de literatură română din anul trecut, am putut constata și clasifica deficiențe care îngreuiază înțelegerea expunerii.

Dăm în continuare exemple de fraze obscure, criptice, rezultat al unei insuficiente asimilări a materialului studiat sau al incapacității de a proceda la analiza unei opere literare. Primele două fraze reflectă cunoștințe confuze, chiar eronate :

„Gîndurile își coboară adesea esența spre timpul rămas în neuitare, în amintirea fremătîndă a ceea ce a fost, este sau poate va mai fi, rămînînd acolo unde ele simt eternitatea profundă, instictuală (sic !) a naturii, legată de cea a omului, ca o prelungire a acesteia, unde viața este sensibilizată și statornicită în artă" (A.F., cl. a XI-a, București ?).

„Motivul poeziei este o metaforă : viața, succesiunea de vîrste, trecerea omului prin timp, începînd cu primul licăr de viu, pînă la nostalgica amintire a acestui moment esențial, reprezintă tema unei versificații

muzicale, confirmînd încă o dată că Eminescu a prins în rimele sale ceva din melodia poeziei lui Verlaine" (G. S., cl. a X-a, Hunedoara).

Uneori confuzia derutează chiar pe autor :

„Poezia fiind, într-un fel deosebit, o artă poetică în care cele două elemente : poetul (să nu uităm că și Arghezi a fost numit «poet al plugului») și pămîntul țării — personificat în momentul în care cineva i se adresează direct — se caută continuu ca jumătăți ale aceluiași întreg. Dar poezia se constituie pe trei elemente, al treilea fiind tot ceea ce nu e «pămîntul țării mele»...

Întîlnim deci în goana celor două jumătăți ale aceluiași întreg pentru revitalizarea într-un spațiu specific cu aspirație către un spațiu cosmic al existențelor atemporale" (D. M., cl. a XII-a, Piatra-Neamț).

Exemple similare s-ar mai putea cita, ele sînt dovezi ale grabei, ale lipsei de disciplină în gîndire și, s-ar putea spune cu drept cuvînt, ale ignorării celui de-al doilea factor implicat în comunicare : profesorul, care pentru a putea aprecia trebuie să înțeleagă textul.

Împotriva clarității păcătuiesc grandiloevența, prolixitatea, bombasticismul expresiei. Enumerațiile fără sfîrșit, repetițiile, abundența atributelor (mai ales genitivale și adjectivale), preferința pentru cuvîntul rar, răsunător, ca și pentru clișeu, fac nu numai ca o frază să fie incomensurabilă, dar și fără sau cu puțin conținut, așa cum se poate observa în exemplele de mai jos :

„Și Coșbuc și Goga, și Arghezi și Blaga au dăltuit în stînca creației însemnele sufletelor lor, au pus pecetea amintirii și trăirii la cele mai înalte cote a(le) (sic !) iubirii, a revoltei, a misterului, a căutării și a înțelegerii noțiunii de om".

„...Prolificul Arghezi, prin originalitatea vastei sale creații poetice, s-a înscris pe orbita marilor poeți. Un poet uimitor de fecund, cu o poezie străbătută de firul sentimentului cosmic, al singurătății omului în Univers și care e dominată de obsedanta întrebare a condiției poetului și a poeziei, de menirea poeziei și a poetului în societate" (L. G., cl. a XII-a, Găiești — Dîmbovița).

„Luceafărul, poezie care îngemănează sfera filozofiei cu cea a socialului, sfera psihologiei geniului cu sfera gîndirii mediocre, sfera dragostei spirituale cu cea a dragostei juvenile poate fi un excelent exemplu într-u (sic !) demonstrarea existenței firului roșu de tradiție ce irigă înalta literatură poetică eminesciană" (G. S., cl. a X-a, Hunedoara).

Cu acest exemplu și cu cele următoare beția de cuvinte crește, am zice și noi, pînă la cele mai înalte cote, ca să fim în ton. Ceea ce e mai grav, erorile de fond devin tot mai mari.

„Eminescu a creat cuvîntul frumos, suav, gingaș, dar și cuvîntul tare, expresiv pînă la transparență, cuvîntul dur și dureros. Nu s-a ferit de cuvîntul așa considerat urît. A mînuit cu abilitate pe coardele timpului teribilele cuvinte interzise în societatea mondenă : bîlbîiții, gușații, iloții, patrihoți (?), desfrîu, mișei, fameni, tîlhari, cuvinte adresate tocmai acelei tagme cosmopolite și corupte" (T. I., cl. a. XII-a, Ploiești).

„Poet cosmic, prin aspirațiile în sferele înalte care-l animă și în care peregrinează [am întreba cine îl animă ? și unde peregrinează ?], clasicul

visător Eminescu, rămîne și cel din urmă mare romantic al lumii, care a încercat și a izbutit să realizeze în opera sa, o sinteză organică, uimitoare între efluviile romantismului european și rigoarea spiritului clasic. Eminescu prin opera și stilul său elevat, se înalță în inima țării și a întregii lumi, ca un munte de o cerească frumusețe, ale cărui vîrfuri, inaccesibile chiar celor mai temerari dintre predestinați, orbesc prin frumusețea lor, nesocotind toate furtunile, oricît de pustiitoare, ale timpului (P. F., cl. a XI-a, Pitești).

Menționăm că am păstrat punctuația autorilor în toate citatele de mai sus.

Altă cerință poate tot atît de importantă ca și claritatea (și care de fapt o susține), dar de ordin mai subtil este *proprietatea* expresiei, *adecvarea ei la specificul compunerii*, atît în ceea ce privește stilul în general, cît și lexicul folosit ; nefiind o compunere liberă, ci una înrudită cu (sau decurgînd din) istoria și critica literară, ținuta ei stilistică trebuie să fie cît mai aproape de a acestora. De asemenea, nu considerăm oportun să fie încadrată compunerea cerută de concurs într-un exercițiu de producție literară proprie, oricîtă încredere ar avea elevul în talentul său scriitoricesc (cum fac I. L., cl. a X-a, Iași și S. A. S., cl. a X-a, Sibiu). Cum ni s-ar părea dacă, *mutatis-mutandis*, am găsi studii ca *Postumele lui Eminescu* sau *Creație și analiză* ale lui G. Ibrăileanu în jurnalul lui Emil Codrescu ?

Printre abaterile de la ținuta „academică" a unei compuneri cu temă literară citățm prozaismul, improprietatea termenilor și folosirea fără suport real a bibliografiei.

Dăm exemple de prozaizare în interpretarea textului literar :

„Poetul se consideră mic, nevrednic în fața pămîntului străbun, deoarece el a fost un element, un «pom hoinar» ce s-a înfruptat din el. Dar pomul se confundă cu poetul, cu ființa umană, deoarece pomul nu are proprietatea de a merge, de locomoție. Deci pomul este un element stabil, nu poate hoinării" (sic !) (C. M., cl. a XII-a, Suceava).

„Prin nașterea noastră pe aceste meleaguri am devenit un centru nou de cucerire. Atunci cînd ne-am născut eram totuși liberi, cel de-al doilea rău ar fi să ne asuprească «un neam călău». Chiar dacă am fi urmașii unor zei, tot muritori rămînem..." (B. T., cl. a X-a, Moinești — Bacău).

„Referitor la romanul *Baltagul*, lumea care populează aici este plină de energie și mai ales cînd cineva se află într-o astfel de stare spirituală și materială sînt (?) gata să facă totul pentru a aduce la starea normală pe cel în cauză" (P. F., cl. a X-a, Alexandria).

Ne oprim aici cu constatările negative, care ne lasă totuși o mare nedumerire : cum pot niște elevi iubitori ai creației literare să acorde atît de puțină atenție propriei lor exprimări ? Mulți dintre ei își încearcă pana în poezie sau poate chiar în proza scurtă, dar cîți stăruiesc mai îndelung asupra unei pagini din opera poetului sau prozatorului preferat ? Poți fi numai consumator de literatură, fără să încerci să-i descoperi tainele ?

Ionel Teodoreanu: „Prăvale-Baba"

(Fragment)

Prof. ENACHE MÎNDRESCU
Şcoala Generală Nr. 5, Focşani

Meritul autorului *Medelenilor* este acela de a fi reconstituit în opera sa universul candid şi sensibil al copilului sau adolescentului.

Eroii lui Ionel Teodoreanu sînt copii în devenire, de la vîrsta jocurilor cu zmeul şi păpuşile, pînă în pragul adolescenţei şi apoi al maturităţii.

În *Prăvale-Baba* (fragment), scriitorul dezvăluie atmosfera unui început de an şcolar pentru copiii din clasa întîi. Printre debutanţii unei şcoli orăşeneşti din trecut era şi Ştefan Damaschin, copil de ţărani, originar din satul Prăvale-Baba.

Ionel Teodoreanu schiţează portretul fizic al lui Fănuţă. Era un copil nu prea înalt, cu ochi albaştri, frunte înaltă, faţă senină, tuns chilug, îmbrăcat cu un surtuc croit dintr-unul al tatei şi încălţat cu „botfori potcoviţi". Mama sa, Domnica, îi pregătise cu grijă ghiozdanul în care îşi adăpostea modesta avuţie : abecedarul, tăbliţa, plumbul, o bucată de pîine şi cîteva prune afumate.

În mijlocul noilor săi colegi, unii proveniţi din medii mai înstărite, aroganţi, Fănuţă este îndrăzneţ, întreprinzător, manifestă spirit de iniţiativă. Deşi soseşte ultimul în „cazarma" celor din clasa întîi, el îşi îndeamnă, cu curaj, spre clasă, colegii dezorientaţi : „Ce staţi, măi ? Hai să ne găsim locul nostru, le-a spus Fănuţă din treacăt ; şi toţi s-au luat după el."

Cu toate că n-a mai fost la şcoală, el se simte superior faţă de feciorul primarului, Şerban Postelnicu, care vedea în Fănuţă un posibil repetent : „N-am mai fost eu, da' mă descurc şi-n codru, a spus Fănuţă, simţindu-se dulău de stînă alături de pisicuţa cu fiong la gîtul gulerat."

Însuşirile lui Fănuţă se definesc paralel cu momentele desfăşurării primei lecţii. Ştefan Damaschin cunoaşte de acasă ce este cuviinţa. Cînd intră în clasă, îşi scoate pălăria şi este primul care răspunde la salutul învăţătoarei.

Prin inteligenţă, cumpătare şi spontaneitate, reuşeşte să cîştige repede admiraţia Doamnei ; el este singurul elev din clasă care ştie ce e crida. Ştefan Damaschin învăţase de la părinţi să fie modest şi să aibă simţul măsurii. Este lipsit de îngîmfarea specifică fiilor de „cărturari" şi porneşte fără să şovăie spre ultima bancă pentru a le ceda locul celor ce se pretindeau că ştiu să scrie. Prin mintea sa ascuţită, călită în necazurile vieţii de la ţară, el îşi recîştigă locul din prima bancă, în urma răspunsurilor meşteşugite date la întrebările învăţătoarei.

Ajutat de talentul său precoce, Fănuţă transpune într-un desen sugestiv secvenţe din povestea *Punguţa cu doi bani*, înlesnindu-i învăţătoarei predarea primelor trei litere ale alfabetului. Graţie minţii sale agere, Ştefan Damaschin reuşeşte să producă în sufletul Doamnei o vie satisfacţie : „parcă venea o rîndunică dinspre el, vestind o primăvară".

Acelaşi optimism general ştie să-l insufle şi celorlalţi copii, care, într-un cor al veseliei şi al dreptăţii, aprobă cu entuziasm nota zece cuvenită, pe merit, lui Ştefan Damaschin.

Aprecierea este argumentată de învăţătoare într-o manieră mobilizatoare pentru toţi elevii : „Copiii care sînt cuminţi, care au minte ageră şi care mai sînt şi silitori la învăţătură, merită nota zece. Atîta le poate da profesorul.".

Trăsăturile fizice și morale ale lui Fănuță contrastează cu atitudinile pline de emfază ale „cărturarilor". Astfel, fiul primarului, Șerban Postelnicu, cu alură de premiant „sine die" și cu un nume de rezonanță boierească „avea haine de catifea albastră, cu guler scrobit peste celălalt, cravată cu puchiței, plete de fată cu tunsoare pe frunte și ciuboțele de glanț cu bumbi".

Înfățișare asemănătoare aveau și Decebal Cotruță, Timotei Hantu, odraslele unor persoane cu reputație în oraș, dar care, la prima lecție, „tăceau ostășește", lăsîndu-și mintea să lîncezească.

Cu multă căldură sufletească este înfățișată figura luminoasă, plină de frumusețe, devoțiune și blîndețe a învățătoarei. Portretul ei fizic anticipează un caracter demn : „Doamna avea păr ca de abur, pieptănat în sus, obraji gălbui, cu oase, ochi castanii și frunte mare-n sus. Parcă era bolnavă, atinsă de septembrie, dar nu era supărată pe nimeni".

Iubirea cu care îi înconjoară pe copii, vocația de dascăl ce insuflă dragostea de carte, îl fac pe Ionel Teodoreanu să afirme că odată cu Doamna, în clasă, „a strălucit soarele mai vesel".

Prima lecție de abecedar a fost atît de captivantă, încît din acest punct de vedere prezintă similitudini cu cea a eminentului pedagog din Vatra-Pașcanilor, Mihai Busuioc, care a încălzit mintea și inima lui Mihail Sadoveanu.

Povestirea cuprinde momente savuroase, care creează stări de efuziune nu numai în rîndul celor care străbat „ulița copilăriei", ci și în sufletele adulților.

Copil de la țară, Fănuță are un pronunțat simț al umorului, inventînd „ad-hoc" porecle ca „Pătlăgică" pentru Șerban Postelnicu, fiul primarului, sau „Bostan" pentru elevul mai mare care „l-a acostat", cu răutate, în prima zi de școală.

Pentru a accentua candoarea, spontaneitatea inventivă și mobilitatea spirituală a copiilor, Ionel Teodoreanu alternează unele elemente descriptive cu povestirea sugestivă a unor întîmplări și cu dialogul spontan.

Lexicul are valori expresive. Spre exemplificare, notăm cîteva expresii : „Clopoțelul venea într-un picior cu literele recreației" ; „s-a făcut noapte pe tablă" ; cu glas de „porțelan", „clipind cu ceață" ; „s-a uitat cu îngheț la ea" ; „au tăcut niznai". Culoarea locală este realizată prin folosirea unor regionalisme : *cridă, cucoș, patlagică, omăt, cătană, doftorie* etc.

Ion Brad: „Istorie"

Prof. DOINA TATIANA MĂNOIU
Prof. ION MĂNOIU
Liceul „M. Eminescu", Buzău

Lirica lui Ion Brad din volumele *Cîntecele pămîntului natal, Cu timpul meu, Fîntîni și stele, Orga de mesteceni, Transilvane* exprimă sentimentul de solidaritate cu satul românesc, cu istoria și frumusețile peisajului natal.

Una dintre creațiile reprezentative pentru opera poetului este *Istorie,* imn de slavă închinat partidului și conducătorului său iubit, care, din fragedă copilărie, cu o rară energie revoluționară și un devotament fără margini, și-a închinat întreaga viață cauzei libertății și fericirii poporului.

Titlul poeziei sugerează existența noastră în timp, care dă forța necesară unei personalități conducătoare :

„Din istorie vine, ca pe-o aspră cărare de munte
Pîndită de capcane, de primejdii,
Pe care, copil, a-nvățat să le-nfrunte
Încingînd toate armele
De cavaler ne-nfricat al nădejdii".

Poetul realizează în aceste versuri un portret al omului care „vine din istorie", care „a crescut odată cu timpul rănit de fulgerul ideilor, de întrebările mîntuitoare" și care ne învață „Să fim comuniști de omenie !". Normă de viață, „pravilă", lege i-a fost „glia fierbinte a țării". Paralelismul dintre „vița de vie" care, primăvara, trage din pămînt hrana pentru „lujere" (ramuri tinere, tulpini subțiri) și „seva neliniștită-a cuvintelor" : „Să fim comuniști de omenie" subliniază capacitatea creatoare, puterea de muncă și vitalitatea ctitorului istoriei noastre contemporane.

Ion Brad stabilește, astfel, o legătură organică între vitalitatea conducătorului și prefacerile politico-sociale ale României socialiste.

Versul „Cum crește, eroic, gorunul cu pieptul cît România" își are originea în creația populară, stejarul reprezentînd forța, tăria, vitalitatea. De cuvîntul „gorun" sînt legate substantivele *frunză* și *coroană*, care devin substitute ale termenului de bază și se asociază verbelor „cîntînd" și „cîntă". Cîntul „fiecărei frunze" sau al „coroanei de frunze" este expresia optimismului poporului român. Acest cîntec al *Libertății* are drept forță motrice „mîndria cugetătoare", întemeiată pe istoria unui popor milenar.

Sentimentul poetului se îndreaptă acum către conducătorul venit din istorie, creator de istorie, iubit în țară și cunoscut peste hotare :

„Numele lui dacă-l chemi o să răsune
Din fiece inimă, din toate pridvoarele țării
Și mai departe din lume
Ca un imn al credinței în om,
Ca un ecou al adîncimilor mării".

Comparațiile „Ca un imn al credinței în om", „Ca un ecou al adîncimilor mării" exprimă profunzimea gîndurilor și sentimentelor ce vin „Din fiece inimă, din toate pridvoarele țării", din întreaga patrie, văzută metaforic ca o casă a tuturor locuitorilor plaiurilor românești. Devenite simboluri, cuvintele *numele* (lui), (fiece) *inimă*, *imn*, *ecou* și *om*, comunică un mesaj pe care istoria îl va păstra mereu viu conducătorului partidului și statului nostru prin tot ceea ce a gîndit și a înfăptuit sau urmează să înfăptuiască spre binele și fericirea națiunii și a umanității.

Poezie patriotică în sensul cel mai larg al cuvîntului, *Istorie* completează registrul liric contemporan. Ea se caracterizează prin alternanța versurilor clasice cu versuri libere, situarea în rimă a unor cuvinte cu încărcătură afectivă sau a celor cu bogate resurse semantice (*primejdii, -nfrunte, nădejdii, mîntuitoare, vie, omenie, țării, partid, pămînt, România, Libertate* ș.a.), prin tonalitatea de imn și atmosfera de înaltă vibrație lirică, printr-un lexic bogat și expresiv. Structura poetică și mai ales mesajul comunicat firesc conferă valoare acestei poezii în care scriitorul transfigurează în imagini simbolice o biografie încărcată de istorie.

Motive folclorice în balada „Zburătorul"

Prof. ALEXANDRU ANDREI
Liceul Industrial Nr. 21, București

Dat fiind faptul că, în cazul baladei *Zburătorul* de I. Heliade Rădulescu, avem un exemplu de transpunere creatoare a *mitului popular* al Zburătorului în literatură, ne vom referi mai întîi la relația *mit — operă literară*, și apoi la *interferența dintre genuri și specii*, dintre *literatura populară și cea cultă*.

Observăm că în poezia *Zburătorul* relația *mit — baladă* s-a realizat printr-un *proces de transfer obiectiv* al ideii și semnificației mitului. Între credința populară că primele semne ale iubirii și, ca atare, trezirea unui nou sentiment, ar apărea sub influența unei forțe supranaturale, numite Zburător, și reflectarea ei în baladă, există o diferență numai sub aspectul *individualizării* și al *localizării* simbolice, natura și esența mitului rămînînd cu totul nealterate.

Surprinsă de „invazia" unor simțăminte necunoscute, Florica crede în existența și în intervenția zburătorului :

Oar' ce să fie asta ? Întreabă pe bunica :
O ști vreun leac ea doară... o fi vreun zburător !

Esența mitului rezidă așadar în formele și în modalitățile prin care circulă, răspîndindu-se de la om la om și din generație în generație. Dialogul celor două surate este concludent din acest punct de vedere :

— Dar ce lumină iute, ca fulger trecătoare,
Din miazănoapte scapă cu urme de schintei ?
Vro stea mai cade iară ? vreun împărat mai moare ?
Or e — să nu mai fie — vro pacoste de zmei ?

Tot zmeu a fost, surato. Văzuși, împielițatul !
Că țintă l-alde Floarea în clipă străbătu !
Și drept pe coș, leicuță ! ce n-ai gîndi, spurcatul !
Închină-te, surato ! — Văzutu-l-ai și tu ?

Continuînd analiza baladei sub aspectele propuse, constatăm existența unor motive în similitudine directă cu alte specii. Mitul zburătorului se oglindește în forme specifice, dar evident analogice, și în basmul fantastic popular. Acest fapt ne duce la concluzia că între balada cultă *Zburătorul* și basmul fantastic popular se pot stabili unele paralelisme, determinate de o sursă de inspirație comună.

Procesul de interferență dintre cele două specii în discuție se manifestă atît sincronic (în același timp), cît și diacronic (în momente diferite). În plan sincronic, se poate observa că, atît în basm, cît și în baladă, zmeul este o ființă cu însușiri supranaturale, avînd capacitatea de a străbate în zbor distanțele, în ipostaze diferite : „Lumină iute ca fulger trecătoare", „Balaur de lumină cu coada-nflăcărată" — în baladă ; „nor", „pară de foc", „vînt" etc. — în basm :

Greuceanu, simțind că s-a luat după dînșii zmeoaica cea bătrînă, zise frățîne-său : — Ia te uită, frate, înapoi și spune-mi ce vezi. — Ce să văz, frate — îi răspunse el — iată un nor vine după noi ca un vîrtej. *(Ileana Sînziana)*

In ceea ce privește fizionomia și atitudinile erotice ale zmeului, desprindem cîteva trăsături în diacronie. Astfel, în basm, „zmeii tînjesc după grația fetelor pămîntene, pe care le fură, suferind de a nu fi iubiți de ele", în timp ce în balada *Zburătorul* situația se modifică, fetele îndrăgostindu-se de zmeu, acesta avînd capacitatea de a se metamorfoza și de a le apărea fetelor în vis sub înfățișare de tînăr frumos pentru le ademeni și a le insufla dragostea :

Pîndește bată-l crucea ! și-n somn colea mi-ți vine
Ca brad un flăcăiandru, și tras ca prin inel,
Bălai, cu părul d-aur ! Dar slabele lui vine
N-au nici-un pic de sînge. Și-un nas ca vai de el !

Motivul erotic sub impulsul căruia zmeul se metamorfozează și-i apare fetei sub chipul unui tînăr cu însușiri fizice atrăgătoare poate fi găsit într-unul din cele mai vechi basme fantastice, *Fata din grădina de aur*, din culegerea lui Richard Kunisch :

Zmeul se transformă în stea și căzu la ea în odaie. Aici luă chipul unui tînăr frumos cu ochii negri ca noaptea.

De aici, pe alte coordonate estetice, mitul zburătorului apare și în *Luceafărul* lui Eminescu, căpătînd o tulburătoare proiecție cosmică :

În aer rumene văpăi
Se-ntind pe lumea-ntreagă,
Și din a chaosului văi
Un mîndru chip se-ncheagă ;

Pe negre vițele-i de păr
Coroana-i arde pare
Venea plutind în adevăr
Scăldat în foc de soare.

Deși este numai invocat, mitul zburătorului se întîlnește și în poemul *Călin — file din poveste* : „Zburător cu negre plete, vin la noapte de mă fură".

Revenind la problema interferențelor dintre specii, menționăm că, în basme, zmeii le fură pe fete, animați de dorința de a se căsători cu ele, fiind în stare să îndure oricîte suferințe ; în baladă însă, raportul este inversat : Zmeul are darul de-a le chinui pe fete, înfățișîndu-li-se numai în somn „ca brad un flăcăiandru și tras ca prin inel".

În funcție de natura fantasticului încorporat, diferit în basm și în baladă, diferențierile apar și sub aspectul realizării portretului fizic. În baladă, imaginea este cu desăvîrșire miraculoasă, aparținînd în întregime planului simbolic (fantastic) :

Balaur de lumină cu coada-nflăcărată,
Și pietre nestimate lucea pe el ca foc.

În basm, planurile se succed. Deși prin definiție zmeul este o ființă fantastică, el apare, în multe cazuri, în paralelism cu planul real, adesea într-un raport direct de comparație cu ființa umană :

Prîslea, ajuns pe tărîmul celălalt, o întrebă pe fata de împărat *ce fel de oameni* sunt zmeii aceia și dacă sunt voinici.
(Prîslea cel Voinic și merele de aur)

În basm, apare concludentă intenția povestitorului popular de a-l pune pe zmeu într-o ipostază care să-l apropie de om, date fiind confruntările directe dintre ei, cel mai adesea sub formă de luptă dreaptă ; în baladă însă, unde motivul confruntării și cel al salvării fetelor nu există, persistă înfățișarea de dimensiuni supranaturale și imaginea de natură cosmică :

Dar ce lumină iute, ca fulger trecătoare
Din miazănoapte scapă cu urme de schintei ?

Trecînd succint în revistă aceste aspecte, ajungem la concluzia că analiza baladei *Zburătorul* diferă substanțial de a altor poezii care au la bază motive folclorice. Dacă, de pildă, în cazul *Luceafărului* — inspirat, după cum se știe, din basmul *Fata din grădina de aur*, urmărim concomitent descifrarea sensurilor sale fundamentale și a mijloacelor artistice folosite de scriitor, putînd să neglijăm raportarea la surse de inspirație, în balada *Zburătorul* vom avea ca principal scop să demonstrăm măiestria poetului de a transpune fidel în operă esența mitului, arătînd, în același timp, că acesta nu se mai află în circulație pe nici una din ariile folclorice ale țării noastre și deci poate fi cunoscut numai prin intermediul operei de artă (dacă nu avem curiozitatea de a cerceta arhive de folclor).

Ținînd seama de valențele transferului realizat între mit și baladă, de unele puncte de interferență dintre basmul fantastic popular și balada cultă *Zburătorul* putem să conchidem că vechiul mit al zburătorului a fost asimilat în cadrul celor două specii, fiecare căpătînd particularități specifice, dar păstrînd totuși substratul unei origini comune.

Octavian Goga și George Coșbuc – afinități spirituale

Prof. ION LĂPUȘNEANU
Liceul „George Coșbuc", Năsăud

În sala documentară „George Coșbuc" de la Arhivele Statului, Filiala Năsăud, se află fotocopia unei litografii a cărei contemplare mi-a sugerat rîndurile ce urmează. În prim plan, efigiile poeților Octavian Goga și George Coșbuc, așezate, în mod simbolic, deasupra Cîmpiei Libertății de la Blaj. Ideea suprapunerii celor doi mari poeți peste imaginea acelei cîmpii a speranțelor mi se pare semnificativă și exprimă pregnant seva poeziei acestor cîntăreți ai durerilor, nădejdilor și bucuriilor Ardealului.

Poeziile lui George Coșbuc și ale lui Octavian Goga au constituit un adevărat preludiu la marele concert al desăvîrșirii unității naționale, la împlinirea aspirațiilor de libertate și demnitate ale unui neam prea mult oprimat. În discursul de recepție la Academia Română, Octavian Goga

sesiza rolul poeziei lui George Coşbuc, locul său în conştiinţa poporului român, făcînd sugestive similitudini :

la începutul oricărei mişcări de libertate e o poezie, la începutul tuturor biruinţelor mari ale revendicărilor naţionale un mare triumf literar. E un profund adevăr în această axiomă curentă. Literatura a fost totdeauna energie precursoare. În cîmpul ei s-au adunat mai întîi şi au cerut cuvînt puterile latente ale unui popor, indicînd prin proporţiile lor raza de întindere a măririlor viitoare. În acest chip Elada lui Homer a luminat înaintea Atenei lui Pericle ; gloria lui Dante s-a ridicat ca un stîlp de foc înaintea strălucirii lui Lorenzo de Medicis ; orizonturile nemărginite ale lui Shakespeare au avansat cuceririle coloniale ale Engliterei şi astfel, urmînd o orînduială consacrată, nu este numai o întîmplare că România Unită [...], reîntregirea solului naţional [...] nu s-a putut îndeplini decît după ce gîndul românesc s-a zbătut în avînturi înfrigurate, după ce poezia cu culmile ei eterne a săvîrşit logodna, dîndu-ne de o parte geniul lui Eminescu şi de alta paginile neperitoare ale lui Gheorghe Coşbuc. [1]

Adevărul rostit în aceste înflăcărate cuvinte este valabil şi pentru poezia lui Octavian Goga. Şi aceasta nu este singura asemănare ce se poate face.

Destinele celor doi corifei ai spiritului etnic românesc au multe similitudini, cu toate că Octavian Goga va vedea lumina zilei cînd tînărul student al „Gimnaziului fundaţional grăniceresc" din Năsăud începea deja să simtă fiorii înălţători ai poeziei. Amîndoi poeţii sînt fii de preoţi, coborîtori dintr-un viguros neam de ţărani, fapt ce le va permite satisfacerea aspiraţiilor spre cultură. Chiar locurile de origine ale celor doi se aseamănă uimitor de mult. Descrierea satului Răşinari făcută de George Călinescu în monumentala sa *Istorie a literaturii române* ne duce cu gîndul la Hordoul lui George Coşbuc, răsfirat pe malurile Sălăuţei, sub dealurile pline de semănături şi căpiţe ce coboară pînă în marginea satului. Satul Răşinari este aşezat la marginea Dumbrăvii Sibiului, încît atunci cînd mergi dinspre Sibiu întîlneşti „un rîu repede (care) se aude rostogolindu-se prin apropiere. Pe stînga valuri de dealuri desfăcute din munţii din zare şi acoperite pe culmi de păduri sunt brăzdate de arături" [2].

Goga la Braşov şi Coşbuc la Năsăud au beneficiat de atmosfera fertilă educării sentimentului patriotic din liceele româneşti, devenite focare „umile ale unui început de cultură, în vreme ce molohul străin îşi întindea de pretutindeni reţelele otrăvite ca să ne sugrume [3].

Autorul baladelor şi idilelor — spune Octavian Goga — a descins din lumea basmelor, dar a făcut popas în satul lui. Ne-a dat o luminoasă monografie poetică a satului românesc. [...] Coşbuc era înregistratorul obiectiv al satului, un miraculos seismograf al vieţii de la ţară în aspectele ei senine, idilice, cele mai potrivite cu temperamentul lui şi de altfel cele mai apropiate de caracterul fundamental al poporului nostru. Din primul lui volum, ca şi din celelalte — *Fire de tort*, *Din ziarul unui pierde-vară* şi *Cîntece de vitejie* —, menţinute toate în aceeaşi înlănţuire pro-

[1] O. Goga, *Coşbuc*, în *Discursuri de recepţie la Academia Română*, Bucureşti, Editura Albatros, 1980, p. 143.
[2] George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Bucureşti, Editura Fundaţiilor, 1941, p. 536.
[3] O. Goga, *op. cit.*, p. 144.

gramatică, ca dintr-o subtilă monografie s-ar putea reconstitui psihologia unui sat în toate ipostazele ei. Zugrăvind acest microcosm, *pars pro toto*, poetul ne dă însuși tabloul sintetic al neamului. [4]

De unde vine Goga, aflăm din poezia *Plugarii* :

Cînd doarme plugul pe rotile,
În pacea serilor de toamnă,
La voi coboară Cosînzeana,
A visurilor noastre doamnă.
Vin crai cu argintate coifuri
Și-n aur zînele bălaie ;
Atîta strălucire-ncape
În bietul bordeiaș de paie [5].

Crescuți în mijlocul țăranilor, cei doi poeți n-au privit cu indiferență calvarul clasei care, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, se confunda cu marea masă a poporului :

„Ardealul nostru în acest zbucium istoric al neamului a trăit printr-un popor de țărani. [...] Nu ne-a rămas decît țăranul, rob al gliei, secătuit de regimul «Aprobatelor și Compilatelor» sub principii Transilvaniei, această «misera plebs contribuens», răzlețită prin satele de munte și de cîmpie [...] în Ardeal românismul nu trăia decît în cadrul unei vieți patriarhale. Această izolare a iobăgimei noastre însă veacuri întregi s-a prefăcut într-o cetate nepătrunsă a apărării naționale. Oropsiții plugari și ciobani s-au retranșat în părăsirea lor și o mie de ani păstrîndu-și datinele, cîntecele, superstițiile, torcînd firele de argint ale poveștilor din străbuni au trecut neatins din generație în generație patrimoniul sufletesc specific al rasei. În acest chip asperitatea sorții s-a transformat în supremul nostru scut, conservîndu-se o puritate de sînge intactă în toate nuanțele ei și păzită de neajunsurile oricărui contact străin, ca un tezaur acoperit de ruine. Viforul vremii în Ardeal a trecut astfel ca toate furtunile bătînd culmile, frîngînd crestele copacilor, dar lăsînd nemișcate și în deplina lor podoabă firicelele de iarbă. [6]

Din tezaurul creației populare Coșbuc a luat numai temele și motivele, atmosfera specifică, versificația fiind profund originală. Octavian Goga se va situa în această direcție pe un plan superior.

N-am fi tentați să-i dăm dreptate lui George Călinescu cînd, relativ la versurile lui Goga afirma :

Țara pe care o înfățișează această poezie are un vădit aer hermetic. E un Purgatoriu în care se petrec evenimente procesionale, în care lumea jelește misterios împinsă de o putere nerevelabilă, cu sentimentul unei catastrofe universale. De ce cresc aici numai fluturi și cîmpii sunt de inutilă mătase ? De ce tot norodul cîntă coral ? De ce apele au grai ? De ce bocesc toți ca într-un apocalips ? Pentru ce această turburătoare ceremonie ? Mișcarea poeziei este dantescă și jalea a rămas pură, desfăcută de conținutul politic [7].

[4] *Ibidem*, p. 152.
[5] O. Goga, *Poezii*, București, Editura Albatros, 1980, p. 4—5.
[6] O. Goga, *Coșbuc*, *loc. cit.*, p. 143—144.
[7] George Călinescu, *op. cit.*, p. 540.

Că nu este așa ne spune și Gheorghe Bogdan-Duică în răspunsul său rostit cu ocazia primirii lui Octavian Goga ca membru al Academiei Române :

Pe atunci Ardealul era scuturat de frigurile memorandumului înaintat la Viena acelui împărat nesimțitor, care se-ntoarse somnoros pe cealaltă ureche. Sibiul clocotea. Rarele întruniri populare din Hermannsgarten erau mînioase, hotărîte. Amenințările cu revoluția sclipeau din ochi și se fărîmau în pumnii strînși. Eu le-am văzut ! La aceste adunări poetul a luat parte, adus chiar de tatăl său. Versurile lui răspundeau revoluționar la acele chemări desperate ale nației, despre care, odată, după marele proces, Dr. Jancsó Benedek care asista pe estradă, lîngă mine, îmi șopti la o adunare : «Acuma văd ce primejdioși sunteți !» [8].

Același eveniment istoric a avut ecouri adînci și în conștiința poetică a lui George Coșbuc :

„Ardealul l-a tulburat încontinuu cu toate problemele lui culturale și politice. Le urmărea cu pricepere și devotament. La procesul Memorandului din Cluj studenții de la București au venit cu poezia lui *In opressores* răspîndită pe foi volante miilor de asistenți, un patetic strigăt al iredentei : „Dumnezeu ni-e într-ajutor, / Dacă și el e de-al lor, / Nu-l mai vrem ocrotitor / Ne-nfrățim cu iadul". [9]

Natura are același efect tonic asupra ambilor poeți, înflăcărîndu-le imaginația. Dar natura nu este altceva decît mediul în care omul de la țară își consumă existența :

Apropierea dintre om și natură îi face să se confunde, minunile ei se personifică și iau înfățișări de ființe rustice, calde, pline, rudimentare, comunicative. Seara e o fată de la țară, soarele flăcău, vîntul holtei șiret, vara femeie robustă, Prahova fecioară năvalnică [10].

În *Noi*, după opinia lui George Călinescu, culminează „strania convertire a tendinței naționale în poezie pură" [11]. Din *Oltul* și *Rugăciune* răzbate durerea țăranilor ardeleni și nădejdea într-un viitor mai bun. Goga nu e poetul deznădejdii, e poetul viitorului. El prevestește căderea cătușelor : „înfricoșatul vifor al vremilor răzbunătoare" *(Plugarii)*. Poetul s-a făcut ecoul jalei țăranului ardelean robit și revoltat, pe cînd Coșbuc în multe din poeziile sale fusese mesagerul țăranului liniștit și vesel. A rostit și el un strigăt de revoltă în acea vehementă plăsmuire care este *Noi vrem pămînt*, și un altul tulburător în *Doina*.

La Goga nu vom găsi un țăran îndrăgostit sau cel puțin sentimental, ci unul care muncește din greu la răscolirea pămîntului ce nu-i al lui și cu o singură iubire, aceea dureroasă ce-l leagă de glie.

Goga vede în țărănime chezășia izbînzii de mîine, iar în poezia *Clăcașii* poetul anunță un Avram Iancu liberator. Vizionarismul mesianic

[8] *Răspunsul d-lui G. Bogdan-Duică*, în *Coșbuc. Discurs de primire rostit în ședință solemnă la 10 mai 1923*, București, Editura Națională, 1933, p. 32.

[9] O. Goga, *Coșbuc, loc. cit.*, p. 158.

[10] *Omagiu lui Coșbuc cu ocazia dezvelirii bustului în Năsăud*, 1926, p. 24.

[11] George Călinescu, *op. cit.*, p. 540.

nu-i este străin nici lui George Coşbuc. Aflat într-o situaţie limită, Gelu rosteşte aceste cuvinte, deocamdată mîngîietoare :

Şi, poate, sosi-va o vreme
Cînd munţii vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele-n praguri.
Vor trece bărbaţi-n şiraguri
Cînd bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.

Ca mesager al sufletului românesc, al neamului acesta mereu lovit de soartă şi totuşi neclintit, poetul ne prezintă un voievod curmat de durere, zguduit de revoltă, dar plin de o speranţă ce biruie moartea :

Şi veseli vom trece noi iară
Prin suliţi de foc înainte,
Să ţie potrivnicii minte
Că-s vii, cînd e vorba de ţară,
Şi morţii-n morminte !
(Moartea lui Gelu)

În privinţa valorii creaţiei celor doi poeţi, George Călinescu stabileşte drept termen de referinţă pe Mihai Eminescu :

Coşbuc este nu numai un desăvîrşit tehnician, dar nu rareori şi un poet mare, profund original, un vizionar al mişcărilor sufleteşti sempiterne cu un accent ardelean numaidecît evident, inimitabil şi tocmai pentru aceea aşa de des imitat. El a izbutit, ca şi Eminescu de altfel, să facă poezie înaltă care să fie sau măcar să pară pricepută poporului şi să educe astfel la marele lirism o categorie de oameni străini în chip obişnuit de literatură.[12]... În poezia lui Goga dăm de structura poeziei lui Eminescu, dar astfel acoperită încît abia se bagă de seamă. [...] Goga e întîiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricei lui să pătrundă tot mai adînc în sufletul mulţimii, poet naţional totdeodată şi pur ca şi Eminescu.[13]

La cele afirmate de George Călinescu am adăuga că ambii poeţi au scris versuri pentru toate vîrstele, pentru toate gradele de înţelegere a mesajului poetic. Unele poezii ale lor, devenite romanţe, sînt receptate şi de oameni care nu cunosc autorii, dar, pe de altă parte, analiza operei devine obiectul atîtor exegeze.

Deşi am putea continua şirul similitudinilor între cei doi poeţi, ne oprim aici, amintindu-ne de finalul discursului de primire în Academie al lui Goga, subliniind că aceste cuvinte i se potrivesc şi lui :

Noi stăm smeriţi în faţa geniului creator al neamului care şi-a răscumpărat cu jertfe actul de justiţie de care-s-a împărtăşit, şi acum cînd stăruie înaintea noastră umbra lui Gheorghe Coşbuc îi închinăm şi ei cuvintele scrise pe mormîntul marelui florentin în Biserica Santa Croce :

Onorate l'altissimo poeta ![14]

Pentru orice român, George Coşbuc şi Octavian Goga înseamnă cel puţin cît Dante pentru italieni.

[12] *Ibidem*, p. 523.
[13] *Ibidem*, p. 540.
[14] O. Goga, *Coşbuc, loc. cit.*, p. 159—160.

Duiliu Zamfirescu – romancier

AL. PIRU
Universitatea din București

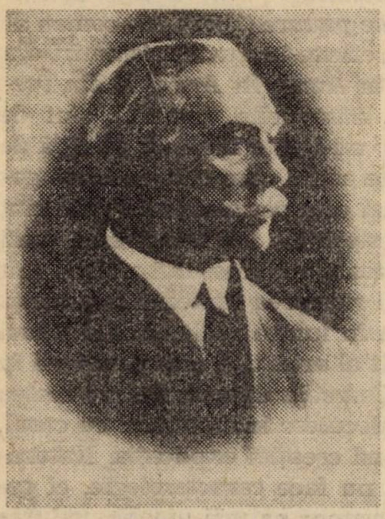

După debutul poetic din 1883, activitate în care a perseverat pînă în 1919, sub înrîurirea lui Alecsandri, Eminescu, Coșbuc și Carducci, Duiliu Zamfirescu a trecut repede la roman cu *În fața vieții*, propunînd figura dezamăgitului Eugen Soleanu, combătut, deși nu era cu totul lipsit de interes, de C. Dobrogeanu-Gherea în articolul *Pesimistul de la Soleni*. Va continua din 1888 cu nuvele (ultimul volum, *O muză*, e postum), cu romane în care, după N. Filimon, devine cel mai însemnat autor în literatura română pînă în 1911 și cu teatru (1912—1914) de ecou mai mic. Fără să demobilizeze după atacul lui Gherea, va publica, în *Convorbiri literare*, un al doilea roman în 1891 (în volum în 1905), *Lume nouă și lume veche*, fără să stîrnească ecoul scontat, deși conținea măcar schița unei femei grațioase. Succesul deplin va fi asigurat abia cu *Viața la țară*, apărut în *Convorbiri literare* în 1894—1895 și în volum în 1898.

Duiliu Zamfirescu este un romancier cu concepție asupra speciei ; foarte probabil îi erau cunoscute cărțile lui Zola, *Le roman expérimental* (1880), Brunetière, *Le roman naturaliste* (1883), de Vogüé, *Le roman russe* (1886). Din 1871 pînă în 1893, Zola publicase 20 de volume din seria *Les Rougon Macquart*, istoria unei familii sub cel de al doilea imperiu. În 1881 Giovani Verga dădu romanul unei familii italiene în *I Malavoglia*. Împărtășind mai mult varianta italiană a naturalismului, așa-numitul verism, ilustrat de Verga, Luigi Capuana, Federigo de Roberto și alții, Duiliu Zamfirescu susținea între altele că femeia a fost compromisă de naturaliști : „De la femeile lui Lamartine am trecut la femeile lui Zola. Ale lui Balzac nu mai au loc în secolul acesta. Onesta și inteligenta creatură din *La Recherche de l'Absolu* nu mai trăiește...". Scriitorul român a poposit de aceea o vreme în școala mai curată și care „nu tăvălește vecinic în spălătoriile de pe malul Senei" femeia, o zugrăvește în culori luminoase „și poate chiar mai vii decît în realitate". Aceasta e școala lui Georges Ohnet, caracterizată mai cu seamă în *Comtesse Sarah* și *Lise Fleuron*. Este posibil ca introducerea la romanul *Contesa Sarah*, publicat în românește în foiletonul ziarului *România liberă*, să fie scrisă de Duiliu Zamfirescu. Din același Ohnet, Grigore M. Cantacuzino traducea sub titlul *Mîndrie și amor* dramatizarea romanului *Le Maître des Forges*, iar Dimitrie Gusti piesa *Re-*

gina Sarpi. Lui Duiliu Zamfirescu îi plăcea mai puțin romanul *La Grande Marnière* (1885), „o destul de mediocră urmare la operele pe care d. Ohnet le-a început atît de strălucit cu al său *Serge Panine*“ (1881). Se poate presupune că Duiliu Zamfirescu a împrumutat ceva din maniera lui Georges Ohnet în modul de a prezenta femeia în primele sale romane, Adelaida din *În fața vieții* și Mimi din *Lume nouă și lume veche*. Stilul „distins“ din *Viața la țară* poate fi pus în legătură și cu acel campion al romanului idealist romantic, supranumit „Le Musset des familles“, care a fost Octave Feuillet cu al său *Le roman d'un jeune homme pauvre* (1858). Alt roman al lui Feuillet, *Monsieur de Camors* (1867) are reflexe în nuvela *Amintiri din vremuri* (1881), în romanul *În fața vieții* și în *Anna*. În *Amintiri din vremuri* se văd aceste rînduri : „Încît despre năravurile timpului, sînt de părerea lui Octave Feuillet : unui romancier nu-i este îngăduit să rîdă de timpurile sale ; îi este însă permis să le arate astfel cum sînt, în toată goliciunea și cu toate infamiile lor, sau nu-i mai este permis nimic“. Ele sînt scoase din *Monsieur de Camors*. Doctrina estetică a lui Zamfirescu (vezi articolul despre Tolstoi) rămîne clasică. Elementele frumosului artistic sînt după el imitarea naturii în ce are armonic și ridicarea fanteziei la potența idealurilor. O spune și în 1905 : „A idealiza în lumea reală, creînd tipuri vii și posibile, mi se pare scopul cel mai înalt al artei“. A crea tipuri vii în roman fusese întreprinderea lui Balzac în *Comedia umană*. Balzac scotea individualul din general, Zola și școala sa înlocuiesc individualul cu cazul, rămînînd în sfera particularului și substituind creației explicația. Naturalistul nu observă natura, ci cauzalitatea ei, nu face caracterologie, ci genealogie. Clasicul e de mai înainte edificat asupra naturii umane, naturalistul urmează s-o cerceteze și s-o explice, explicația privind atît individul, cît și grupul. Factorul ereditar, mediul, maladiile, relele deprinderi interesează îndeosebi pe naturaliști, care trebuie să arate nu cum este eroul, ci de ce e așa. Clasicii sînt moraliști, fiindcă observă impersonal umanitatea pe latura morală, naturaliștii își propun, prin evidențierea răului, remedierea lui. Romanul naturalist e determinist și finalist.

Clasicismul temperamental al lui Zamfirescu, simțul său pentru echilibru, armonie și proporție vor ceda foarte puțin metodei naturaliștilor, de la care va lua totuși ideea de a scrie romanul unei familii, de-a lungul a măcar două generații. De fapt, nu avem a face cu o singură familie, ci cu trei, nu înrudite, ci doar vecine. Ele apar în *Viața la țară*, în care Matei Damian, întors de la studii din străinătate, se căsătorește cu Sașa Comănești eanu. Aceasta are un frate îndrăgostit de Tincuța, fiica lui Dinu Murguleț, care și-a arendat moșia unui vechil, lui Tănase Scatiu. De pe acum, romancierul își dă pe față simpatia pentru clasa boierilor de viță, „care s-au strecurat prin negura fanariotă“, fără amestec de sînge, și disprețul pentru tagma ciocoilor, a arendașilor care înveninează bunele relații ale moșierilor cu țărănimea. Boierii au suflet nobil și generos, se împacă bine cu argații de felul baciului Micu, nu se înțeleg însă cu arendașul. Sub impresia răscoalelor țărănești din 1888 și 1889, prozatorul înfățișează represiunea brutală a răsculaților de pe moșia lui Murguleț, conduși de țăranul Lefter. Prin urmare, Zamfirescu ia partea

boierilor patriarhali, pașnici, dar și a țărănimii, osîndind doar pe arendaș. Chiar nefiind de acord cu ideologia romancierului, cu idealizarea boierimii și a țărănimii în persoana baciului Micu, trebuie să recunoaștem că eroii săi trăiesc și că scriitorul izbutește mai ales să pătrundă în intimitatea lor sufletească. Tot ce privește cele două cupluri erotice, Matei-Sașa și Mihai-Tincuța, este fin și de bun-gust, deși s-a reproșat autorului aerul prea „distins" al eroilor sau stilul Feuillet. Tot ce privește modul de a vorbi al țăranilor este de asemenea autentic. Într-o primă versiune, romanul trebuia să se numească *Pe arătură*. În *Tănase Scatiu* (apărut în revistă în 1895—1896, în volum în 1907) antipatia pentru arendaș revine pe primul plan. Miezul romanului îl constituie vizita ministrului în orașul de provincie. Căsătorit cu Tincuța, Tănase Scatiu s-a mutat la oraș și a fost ales pentru a treia oară deputat, fiind „liberal, conservator sau junimist, după cum bătea vîntul". Scris îndată după răscoalele din 1894, romanul consemnează evenimentul. Țăranii de pe moșia lui Dinu Murguleț, nemaiputînd suporta asuprirea sălbatică a ciocoiului, se revoltă. Tincuța moare, Dinu Murguleț se eliberează și vine la Ciulnița, unde Tănase îl prinde și vrea să-l aducă înapoi la oraș. Pe drum însă țăranii opresc sania și nu mai rabdă pe arendaș. „Ancheta judecătorească, narează succint autorul, găsi în creierii lui turtiți pietre, cuie, o basma ruptă, pe care furia poporului le adusese ca o apă mare." Deși vizibil caricat de autor, Tănase Scatiu se ține minte ca tip odios de parvenit. În cel de al treilea roman, *În război* (în revistă între 1897—1898, în volum în 1902), sînt glorificate jertfele boierimii, în războiul de independență, în frunte cu Mihai Comănești eanu, fratele Sașei, și cu prietenul său Milescu. În roman apar și figuri reale, precum maiorul Șonțu și căpitanul Walter Mărăcineanu și autorul transcrie identic un ordin de zi al generalului Cernat, ceea ce pentru Maiorescu, partizan al caracterului de ficțiune obligatoriu al literaturii, era neindicat (scriitorul a consimțit să-l scoată, deși credea că „nimic nu-i mai interesant ca realitatea" nudă). Tema din *Îndreptări* (în revistă în 1901—1902, în volum în 1908) este regenerarea rasei vechilor boieri prin sînge (teorie naivă), drept care Alexandru Comănești eanu, fiul Sașei, se căsătorește cu fiica unui preot de țară ardelean, Porția Lupu, și merge cu ea la Roma ca să contemple columna lui Traian, simbol al originii noastre latine. În romanul *În război* sînt ecouri din *Război și pace* de Tolstoi, în ultimul roman al seriei, *Anna* sau *Ceea ce nu se poate* (în revistă în 1906—1910, în volum în 1911), vagi ecouri din *Anna Karenina*. Alexandru Comănești eanu împrăștie în jurul său, în iluzia scriitorului care nu i-a dat însă mai multă identitate artistică, „căldura simpatiei". Beneficiare sînt Anna Villara (fosta logodnică a lui Mihai Comănești eanu), Berta, soția unui muzicant ratat și amanta generalului Villara, Urania Vucos și Elena Milescu, văduva cu părul alb a lui Milescu. Acest Vronski cu totul șters trebuia să meargă într-un alt roman să răscoale Transilvania, dar ciclul n-a mai fost continuat.

Alexandru Vlahuță (1858—1919)

ION VASILE ȘERBAN
Universitatea din București

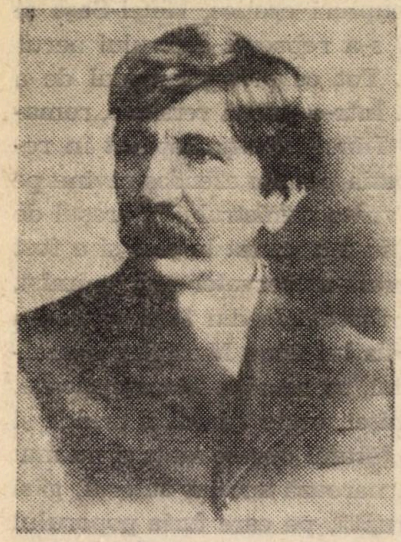

L. Blaga povestește, în *Hronicul și cîntecul vîrstelor*, vizita pe care — abia sosit în București — o face lui Vlahuță. Scriitorul îl primește lîngă patul său de suferință, unde ținea ascuns, sub pernă, volumul preatînărului său confrate, dovada unei discrete, dar sincere aprecieri.

Atunci, în primăvara lui 1919, întîiul an al României de după marea Unire, debutul lui Blaga cu *Poemele luminii* a fost văzut, nu de puțini, ca semn al unui nou început în literatura română, așezată de-acum în spațiul adevăratei sale istorii. Era, fără îndoială, nu numai modificarea istoriei, ci și momentul unui schimb de generații. Caragiale murise în 1912, Coșbuc și Delavrancea cu un an în urmă ; Vlahuță era printre ultimii supraviețuitori din generația sfîrșitului de veac, o personalitate a scrisului românesc, căruia tînărul poet din Ardeal s-a simțit dator să-i trimită „poemele luminii" ca omagiu, gest simbolic, semn al unei recunoașteri și al unei prețuiri.

„A doua zi — își continuă Blaga evocarea — am apărut din nou în casa lui Vlahuță. Era acolo mulțime de tineri [...]. Ochii lui de cărbune ne îmbrățișau cu luciri bolnave," „Am rămas uimit — povestește T. Vianu, prezent și el în modesta locuință din strada Vissarion — de înfățișarea obosită a omului încovoiat, cu fața adînc brăzdată, cu șuvița de păr alunecată peste fruntea chinuită, pana corbului lui Edgar Poe, așezată pe creștetul poetului, din neuitatul portret consacrat lui de N. Iorga. Ne-a vorbit de Caragiale, de Delavrancea, de Grigorescu [...] ; apoi a adresat cuvinte binevoitoare tinerilor care-l înconjurau, bucuros să recunoască în fiecare un semn, oricît de modest, al făgăduințelor lui."

În toamna aceluiași an, Vlahuță s-a stins, lăsînd în urmă imaginea unui mare scriitor. Cei tineri au descoperit în el un model, o autoritate și poate mai mult, un „suflet superior" în stare să se dăruie cu generozitate. Operele lui, scrie Ibrăileanu, „au fost cărțile de căpătîi ale generației trecute" ; Vlahuță, mărturisea Panait Cerna, a fost „poetul tinereții și prietenul visurilor noastre". *Din goana vieții* — își va reaminti Gala Galaction — „a fost prima mea iubire literară. Citeam și mai citisem pînă aici și alte cărți, nici una nu m-a trezit și nu m-a încălzit sufletește atît de mult, atît de decisiv." Dintr-o generație viitoare de scriitori, liceanul Camil Petrescu va cîștiga un concurs de literatură realizînd o compunere despre scriitorul său preferat, Vlahuță ; iar o scrisoare a Hortensiei Papadat-Bengescu, la debutul ei cu *Ape adînci* din 1919, ne dezvăluie această caldă mărturisire : „Lîngă cartea mea au stat cîțiva prieteni care au ajutat pașii ei dintîi, dar am aflat ca pe o minune că ați fost protectorul ei". Încă în viață fiind, Vlahuță trecuse în posteritate, care îl așeza în pantheon, sub luminile unui destin fast.

Acum 125 de ani, viața lui Vlahuță începuse însă nu cu semnele cele mai bune. S-a născut la 5 septembrie 1858 în satul Pleșești (care azi îi poartă numele) din județul Vaslui, fiind ultimul din cei opt copii ai unor mici proprietari de pămînt. Scriitorul va evoca mereu o copilărie tristă, umbrită de boală, de sărăcie. Peste amintirile primilor ani stăruie, întotdeauna, abia ascuns, un gînd de suferință.

Urmează școala primară și liceul la Bîrlad ; se înscrie apoi la Facultatea de Drept, pe care nu va reuși să o termine. Presat de greutăți materiale, obține un post de institutor la Tîrgoviște, începînd o carieră didactică pe care o va continua pînă în 1893. Un timp practică, fără succes, avocatura ; a fost revizor școlar, corector la *Analele parlamentare* și secretar al unor comisii ministeriale, apoi referendar la Casa Școalelor pînă la sfîrșitul vieții.

Adevărata biografie a scriitorului va avea, totuși, alte întîmplări, dincolo de simpla existență cotidiană. Începuturile ei țin de o miraculoasă experiență de lectură, care îi va însemna — ca ursitoarele — întregul destin de scriitor. „Eram în gimnaziu — își va reaminti Vlahuță — cînd am citit primele poezii ale lui Eminescu și fantastica lui nuvelă *Sărmanul Dionis*. Versurile lui exercitau asupra mea o înrîurire extraordinar de puternică ; adîncimea fascinantă a gîndurilor lui mă umpleau de un fior mistic, de o admirație estatică." Scriitorul va rămîne subjugat de „figura necunoscută a acestui zeu", chiar și după ce îl va cunoaște, devenindu-i învățăcel și prieten.

Primele încercări literare (schițe, poezii și traduceri) datează din anii liceului. Debutul nu și-l putea dori — în chip firesc — decît lá *Convorbiri literare*, unde și publică primele poezii. La Tîrgoviște își începe activitatea publicistică în ziarul local *Armonia*. Articolele de aici cuprind portrete satirice ale burgheziei provinciale, atitudini de critică socială, dovedind un temperament de pamfletar. Va fi redactor la ziarele opoziționiste *Epoca* și *Lupta*, apoi la *Revista nouă* a lui Hasdeu, manifestînd în scris aceleași „dispoziții luptătoare". Între 1893—1895 editează revista *Viața*. Timp de un an (1901) va asigura, alături de Coșbuc, primul directorat al revistei *Semănătorul*, susținînd o orientare literară în spiritul tradiției, întemeiată pe valorile etice. În ultimii ani colaborează la *Viața românească* (unde apare poemul *1907*), la *Neamul românesc* etc. ; va edita ziarul *Dacia* (1918, cu Al. Brătescu-Voinești), fiind apoi director la primul număr al revistei *Lamura*.

Scrisul lui Vlahuță — poet, prozator, gazetar — păstrează, dincolo de particularitatea formelor de expresie, o unitate de viziune și atitudine, determinată de natura sa reflexivă, de idealismul moral și de militantismul umanitarist, de cursivitatea frazelor, înscrise toate sub semnul unei asumări proprii a eminescianismului.

Poezia, în primul rînd, stă în umbra geniului eminescian. Dacă poemele de început vădesc și influențe din Alecsandri ori Bolintineanu, primult volum — *Poezii* (1887) — dezvăluie un poet covîrșit de personalitatea lui Eminescu, lipsit de forța de a-și găsi un drum propriu. Spirit reflexiv, natură etică, el împinge deseori poezia în discursivitate didactică. Cunoscutele poezii *Din prag*, *La icoană*, *Dormi în pace* își au sursa într-un raționalism antiliric, deși nu li se pot nega efectele dramatice ale compoziției, finețea analizei psihologice, claritatea sentențioasă a versurilor. Revolta împotriva nedreptăților sociale — temă distinctă în scrisul său — este, de-

seori, umbrită de un decepționism sumbru. Cu *Unde ni sînt visătorii ?* (1892), Vlahuță preconizează — în spiritul ideilor din conferința *Curentul Eminescu* — o poezie optimistă, sustrasă „suferințelor închipuite", pusă în slujba unei „lumi mai bune". Ea inaugurează o nouă fază în poezia lui Vlahuță — cea a „optimismului umanitar" (Ibrăileanu), semnificativă pentru evoluția gîndirii estetice a poetului influențat acum de mișcarea socialistă. Volumul *Iubire. Poezii. 1888—1895* (1896) cuprinde poeme cu o expresie mai personală, între care sonetele, cu rigoarea formei lor, păstrează poezia mai aproape de lirism.

Proza din *Nuvele* (1886) înregistrează crîmpeie „din durerile lumii", cu o sinceră compasiune pentru cei umili și nedreptățiți. Mai tîrziu, proza — aplecată tot asupra suferinței umane — se colorează cu vădite accente de critică socială. În *Din goana vieții* (1892), *În vîltoare* (1896), *Clipe de liniște* (1899) interesul nu cade pe deziluzia eroilor, cît pe acuzarea nedreptăților sociale. Mizeria țăranului exploatat de vechili și arendași (Ion din *Socoteala,* din vol. *De la țară),* regimul inuman din armată, critica politicianismului sînt temele de prim-plan. Virulența criticii se poate observa dincolo de paginile sentimentaliste ori de pledoaria moralistă. Vlahuță a creat în literatura română tipul „inadaptabilului", personaj învins de un mediu social advers și de propriile slăbiciuni, un ins din clasa dezrădăcinaților sămănătoriști. Dan (erou din romanul autobiografic omonim, 1894) anticipează, astfel, unele personaje sadoveniene ori pe cele ale lui I. Al. Brătescu-Voinești. „Darul evocator" al lui Vlahuță îl găsim în povestirile autobiografice *(Mogîldea* etc.) și, mai ales, în volumele (scrise la cererea lui Spiru Haret) *România pitorească* (1901, reportaje despre frumusețile patriei, unite într-un memorial de călătorie), *Din trecutul nostru* (1908), *Pictorul N. I. Grigorescu* (1910), toate nutrite de sentimentul unei profunde iubiri de țară.

Activitatea gazetarului își interferează finalitățile — dincolo de sinuozitatea unor polemici conjuncturale — cu temele scriitorului, dovedind încă o dată unitatea de gîndire și convingeri a lui Vlahuță. Idealul etic, simpatia pentru clasele de jos, umanitarismul sînt permanențe ideologice ferite de orice compromisuri, păstrînd și aici pilda eminesciană a integrității morale, a intransigenței. „Om de critică și de credință", cum observase N. Iorga, Vlahuță „a întrebuințat literatura ca un mijloc" ; a văzut în poet un „semănător", „ostașul unei jertfe mari, depline", profetul unor idei generoase. El a crezut în puterea cuvîntului, în stare să schimbe rostul lumii, de unde sentimentul — trăit intens — al înaltei responsabilități a scriitorului și angajarea fără echivoc în critica socială.

Exemplul cel mai revelator ne pare a fi poemul *1907,* una din emblemele creației lui Vlahuță. Era într-o perioadă de lungă tăcere a creatorului de opere literare, de oboseală a gazetarului, de retragere interioară. Dar tensiunea tot mai acută a frămîntărilor sociale nu putea să nu sensibilizeze conștiința vie a scriitorului. Înainte de furtuna răzmeriței care va cuprinde țara, Bucureștiul exultă — parcă inconștient — în sarabanda sărbătorească a aniversării regale. Vlahuță privește „marele tămbălău" și — gîndind la cumplita cumpănă și sărăcie a țării — scrie sarcastic : „Tot vechile, scîrbos de-nvechitele șiretlicuri de «auguri»". Peste un an, gîndurile de acum capătă cunoscuta cadență a versurilor : „Minciuna stă cu re-

gele la masă...". Sarcasmul dă ironiei duritate, cuvintele rîd, disprețuiesc și stigmatizează, fără să poată însă ascunde teribila tristețe îndurerată a poetului.

Poemul nu e, desigur, o capodoperă. Dar este mărturia conștiinței poetului. Poate Iorga nu greșește prea mult în elogiul său cînd spune că „ținta nu era frumosul, întrucîtva schimbător, ci nația eternă". E aici recunoașterea unui titlu de noblețe pe care posteritatea nu i-l poate refuza niciodată poetului, așa cum nici el nu i l-a refuzat poeziei, chiar conștient fiind că o slujește cu puterile lui și nu cu ale geniului, așa cum i s-ar cuveni. „Mă silesc — mărturisise Vlahuță — să fac în mic ceea ce face în mare domnul Eminescu." Poetul a știut să-și asume nu cu modestie, ci cu luciditate destinul ; a rămas egal cu sine însuși, acceptînd să-și servească vocația cu o etică exemplară. Vlahuță a intrat în pantheonul literaturii române în urma altora, dar pe ușa cea mare.

Trecerea fastă în orizontul posterității nu e fără legătură cu personalitatea morală a scriitorului. A beneficiat însă, totodată, și de judecata favorabilă a criticii (numai ea singură fiind răspunzătoare de relativismul criteriilor). Maiorescu i-a apreciat poeziile și i-a deschis coloanele *Convorbirilor literare*. Ibrăileanu i-a dedicat o teză de doctorat, după ce Gherea îi analizase poezia ca pe creația unui mare scriitor. Manualele școlare l-au consacrat printre clasicii literaturii și un public larg (sensibil la sentimentalismul didactic, la idealismul moral, la discursivitatea ideilor, fascinat — deopotrivă — de timbrul eminescian al versului) i-a asigurat o popularitate reală. Cu timpul, critica și-a clarificat și și-a radicalizat criteriile în ordine estetică, iar lectura operei, schimbîndu-și exigențele, și-a modificat și judecățile. Analiza exactă a lui E. Lovinescu a apărut aspră în raport cu aprecierea canonizată de tradiție. Lui Călinescu, acest verdict tradițional i se pare „absurd" față de meritele reale ale operei ; critica dură din *Istoria* sa este și o încercare de a restabili — cu criterii estetice, necompromise circumstanțial, măsura exactă a unei opere supraevaluată și care trebuia reconsiderată polemic.

Schimbarea bruscă de opinie nu a rămas fără consecințe. Manualele școlare s-au arătat bănuitoare cu opera lui Vlahuță și i-au retras creditul. Acea parte a publicului care, fără să aibă independența și proprietatea criteriilor, nu e indiferentă la validarea lor de magistratura criticii, s-a ferit să-l mai socotească pe Vlahuță printre preferințele licite. O judecată echilibrată, în perspectiva istoriei literaturii române (care nu e un Olimp al zeilor, ci un muzeu al operelor ce o constituie) devenise necesară ; și nu e o întîmplare că ea aparține lui Tudor Vianu. Recunoscîndu-i calitățile Vianu a situat exact opera scriitorului între valorile clasice ale literaturii române : „Importanța sa culturală trece înaintea importanței sale poetice. [...] Vlahuță n-a creat o armonie sau un vocabular poetic nou ; el a produs numai o mișcare de idei". Vlahuță rămîne un scriitor reprezentativ nu — în primul rînd — printr-o operă, ci pentru o epocă.

Ceea ce nu înseamnă că nuvelele ori poeziile lui nu își vor găsi mereu cititori statornici, care-și vor putea recunoaște (după lectură) în cuvintele lui Iorga, propriul lor gînd : „Noi, toți cari ne-am încălzit și ne-am mîngîiat din scrisul lui [...] vom continua să păstrăm în ce are mai adînc sufletul nostru nu numai amintirea, ci prezența vie a acestui suflet superior". Bineînțeles, sufletul superior al unui poet.

Ciprian Porumbescu (1853 – 1883)

Prof. PAUL LEU
Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava

Ciprian Porumbescu, de la a cărui dispariţie timpurie se împlinesc la 6 iunie o sută de ani, este solul artistic ridicat din vecinătatea fostei cetăţi de scaun a Moldovei, de pe locurile unde odinioară Ştefan cel Mare veghea cu străşnicie, fără odihnă, la liniştea şi prosperitatea supuşilor. Din rîndul urmaşilor oamenilor „Măriei-Sale", s-a detaşat, cu pîlpîiri meteoritice, şi fiul plaiurilor de la Stupca, făcînd să strălucească incandescentul melos folcloric românesc pînă departe de meleagurile locuite de moşii şi strămoşii săi. El a apărut într-un moment cînd conştiinţa colectivă a locuitorilor din spaţiul carpato-danubian-pontic îşi căuta propriul drum, propria identitate, simţea nevoia să-şi afle locul între popoarele lumii şi calea ce ducea spre viitor.

Identificîndu-se cu imperativele momentului istoric, Ciprian Porumbescu a reuşit să dea un răspuns la o parte din întrebările ridicate de frămîntările colectivităţii căreia îi aparţinea. Înlocuind spada cu portativul şi buzduganul cu angajarea socială, cu atitudinea militantă, el a mobilizat, cu melodiile sale, în mai multe etape istorice, pe românii de pretutindeni la lupta pentru unitatea, demnitatea şi libertatea pentru care s-au jertfit înaintaşii.

*

Ciprian Porumbescu, cel de al doilea copil al lui Iraclie şi al Emiliei, s-a născut la 2/14 octombrie 1853, în satul Şipote, şi a copilărit la Stupca. A cunoscut frumuseţile locurilor de baştină alergînd pe prundurile de la izvoarele Sucevei, ale Moldovei sau hoinărind prin poienile tăinuite ale codrilor. Tînguiosul sunet de bucium, fiorul trist al doinelor, ritmul sprinţar al horelor din Stupca sau Ilişeşti, cîntecele de petrecere ale lăutarilor, murmurul apelor bucovinene, covorul de un verde crud al pajiştilor carpatine, înveselit pe ici, pe colo, de stropii de lumină ai florilor de cîmp, toate l-au încîntat, i-au sensibilizat spiritul şi l-au legat cu mii de fire de plaiurile mioritice ale Ţării de Sus.

La vîrsta de şapte ani Ciprian a fost dat să înveţe la şcoala primară din Ilişeşti. După primele trei clase, el pleacă la Suceava, pentru a o absolvi pe cea de a IV-a. Tot aci frecventează şi liceul. Trecînd examenul de bacalaureat, el se înscrie la Facultatea de Teologie a Universităţii din Cernăuţi, deşi ar fi dorit să se dedice muzicii, după cum rezultă dintr-o scrisoare trimisă lui George Barițiu. În timpul celor patru ani de studii superioare, Ciprian Porumbescu a fost un fervent animator al vieţii social-culturale româneşti, în calitate de dirijor şi compozitor al formaţiei corale studenţeşti, precum şi în cea de preşedinte şi membru activ al

asociației „Arboroasa". În timpul războiului de independență din 1877, desfășoară o vie activitate de popularizare a victoriilor românești repurtate împotriva opresorului otoman și trimite la Iași o telegramă cu ocazia comemorării decapitării domnitorului Grigore Ghica de către turci, deoarece s-a opus anexării părții de nord a Moldovei la Imperiul Austriac. Din această cauză, studentul Porumbescu a fost acuzat de răzvrătire și întemnițat, iar „Arboroasa" — desființată. Viața de mizerie din închisoarea habsburgică i-a șubrezit trupul, iar tuberculoza a început să-și exercite acțiunea nefastă.

Din toamna anului 1879 și pînă în cea a lui 1881, pe Ciprian Porumbescu îl aflăm studiind la Universitatea și Conservatorul de muzică din Viena. Viața artistică vieneză l-a captivat, i-a dat cele mai depline satisfacții estetice, încît adeseori uita de boala ce-i măcina sănătatea. Fostul președinte al „Arboroasei" a continuat să se manifeste pe plan social-cultural cu aceeași vigoare ca și la Cernăuți, în cadrul asociației studenților români din Viena, „România jună", pentru care a compus și un imn *(Imnul unirii)*.

Datorită lipsurilor materiale, Ciprian a fost nevoit să-și întrerupă studiile și să se angajeze profesor de muzică la Brașov. Prezența lui în orașul de la poalele Tîmpei a constituit un eveniment cultural notabil, semnalat, la vremea lui, de presa română și germană din Transilvania. La Brașov a organizat mai multe formații corale, a compus, a prezentat diverse spectacole publice, culminînd cu premiera operetei românești *Crai nou*. Muncind peste puteri la ridicarea vieții muzicale brașovene, starea sănătății i s-a înrăutățit, iar tînărul profesor a fost silit să meargă în Italia pentru a-și ocroti sănătatea. La sanatoriul din Nervi trăiește o permanentă stare de agonie și extaz. Boala îl speria, aducîndu-l la desperare, în timp ce frumusețile Mediteranei îl încîntau, făcîndu-l să uite tot pentru un moment. Dorul de țară nu-i dă pace. „Italie, Italie ! frumoasă și dulce mai ești ! exclama Ciprian. Ah, dar ce folos ? Nu plătesc toată frumusețea și dulceața ei o ceapă friptă, dacă colea după gard nu mă pot sui la Stupca !..."[1]

După ce vizitează principalele orașe din peninsulă, pentru a admira urmele strămoșilor săi, Ciprian Porumbescu se întoarce la Stupca și în primăvara anului 1883 se stinge din viață înainte de a fi împlinit treizeci de ani.

*

Dacă în scurta lui existență Ciprian Porumbescu s-a impus prin emoționante lucrări muzicale inspirate din năzuințele de prim ordin ale poporului român și din folclor, activitatea literară a rămas în umbră, deși în multe privințe nu era mai prejos decît a altor contemporani.

De la tatăl său, artistul român a moștenit unele înclinații beletristice, pe care și le-a valorificat ocazional, în versuri, în calitate de libretist *(Candidatul Linte)* și textier muzical *(La malul Prutului, Marșul cîntăreților,* versurile a zece coruri din *Colecțiunea de cîntece sociale pentru studenții români* ș.a.), în proză umoristico-satirică, în epistole memorialistice, în genul epic și dramatic. Majoritatea acestor scrieri redactate în germană și română au rămas în manuscris. Cîteva au văzut lumina tiparului postum, datorită lui Leca Morariu, iar poezia *La vioara mea* a apărut antum, în

[1] Paul Leu, *Ciprian Porumbescu*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura muzicală, 1978, p. 154.

Familia din 6/18 aprilie 1875. Dintr-o scrisoare a surorii sale, aflăm că Ciprian scrisese un roman, al cărui manuscris se găsea la Vasile Halip, iar documentul inedit cu nr. 2634, din colecţia Muzeului Suceava, atestă intenţia de a aborda genul dramatic.

Talentul poetic al lui Porumbescu s-a manifestat cu precădere în stihuri scrise în limba germană (*Legende vom Schuster und Schneider, Blau, Moderne Philosophie, Moderne poesie, Lyrik, Resignation* ş.a.), încît nu ar fi exclus să se poată vorbi de Ciprian Porumbescu ca despre un poet român de limbă germană.

Versurile compuse în limba germană urmăresc structura tematică şi emoţională a celor scrise în româneşte. Unele sînt străbătute de înalte sentimente patriotice, au o tonalitate gravă, maiestuoasă, altele au un conţinut satirico-umoristic. Mărturie în sensul celor afirmate mai sus sînt textele literare ale colecţiei publicate la Viena, în 1880.

Porumbescu a mai alcătuit şi versuri animate de puternice sentimente patriotice (*Hora, Inimă de român, Cîntecul tricolorului*[2] ş.a.). De astă dată, efluviul sentimental al artistului irumpe simplu, firesc, expresiv şi dinamizator :

Ca român în piept nutresc
Simţul nobil românesc
Pentru patrie, naţiune
Şi virtuţile străbune.
(Inimă de român)

sau :

Pentru *patrie* şi bine
Viaţa ne-o sacrificăm,
Pîn' ce curge sînge-n vine
Pentru *naţie* ne luptăm[3].
(Hora)

Mult îndrăgita *Baladă* ori *Serenada* emoţionează cu aceeaşi intensitate pe ascultătorii de astăzi, ca şi pe contemporanii compozitorului. *Cîntec de primăvară* devine, după Eliberare, *Marş de 1 Mai, Cîntecul tricolorului*, ecou al luptelor de la 1877[4], a avut profunde rezonanţe în conştiinţa şi viaţa poporului nostru, fiind nemijlocit legat de lupta milenară pentru unitate, neatîrnare, demnitate şi, din această cauză, melodia a fost ridicată la rangul de *Imn de Stat al R. S. România. Imnul unirii*, imn al asociaţiei „România jună", denumit mai apoi *Pe-al nostru steag*, a însufleţit în secolul trecut masele româneşti aflate sub dominaţie străină şi a mobilizat energiile luptătorilor de la Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti pentru eliberarea patriei cotropite, contribuind astfel la desăvîrşirea unităţii statului naţional român. Astăzi, după ce a reîntinerit sub numele *E scris pe tricolor unire*, a devenit *Imnul F.D.U.S.* şi este nelipsit de la manifestările culturale prilejuite de diverse aniversări.

La Viena, asociaţia studenţească „România jună" a constituit un puternic centru de afirmare a aspiraţiilor locuitorilor trăitori pe teritoriul vechii Dacii. Corul organizaţiei, condus o vreme şi de Ciprian Porumbescu, spectacolele şi manifestările tinereşti au atras atenţia multor cehi, croaţi, sîrbi, albanezi, germani, bulgari, maghiari, francezi, austrieci, iar cîntecele compozitorului român au fost îndrăgite şi vehiculate în ţările lor de baştină. Aşa se explică de ce în manuscrisele muzicologului turc Etem Ungör apare cîntecul *Nu e viaţă mai plăcută*, transpus după originalul *Colecţiunii* pu-

[2] Vezi I. Hangiu, *Poezia patriotică şi cîntecul naţional* (II), în *Limba şi literatura română*, anul I (IV), nr. 4 (octombrie—decembrie), Bucureşti, 1975, p. 15—16.

[3] Traian Cantemir, *Vocaţia literară a lui Ciprian Porumbescu*, în *Suceava*, V, 1978, p. 389 — 399.

[4] Enea Borza, *Prefaţă* la albumul *Piese pentru pian inspirate din războiul independenţei României*, editat de Conservatorul de muzică „G. Dima", Cluj-Napoca, p. VI şi 27 — 43.

blicate de Porumbescu în 1880, la Viena. Poetul albanez Asdren (Aleks Stavri Drenova) a ales *Pe-al nostru steag* ca imn al asociației luptătorilor pentru eliberarea Albaniei de sub dominația otomană, *Bashkimi (Unirea).* La 28 noiembrie 1912, imnul asociației „Bashkimi" devine imn de stat al albanezilor, continuînd să fie intonat și în zilele noastre, cu unele modificări aduse textului literar scris de A. Bîrseanu.

Muzica lui Ciprian Porumbescu nu e un simplu purtător al textului literar, deoarece ea a contribuit cu o mare intensitate dramatică la reliefarea idealurilor românilor dintotdeauna. Ca și marșul lui Giuseppe Verdi din opera *Nabucco,* care a grupat patrioți italieni sub faldurile drapelului lui Garibaldi, ca și răscolitoarea *Simfonie a IX-a* a lui Beethoven, care a semănat în inimile multora încrederea în triumful dreptății și al egalității între oameni, ca și melodia revoluționarilor francezi *La Marseillaise,* creată de Claude Rouget de Lisle și devenită imn de stat, care a mobilizat de mai multe ori Franța la luptă pentru apărarea ființei sale naționale amenințate, și *Cîntecul tricolorului* sau *Tricolorul, Pe-al nostru steag* sau *Imnul unirii, Cîntec de primăvară* sau *Marș de 1 Mai, Cîntecul gintei latine, Imnul lui Ștefan cel Mare, Hora, Plevna* ș.a. au avut și mai au încă puternice semnificații dinamizatoare. Secvențele melodice de istorie trăită de artistul cetățean Ciprian Porumbescu au deșteptat conștiința maselor, au contribuit la mobilizarea principalelor forțe sociale la lupta pentru independență, unitate, demnitate, progres și prosperitate a românilor de pretutindeni.

Al. O. Teodoreanu

RODICA PANDELE
Editura Științifică și Enciclopedică

Alexandru, primul dintre cei trei copii ai familiei Teodoreanu (Ionel — scriitor și Laurențiu-Puiu, pilot — căzut pe front în primul război mondial la numai 19 ani), s-a născut la 30 iulie 1894, la Dorohoi. Tatăl, Osvald A. Teodoreanu, magistrat, se trăgea dintr-o familie din părțile Bicazului, iar mama sa, Sofia, muziciană, profesoară de teorie și solfegiu la Conservator, era fiica lui Gavril Muzicescu, neobosit animator al vieții culturale ieșene, timp de peste treizeci de ani conducătorul Corului mitropolitan ieșean.

O copilărie fericită și mai ales o adolescență și o tinerețe pline de isprăvi — din care nu lipsesc cele de arme (în 1916, locotenentul t.r. Teodoreanu Al. O. se întoarce acasă, în convalescență, după o rană în luptele de la Cornești-Ungureni, pe Dîmbovița) — i-au pecetluit pentru toată viața prietenii statornice, majoritatea cu colegi de la faimosul Liceu Internat din Iași, printre ei numărîndu-se Paul și Teodor Scorțescu, Victor Iamandi, Victor Ion Popa, Mihai Ralea, Demostene Botez, D. I. Suchianu, nume care, mai tîrziu, se vor găsi sub o formă sau alta în unele din scrierile sale. După un interludiu de numai cîteva luni, în 1921—1922, cînd, la terminarea studiilor de drept, a funcționat ca supleant la Tribunalul Mehedinți, din Turnu-Severin, refractar oricărui fel de rigoare administrativă, Al. O. Teodoreanu se dedică exclusiv scrisului, bucurîndu-se de la început de sprijinul grupului de scriitori de la revistele *Însemnări literare* și *Viața românească* și ucenicind, astfel, în preajma lui G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu și G. Topîrceanu.

Începînd cu versuri risipite prin diverse publicații, Al. O. Teodoreanu se va face cunoscut însă ca prozator, autor al mai multor cărți de nuvele : *Mici satisfacții* (1931), *Un porc de cîne* (1933), *Bercu Leibovici* (1935), dar cu deosebire al celei de debut, *Hronicul Măscăriciului Vălătuc* (1928). Hronicul reunește cîteva poezii și anecdote (proze scurte) în stil arhaic, cronicăresc, situate în descendența livrescă a lui Rabelais, Boccaccio și Anatole France, în care nota dominantă este umorul robust și o anumită filozofie de viață, străină omului modern prin rafinamentele ei dominant senzoriale.

Predispoziția către jovialitatea exuberantă, către ironia amabilă răzbate și în neostenita lui vervă epigramatică. Zeci, poate sute de catrene viespuitoare, de epigrame și calambururi a risipit scriitorul în cele patru vînturi, căci, geniu eminamente oral, adesea s-a dezis de ele, lăsîndu-le pe seama celor cărora le erau adresate.

Iată numai cîteva, din cele cu destinație declarată :

Profesorului N. Iorga, în semn de împăcare, după *Strofe cu pelin de mai contra Iorga Neculai*

În aceste vremi cumplite,
În ăst veac de bani flămînd,
Iorga scrie cărți cinstite :
Nu se vînd !

Autorului *Scrisorii pierdute*

Nu înțelege Pristanda,
Deși e șugubăț de fel.
Că el trăiește prin mata
Și că mata trăiești prin el.

Închinare autorului *Momentelor*

Eu mă gîndesc ades : pe cînd prostia
Ca o funingene pe noi s-așterne,
Cel prost vremelnicește veșnicia ;
Tu ai făcut momentele eterne.

Nedreptate

Cu greu îmi vine să aștern
Un adevăr ce nu-l suport :
Că tocmai tu să fii cel mort
Și Cațavencu cel etern.

În jurul *Capului de rățoi*

Pe cînd crește tărăboiul
Se întreabă tot poporul :
— Dacă are cap rățoiul,
De ce n-are autorul ?

Lui Ion Simionescu

De Anul Nou să aveți parte
De sănătate și noroc,
De vin bătrîn din poloboc
Și de meniuri ...după carte.

Lui G. Călinescu

Apă beau, te rog mă crede,
Da-s convins că-i o prostie.
Cine știe nu mă vede,
Cine vede nu mă știe.

La alegerile pentru președinția Sindicatului Artiștilor, G. Vraca a obținut un vot mai mult decît fostul președinte, dl. Storin

S-a constatat din prim scrutin
Că Vraca are la șefie
Un vot mai mult decît Storin.
Concluzie :
Storin nu *vra ca* să mai fie.

Confraților epigramiști

Le amintesc un mic refren
De care-i rog să ție samă :
De-i epigrama un catren,
Nu tot catrenu-i epigramă.

Centenarul Liceului „Fraţii Buzeşti" din Craiova

Prof. CONSTANTIN M. POPA
Inspectoratul Şcolar Judeţean Dolj

Între evenimentele culturale ale anului 1982 s-a înscris aniversarea centenarului Liceului „Fraţii Buzeşti", instituţie de prestigiu.

Patronimicul atribuit fostului „Gimnaziu real" din Craiova în 1910 are, dincolo de omagierea bravilor luptători apropiaţi ai lui Mihai Viteazul, o semnificaţie deosebită, fraţii Preda, Radu şi Stroe sugerînd ideea de acţiune colectivă închinată înfăptuirii marilor idealuri de libertate şi unitate românească.

100 de ani de activitate înseamnă o perioadă de glorie a catedrei doljene. În această curgere fericită a anilor şcoala s-a îmbogăţit cu experienţa pedagogică a unor dascăli competenţi şi apreciaţi ca Grigore Căzănescu, Nicolae Bănescu, Ion Ionescu-Argetoaia, George Fotino, Mihai Cruceanu, I. A. Candrea, Ştefan Duţulescu şi mulţi alţii. Evident, şi la „Fraţii Buzeşti", alături de o „Carte de onoare" există un „catalog imaginar" al marilor personalităţi care, absolvind liceul, au purtat cu noblеţe, în întreaga ţară, pecetea învăţăturii dobîndite aici. Dar, spre deosebire de „catalogul imaginar" al altor instituţii de învăţămînt, acest „catalog" nu a avut timp să se clasicizeze. Absolvenţii mai noi sau mai vechi sînt nume cunoscute în activitatea politică, ştiinţifică, culturală şi artistică a ţării : Ştefan Andrei, Mihnea Gheorghiu, Ilie Murgulescu, Radu Voinea, Ştefan Berceanu, Dumitru Voiculescu, I. D. Lăudat, Ion Zamfirescu, C. D. Papastate, Titu Georgescu, Ştefan Ştefănescu, Al. Mitru, Paul Alexandru Georgescu, Sabin Bălaşa. Dovada cea mai grăitoare a fost prezenţa lor la manifestările omagiale organizate ce au depăşit prin semnificaţii cadrul unei sărbători a şcolii craiovene, transformîndu-se într-o manifestare ştiinţifică pe plan republican. Toate acestea au fost posibile datorită grijii părinteşti pe care secretarul general al partidului o acordă învăţămîntului românesc. Vizita tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi a tovarăşei Elena Ceauşescu în Liceul „Fraţii Buzeşti", în 1981, a deschis noi orizonturi actului instructiv-educativ, care duce cu succes, mai departe, cele mai valoroase tradiţii ale înaintaşilor pe drumul marilor răspunderi ale făuririi omului nou, omul societăţii comuniste.

Asistăm la întruparea unei ample şi complexe opere de cuprindere a vieţii noastre în viitor, într-un fel care pune în faţa tuturor obligaţia stringentă de adaptare la parametrii unei lumi moderne şi armonioase. Chemată să dăruiască unitatea cunoştinţelor despre om şi lume, obligată să modeleze personalitatea constructorilor de mîine, şcoala capătă un statut larg, responsabil pentru progresul economic şi social al ţării. Generaţia celor peste 3 000 de elevi din clasele de matematică-fizică, electrotehnică, mecanică şi industrie uşoară, care învaţă acum în clase şi laboratoare, în cabinete şi ateliere, trebuie să intre în posesia celor mai noi cunoştinţe şi să le valorifice în activitatea practică pe care o vor desfăşura.

Liceul „Fraţii Buzeşti" are datoria de a forma noi cadre şi de a da în continuare personalităţi cu care să se mîndrească. Garanţia o constituie tinereţea fără bătrîneţe a liceului nostru centenar.

De vorbă cu Fănuş Neagu

S-a născut în Grădiştea-de-Sus, judeţul Brăila, la 5 aprilie 1932. Absolvent al Facultăţii de Filologie din Bucureşti, Fănuş Neagu a publicat volume de povestiri (*Ningea în Bărăgan*, 1959 ; *Somnul de la amiază*, 1960 ; *Dincolo de nisipuri*, 1962 ; *Cantonul părăsit*, 1964 ; *Vară buimacă*, 1967 ; *Pierdut în Balcania*, 1982), romane (*Îngerul a strigat*, 1968, *Frumoşii nebuni ai marilor oraşe*, 1976), piese de teatru (*Echipa de zgomote*, 1970), amintiri, scenarii de filme, tablete sportive.

Interviul care urmează a fost luat în ziua de 16 februarie 1983. Foarte amabil, dar rupîndu-se cu greu de la masa de lucru, presat de timp, preocupat şi grav, contrazicînd total imaginea curentă a unui Fănuş Neagu degajat şi volubil, scriitorul a răspuns cu promptitudine la următoarele întrebări :

1. — Ce proiecte literare aveţi ?

— Scriu de mai multă vreme romanul *Scaunul singurătăţii*, din care am publicat fragmente însumînd 200 pagini. E un roman care se petrece, ca şi *Îngerul a strigat* şi *Frumoşii nebuni...*, în Ţara de Jos a Dunării şi care încheie împreună cu acestea un ciclu ; l-aş putea numi „Dunărea primordială pe uliţi dulci şi mai amare, pe tot vraful pestriţ al Brăilei balcanice".

2. — Lucraţi pe baza unui plan prestabilit sau spontaneitatea joacă un rol esenţial ?

— Lucrez foarte chinuit, pe baza unui plan fraged închipuit şi care capătă schimbări uneori de-a dreptul îngrijorătoare pentru mine, pentru că îmi dărîmă zile şi nopţi de lucru. Spontaneitatea joacă un rol captivant şi e singura bucurie a creaţiei. Subiectele prestabilite şi riguros urmate duc, după părerea mea, la eşec. Cred că spontaneitatea e salvarea în timp.

3. — În proza d-voastră, cuvîntul îmbracă un schelet narativ sau îl construieşte ?

— Eu sînt robul cuvîntului care mă caută şi mai ales al aceluia după care umblu necontenit. Îmi place cuvîntul care naşte o lume. Dar cînd îl găseşti ?

4. — Sînteţi ataşat într-un mod special de una dintre operele d-voastră? De ce?

— Îmi iubesc povestirile, ceea ce înseamnă toate cărţile, şi asta pentru că sînt un povestitor şi nimic altceva.

5. — Care sînt factorii care explică rezistenţa prozei de inspiraţie rurală?

— Nu-i cunosc. Şi mă distanţez de ideea că există proză rurală şi urbană. Există proză şi fleacuri. Altceva nimic.

6. — Intrarea unui scriitor în programa şcolară şi, deci, şi în manuale înseamnă consacrare sau e consecinţa consacrării?

— Ştiu din experienţă că manualul şcolar pune numele scriitorului în circulaţie — lucru care pe mine nu mă interesează prea mult —, dar în acelaşi timp îl şi osifică pe scriitor ca imagine în mintea tînărului cititor. Cei mai mulţi elevi rămîn pe muchia manualului şi atunci mă întreb : e bine sau e rău să figurezi în manual ? Am văzut adesea că librăriile sînt asaltate de oameni în vîrstă. La fel şi bibliotecile. Să înţeleg că elevii nu citesc ? Sau să înţeleg că citesc în locuri ultrasecrete ? Răspunsul îl pot da profesorii.

7. — Ce este cuvîntul pentru viaţa omului?

— Exprimarea fiinţei. Extazul şi prăbuşirea în durere sau în duşmănie. Este modul exemplar de a fi şi de-a avea bucurie. În afara cuvîntului doar muzica ne mai poate face înţeleşi. Însă trei sferturi din oameni sînt afoni.

8. — Anul trecut, în Luceafărul, *aţi publicat un articol memorabil despre rolul şcolii în cultivarea limbii şi literaturii române. Cît poate face şcoala în acest sens şi în ce relaţie se găseşte ea astăzi cu ceilalţi factori formativi (mediul familial, social-lingvistic, profesional, mass-media etc.)?*

— Voi mai publica asemenea articole, fiindcă sînt un mare îndrăgostit de limba română. Pierzînd-o — am muri, sărăcind-o — ne îngustăm mintea (ceea ce facem aproape în fiecare zi), ne subţiem sîngele, ne izbim cu trupul numai de laturile noduroase ale vieţii, mistificăm realitatea, ne coborîm în matca lumilor prea uşor de învins, abdicăm de la poezie şi, bineînţeles, de la moralitate.

Am citit de curînd că cei vechi, în Persia, îşi făceau casele dintr-un fel de ciment care consta din amestecul nisipului cu mierea. Noi, românii, dacă nu vom ţine în lumină neţărmurit de frumoasa noastră limbă, ne vom dărîma singuri casele.

Rolul şcolii în cultivarea limbii române este imens. Uneori îmi vine să zic că e mai mare ca al familiei. Dar şcoala mi se pare azi împinsă în planul doi, pentru că mass-media n-o ajută aproape deloc, iar familia îi solicită biruinţa tehnică în primul rînd. Fierul izbeşte în inima bradului, dar bradul nu cîntă balade decît sub vînt. Mă uit în programele şcolare şi... mai bine mă întorc la rolul meu. Acela de a căuta cuvîntul ales. De altfel, asta şi e datoria mea pe lume.

Interviu realizat de prof. NICOLAE I. NICOLAE

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României". Concursul de Limba și Literatura Română „M. Eminescu": etapa județeană

Etapa județeană a celei de-a XXVI-a ediții a Concursului de Limba și Literatura Română „M. Eminescu" a avut loc în ziua de 20 februarie 1983.

Publicăm, în numărul de față, subiectele obligatorii pentru etapa județeană, formulate de comisia centrală și listele elevilor premiați, cu drept de participare la etapa finală de la Bistrița.

Subiecte

Clasa a IX-a

1. Activitatea cronicarilor — moment important în istoria culturii și literaturii române.

2. Comentați poezia populară *Doina* („Doină, doină, cîntec dulce !...") din colecția V. Alecsandri.

Clasa a X-a

1. Să se ilustreze crezul literar al lui Octavian Goga, prin creația poetului : „Eu, grație structurii mele sufletești, am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trîmbiță de alarmă" (O. Goga).

2. Comentați textul : „Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrînețe... că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri ș-a urmașilor urmașilor voștri, în veacul veci-lor..." (B. Șt. Delavrancea).

Clasa a XI-a

1. Mitul creației în literatura populară și cultă.

2. Comentați versurile : „M-ați izgonit... / Mă-ntorc în nemurire, / Să-mi caut altă omenire-n loc; / Să-i dau și ei mistuitorul foc: / Și ferecat de-o nouă-nlănțuire, / S-aștept să se mai năruie un cer, / Să mă mai latre înc-o omenire. / Și-așa, din izgonire-n izgonire, / Să-mi port prin Haos rîsul meu stingher." (Al. A. Philippide, *Izgonirea lui Prometeu*).

Clasa a XII-a

1. Munca și valorile ei în creația artistică a lui Tudor Arghezi.

2. Comentați versurile : „Copilo, pune-ți mîinile pe genunchii mei. / Eu cred că veșnicia s-a născut la sat, / Aici orice gînd e mai încet, / și inima-ți zvîcnește mai rar, / ca și cum nu ți-ar bate în piept / ci adînc în pămînt undeva. / Aici se

vindecă setea de mîntuire / și dacă ți-ai sîngerat picioarele/ te așezi pe un podmol de lut. / Uite, e seară. / Sufletul satului filfîie pe lîngă noi, / ca un miros sfios de iarbă tăiată, / ca o cădere de fum din streșini de paie, / ca un joc de iezi pe morminte înalte." (Lucian Blaga, *Sufletul satului).*

Premianții etapei județene a concursului, cu drept de participare la etapa finală de la Bistrița

ALBA. Clasa a IX-a : *Nicoleta Butan*, Liceul Pedagogic, Blaj ; *Carmen Covaci*, Liceul Industrial, Ocna Mureș. Clasa a X-a : *Eutalia Teompa*, Liceul „Horia, Cloșca și Crișan", Alba Iulia ; *Marinela Vînătoru*, Liceul Industrial Nr. 1, Cugir. Clasa a XI-a : *Daniela Gădălean*, Liceul Industrial Nr. 4, Alba Iulia ; *Mirela Vaida*, Liceul Industrial, Ocna Mureș. Clasa a XII-a : *Dan Bota*, Liceul Militar, Alba Iulia.

ARAD. Clasa a IX-a : *Adriana Căvășdan*, Liceul Sanitar, Arad ; *Radu Drincec*, Liceul „I. Slavici", Arad ; *Anca Fusaru*, Liceul Industrial Nr. 13, Arad. Clasa a X-a : *Gabriela Băldean*, Liceul Sanitar, Arad. Clasa a XII-a : *Monica Barlabaș, Janina Fluieraș, Cornelia Săcui*, Liceul Industrial Nr. 13, Arad.

ARGEȘ. Clasa a IX-a. *Alina Ilie, Liceul* Industrial Nr. 5, Pitești ; *Daniela Moraru*, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung ; *Dana Nicolaescu*, Liceul „N. Bălcescu", Pitești ; *Lucian Pîrvulescu*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești. Clasa a X-a : *Odette Gîrlașu*, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung ; *Manuela Pislaru*, Liceul Sanitar, Pitești. Clasa a XI-a : *Mariana Coman*, Liceul de Filologie-Istorie, Cîmpulung, *Claudia Tița*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești. Clasa a XII-a : *Ioana Andrei*, Liceul Industrial Nr. 4, Pitești ; *Magdalena Grigore*, Liceul de Filologie-Istorie, Cîmpulung.

BACĂU. Clasa a IX-a : *Iuliana Anghel*, Liceul „Lucrețiu Pătrășcanu", Bacău ; *Ioana Neacșu*, Liceul „G. Bacovia", Bacău. Clasa a X-a : *Roxana Baroi*, Liceul „V. Alecsandri", Bacău. Clasa a XI-a : *Vasile Boghiu*, Liceul Sanitar, Bacău ; *Carmen Cucu*, Liceul „Lucrețiu Pătrășcanu", Bacău ;*Tatiana Ursu*, Liceul Pedagogic, Bacău. Clasa a XII-a : *Adina Boatcă*, Liceul Pedagogic, Bacău ; *Călina Ciobanu*, Liceul „Lucrețiu Pătrășcanu", Bacău.

BIHOR : Clasa a IX-a : *Nicoleta Dumbrăvean*, Liceul de Filologie-Istorie, Oradea ; *Olimpia Herbi*, Liceul „E. Gojdu", Oradea. Clasa a X-a : *Diana Dragoș*, Liceul „E. Gojdu", Oradea ; *Camelia Leahu*, Liceul Minier, Popești ; *Dacia Terme*, Liceul de Filologie-Istorie, Oradea, Clasa a XI-a : *Otilia Chețan*, Liceul „E. Gojdu", Oradea ; *Dorin Lupaș*, Liceul de Filologie-Istorie, Oradea. Clasa a XII-a : *Ovidiu Sîrbu*, Liceul „E. Gojdu", Oradea : *Daniela Topală*, Liceul de Filologie-Istorie, Oradea.

BISTRIȚA-NĂSĂUD. Clasa a IX-a : *Corina Bușe, Diana Ilieș*, Liceul „L. Rebreanu", Bistrița ; *Virginia Fetinca*, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud. Clasa a X-a : *Sanda Munteanu, Elena Rădulescu*, Liceul „A. Mureșanu", Bistrița. Clasa a XI-a : *Ovidiu Ceuca*, Liceul Industrial Nr. 2, Bistrița ; *Doina Vertic*, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud. Clasa a XII-a : *Liana Andraș*, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud ; *Marișca Bota*, Liceul Industrial Nr. 3, Bistrița ; *Simona Fereștean*, Liceul „L. Rebreanu", Bistrița ; *Domnița Nistea*, Liceul Industrial Nr. 3, Bistrița.

BOTOȘANI. Clasa a IX-a : *Cristian Bădiliță*, Liceul „Aug. Treboniu Laurian", Botoșani ; *Nicoleta Elcu, Margareta Mihalache*, Liceul Pedagogic, Botoșani. Clasa a X-a : *Doinița Adumitroaie*, Liceul Sanitar, Botoșani ; *Liliana Asiminoaei*, Liceul „M. Eminescu", Botoșani ; *Siminica Țuca*, Liceul Pedagogic, Botoșani. Clasa a XI-a: *Laura Bișoc*, Liceul Pedagogic, Botoșani ; *Daniela Scripcaru*, Liceul Industrial, Bucecea ; *Ioan Tiritelnicu*, Liceul „Aug. Treboniu Laurian", Botoșani. Clasa a XII-a : *Lucia Cracană, Elena Dănilă*, Liceul Pedagogic, Botoșani.

BRAȘOV. Clasa a IX-a : *Mircea Itul*, Liceul „Unirea", Brașov ; *Minerva Muscalu*, Liceul de Matematică-Fizică, Nr. 1, Brașov ; *Răzvan Panaitescu*, Liceul „Andrei Șaguna", Brașov ; *Andreea Stoie*, Liceul „Unirea", Brașov. Clasa a X-a : *Gabriela Dinu*, Liceul „A. Șaguna", Brașov. Clasa a XI-a : *Mihaela Bucă*, Liceul „A. Șaguna", Brașov ; *Caius Dobrescu*, Liceul „Unirea", Brașov. Clasa a XII-a : *Gheorghe Aprotosoaie*, Liceul Industrial „Tractorul", Brașov ; *Cornelia Mihai, Simona Popescu*, Liceul „Unirea", Brașov.

BRĂILA. Clasa a IX-a : *Maria Dudaș*, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila ; *Anca Popoacă*, Liceul „N. Bălcescu", Brăila. Clasa a X-a : *Cornel Ciucă*, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila ; *Carmen Plopeanu*, Liceul „N. Bălcescu", Brăila. Clasa a XI-a : *Mihaela Ilie*, Liceul „N. Bălcescu", Brăila. Clasa a XII-a : *Florentina Andronache*, Liceul „N. Bălcescu", Brăila.

BUZĂU. Clasa a IX-a : *Liliana Drăgan*, Liceul Pedagogic, Buzău ; *Silvia Ioan*, Liceul „M. Eminescu", Buzău. Clasa a X-a : *Viorica Constantinescu, Daniela Popa*, Liceul „M. Eminescu", Buzău. Clasa a XI-a : *Mariana Frățilă*, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău ; *Florin Zamfira*, Liceul Industrial Nr. 6, Buzău. Clasa a XII-a : *Mihaela Vartolomei*, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CARAȘ-SEVERIN. Clasa a IX-a : *Robert Bîrsescu*, Liceul de Matematică-Fizică, Reșița ; *Alina Mihuț*, Liceul Industrial, Oțelu Roșu. Clasa a X-a : *Aurora Nemeș*, Liceul Pedagogic, Caransebeș ; *Liliana Tantu*, Liceul de Matematică-Fizică, Caransebeș. Clasa a XI-a : *Valy Ceia*, Liceul de Matematică-Fizică, Reșița.

CĂLĂRAȘI. Clasa a IX-a : *Adina Captaru, Daniela Chirea*, Liceul „Al. Sahia", Oltenița. Clasa a X-a : *Cerasela Sprincenatu, Mirela Ștefan*, Liceul „N. Bălcescu", Călărași. Clasa a XI-a : *Gabriela Marin*, Liceul „Al. Sahia", Oltenița. Clasa a XII-a : *Cornelia Preda*, Liceul „Al. Sahia", Oltenița.

CLUJ. Clasa a IX-a : *Liliana Benta*, Liceul de Informatică, Cluj-Napoca ; *Delia Mărincean* Liceul „Mihai Viteazul", Turda : *Ariadna Rebreanu*, Liceul de Filologie-Istorie, Cluj-Napoca ; *Delia Șchipor*, Liceul „Emil Racoviță", Cluj-Napoca. Clasa a X-a : *Cezara Bocoș*, Liceul „Mihai Viteazul", Turda ; *Marta Orban*, Liceul de Filologie-Istorie, Cluj-Napoca, Clasa a XI-a : *Sanda Andronescu*, Liceul „N. Bălcescu", Cluj-Napoca ; *Liliana Borșan*, Liceul de Filologie-Istorie, Cluj-Napoca ; *Maria Griga*, Liceul Industrial Nr. 1, Cluj-Napoca ; *Dana Pop*, Liceul „Emil Racoviță", Cluj-Napoca ; *Mircea Țicudean*, Liceul de Filologie-Istorie, Cluj-Napoca. Clasa a XII-a : *Carmen Dăncescu*, Liceul Industrial „Terapia", Cluj-Napoca ; *Laura Rus*, Liceul „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca ; *Simona Ursu*, Liceul „Mihai Viteazul", Turda.

CONSTANȚA. Clasa a IX-a : *Otilia Ceauș*, Liceul „M. Eminescu", Constanța ; *Camelia Fețeanu, Daniela Lumezianu*, Liceul Pedagogic, Constanța. Clasa a X-a : *Adriana Andronic*, Liceul Industrial Nr. 6, Constanța ; *Gabriela Ungur*, Liceul „M. Eminescu", Constanța. Clasa a XI-a : *Ecaterina Alexandru, Gheorghița Dinescu*, Liceul Pedagogic, Constanța. Clasa a XII-a : *Adrian Lungu, Iana Popa*, Liceul Industrial Nr. 6, Constanța.

COVASNA. Clasa a IX-a : *Mioara Cerghizan*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe : *Adina Mincu*. Liceul Industrial Nr. 2, Sfîntu Gheorghe. Clasa a X-a : *Daniela Boriceanu*, Liceul Industrial Întorsura Buzăului. Clasa a XI-a : *Katalin Bokor, Maria Marin*, Liceul Industrial Nr. 2, Sfîntu Gheorghe ; *Iuliana Nemeș*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe. Clasa a XII-a : *Livia Nagy*, Liceul Industrial Nr. 2, Sfîntu Gheorghe ; *Judit Tirnăcop*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIȚA. Clasa a IX-a : *Cristina Ruja*, Liceul Sanitar, Tîrgoviște ; *Ofelia Tilică*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște. Clasa a X-a : *Luminița Mihai*, Liceul Industrial, Pucioasa ; *Cristina Necula*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște.

Clasa a XI-a : *Laurenţiu Avram*, Liceul Industrial Nr. 2, Găeşti ; *Corina Constantin*, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte. Clasa a XII-a : *Maria Lazăr*, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte.

DOLJ. Clasa a IX-a : *Diana Botescu*, Liceul Industrial, Calafat ; *Ruxandra Mărgineanu*, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova. Clasa a X-a : *Petrica Cristofir, Corina Ilariu, Gabriela Vilara, Stela Vilău*, Liceul de Filologie-Istorie, Craiova. Clasa a XI-a : *Aurora Dorogan*, Liceul de Filologie-Istorie, Craiova. Clasa a XII-a : *Ofelia Burtea*, Liceul de Filologie-Istorie, Craiova ; *Georgeta Răduică*, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova.

GALAŢI. Clasa a IX-a : *Elena Cernat, Nela Cobzaru*, Liceul Industrial Nr. 2, Tecuci ; *Nineta Dragomir*, Liceul „V. Alecsandri", Galaţi ; *Lucian Popa*, Liceul Industrial Nr. 11, Galaţi. Clasa a X-a : *Violeta Chiscop*, Liceul Industrial Nr. 7, Galaţi, *Voni Grădinaru*, Liceul Industrial Nr. 12, Galaţi. Clasa a XI-a : *Silviu Lupaşcu*, Liceul „V. Alecsandri", Galaţi ; *Veronica Toader*, Liceul Industrial Nr. 12, Galaţi.

GIURGIU. Clasa a IX-a : *Alina Ghizdăreanu*, Liceul „Ion Maiorescu", Giurgiu. Clasa a X-a : *Minerva Dumitru*, Liceul Industrial Nr. 2, Giurgiu. Clasa a XI-a : *Gabriel Antonescu*, Liceul Industrial de Chimie, Giurgiu ; *Ioana Prişneală*, Liceul Industrial, Bolintin Vale ; *Monica Surdu*, Liceul Industrial Nr. 1, Giurgiu.

GORJ. Clasa a IX-a : *Letiţia Oprişescu*, Liceul Industrial Valea Sadului. Clasa a X-a : *Corina Popa*, Liceul Industrial Nr. 6, Tîrgu Jiu. Clasa a XI-a : *Alexandra Andrei*, Liceul Agroindustrial, Tîrgu Cărbuneşti ; *Ion Buzera, Georgiana Răducanu*, Liceul Industrial Nr. 6, Tîrgu Jiu. Clasa a XII-a : *Corina Ciuchi*, Liceul Industrial Nr. 1, Tîrgu Jiu.

HARGHITA : Clasa a IX-a : *Corina Tabarcea*, Liceul Industrial Nr. 3, Miercurea Ciuc. Clasa a X-a : *Camelia Gheorghiu*, Liceul Sanitar, Odorheiu Secuiesc ; *Liliana Prodan*, Liceul Pedagogic, Odorheiu Secuiesc. Clasa a XI-a : *Antonela Anton*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc ; *Carmen Ardelean*, Liceul „Dr. Petru Groza", Odorheiu Secuiesc. Clasa a XII-a : *Edit Chereches*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc.

HUNEDOARA. Clasa a IX-a : *Daniela Slovenschi*, Liceul de Matematică-Fizică, Hunedoara. Clasa a X-a : *Simona Şora*, Liceul Sanitar, Hunedoara. Clasa a XI-a : *Manuela Juga, Maria Marcu*, Liceul de Matematică-Fizică, Petroşani. Clasa a XII-a : *Violeta Deminescu, Mihaela Toderaş*, Liceul Pedagogic, Deva.

IALOMIŢA. Clasa a IX-a : *Cristina Stan*, Liceul de Matematică-Fizică, Slobozia. Clasa a X-a : *Doinica Petre*, Liceul Industrial Nr. 2, Urziceni. Clasa a XI-a : *Gabriela Moise*, Liceul Agroindustrial, Slobozia. Clasa a XII-a : *Nela Drăcea, Nicolae Stanciu*, Liceul Agroindustrial, Slobozia.

IAŞI : Clasa a IX-a : *Irina Andone*, Liceul de Informatică, Iaşi ; *Monica Chilafla*, Liceul Industrial Nr. 1, Iaşi ; *Corina Corciovă ; Manuela Horopciuc*, Liceul „Emil Racoviţă", Iaşi ; *Dana Toma*, Liceul „M. Eminescu", Iaşi. Clasa a X-a : *Sergiu Ailenei*, Liceul „M. Eminescu", Iaşi ; *Eugenia Amariei*, Liceul de Informatică, Iaşi ; *Monica Broos*, Liceul „M. Eminescu", Iaşi. Clasa a XI-a : *Manuela Coralău*, Liceul de Informatică, Iaşi ; *Petronela Filipescu*, Liceul Sanitar, Iaşi. Clasa a XII-a : *Luminiţa Lăbuşcă*, Liceul „C. Negruzzi", Iaşi ; *Marinela Neagu*, Liceul de Informatică, Iaşi ; *Marieta Sandu*, Liceul „M. Eminescu", Iaşi.

MARAMUREŞ : Clasa a IX-a : *Diana Bârle*, Liceul de Ştiinţe ale Naturii, Baia Mare ; *Gabriela Haja*, Liceul Industrial Nr. 9, Baia Mare. Clasa a X-a : *Rodica Frenţ*, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare ; *Dorina Grebeniţa, Speranţa Maroşan*, Liceul Industrial Nr. 9, Baia Mare. Clasa a XI-a : *Adrian Costea*, Liceul Industrial Nr. 8, Baia Mare ; *Cerasela Carmen Pavel*, Liceul Industrial Nr. 9, Baia Mare. Clasa a XII-a : *Luminiţa Rauca*, Liceul Industrial Nr. 4, Baia Mare.

MEHEDINȚI. Clasa a IX-a : *Mircea Coman*, Liceul Industrial, Strehaia. Clasa a X-a : *Aliette Muscalu*, Liceul Industrial Nr. 6, Drobeta Turnu-Severin. Clasa a XI-a : *Claudia Mihalcea*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin.

MUREȘ. Clasa a IX-a : *Alina Cioancă*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș. Clasa a X-a : *Corina Ureche*, Liceul Industrial „Unirea", Tîrgu Mureș. Clasa a XI-a : *Nicoleta Iambor*, Liceul Sanitar, Tîrgu Mureș ; *Adela Jianu*, Liceul Industrial Nr. 2, Tîrnăveni ; *Claudia Jurian*, Liceul Sanitar, Tîrgu Mureș ; *Camelia Monoranu*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș ; *Adel Siller*, Liceul Pedagogic, Tîrgu Mureș ; *Teodora Suciu*, Liceul Industrial Nr. 1, Tîrnăveni. Clasa a XII-a : *Gyöngyvér Kulcsar*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș ; *Adela Țicudeanu*, Liceul Industrial „Unirea", Tîrgu Mureș.

NEAMȚ. Clasa a IX-a : *Adriana Ionescu*, Liceul „Roman Vodă", Roman ; *Daniela Leonescu*, Liceul „Petru Rareș", Piatra Neamț ; *Maria Timofte*, Liceul „Calistrat Hogaș", Piatra Neamț. Clasa a X-a : *Adina Asăvoaie*, Liceul „Petru Rareș", Piatra Neamț ; *Cristinel Mujdei*, Liceul „Calistrat Hogaș", Piatra Neamț ; *Gabriel Stupu*, Liceul „Roman Vodă", Roman. Clasa a XI-a : *Steluța Boboc*, *Mariana Grigorean*, Liceul Industrial Nr. 6, Piatra Neamț.

OLT. Clasa a IX-a : *Oana Bărbulescu*, Liceul „Ion Minulescu", Slatina ; *Cristina Negrilă*, Liceul Industrial Nr. 2, Caracal. Clasa a XI-a : *Mihaela Cioponea*, Liceul Pedagogic, Slatina. Clasa a XII-a : *Elisabeta Lăcusteanu*, Liceul Agroindustrial, Scornicești ; *Emilia Stanciu*, Liceul Pedagogic, Slatina.

PRAHOVA. Clasa a IX-a : *Claudia Borochină*, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești ; *Emilia Crețu*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești. Clasa a X-a : *Gabriela Deaconu*, *Cristina Dragotă*, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești ; *Isabela Mihai*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești. Clasa a XI-a : *Petruța Andrei*, Liceul „N. Iorga", Vălenii de Munte ; *Andrei Giuclea*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești. Clasa a XII-a : *Carmen Caragiu*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești ; *Maria Furtună*, Liceul Pedagogic, Ploiești ; *Dorina Nicolae*, Liceul Industrial Nr. 4, Ploiești.

SATU MARE. Clasa a IX-a : *Adriana Popa*, *Dorin Prunilă*, Liceul Industrial Nr. 6, Satu Mare. Clasa a X-a : *Laura Ionescu*, Liceul Industrial Nr. 6, Satu Mare ; *Maria Ster*, Liceul de Filologie-Istorie, Satu Mare. Clasa a XI-a : *Georgeta Fărcaș*, Liceul de Filologie-Istorie, Satu Mare ; *Nona Tripon*, Liceul Industrial Nr. 6, Satu Mare. Clasa a XII-a : *Daniela Buftea*, Liceul Industrial Nr. 6, Satu Mare ; *Mariana Ilie*, Liceul de Filologie-Istorie, Satu Mare.

SĂLAJ. Clasa a IX-a : *Livia Coste*, Liceul de Matematică-Fizică, Zalău ; *Ioana Costelaș*, Liceul de Filologie-Istorie, Șimleul Silvaniei. Clasa a X-a : *Voichița Rablău*, *Anca Veres*, Liceul de Matematică-Fizică, Zalău. Clasa a XI-a : *Mirela Silvășan*, Liceul de Filologie-Istorie, Șimleul Silvaniei. Clasa a XII-a : *Florica Pop*, Liceul de Filologie-Istorie, Șimleul Silvaniei ; *Adrian Tulbure*, Liceul Industrial, Șimleul Silvaniei.

SIBIU. Clasa a IX-a : *Paraschiva Dragomir*, Liceul Pedagogic, Sibiu ; *Simona Șerban*, Liceul „Axente Sever", Mediaș. Clasa a X-a : *Mirela Rotariu*, Liceul „O. Goga", Sibiu ; *Cornelia Todor*, Liceul Sanitar, Sibiu. Clasa a XI-a : *Felicia Floca*, Liceul „Axente Sever", Mediaș ; *Doina Rău*, Liceul „O. Goga", Sibiu. Clasa a XII-a : *Violeta Bufu*, Liceul „Axente Sever", Mediaș ; *Klara Nagy*, Liceul „O. Goga", Sibiu.

SUCEAVA. Clasa a IX-a : *Carmen Dumitriu*, Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava ; *Daniela Prandea*, Liceul „E. Hurmuzachi", Rădăuți. Clasa a X-a : *Dochița Plăcintă*, Liceul Industrial Nr. 1, Fălticeni. Clasa a XI-a : *Dana Jora*, Liceul „N. Gane", Fălticeni ; *Alexandra Tebrean*, Liceul „Dragoș Vodă", Cîmpulung. Clasa a XII-a : *Doina Chirilă*, Liceul Pedagogic, Suceava ; *Claudiu Dobrițoiu*, Liceul Militar, Cîmpulung ; *Elena Ilisei*, Liceul Pedagogic, Suceava.

TELEORMAN. Clasa a IX-a : *Alina Tudor*, Liceul „Unirea", Turnu Măgurele. Clasa a X-a : *Daniela Dragomir*, Liceul „Al. I. Cuza", Alexandria ; *Cristina Nițulescu*, Liceul „Unirea", Turnu Măgurele. Clasa a XI-a : *Mirela Dinu*, *Florentina Pană*, Liceul „Al. I. Cuza", Alexandria. Clasa a XII-a : *Ligia Tudor*, Liceul Industrial Nr. 4, Alexandria.

TIMIȘ. Clasa a IX-a : *Simona Constantinovici*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 1, Timișoara ; *Irinel Crașoveanu*, *Simona Făgărășanu*, *Ondine Friedman Bleier*, Liceul de Filologie-Istorie, Timișoara. Clasa a X-a : *Carmen Ciupov*, Liceul de Filologie-Istorie, Timișoara ; *Mioara Pîrvulescu*, Liceul Sanitar, Timișoara ; *Dorina Popescu*, Liceul de Filologie-Istorie, Timișoara ; *Mihaela Torumba*, Liceul Industrial „Azur", Timișoara. Clasa a XI-a : *Mirela Radu*, *Maria Subi*, Liceul de Filologie-Istorie, Timișoara ; *Corina Vasile*, Liceul „C. D. Loga", Timișoara. Clasa a XII-a : *Florica Cuc*, *Delia Giuchi*, Liceul Pedagogic, Timișoara ; *Otilia Otescu*, Liceul de Filologie-Istorie, Timișoara.

TULCEA. Clasa a IX-a : *Atena Kander*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea. Clasa a X-a : *Carmen Caragea*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea. Clasa a XI-a : *Cristina Puha*, Liceul Industrial Nr. 5, Tulcea. Clasa a XII-a : *Augustin-Marian Ioan*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI. Clasa a IX-a : *Lucian Postu*, *Sorin Rotaru*, Liceul „Cuza-Vodă", Huși. Clasa a X-a : *Anca Bleoiu*, Liceul „Gh. Roșca Codreanu", Bîrlad ; *Adriana Chirvasă*, Liceul Industrial Nr. 2, Bîrlad ; *Oana Iurașcu*, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui. Clasa a XI-a : *Niculina Chiper*, *Rodica Topală*, Liceul Industrial Nr. 2, Bîrlad.

VÎLCEA. Clasa a IX-a : *Cristina Hopîrteanu*, *Viorel Moțoc*, Liceul „N. Bălcescu", Rîmnicu Vîlcea. Clasa a X-a : *Rodica Nicula*, Liceul Economic, Rîmnicu Vîlcea. Clasa a XI-a : *Tudor Iosifaru*, Liceul Industrial Nr. 7, Rîmnicu Vîlcea ; *Liviu Matei*, Liceul Industrial Nr. 5, Rîmnicu Vîlcea. Clasa a XII-a : *Anda Buică*, Liceul Pedagogic, Rîmnicu Vîlcea.

VRANCEA. Clasa a IX-a : *Silvia Barbu*, Liceul Economic, Focșani ; *Cristina Eșanu*, Liceul „Al. I. Cuza", Focșani. Clasa a X-a : *Ramona Merlușcă*, Liceul „Al. I. Cuza", Focșani ; *Aurelia Voineag*, Liceul Economic, Focșani. Clasa a XI-a : *Lenuța Brînzea*, *Carmina Corbeanu*, Liceul Economic, Focșani. Clasa a XII-a : *Mariana Mihail*, Liceul Economic, Focșani.

BUCUREȘTI. Clasa a IX-a : *Liliana Bîrlă*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3 ; *Doina Bordeianu*, Liceul „N. Bălcescu" ; *Corina Chelaru*, Liceul Pedagogic ; *Luminița Cobac*, Liceul Industrial Nr. 36 ; *Armand Frăsineanu*, Liceul „N. Bălcescu" ; *Denisa Hîrșan*, Liceul „Gh. Lazăr" ; *Rodica Mihăescu*, Liceul „N. Bălcescu" ; *Mihai Niculescu*, Liceul de Filologie-Istorie Nr. 1 ; *Liviu Popescu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Sorina Simion*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3 ; *Iulia Vochițoiu*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 1. Clasa a X-a : *Alexandru Baltag*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3 ; *Smaranda Boicu*, Liceul Industrial Nr. 36 ; *Mona Grădescu*, *Carmen Hușlea*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 1 ; *Luiza Marinescu*, Liceul Pedagogic ; *Octavian Mândiță*, Liceul „I. L. Caragiale" ; *Ioana Neagu*, *Ioana Ocolișan*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Bogdan Stănescu*, Liceul „Gh. Lazăr" ; *Gabriela Vasilescu*, Liceul Industrial Nr. 10 ; *Oana Zimnicaru*, Liceul „N. Bălcescu". Clasa a XI-a : *Mihaela Duca*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3 ; *Mihaela Dumitrescu*, *Antoaneta Folea*, Liceul „N. Bălcescu" ; *Ioana Ilie*, Liceul Pedagogic ; *Sinziana Niculescu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Monica Tudorache*, Liceul „Mihai Viteazul" ; *Cristina Vasilescu*, Liceul „I. L. Caragiale" ; *Maria Vasilescu*, Liceul Pedagogic. Clasa a XII-a : *Constanța Burcea*, Liceul de Filologie-Istorie Nr. 1 ; *Florin Firimiță*, Liceul de Artă „N. Tonitza" ; *Carmen Matei*, *Aurelian Pavelescu*, Liceul Industrial Nr. 36 ; *Anca Popovici*, Liceul Sanitar ; *Luminița Vasilescu*, Liceul „Gh. Șincai".

Cenaclul „Aspirații"

NICOLETA BURADA
Clasa a X-a, Liceul „Spiru Haret", Tulcea

În vederea întîmpinării centenarului Liceului „Spiru Haret" din Tulcea (14 noiembrie 1983) ne întoarcem cu gîndul la entuziaștii elevi și la inimosul profesor Ioan Pandele, care, în 1947, puneau bazele cenaclului literar „Primii pași". Și înainte existau, în cadrul „Societății de lectură a elevilor", înființată în 1900, manifestări literare sub forma activităților de cerc literar, de recitări sau creații artistice.

În ultimele trei decenii, cenaclul liceului a căpătat o tot mai clară și mai puternică personalitate, prin munca și strădaniile unor elevi și profesori ca : Mândița Grigorescu, Corneliu Mustață, Dumitru Stan, îndrăgostiți de poezie și de frumos.

În prezent cenaclul este condus de prof. Gheorghe Bucur. Cei 33 de membri cultivă alături de poezie, care îi atrage, cum este și firesc, pe cei mai mulți dintre tinerii mînuitori de condei, proza. Printre entuziaștii condeieri ai liceului putem menționa pe Gabriela Spătaru, Cristian Harghel, Loredana Bidoaie, Liviu Papadopol, Laura Scrioșteanu, Isabela Ancuț, Mariana Ancuț, Daniel Vlas, Cornel Calciu, Mirela Matei, Adrian Vizireanu.

O poetă în formare, deosebit de sensibilă și cu o viziune care are pecetea personalității proprii asupra universului muncii și vieții, Simona-Sofia Radu, a obținut în anul 1981 Diploma pentru merite deosebite la concursul județean „Valențele pasiunii", iar la Craiova în 1982, la concursul de poezie patriotică, premiul special al Consiliului Județean al Pionierilor din Dolj. Elevilor Gabriela Spătaru, Mariana Ancuț, Isabela Ancuț și Cătălin Beșleagă li s-au conferit diploma concursului tulcean „Valențele pasiunii".

Ca o recunoaștere a valorii talentului, elevul Cătălin Beșleagă a obținut premiul al II-lea la concursul interjudețean de poezie „Panait Cerna" (Tulcea, 1981), mențiune la faza pe țară a Festivalului Național „Cîntarea României", secția proză din 1980, și premiul Editurii „Scrisul Românesc" (Craiova, 1980).

Ioan Marian Augustin, un poet cunoscut deja din revistele *Tribuna*, *Tomis*, *Luceafărul*, scrie poezie cu o muzicalitate interioară neobișnuită, împletită cu densitatea metaforelor și o trăire puternică. Dovada talentului său sînt : medalia de aur la poezie la faza pe țară a Festivalului Național „Cîntarea României", ediția a III-a și premiul I la concursul interjudețean de poezie, „Panait Cerna" (Tulcea, 1982).

Între manifestările cenaclului un loc deosebit ocupă întîlnirile cu scriitorii la care elevii participă cu entuziasmul și curiozitatea specifice vîrstei.

Cenaclul nostru este preocupat să realizeze o culegere de poezie și proză dedicate aniversării a 100 de ani de la înființarea liceului.

Ne interesează tehnica și știința, ne place muzica și dansul, dorim să ne formăm complex și să devenim, așa cum ne îndruma tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului, constructori entuziaști ai societății socialiste multilateral dezvoltate pe meleagurile scumpe ale patriei, dar și cîntăreți pricepuți ai acestor vremi de înnoiri și biruințe.

Cenaclul „Ştefan Petică"

ANDEOMELA CĂLIMĂNESCU
cl. a IX-a B, Liceul Industrial Nr. 1, Tecuci

Mihai Ralea spunea că rostul criticii este de a întreţine longevitatea literaturii. Dacă ne este îngăduită o parafrazare şi un modest paralelism, am spune că rostul unui cenaclu este acela de a întreţine gustul pentru literatură indiferent dacă ni se va obiecta că un cenaclu este de neconceput în absenţa unor mari personalităţi care să găsească în el dacă nu o origine, cel puţin un punct de sprijin. Cu alte cuvinte, e de necrezut un cenaclu fără un concurs de valori.

Aceste valori, pentru a se putea impune, au, însă, întotdeauna nevoie de o atmosferă propice, de un climat favorabil, stimulator, sau, pentru a relua cuvintele lui Eugen Lovinescu, „de o receptivitate complice".

La liceul nostru, sub îndrumarea tov. prof. I. Diaconiţă concepem activitatea de cenaclu literar ca pe o „a doua profesie" şi mai ales ca pe o „şcoală", o şcoală de pregătire patriotică şi estetică. Considerăm că şi aici munca noastră trebuie să fie la fel de bine organizată ca aceea de la clasă, şi ne propunem să sprijinim, să dezvoltăm şi să adîncim, după anumite criterii, predispoziţia pentru literatură, talentul, fără a încuraja, însă, vedetismul.

Rîndurile de faţă au drept scop să expună cîteva acţiuni, aspecte de lucru şi unele măsuri organizatorice ; fiind conştienţi că ne aflăm pe un drum bun, am dori ca experienţa noastră să fie cunoscută şi de alte cenacluri, iar spiritul de colaborare să înlesnească îmbunătăţirea activităţii noastre şi să stimuleze eforturile colective ale celor îndrăgostiţi de frumos.

Dintre formele concrete de perfecţionare a înţelegerii fenomenului literar menţionăm următoarele teme : funcţiile literaturii, imaginea artistică, estetica literară, structura operei, atitudinea estetică a scriitorului, stil, moduri de expunere, inspiraţie, talent, ficţiune, genuri, specii.

Ne-a preocupat şi ne preocupă realizarea unor acţiuni ca, de pildă : organizarea unei excursii literare, orientarea literaturii, comemorări etc., toate acestea cu scopul de a contribui la cultivarea gustului pentru frumos şi la formarea eventualilor noi creatori de valori autentice, valori care să exprime chipul omului nou şi aspecte ale socialismului pe pămîntul României.

În lunile noiembrie şi decembrie 1982, în cadrul cenaclului s-a dezbătut tema „La centenarul lui Ion Agârbiceanu". Elevii : Violeta Popa, T. Coroeru, Viorica Cristea, R. Bălan, V. Maxim, au scos în evidenţă personalitatea lui Ion Agârbiceanu, unul dintre marii ctitori de proză realistă, fecund creator de tipuri şi de medii de la începutul veacului nostru. Adevărata vocaţie creatoare şi-o descoperă în timpul studiilor de la Budapesta, pe cînd frecventa cercul revistei *Luceafărul*, unde, alături de O. Goga, O. C. Tăslăuanu, Al. Ciura şi alţii, a simţit nevoia unui contact mai strîns cu lumea ţărănească, de care se simţea strîns legat prin origine, aspiraţii şi mod de gîndire.

Un loc deosebit de important în activitatea cenaclului îl consacrăm şedinţelor de analiză a creaţiei originale, creaţii pe care le valorificăm în paginile revistei liceului — *Lyceum* —. Considerăm că lucrul cel mai important în această direcţie este competenţa, claritatea şi precizia în judecăţile de valoare, intervenţia promptă, explicarea atentă, încurajarea oricăror reuşite, chiar timide, supleţea în conducerea dezbaterilor. Discuţiile sînt menite să dea satisfacţie atît autorilor, cît şi tuturor participanţilor la cenaclu.

Cu răbdarea pe care o ai aşteptînd să se desfacă mugurii pomilor, respiri abia simţit şi vorbeşti abia auzit. În toate şedinţele noastre poezia se însoţeşte cu muzica lui George Enescu, cu cea a lui Bach sau a lui Beethoven, uneori cu cea a lui Vivaldi, alteori numai cu linişte.

Stăm cîteva ceasuri pe lună în preajma muzelor, ni se pare că în aer foşnesc aripi, chiar dacă e numai ramura liliacului aplecîndu-şi mireasma peste noi...

Cine ajunge să înţeleagă şi să trăiască această bucurie nu va renunţa vreodată la ea...

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti

Multiplicate sub diferite forme, revistele şcolare continuă să apară. Faptul constituie o dovadă că cei ce le dau viaţă preţuiesc cum se cuvine aceste complexe şi eficace mijloace de comunicare a vibraţiilor, care sînt documente, totodată, pentru timpul care vine.

Mărturisim satisfacţia de a ne reîntîlni cu o veche cunoştinţă : *Ţara visurilor noastre*, revista Liceului „Emanuil Gojdu" din Oradea, publicaţie de mai multe ori premiată în cadrul concursului revistelor şcolare.

Avînd în fruntea colectivului care o redactează un nou coordonator — pe Maria Cara, profesoară — revista oferă cititorilor o varietate de aspecte din ceea ce înseamnează gîndul, simţirea şi fapta acestei şcoli într-o anume perioadă de timp, toate purtînd veşmîntul expresiv al cuvîntului adunat în pagini bogate, ilustrate, măcar din cînd în cînd, cu sugestive desene ori cu fotografii care conferă durată unor frînturi de viaţă trăite cu emoţie.

Adăstînd cîteva clipe în faţa secvenţei, reprezentative, a *Cenaclului*, remarcăm, printre altele, contribuţiile elevilor : Mădălina Stanciu, Corina-Luminiţa Păcurar, Dragoş-Cristian Spoială, Camelia Papiu, Mihnea Pop. Menţionăm, de asemenea, articolul Georgetei Bulinschi referitor la *Tema morţii în lirica lui Marin Sorescu*.

Juventute, revista Liceului Economic din Arad, aflată la al doilea număr, ni se înfăţişează ca o publicaţie merituoasă, salutată, de altfel, ca atare, încă de la prima ei apariţie, de mai mulţi cititori.

Purtînd pe întîia pagină urarea scriitorului Eugen Barbu : „...Doresc revistei Liceului Economic din Arad, *Juventute*, multe numere şi talente", acest număr coordonat de profesorii Silvius Cureteanu şi Florin Didilescu, dovedeşte maturitate, din partea colectivului de redacţie, în selectarea unui bogat material, structurat într-o suită de capitole : *Lumea azi...*, *Pro arte*, *Din activitatea cercurilor pe obiecte*, *Despre noi înşine*, *Caleidoscop* etc.

Reţinem din însemnarea referitoare la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român, din decembrie 1982, cu care se deschide primul capitol, vibranta angajare a elevilor din liceul arădean, semnată de colegele lor Rodica Furdea şi Maria Arsîn : „Noi tinerii *epocii Nicolae Ceauşescu*, sîntem ferm hotărîţi ca, prin tot ceea ce vom face, prin munca şi gîndirea noastră creatoare, să traducem în faptă cuvîntul partidului, al secretarului general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, cuvînt reafirmat de la tribuna Conferinţei Naţionale a P.C.R. cu o nouă energie, cu o mereu entuziastă şi mobilizatoare tinereţe, cu deplină încredere în viitor".

Regăsim acest angajament şi în finalul *Raidului anchetă* semnat de Alina Măliuţ (raid care avea în obiectiv *O zi din viaţa unui elev)* : „Şi dacă ea, *şcoala*, respiră prin plămînii noştri, priveşte prin ochii noştri, aude cu urechile noastre — afirmă eleva-reporter — atunci s-o răsplătim şi *noi !* Să fim mai buni, mai fruмoşi şi să învăţăm mai bine, ca *ea* (şcoala) să nu-şi piardă farmecul, acel farmec pe care l-a păstrat de o sută de ani încoace !" Sînt, desigur, gînduri emoţionante prin simplitatea şi prospeţimea lor şi pe care le găsim concretizate, într-o formă sau alta,

în tot ceea ce aduce cu sine, spre a-l pune în lumina timpului de azi și de mâine, acest număr al revistei *Juventute*.

Substanțial, cel de-al doilea capitol — *Pro arte* — se deschide cu un interviu, luat de redacție, poetului Ion Lotreanu, care încredințează, totodată, revistei una dintre poeziile sale — *Compensație*. Reținem, dintre numeroasele compoziții literare în versuri sau în proză, publicate în cadrul acestui capitol, pe cele semnate de : Dorel Antonie, Alina Mătiuț, Adriana Onofrei, Gabi Măruster, Rodica Furdea, Dorica Lucaci, Stela Mendel. Interesantă, binevenită inițiativa elevilor Angela Moldovan și Sorina Badea de a culege și publica în paginile revistei unele compoziții lirice din folclorul local. Salutăm realizarea, în acest număr al revistei, a unor schițe de profil ale cîtorva „scriitori de pe meleaguri arădene" : Florin-Bănescu, Gheorghe Schwartz, Traian Oancea.

Mult succes, în continuare, revistei *Juventute*.

O dovadă de inventivitate, talent, bun-gust, capacitate de selecție a materialelor, de folosire a spațiului, o excelentă prezentare grafică (ce se concretizează într-o armonie fără cusur a culorilor), toate acestea și multe altele, ce s-ar putea adăuga, se potrivesc, după opinia noastră, primelor trei numere, pe care le-am consultat, ale revistei *Pasiuni*, redactată de un grup de elevi ai Școlii Generale Nr. 4 din Cîmpulung Moldovenesc, sub îndrumarea de excepție a profesorilor George Toxin și George Bodea.

Dorința noastră de a menționa ori de a cita se izbește de o reală încurcătură : atîtea ne solicită ! Menționăm aici poezia *Copil* de Georgiana Bodea și numele elevilor Iuliana Tiță, din clasa a V-a C și Angela Șandru, din clasa a VII-a C.

Din cele „șapte definiții poetice" ale copilăriei, întîlnite în nr. 1 al revistei *Pasiuni*, o menționăm pe cea semnată de Corina Abramovici : „Să fii copil în România înseamnă să însoțești soarele în drumul său spre zenit, să fii frate cu munții și apele, cu întinsele lanuri aurii !"

Un cuvînt de laudă (exprimat fără nici o rezervă) pentru desenele prezente în cele trei numere, ca și în „suplimentul desenat" al revistei *Pasiuni* (titlul acestuia fiind : *Paleta fermecată*).

Din toată inima : Felicitări realizatorilor revistei *Pasiuni* din Cîmpulung Moldovenesc. Vă mai așteptăm.

Revista *Orizonturi* a Liceului Industrial din Tîrgu-Frumos continuă, după o perioadă de ... 15 ani de tăcere, tradiția frumoasă a revistei *Miorița* a aceluiași liceu.

Ne bucurăm pentru această apariție, dimpreună cu cei care i-au dat viață, cu atît mai mult cu cît, spre deosebire de vechea publicație — literară, în exclusivitate — noua revistă îmbrățișează un *orizont* mult mai larg de preocupări ale elevilor și cadrelor didactice de la această unitate de învățămînt. Primul număr al revistei *Orizonturi* este, în multe privințe, o reușită.

Noul număr al revistei *Mirabila sămînță*, reprezentînd Liceul Industrial Nr. 28 din București, publicație coordonată, de data aceasta, de profesoara Ernesta Dumitrescu, ni se înfățișează ca o prezență demnă de luat în seamă prin bogăția și varietatea conținutului, prin orientarea către problemele și aspectele majore ale preocupărilor și împlinirilor colectivului de elevi și de cadre didactice, prin reușita corectizării în cuvînt.

În sfîrșit, în încheierea *Cronicii* noastre un cuvînt de prețuire pentru *Caietul literar*, redactat de un colectiv de elevi de la Liceul Industrial Nr. 6 din Capitală, sub îndrumarea profesoarei Ioana Diaconu. Un început bun care se cere, fără îndoială, continuat și amplificat.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BĂILEȘTI

Caracterul formativ al învățămîntului se realizează atît în cadrul orelor de literatură română, cît și prin activitățile din afara clasei, cum ar fi cercurile literare.

La Școala Profesională Agro-Industrială din orașul nostru și-a reluat activitatea cercul de literatură „Luceafărul", cu prilejul aniversării a 125 de ani de la nașterea scriitorului Barbu Ștefănescu Delavrancea. Elevii au pregătit și au prezentat un medalion literar „Barbu Ștefănescu Delavrancea — omul și opera", alcătuit din referate și lecturi expresive din opera scriitorului. Prezentarea unui referat și a unor extrase semnificative din opera dramaturgului Delavrancea, alături de fragmentele înregistrate pe disc, au constituit o formă de antrenare a elevilor în efectuarea unor lecuri și interpretări artistice de calitate. Am folosit și mijloacele tehnice audio-vizuale cu scopul de a facilita înțelegerea conținutului operei lui Barbu Ștefănescu Delavrancea. Dezvoltînd capacitatea de selecție, comparare și apreciere a faptelor, cercul îi ajută pe elevi să-și formeze gustul artistic, să integreze informațiile lor literare.

Cercul de literatură constituie astfel un mijloc eficient de trezire a interesului elevilor pentru actul artistic și cultural.

Prof. AURELIA IONESCU

CÎMPULUNG MUSCEL

La Liceul Industrial Nr. 2 din Cîmpulung Muscel își desfășoară activitatea, sub îndrumarea profesoarei Valeria Ștefan, cercul de limba română cu trei secții: *Limbă și literatură*, *Tineri folcloriști* și *Cenaclu literar*.

Prima secție abordează literatura în lumina curentelor literare. Una dintre teme, *Ca o vatră limba noastră*, avînd ca studiu antologia cu același nume, s-a concretizat artistic într-un grup recitativ alcătuit din elevi ai clasei a XI-a A, care au obținut premiul I la faza orășenească a Festivalului Național „Cîntarea României". Începînd cu acest an școlar am inițiat după o bibliografie adecvată concursul „Să scriem corect românește".

Secția *Tineri folcloriști* are în plan culegerea de datini, colinde laice de iarnă, datini și obiceiuri legate de munca pămîntului în toate anotimpurile. La această secție s-au evidențiat elevii : Cecilia Vișoiu, Elena Neamțu, Carmen Ciobanu, Marin Ciolpan, Mihaela Eftene, Corina Popescu, Gabriela Chița, Octavian Andrei, Mihaela Nițică, Vasilica Ozacu, Mihai Miloiu, Nicoleta Burtoiu, Nicoleta Pascu, Dorinel Pantilie. Elevii clasei a IX-a au obținut premiul I, pentru materialul inedit prezentat și pentru interpretarea artistică la colinde, plugușor și teatrul haiducesc *Iancu Jianu*. S-a evidențiat la această activitate elevul Gabriel Țuțuianu.

În cadrul *Cenaclului literar* încep să se afirme nume ca : Emanuela Enache, Steluța Țican, Silvia Tudor, Sorina Sultana, Ecaterina Vulpaș, Elena Nanu.

Membrii cercului de limba și literatura română sînt dornici să pătrundă tainele scrisului celor care au trudit pentru „Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire". Prin rîvna lor neobosită, ei au reușit să elaboreze un material valoros pentru revista școlii, pe care sperăm s-o edităm în acest an școlar.

STELUȚA ȚICAN
clasa a XI-a A

GALAȚI

Aici, aproape de Dunăre, e frumos să asculți în serile de iarnă nehotărîtă cuvintele ridicîndu-se timid. Și aceasta se întîmplă ori de cîte ori noi elevii Liceului „Vasile Alecsandri" din Galați, ne întîlnim în ședințele de lucru ale cenaclului

„Carmen Laboris", sub îndrumarea neobositilor noştri dascăli. O confruntare în cadrul cenaclului înseamnă întotdeauna, nu numai o dezbatere interesantă şi instructivă, ci, mai cu seamă, o neaşteptată explozie de frumos.

Tradiţiile activităţii cenaclului nostru, intrat în al doilea veac de existenţă, sînt deosebit de luminoase, iar noi, cei de astăzi, le continuăm cu trudă şi dăruire ; în şcoala noastră au existat cercuri şi cenacluri literar-artistice, s-au editat reviste, s-au tipărit pagini de limbă românească intrate în patrimoniul literaturii naţionale ; dintre foştii dascăli şi elevi cu astfel de preocupări ni-i revendicăm ca înaintaşi, chiar dacă unii au părăsit mai tîrziu urbea dunăreană, pe Ion Cetăţianu şi Nicolae Volenti, pe G. Bogdan-Duică şi Gh. Adamescu, pe Iorgu Iordan şi Ion Tohăneanu, pe G. Calmuski şi Gr. M. Cotlaru, pe Grigore Veja şi Nicolae Arginteanu-Amza, pe Ion Licea şi Anton Holban (care a scris aici *Parada dascălilor)*, pe Gh. Tohăneanu şi Iordan Chimet ; iată cîteva nume de profesori, scriitori şi oameni de cultură care au animat, în şcoala noastră de altădată, dragostea pentru slova românească.

În cadrul cenaclului nostru, se desfăşoară în prezent acţiuni interesante şi atractive : dezbateri pe marginea unor creaţii originale, recitaluri de muzică şi poezie, sesiuni de iniţiere ştiinţifică, întîlniri cu scriitori şi oameni de cultură.

Anul trecut ne-am întîlnit cu Gh. Eminescu, nepotul de frate al marelui poet şi cu istoricul literar Augustin Z. N. Pop ; ne-au fost oaspeţi redactorii Editurii „Junimea" din Iaşi (Andi Andrieş, Virgil Cuţitaru, Elena Chiriac), poeţii locali Ion Trandafir, Paul Sînpetru, Sterian Vicol şi Ion Chiriac, prozatorii Apostol Gurău, C. Vremuleţ şi Theodor Parapiru.

De un interes deosebit s-a bucurat sesiunea de comunicări ştiinţifice închinată aniversării a 115 ani de la înfiinţarea liceului (noiembrie 1982), recitalul de poezie patriotică, dedicat Conferinţei Partidului şi celei de-a 35-a aniversări a Republicii. „Bătrînul" nostru amfiteatru, astăzi de nerecunoscut prin „haina" sa nouă, ne-a oferit o ambianţă de neuitat, o atmosferă caldă, reconfortantă.

Aici, aproape de Dunăre, e frumos să asculţi curgerea cuvintelor alături de unduirea valurilor, neîncercate încă de blînda iarnă ; pentru că aici, lîngă neobositul Danubius, cuvîntul se face val, cîntecul-pasăre şi totul izbucneşte într-o astfel de lumină, cea mai frumoasă, cea mai albastră.

DIANA GEORGESCU
Clasa a X-a

OŢELU ROŞU

Cenaclul *Atheneu* — înfiinţat în cursul anului şcolar trecut, a ţinut şedinţe lunare cu participarea a 20 de elevi din clasele IX—XII.

În cadrul şedinţelor s-au recitat versuri din poezia clasică şi modernă, s-au interpretat cîntece populare, melodii folk şi muzică uşoară. Dintre interpreţi se remarcă elevele Claudia Ciobanu, Magdalena Enache, ambele din clasa a X-a, iar dintre recitatori Brigitte Burger, Mirabela Topîrceanu. Au fost ascultate cu interes versurile originale scrise cu sensibilitate şi talent de Mirabela Topîrceanu.

În toamna anului 1982, cenaclul a organizat un reuşit concurs de recitări, la care au participat peste 25 de elevi, unii dintre ei prezentînd versuri originale. Concursul, dotat cu premii, a reuşit să stimuleze dragostea elevilor pentru literatură în general şi pentru poezie în special. La unele şedinţe elevii au avut posibilitatea să asculte poezii de G. Bacovia, în lectura autorului (imprimate pe disc) sau prezentarea unor momente din viaţa lui Eminescu, făcută de prof. Augustin Z. N. Pop (imprimate pe bandă).

Pe de altă parte, au intrat în tradiţia şcolii noastre, sesiunile anuale de comunicări pe teme de folclor, literatură, limba română şi istorie culturală, susţinute de elevii care activează la cercul de cercetare ştiinţifică. Deosebit de interesante au fost întîlnirile lor cu profesorii universitari Boris Cazacu, Augustin Z. N. Pop, I. C. Chiţimia, G. Tohăneanu, Eugen Todoran şi alţii.

În urma excursiilor documentare prin țară, pe urmele scriitorilor, muzeul de literatură al liceului, *Locuri și lumini ale literaturii române*, își îmbogățește zestrea cu noi exponate. În acest mic muzeu, reamenajat de curînd, în mai multe săli, după o concepție modernă, elevii liceului nostru asistă la lecții emoționante în fața panourilor cu Eminescu, Coșbuc, Sadoveanu, Bacovia...

ADRIANA BEȘLIU
Anul II G

PLOIEȘTI

În cadrul Liceului de Chimie Industrială Nr. 4 din Ploiești, își desfășoară activitatea un cenaclu literar, deschis celor care, dincolo de pasiunea pentru tainele științei, se opresc cu reală emoție în fața eternului artistic, căutînd, întrebînd, descoperind și așternînd pe hîrtie ceea ce simt, ceea ce cred și speră, acum cînd anii noștri înseamnă dimineți pure, vise și speranțe, acum cînd anii noștri înseamnă zbor spre lumină, spre senin, spre împlinire.

Rădăcinile acestui cenaclu s-au clădit cu zece ani în urmă, iar numele lui vrea să însemne eternitatea adolescenței cutezătoare, unicitatea anilor cînd totul e al tău, cînd a trăi înseamnă a iubi, a înălța, a păstra tot ceea ce este albastru ; *Ramuri* — metaforă a tinereții reprezintă brațele ridicate spre înălțimi...

În fiecare an ne-am strîns cu toții în aceeași rădăcină, numărul membrilor crescînd permanent. Au plecat cîțiva, lăsînd iubirea lor pentru poezie, pentru marile valori ale neamului nostru. Au venit, însă, alți tineri, cu aceeași dragoste, cu aceeași tinerețe și cu aceeași încredere.

În toamnă, la deschiderea cursurilor, cenaclul *Ramuri* și-a reluat activitatea. Primele ședințe din acest an școlar au fost destinate cunoașterii unor valori ale literaturii române. În ședințele cenaclului am omagiat persoalitatea scriitorilor Zaharia Stancu, Mihai Beniuc și a criticului Șerban Cioculescu, care a împlinit anul trecut 80 de ani.

Creațiile originale ocupă un loc important în structura ședințelor noastre. Au prezentat creații elevii : Mariana Mihăilă, Alexandra Naum, Laura Hanganu și Stoica Remus. Se fac apoi discuții insistîndu-se asupra imperfecțiunilor artistice, oferindu-se soluții de realizare artistică a diferitelor genuri de literatură.

Mulți dintre membrii cenaclului participă la olimpiada de literatură română, atît la etapa județeană, cît și la cea republicană.

Cenaclul *Ramuri* se mîndrește cu activitatea unor tineri absolvenți, actualmente studenți, ingineri, oameni ai muncii, precum : Manuela Delescu, Anișoara Coman, Ion Frunzeanu, Adrian Burdușa, Mariana Blîndă, Constantin Marcu și alții.

ALEXANDRA NAUM
Clasa a IX-a

RĂDĂUȚI

„...Treceți pragul obcinilor și împodobiți-vă
cu izvoarele :
cînd veți intra în Cetatea Sucevei să străluciți și domniile
voastre ca soarele !"
pășiți apoi pe drumul străjuit de plopi și veți ajunge „la
Rădăuți unde ctitorește Bogdan."

În acest oraș, giuvaer al Țării de Sus, există de mai bine de un veac Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi", adevărată „cetate a luminii" într-un Nord în care totul e lumină. Aici au învățat să-și iubească pămîntul și obîrșia Dragoș Vicol, Iulian Vesper, Vasile Andru, George Muntean și Radu Mareș și tot aici, cu efervescența caracteristică acestei vîrste minunate, se pregătesc, pentru viață și muncă, sute de

tineri. În anii ce vin îi veți întîlni pe șantierele țării, în laboratoare și instituții de învățămînt, ori poate în lumea literelor, fiindcă nu putem uita, aerul sfînt și dulce, al acestor meleaguri l-a respirat și Eminescu, cel ce, este și rămîne pentru noi „un Everest al lirismului".

Liceul nostru are profil industrial și noi, beneficiind de condițiile optime oferite de școală, îndrumați îndeaproape de dascăli minunați, pătrundem cu îndrăzneală în lumea teoremelor și a axiomelor, dar, asemenea tuturor oamenilor de aici, purtăm în gînd și în suflet poezia.

Nucleul constituit de elevii cei mai talentați se numește „Muguri" — cercul literar care funcționează în școală de aproape 60 de ani. Continuitatea activității desfășurate în acest cerc este cel mai bun argument pentru a susține ideea că de aici se vor mai ridica oameni ale căror nume vor rămîne pe pagini de carte.

„Mugurii" au alături de ei profesori entuziaști, conștienți de menirea lor. Sprijiniți de aceștia, organizăm întîlniri cu elevii liceului în cadrul cărora discutăm probleme legate de evoluția literaturii contemporane, prezentăm operele marilor noștri înaintași. În ședințele cercului, întrebarea „Ce e nou în librării ?" a devenit familiară, pentru că sîntem la vîrsta marilor lecturi, iar răspunsurile, mereu mai numeroase, dovedesc buna documentare a participanților. Articolele apărute în revistele *Convorbiri literare, Steaua, Tribuna, Luceafărul* etc. sînt îndelung discutate de elevi, evidențiindu-se apariția unor scriitori tineri, realizîndu-se astfel progrese importante în sensul cunoașterii vieții literare românești. Ca momente de referință, memorabile în viața noastră de liceeni au fost în ultima vreme, în care ne-am întîlnit cu personalități marcante din lumea literară : Ilie Dan, Vasile Sandru, Petre Got și Dragoș al nostru Vicol care a poposit pentru eternitate în pămîntul Sadovei. Și gîndurile noastre au stătut în „cumpănă" cu ale autorului și sufletele noastre s-au emoționat de „dimineața cuvintelor" și am fost în preajma „Cerbului singuratic", noi și elevul de altădată al liceului, Vicol Dragoș.

„Mugurii" sînt prezenți și la întîlnirile organizate în orașul Rădăuți. Așa au fost cele la care au participat Ion Țugui, Marian Popa, Laurențiu Ulici, George Damian și alții. Temele prezentate în ședințele cercului au în centrul lor scriitori de ieri și de azi din pana cărora au izvorît pagini nemuritoare. Exemple edificatoare sînt următoarele : *Cromatica poeziei bucovinene, Imagini ale Țării de Sus în opera lui Dragoș Vicol, Sadoveanu în timp, Neliniști în poezia lui Blaga, Goga, poet-cetățean* etc.

Cu fiorii inerenți primei lecturi în public, „mugurii" prezintă și propriile lor creații, după ce în prealabil au fost citite de către îndrumătorii cercului. S-au remarcat elevii : Carmen Hulubaș, Camelia Drăgușanu, Lidia Savin, Ioan Schmidt și alții. Elevii cu aptitudini deosebite participă la concursurile de limba și literatura română, obținînd premii și mențiuni la faza națională. Consemnăm în acest sens numele elevilor Carmen Hulubaș și Camelia Drăgușanu. Să citim frumos și să recităm versuri tot la cercul de limbă și literatură învățăm Comemorări și recitaluri de poezie, simpozioane, montaje literar-artistice și medalioane literare tot aici organizăm pentru că toate acestea sînt momente „de delectare sufletească", de drumuri imaginare, visuri și aspirații, de emoții care sînt atît de necesare formării noastre.

Există în România noastră socialistă orașe cu mult mai mari, cu școli străvechi, cu oameni minunați, dar eu, cu vorbele aceluiași Dragoș Vicol : „Vă poftesc în țara mea de la Nord, pe pămînturi vechi și bouru-n peceți, treceți pragul obcinilor și veți intra sub cupolele albastrului de Voroneț ; vă poftesc la Rădăuți să vă convingeți că pentru Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi" epitetul de „unic" nu este superfluu, iar cercul literar „Muguri" este o veridică expresie a dragostei de frumos a tinerilor de aici.

LĂCRĂMIOARA VIȘAN
cl. a XI-a A

DANIEL DINU

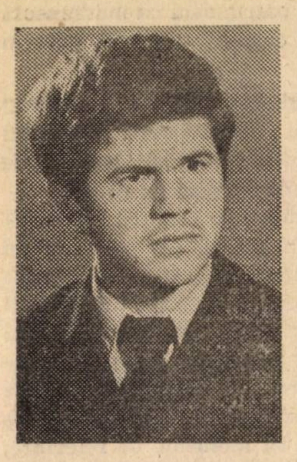

S-a născut la 26 martie 1967 în satul Maia, com. Brazii, jud. Ialomița. Este elev la Liceul de Matematică-Fizică din Slobozia. A obținut o mențiune la concursul de creație din cadrul Festivalului Național „Cîntarea României", ediția 1981. A publicat poezii în ziarul județean *Tribuna Ialomiței*, în revista *Cutezătorii* și în culegerile *Interferențe lirice*, apărută sub îngrijirea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al jud. Ialomița, și *Omagiu Președintelui*, editată de Comitetul P.C.R. al județului Ialomița.

Visul unei nopți de iarnă

Zburda pegasul meu de vis
Pe țărmul mării Fantezie
Și mă purta pe-o preerie
Ce se sfîrșea într-un abis.
Deodată-n față-mi apăru
Castelul gheții sclipitoare,
Cu poarta nopții de granit
Și cu grădini înfloritoare.

Totul era de gheață
Și flori nenumărate,
De gheață împietrite,
Aveau sclipiri de soare
În razele cristale.
Doar într-un colț îndepărtat al său,
Secundele se tot scurgeau ca un ecou,
Pierzîndu-se prin iarba din grădina fermecată.

Ecoul, serenadă inundînd grădina
Cu susur de chemări amăgitoare,
S-a frînt în sticla dimprejur
Pod între munte, cer și mare.

Ochii cu teamă s-au deschis
Și-n fața lor îmi apăru
Acea grădină înghețată
Care-o văzusem la-nceput,
Cu-aceleași flori din lumi de vis,
Din cercul care s-a închis.

ION GHEȚIE

Introducere în studiul limbii române literare.

București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, 189 p.

Cunoscut cercetător al vechilor texte românești, al dialectologiei și al istoriei limbii române literare, Ion Gheție a publicat, în 1982, volumul *Introducere în studiul limbii române literare*. După cum mărturisește autorul în *Cuvînt înainte*, lucrarea se întemeiază pe cercetări mai vechi *Baza dialectală a României literare* (1975) și *Istoria limbii române literare* (1978). Noua carte a lui I. Gheție este binevenită pentru orice doritor (avizat sau mai puțin avizat în materie) de a cunoaște problemele de bază ale limbii române literare.

Lucrarea cuprinde patru părți : *Chestiuni generale, Istoria limbii literare, Limbă literară și dialect, Limbă literară și cultură.*

În prima parte, autorul se referă la conceptul de limbă literară, la raportul dintre limba literară scrisă și limba literară vorbită, precum și la normele limbii literare. Insistînd asupra noțiunilor de limbă literară și limbă scrisă, limba literară și limba literaturii artistice, Ion Gheție definește limba literară drept „aspectul sau varianta cea mai îngrijită a limbii întregului popor, care servește ca instrument de exprimare a celor mai diverse manifestări ale culturii și se caracterizează prin respectarea unei norme impuse cu necesitate membrilor comunității căreia se adresează" (p. 21).

Partea a II-a cuprinde subcapitolele : *Limba literară — categorie istorică, Originile limbii române literare, Epoca de fixare a limbii române literare, Periodizarea istoriei limbii române literare, Etape în evoluția limbii române literare.* Limba literară apare într-o anumită etapă istorică și se dezvoltă sub influența a doi factori fundamentali : graiurile și cultura. În ce privește originile limbii române literare există mai multe opinii. După părerea autorului, începuturile limbii române literare trebuie plasate „în momentul în care limba română devine instrumentul de expresie a unei literaturi scrise (...), în *momentul în care se săvîrșește prin scris un act de cultură*" (p. 52—53). Acest moment este, fără îndoială, secolul al XVI-lea, secol din care avem păstrate pînă astăzi cele mai vechi texte literare.

Autorul discută în partea a III-a, problema variantelor regionale și baza dialectală ale românei literare. Părerea generală este că la baza limbii române literare stă graiul muntean.

În ultima parte, intitulată *Limbă literară și cultură*, I. Gheție se oprește la etapa modernizării limbii române literare și la stilurile ei (modernizări în fonetică, în morfologie, mijloace de formare a cuvintelor, modernizări în sintaxă și în lexic). Concluzia care se desprinde din această ultimă parte este că în jurul anului 1880 limba română literară are precizate principalele norme, după care urmează o perioadă de cultivare, de păstrare și de desăvîrșire a caracterului ei unitar și îngrijit. În capitolul *Stilurile limbii române literare*, se face deosebirea între variantele teritoriale (dialecte) și variantele culturale (stiluri) ale limbii : „Totalitate a mijloacelor întrebuințate pentru a da o formă proprie mesajelor din diverse domenii ale culturii constituie așa-numitele stiluri sau limbaje funcționale ale limbii literare" (p. 148—149).

Lucrarea prezintă sintetic progresele realizate de cercetarea românească în acest domeniu, insistînd asupra faptului că fundamentarea teoretică și metodologică a cercetării limbii literare s-a făcut după anul 1950. Autorul propune elaborarea unor studii complexe despre limba literară și despre stiluri ca, de exemplu, o introducere în stilistica literară românească (considerăm că o asemenea lucrare ar fi utilă în special profesorilor de limba și literatura română), a unei monografii cuprinzătoare asupra istoriei sintaxei literare românești, alta despre procesul de romanizare a lexicului, o investigație sis-

tematică asupra istoriei stilurilor literare, după care ar fi posibilă editarea unei mai complete *Istorii a limbii române literare*.

LUMINIȚA GRAURE-CORNEA

M. Eminescu. Poezia de inspirație folclorică.

Antologie, tabel cronologic, prefață și comentarii de ȘTEFAN BADEA, București, Editura „Albatros", 1982, LII + 155 p.

În utila serie „Texte comentate — Lyceum" a Editurii „Albatros", a apărut o nouă antologie a creației lui Eminescu, însoțită de un bogat aparat critic menit să pună în lumină, mai ales pentru elevi (v. Nota asupra ediției, p. LI) complexitatea și valoarea unei anumite părți din poeziile acestuia și anume, a celei în care sursa folclorică este vizibilă cu deosebire.

Pornind de la edițiile științifice realizate de către cel mai bun editor al operei eminesciene, Perpessicius, cartea de față pune la îndemîna cititorilor, într-o primă secțiune, cunoscutele basme versificate *Călin Nebunul*, *Fata-n grădina de aur*, *Miron și frumoasa fără corp*, iar apoi cîteva dintre creațiile originale scrise în spiritul creației populare : *Călin (file din poveste)*, *Revedere*, *Ce te legeni...*, *La mijloc de codru...*

Sistematizînd, cu grija unui adevărat dascăl, cercetări legate de acest aspect al poeziei lui Eminescu, realizatorul ediției face o amplă și atractivă introducere în problematica abordată, cu referiri nu numai la textele antologate, ci la întreaga activitate a poetului.

În prima parte a prefeței, intitulată *Treptele asimilării folclorului*, autorul analizează cronologia și tipologia contactelor lui Eminescu cu literatura populară. După contactele directe, „înfiripate încă înaintea conștiinței de sine", cu mediul încărcat de folclor din Ipoteștii copilăriei și legătura cu creatorul popular, de la care aude „povești și doine, ghicitori, eresuri", urmează etapa — care se va prelungi de-a lungul întregii vieți — a preocupării pentru culegerea folclorului. De reținut că în cele 44 de caiete conținînd creații populare sînt reprezentate toate zonele folclorice ale țării. Epoca studiilor universitare la Viena și Berlin, unde cercetarea literaturii populare se afla în perioada ei de glorie, precum și activitatea ulterioară din țară, în continuarea preocupărilor lui V. Alecsandri, G. Barițiu, A. Russo și alții, vor constitui maturizarea și adîncirea conținutului acestor preocupări.

Urmărind tematica culegerilor lui Eminescu, Șt. Badea subliniază preponderența poeziilor lirice și atrage atenția asupra faptului că ceea ce urmărea în primul rînd culegătorul era „surprinderea specificului național în expresia sa literară primară, necontrafăcută".

Eminescu a înțeles și a respectat așadar autenticitatea textelor culese. Autorul antologiei prezintă concepția despre folclor a celui care definea clar noțiunile de *literatură națională* și *literatură populară*, aceasta din urmă fiind considerată „expresia cea mai scurtă a simțămîntului și a gîndirii" unui popor, analizează structura lexicului, probleme de metrică și prozodie, morfologia poetică și topica versurilor eminesciene.

Cele mai interesante constatări rămîn, evident, cele referitoare la integrarea imaginilor, a motivelor, simbolurilor și a tematicii din creația populară în opera lui Eminescu. Imaginea cruciadelor, a popoarelor migratoare din *Povestea Dochiei și ursitorilor* și *Scrisoarea III*, portretele de tineri voievozi, portretele feminine (*Scrisorile III și V*, *Luceafărul*), mitologia poetică, elementele de istorie, natura și iubirea alcătuiesc, toate, acel filon folcloric care străbate, după cum se spune în prefață, „ca o apă subterană întreaga creație eminesciană".

O bibliografie selectivă și o culegere de referințe critice semnate de prestigioși cercetători ai operei lui Eminescu completează această utilă carte adresată tinerilor.

PETRE GHEORGHE BÎRLEA

Curier

Răspundem în acest număr scrisorilor primite la redacție pînă la data de 1 martie 1983. O caracteristică generală a acestora este o mai mare grijă pentru calitatea lucrărilor trimise și pentru evitarea greșelilor de ortografie. De asemenea, redactarea scrisorilor propriu-zise — ce însoțesc poeziile sau povestirile — se face, în general, mult mai bine decît se întîmpla în multe din scrisorile precedente. Sînt nevoit, însă, să repet o veche rugăminte : nu uitați să vă scrieți adresa !

Mădălina Lungu, elevă la Liceul „Mihai Viteazul" din Ploiești : multe dintre poeziile tale sînt alcătuite în același fel, anume prin definirea unui obiect anunțat în titlu : *Minutul :* „Minutul / E lacrima timpului" etc. ; *Floarea :* Floarea / E melopeea pămîntului, / Visul lui, / înclinarea lui spre frumos / Floarea / E reveria naturii, / E gingășia păstrată / În cosmogonia eternă". Așa se întîmplă de altfel cu oricare procedeu stilistic folosit în mod abuziv.

Tudor Iosifaru, clasa a XI-a, Liceul Industrial Nr. 7 din Rîmnicu-Vîlcea : versurile se citesc cu plăcere, au o prospețime, o nonșalanță adolescentină : *Ultima oră :* „Domnilor, aceasta este o fărîmă / din volanul lui Jim Clark, / ăsta e un șurub / de la capsula lui Neil Armstrong, / iar asta e eșarfa Elenei din Troia. / / (Numai tu, / prin orașul pustiu, / din nou singur cu Toamna...)". Este bine că nu te ferești să folosești cuvintele cele mai banale și ironia amară — într-o bună tradiție modernistă. Celelalte poeme sînt mai puțin realizate.

Laura Sterian, clasa a VI-a, Liceul Pedagogic Brăila : judecînd după cantitatea și calitatea povestirilor și poeziilor tale, lucrezi foarte mult, ai un îndelungat exercițiu atît al scrisului, cît și al lecturii. Deocamdată, însă, surprinzătoare îmbinări de cuvinte : „valuri din oceanul de miere al soarelui", „toboganul vîntului", „prinții-șorul țurțure" stau alături de altele mai banale, de exemplu, „dansul feeric al fulgilor de nea". Cu mai multă atenție, greșelile, sperăm se vor corecta.

Elena Negoiță, clasa a VI-a, Școala Generală din comuna Miroși (Argeș), ne semnalează : „Am citit cartea *Sînt dimineață de aprilie*, antologia creațiilor în versuri și proză ale pionierilor laureați la concursul național „Tinere condeie" din cadrul ediției a III-a a Festivalului Național „Cîntarea României". La pagina 206 am întîlnit povestirea *Frunza* de Piroska Dárvas, din Miercurea Ciuc. Citind-o, mi-am dat seama că, de fapt, Piroska Dárvas n-a făcut altceva decît să copieze povestirea *Frunza* din volumul *Din lumea celor care nu cuvîntă* de Emil Gârleanu. Am rămas uimită, mai ales că Piroska Dárvas a primit premiul II la concursul amintit". Este regretabil că o astfel de înșelăciune a putut avea loc și că nici unul dintre cei ce s-au ocupat de publicarea amintitei antologii nu a descoperit-o la timp.

Margareta Gherase din comuna Țuțcani (Vaslui) nu poate înțelege „motivul pentru care poeziile trimise de..." fiica sa Gherase Adina, „n-au fost publicate în revista de limba română. Consider că o descurajați...". Dacă s-ar descuraja numai dintr-atîta, ar însemna că fiica dvs. nu are o adevărată chemare către poezie. Iar pentru publicarea unei poezii nu ne poate convinge nimic altceva decît poezia însăși.

Mihaela Voinea, clasa a VII-a, Școala Generală Nr. 2 din Caracal : dacă nu ai scrie prea multe versuri pentru exprimarea aceleiași idei — și ai depăși astfel discursivitatea evidentă a poeziilor tale —, s-ar putea evidenția capacitatea ta de a crea metafore viabile : „cocorii negri ai vorbelor", „urciorul gîndului", „laleaua Lactee" etc.

Același lucru despre poeziile trimise de *Sorina Pop*, clasa a VIII-a, Liceul de Artă și Muzică din Cluj-Napoca ; desprinzînd anumite versuri din context, observăm că ele au frumusețea unor haikuuri : „Creanga osoasă a speranței", „N-am reușit să scap din încleștarea gîndurilor mele", „Ochii îmi cad pe ploaia de flaute" și altele. Poeziile întregi, însă, nu conving.

Ina Simona Bulboacă, eleva unei școli generale din Vaslui și *Roxana Vieru*, elevă în clasa a VIII-a, Școala Generală Nr. 13 din Pitești : așteptăm lucrările anunțate.

Heinrich Helga, clasa a VIII-a, Școala Generală Nr. 1, Buzău : merită să continui ; citește însă, cît de mult, poezie de marii poeți români : Eminescu, Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, Nichita Stănescu și alții, precum și de poeți străini traduși în românește.

Mihaela Mureșan-Pop, clasa a IX-a, Liceul Industrial Cîmpia Turzii, jud. Cluj : o expresie matură, clară, este des întîlnită în paginile tale. Mai puțin interesante sînt poemele *Călătorie nocturnă*, *Ordine* și *Regăsire*. Acestea sînt puțin cam prea lungi pentru ceea ce țintesc să transmită.

Liliana Borșan, din Gherla, jud. Cluj : poezia trimisă este modernă în formă, dar nu are individualitate : seamănă prea mult cu poeziile foarte tinerilor poeți Mircea Cărtărescu și Traian T. Coșovei. Scrie — pînă cînd îți descoperi propria voce.

Tamara Asaftei, Botoșani : vezi răspunsul din numărul anterior.

Liliana Beatrice Cimpoieru, clasa a VIII-a, Școala Generală Nr. 2, Craiova : ai un fel propriu de a scrie, un ton atrăgător, care trebuie cultivat în continuare, cu perseverență. Deocamdată nu putem publica nimic, dar sînt semne serioase de progres.

Profesoara *Elena Soroceanu*, de la Școala Generală Nr. 23 din Iași ne trimite lucrările elevilor săi, membri ai cenaclului literar „Luceafărul" al școlii. Remarcăm condeiul Alinei N. Bodron, al Danei Savin, al lui Radu Rotaru și al lui Dan Adrian Mazilu. Mult succes în continuare și — mai așteptăm.

Poezii demne de interes ne-au trimis și *Georgel Adidum* (Huși), *Daria David* (Moinești, Bacău), *Anca* (Turnu Măgurele), *Adriana Caranfil* (Focșani), *Alice Balmuș* (Cîmpina), *Camelia Strete* (Tîrgu-Mureș), *Corina Bărăscu* (Pitești), *Andrei Ștefaniu Sorin* (Slobozia, Ialomița), *Mihaela Georgescu* (Scorțeni, Prahova), *Georgiana Arambașa* (București), *Brita Bianchi* (Călărași), *Mariana Stanciu* (Brăila), *Claudia Pitulice* (Constanța), *Cornel Lupu* (Crăcăoani, Neamț), *Liliana Lăcrămioara Oltean* (Tecuci), *Mihaela Grigoriu* (Focșani), *Luiza Argeșanu* (Constanța), *Dana Oatu* (Vaslui), *Lucian Ștefan Cojocar* (Gura Humorului), *Viorel Chirilă* (Fălticeni), *Dorel Antonie* (Arad), *Mihaela Apostu* (Bîrlad), *Claudiu Alexandrescu* (Galați), *Camelia Popoiu* (Bîrlad), *Mara* (București), *Rodica Nițu* (Comani, Olt). Vă rog ca, după ce scrieți și alte poezii, străduindu-vă să descoperiți noi subiecte și modalități de expresie față de cele încercate pînă acum, să trimiteți din nou scrisori pe adresa redacției.

Marlena Alexandrescu (Galați), *Cora* (Timișoara) și *Maria Bulgariu* (Satu-Mare) ne trimit cîteva bucăți, în proză ; deși prezintă multe stîngăcii, acestea nu sînt lipsite de calități stilistice. Proza, însă, ca și poezia, cere un exercițiu îndelungat.

Alina Croitoru (Bacău), *Laurențiu Serioja* (Broșteni, Suceava), *Adrian Ghilasi* (Bîrlad), *Anca Voicu* (Constanța), *Mariana Stanciu* (Brăila), *Lăcrămioara Gîrțu* (Sascut, Bacău), *Gabriela Țînteanu* (Moinești, Bacău), *Oana Rey* (Bistrița), *Steluța Tănase* (Făurei, Brăila), *Florentina Neamțu)* (Moinești, Bacău), *Mariana Ilie* (Ianca, Olt), *Dana Vicbuan* (Cluj-Napoca), *Cecilia Ilie* (Ianca, Olt), *Cristina Sfîrlea* (Căpușu Mare, Cluj), *Violeta Popovici* (Pitești, Argeș), *Mariana Bratu* (Călărași), *Cristina Stroescu* (Cîmpina, Prahova), *Constantin Savu* (Gălănești, Suceava), *Felicia Camelia Ciobanu* (Sadu, Gorj), *Manuela Rusu* (Brașov), *Viorica Călcîia (Videle)*, *Claudia Pitulice* (Constanța), *Camelia Georgescu* (Iași), *Tatiana Pricop* (Vaslui), *Cristina Giorza* (Bistrița), *Iuliana Pîrvan* (Calopăr, Dolj), *Alice Ionescu* (Iași), *Ileana Patriții* (Sadu, Gorj), *Lidia Ciupe* (Hunedoara), *Monica Plăviciosu* (Constanța), *Marioara Dinescu* (Horezu, Vîlcea), *Grosu Lucreția* (Tulcea), *Cristina Pavel* (Tîrgu-Bujor, Galați), *Mihaela Gologuș* (Brăila), *Aurelia Iorgulescu* (Săcele, Constanța), *Savu Constantin* (Gălănești, Suceava), *Mario-Sorin Piatră* (Baia Mare), *Șerban Alexandrescu* (Roman, Neamț), *Cornelia Luca* (Galați) : sînt însemne ale unei sensibilități deosebite și al unui mare interes pentru literatură.

Mai puțin semnificative, cel puțin deocamdată, sînt poemele trimise de *Doina Gheorghe* (Urziceni, Ialomița), *Marilena Vasilescu* (Tîrgoviște), *Ovidiu Blăjan* (Tîrnava, Sibiu), *Carmen Toma* (Piatra Neamț), *Aurelia Iorgulescu* (Constanța), *Eusebiu Iorgulescu* (Stoenești, Rîmnicu-Vîlcea), *Vasilica Vlad* (Videle, Teleorman), *Daniela Gelepu* (Turcinești, Gorj), *Gabriela Aurore* (Crișcior, Hunedoara).

VASILE POENARU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

În atenţia profesorilor şi a elevilor

Revista *Limba şi literatura română* a publicat comentarii la următoarele texte prevăzute în programa clasei a VIII-a :

Patria, Zaharia Stancu, nr. 2/1979

Ţara. Poporul, Alexandru Vlahuţă, nr. 3/1982

Dobrogea ! Dobrogea !, Geo Bogza, nr. 3/1977

Mioriţa, nr. 3/1980 şi 4/1982

Mai am un singur dor, M. Eminescu, nr. 2/1982

Vara, G. Coşbuc, nr. 2/1976 şi 4/1982

Singur, C. Hogaş, nr. 1/1977 şi 3/1981

Rapsodii de toamnă, G. Topîrceanu, nr. 4/1979

La Vulturi !, Gala Galaction, nr. 4/1976

Amintiri din copilărie (fragmente), I. Creangă, nr. 4/1975 şi 2/1982

Vlaicu-Vodă, Al. Davila, nr. 1/1977

Neamul Şoimăreştilor (fragment), M. Sadoveanu, nr. 1/1979 şi 1/1982

Imn muncii, V. Voiculescu, nr. 1/1979

Mări sub pustiuri, D.R. Popescu, nr. 2/1978

Comunistului, N. Labiş, nr. 4/1977

O oră din august, M. Preda, nr. 4/1980

Astfel, M. Sorescu, nr. 1/1977

Noi, Nichita Stănescu, nr. 2/1976

Se pot face comenzi colective (cel puţin 20 de exemplare) pentru următoarele numere : 3/1981 şi 4/1982, celelalte fiind epuizate.

De asemenea, se mai pot face comenzi colective (cel puţin 5 exemplare) la culegerile :

— *Limbă şi literatură*, vol. II, 1982 (15 lei exemplarul) ;

— *Limbă şi literatură (I. Teorie literară, stilistică şi compoziţie ; II. Şcoli şi curente în literatura română.)*, Cursuri de vară, Bistriţa, 1980 (10 lei exemplarul)

Cei interesaţi se pot adresa redacţiei în scris sau la telefonul 15.17.92, orele 8—15.

SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE
DIN R.S. ROMÂNIA

în colaborare cu

BIBLIOTECA ACADEMIEI R.S. ROMÂNIA

şi

EDITURA ŞTIINŢIFICĂ ŞI ENCICLOPEDICĂ

editează în anul 1984

primul volum al *Bibliografiei româneşti moderne*, care cuprinde descrierea cărţilor apărute pe teritoriul ţării noastre în anii 1831—1918, literele A—C (vol. II—IV, literele D—Z, urmînd să fie editate în anii 1985—1987).

În vederea stabilirii tirajului şi pentru a asigura difuzarea primului volum (cca 1200 p.), din seria celor patru, S.S.F. adresează bibliotecilor din licee şi şcoli generale, profesorilor de limba română şi de istorie, bibliotecilor, muzeelor şi oficiilor pentru patrimoniul cultural naţional din subordinea Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste apelul de a se abona la această importantă lucrare, instrument necesar informării şi documentării oricărui om de cultură.

Preţul unui exemplar este de lei 150. S.S.F. primeşte înscrieri pînă la 30 dec. 1983. În scrisoarea de abonament trimisă S.S.F., str. Spiru Haret, nr. 12, Bucureşti, solicitanţii (liceu, şcoală generală, bibliotecă municipală sau orăşenească, profesor de limba română, de istorie sau alte persoane interesate) vor indica adresele exacte la care urmează să fie trimise volumele. Primirea fiecărui volum la adresa indicată în comandă este condiţionată de achitarea sumei de lei 150, în contul S.S.F. nr. 45.11.09.5 la C.E.C., filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, Bucureşti.

Lei 5

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

3
1983

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
Anul XII, nr. 3 (iulie — septembrie), București, 1983

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor-șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de Științe Filologice, cod 848 866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București sub comanda nr. 31 858

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL XII, NR. 3 (IULIE — SEPTEMBRIE), BUCUREŞTI, 1983

Sumar

Gramatică, vocabular

GH. BULGĂR — Eminescu şi cultivarea limbii 3
DANA MARIA MANU — Familie de cuvinte. Rădăcină, temă, terminaţie . 4

Stil, compoziţie

NICOLAE MECU — Moduri de expunere 7
GABRIEL ANGELESCU — Perspectiva temporală în naraţiune 10
EMIL IONESCU — Despre vorbirea directă şi indirectă 11

Analize, sinteze

NICU C. VÎRGOLICI — Alexe Mateevici : „Limba noastră“ 15
IORDACHE DIACONIŢĂ — G. Bacovia : „Plumb“ 16
DOINA MIHAILOVICI, MIRCEA MIHAILOVICI — Geo Bogza : „Dobrogea ! Dobrogea !“ 19
MĂDĂLINA NICOLAU — Figura lui Ştefan cel Mare oglindită în literatură 21

Miscellanea

ALEXANDRU DUŢU — Omul exemplar în opera lui Miron Costin . . . 24
EUGEN TODORAN — „Luceafărul“, nemuritor 27
TUDOR OPRIŞ — George Călinescu, elev-poet 30
CORNELIU NISTOR — Franz Kafka (1883—1924) 31

Concursuri, examene

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României“ : Concursul de Limba şi Literatura Română „M. Eminescu“ ; ediţia a XXVI-a ; Concursurile interjudeţene de limbi şi literaturi materne (maghiară şi germană), ediţia a XIII-a
I. HANGIU — În întîmpinarea centenarului concursurilor şcolare 34
ION DODU BĂLAN — Satu Mare, oraş olimpic 35
DUMITRU SĂVULESCU — Limba română — disciplină fundamentală . . 36
MIHAI MARINA — Bun venit la Bistriţa ! 37
ZOE DUMITRESCU-BUŞULENGA — O nouă primăvară 38
GAVRIL HOZA — Succes deplin ! 39

CONSTANȚA BĂRBOI — De la Botoșani la Bistrița... 40
GABRIELA IRIMIAȘ — Ei sînt tineri 41
MIRCEA MUTHU — Bistrița' 83 41

Premianții etapei finale

Limba și literatura română 44
Limba și literatura maghiară 50
Limba și literatura germană 52

Cenacluri, reviste

CAMELIA STĂNESCU — Cenaclul „Pontica" din Constanța 54
ADRIANA TĂMĂȘOI — Cercul literar „Ion Pop Reteganul" din Reteag . . 54
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 55

De la corespondenții noștri 58

Tinere talente

MARIA ZĂGREANU — Geneză 60
CĂTĂLINA DIACONU — Păunul 60

Însemnări pe marginea cărților

ALEXANDRU GRAUR, *Dicționar al greșelilor de limbă* (Andra Șerbănescu) ; *Curajul în proverbele și cugetările lumii.* Antologie de STELA IANCU și IRINA IANCU (C. Negreanu) 61

VASILE POENARU — Curier 63

Eminescu şi cultivarea limbii

GH. BULGĂR
Universitatea din Bucureşti

Ideea lui V. Hugo că „Limba înaintează datorită marşului maiestuos al marilor scriitori" n-a căpătat poate nici o altă cristalizare mai bogată şi mai instructivă ca în cazul operei lui Eminescu, poet de talie mondială şi filolog în accepţia exactă a termenului : iubitor de cuvînt şi cercetător asiduu al tezaurului expresiv al limbii naţionale. În manuscrisele eminesciene se află mii de variante ale versurilor celor mai frumoase ce s-au scris vreodată în limba noastră, alături de multe însemnări subtile despre specificul limbii, despre expresivitatea ei, despre legile care guvernează construcţia logică şi stilistică a unui mesaj.

Poetul ne-a lăsat aforismul „Limba şi legile ei dezvoltă cugetarea", îndemn la cultivarea limbii, limbajul fiind oglinda sufletească a omului, mărturia directă a capacităţii gîndirii şi simţirii lui.

Sînt trei decenii de cînd, cercetînd manuscrisele poetului pentru a aduna comentariile lui despre limbă şi stil, avînd în faţă imensul material al însemnărilor în care poezia, filologia, istoria, filozofia, ştiinţele şi politica trăiau în bună vecinătate, interpretate de o minte genială, am pus în lumină pentru tipar, într-un volum editat de Societatea de Ştiinţe Filologice (1955) numeroase observaţii eminesciene despre limbă, despre specificul gramatical, fonetic, lexical, stilistic al limbii noastre, material devenit azi un bun comun, dar îmbogăţit ulterior prin cercetările altor editori de texte eminesciene [1]. Observaţiile poetului asupra limbii sînt de cel mai mare interes. Ne vom opri la cîteva mai semnificative :

Studiul principal al unei şcoale... e limba românească ; ea este totodată organul prin care neamul îşi cunoaşte fiinţa proprie, organul prin care acest neam moşteneşte avutul intelectual şi istoric al strămoşilor lui. (*Timpul*, 17 septembrie 1881)

Privită istoric, limba noastră continuă romanitatea orientală, conservînd şi elemente de substrat traco-dac, mai importante decît cred filologii în genere („Avem cu toţii sînge tracic în vinele noastre", citim în ms. 2264, f. 38. *Fragm.* p. 245). Este surprinzătoare unitatea limbii în toate teritoriile locuite de români, dovadă a continuităţii şi unităţii.

Limba noastră e singura în Europa care se vorbeşte aproape în acelaşi chip în toate părţile locuite de români. (*Timpul*, 6 mai 1880)

Poetul a insistat pentru asigurarea unei ortoepii şi ortografii unitare, judecînd critic, cu observaţii de amănunt, strict filologice, abaterile regionale de la o pronunţare generală, adică aceeaşi, curată, clară, adevărată, cum se practică în mediile culte ale capitalei.

[1] Între aceste contribuţii, vezi volumul *Fragmentarium* (1981) care conţine un amplu capitol de „filologie", cu unele texte inedite asupra istoriei străvechi a limbii noastre şi alte însemnări (după filologi străini) ale poetului, texte transcrise şi adnotate de Magdalena Vatamaniuc.

Eminescu a fost partizanul principiului fonetic în ortografie ; el a luptat și pentru valorificarea tezaurului expresiv al limbii populare, despre care a scris pagini admirabile :

Norma limbii scrise trebuie să fie cea care există obiectiv și în realitate în gura poporului de jos... În acest proces de a stabili o normă pentru limba scrisă trebuie luate în considerare și unele influențe istorice care au rezistat tendinței de espulsiune și s-au conservat în limba vie... Limba noastră, cum ea există obiectiv, toată lumea o va recunoaște de frumoasă și dulce.

Bogăția și frumusețea limbii, poetul le-a găsit în graiul viu, în literatura populară, în admirabila creație a cronicarilor și a scriitorilor premergători lui, elogiați în poemul *Epigonii*, tipărit cînd poetul avea 20 de ani. El avea un cult pentru tezaurul istoric al limbii, pentru structura ei fonetică, gramaticală, lexicală, afirmînd că limba este „măsurariul civilizațiunii unui popor", „un element esențial, ba chiar un criteriu al culturii".

Învățînd cît mai mult din operele autorilor inspirați, ale scriitorilor-artiști ai limbii, sîntem datori să urmăm calea dreaptă a valorificării și a sporirii acestui tezaur spiritual :

Nu noi sîntem stăpînii limbii, ci limba e stăpîna noastră. Precum într-un sanctuar reconstituim piatră cu piatră tot ce-a fost înainte — nu după fantazia sau inspirația noastră momentană — ci după ideea în genere și în amănunte — care a predomnit la zidirea sanctuarului — astfel trebuie să ne purtăm cu limba noastră românească. Nu orice inspirație întîmplătoare e un cuvînt de-a ne atinge de această gingașă și frumoasă zidire în care poate că unele cuvinte aparțin unei arhitecturi vechi, dar în ideea ei generală, este însăși floarea sufletului etnic al românimii. (Ms. 2275B, f. 74, *Fragm.* p. 241).

Ultimele cuvinte ale textului eminescian spun mult despre idee și faptă poetică realizate prin limbă, ca un etern memento pentru noi toți, pentru tineri mai ales.

Familie de cuvinte. Rădăcină, temă, terminație

Prof. DANA MARIA MANU
Școala Generală Nr. 61, București

Analizînd succesiunea de cuvinte : *cînta, cîntar, bogat, cîntec, cînepă, cîntător, jucărie, cîntecel, cîrcel, dimineață, cîntăreț, cîntărit, înaripat, descînta, descifra, chenar, descîntec, descîlcit, stilou, încînta, încasa, fereastră, încîntare, încuietoare, prieten, încîntător,* observăm :

(a) existența unei asemănări între anumite cuvinte din punctul de vedere al formei (*cînta, cîntar, cîntăreț, cîntărit etc.*) ;

(b) existența unei înrudiri între anumite cuvinte din punctul de vedere al înțelesului *(cînta, cîntec, cîntăreț* etc.).

Dacă reținem cuvintele care se înrudesc atît sub aspectul formei, cît și sub aspectul înțelesului, obținem gruparea : *cînta, cîntător, cîntec, cîntecel, cîntăreț, descînta, descîntec, încînta, încîntare, încîntător.* Despre această grupare spunem că reprezintă o *familie de cuvinte* sau *familie lexicală.*

Familia lexicală cuprinde cuvintele înrudite *atît sub aspectul formei, cît și sub aspectul înțelesului.* Apropierile formale întîmplătoare de tipul :

cînta — cîntar, dar care nu îndeplinesc condiția înrudirii semantice *nu* au nimic comun cu familia de cuvinte. Urmărind familia unui cuvînt mai observăm următoarele :

(1) prin adăugarea unor grupuri de sunete ca : *des-, în-,-are, -(ă)reț,* la verbul (a) *cînta* se formează cuvinte noi ;

(2) aceste cuvinte pot aparține aceleiași clase gramaticale *(cîntec, cîntecel, descîntec)* sau unor clase gramaticale diferite *(cînta, încîntător, descîntec) ;*

(3) ele se înrudesc — după cum s-a mai spus — atît din punctul de vedere al formei, cît și din punctul de vedere al sensului ;

(4) cele mai multe sînt formate cu elemente ale limbii române ; unele însă sînt moștenite ca atare, gata formate, din latină (vezi *cînta — cîntec* (lat. *canticum), cînta — descînta* (lat. discantare).

Un astfel de cuvînt cum este (a) *cînta* se numește *cuvînt de bază.* Secvențele de sunete care se adaugă cuvîntului de bază poartă numele de *prefixe,* dacă sînt antepuse, și *sufixe,* dacă sînt postpuse. Procedeul gramatical prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul prefixelor și al sufixelor se numește *derivare.* Cuvintele astfel formate de la un cuvînt de bază se numesc *cuvinte derivate.* Prin urmare, familia lexicală este formată dintr-un cuvînt de bază și mai multe cuvinte derivate. În cadrul unei familii lexicale, pe lîngă cuvinte derivate, apar și cuvinte de tipul *cîntare, cîntat,* create prin procedeul schimbării categoriei gramaticale.

În interiorul unei familii lexicale pot apărea și cuvinte obținute din derivări succesive ca : *putere — puternic — împuternici.*

Din analiza elementelor familiilor lexicale prezentate pînă acum, observăm că ceea ce am numit cuvînt de bază poate aparține unor clase gramaticale diferite : (a) cînta — *verb ;* bun — *adjectiv ;* rob — *substantiv.*

Mai reținem cîteva probleme de ortografiere a cuvintelor derivate :

(1) scrierea cu doi *n* a cuvintelor derivate cu ajutorul prefixului *în-* atunci cînd cuvîntul de bază începe cu consoana *n : în- + noapte = înnopta ; în- + nor = înnora ; în- + nod = înnoda ; în- + nobil = înnobila* etc.

(2) schimbarea lui *n* în *m* în cuvintele derivate cu ajutorul prefixului *în-,* atunci cînd cuvîntul de bază începe cu consoanele *p* sau *b : în- + boboc = îmboboci ; în- + putere = împuternici ; în- + podoabă = împodobi ; în- + bogăție = îmbogăți.*

(3) transformarea prefixului *des-* în *dez-* în derivatele cuvintelor de bază care încep cu consoanele *b, d, g, l, m, n, r, v : des- + bate = dezbate ; des- + lipi = dezlipi ; des- + moșteni = dezmoșteni ; des- + nod = deznoda ;* sau cu vocală : *des- + umfla = dezumfla ; des- + orienta = dezorienta* etc.

Concluzie : familia lexicală reprezintă totalitatea cuvintelor înrudite prin formă și prin înțeles formate prin diverse procedee gramaticale de la un cuvînt de bază (derivare sau schimbarea categoriei gramaticale).

Rădăcina cuvîntului. Așezînd unele sub altele cuvintele aparținînd fiecărei familii lexicale studiate în parte, decupăm cîte o secvență care se repetă în decursul întregii familii astfel : *cînt, bun, rob.* Această secvență sonoră care are un sens se numește *r ă d ă c i n ă. Rădăcina este deci elementul comun tuturor cuvintelor care aparțin aceleiași familii lexicale.* Forma rădăcinii este invariabilă în mare parte a cazurilor. Ca și în flexiune, în rădăcina cuvintelor aparținînd aceleiași familii pot interveni alternanțe fonetice vocalice : *a / ă* (masă — măsuță) ; *oa / o* (podoabă — împo-

dobi) ; *ea / e* (creangă — crenguță) ; sau consonantice : *d / z, s* (*arde — arsură — arzător*). Astfel de alternanțe fonetice își au explicația în evoluția diacronică (istorică) a acestor cuvinte.

Tema cuvîntului. În timp ce rădăcina se evidențiază în interiorul familiei lexicale, *t e m a*, o altă parte a cuvîntului la care ne referim în continuare, este pusă în evidență de formele flexionare ale unuia și aceluiași cuvînt. Spre deosebire deci de rădăcină, care este comună tuturor cuvintelor unei familii lexicale, fie că sînt verbe, substantive sau adjective, *tema este comună și obligatorie în principiu formelor flexionare (nominale sau verbale) ale unui cuvînt.* Nu este obligatoriu ca în interiorul unei familii lexicale tema formelor verbale, de exemplu, să fie aceeași cu tema formelor nominale. De exemplu, în familia lexicală *cînta, cîntec, cîntecel, cîntăreț, descînta* etc., am stabilit chiar de la început că rădăcina tuturor cuvintelor acestei familii este *cînt*. Dacă luăm, de exemplu, substantivul *cîntăreț* și-l declinăm la singular și la plural obținem formele : N — Ac sg (un) *cîntăreț*, G — D sg (unui) *cîntăreț ;* N — Ac pl (niște) *cîntăreți ;* G — D pl (unor) *cîntăreți*. La rădăcină, care este obligatorie, s-a adăugat sufixul *(ă)reț*, element ce se repetă la toate cazurile substantivului, la singular sau la plural, articulat sau nearticulat. Secvența *cîntăreț* este formată din rădăcină, la care s-a adăugat sufixul *-(ă)reț*. Această parte a cuvîntului se numește *temă*. Noțiunea de temă se folosește numai în cazul cuvintelor derivate pentru a distinge partea rămasă neschimbată în flexiunea acestora, chiar dacă această parte constantă este analizată în rădăcină și sufixe sau prefixe. Uneori, tema poate coincide cu rădăcina, în cazul cuvintelor de bază, nederivate (vezi a *cînta*). Urmărind formele verbului la toate modurile și timpurile sale : *cînt, cînți, cîntă, cîntăm, cîntați, cîntă, cîntăm, cîntați*..., (am) *cîntat*, (ai) *cîntat*..., *cîntai*..., *cîntasem*... etc. observăm că partea care rămîne neschimbată în decursul flexiunii este *cînt* — deci *tema*, cum am numit-o, și că ea coincide aici cu *rădăcina*. În cazul verbului *descînta*, partea neschimbată a cuvîntului în decursul flexiunii, deci tema, este *descînt*, formată din rădăcina *cînt-* + prefixul *des-*.

Terminație. În cazul verbelor a *cînta* și a *descînta*, cît și al substantivului *cîntăreț*, s-au adăugat la temă diferite terminații care au fost subliniate în text *(-ăm, -ți, -asem, at, -ai* etc.) la verbe pentru a putea exprima modurile, timpurile și numărul, *(-i)* la substantivul *cîntăreț* pentru a putea exprima numărul.

Terminațiile folosite în cadrul familiei lexicale (pe care le-am numit *sufixe)* servesc la crearea de cuvinte noi, de la un cuvînt de bază, și le numim *lexicale ; terminațiile gramaticale* ajută la formarea modurilor și timpurilor la verb, a cazurilor și numărului la substantive.

Dăm un exemplu de analiză a cuvîntului *(a) îmboboci :*

(1) Reconstituim mai întîi familia lexicală pentru a stabili rădăcina : *boboc, bobocel, îmboboci, îmbobocit, îmbobocire*. Elementul comun, *rădăcina* este *boboc*. Cuvîntul este format prin derivare cu ajutorul prefixului *în-*, de la cuvîntul de bază *boboc*.

(2) Conjugăm verbul pentru a stabili tema :

ind. prezent : *îmbobocește* etc. ; imperfect : *îmbobocea* etc. ; perfect simplu : *îmboboci* etc. ; perfect compus : (a) : *îmbobocit* etc. ; mai mult ca perfect : *îmbobocise* etc. Tema (verbală) este *îmboboc*.

(3) Remarcăm dubla funcție a sufixului *-i* adăugat la temă, la cuvîntul analizat : *(a)* sufix *lexical* (se formează verbul de la substantiv), *(b)* sufix *gramatical* (marcă a infinitivului). Terminația este *i*.

Moduri de expunere

NICOLAE MECU
Institutul de Istorie și Teorie Literară
„G. Călinescu"

Modurile de expunere se numără între mijloacele prin care scriitorul comunică viziunea sa asupra lumii, trăirile și sentimentele sale în fața realității umane și naturale. În funcție de scopul reprezentării, deosebim trei moduri de expunere : *(1) descrierea* — axată pe *imagine* (vizuală, auditivă etc.) ; *(2) narațiunea* — axată pe *fapte, evenimente, întîmplări ; (3) dialogul* — centrat pe *vorbire*. De regulă, modurile de expunere sînt asociate genurilor literare, astfel încît descrierea corespunde genului liric, narațiunea celui epic, iar dialogul genului dramatic. În practică însă, modurile de expunere pot coexista în cadrul uneia și aceleiași opere, apartenența la gen fiind decisă de ponderea unuia sau a altuia dintre moduri, ca și de alte considerente de conținut sau formale. Mai trebuie spus că modurile de expunere nu sînt reguli, nici tehnici de creație date odată pentru totdeauna, ci că ele variază de la o epocă (curent, școală literară) la alta și de la autor la autor. Din analiza lor, ne dăm seama de unele particularități ale artei literare proprii unui scriitor dat ; nu este, așadar, suficient să spunem că în cutare scriere „scriitorul folosește descrierea" (sau narațiunea sau dialogul), ci trebuie să arătăm în ce fel specific (care-l deosebește de toți ceilalți) face el acest lucru. Tot astfel, nu este de-ajuns a spune că poetul „folosește epitete, comparații, metafore etc.", ci este necesar să arătăm prin ce se deosebesc toate acestea de figurile întîlnite la scriitori și cum sporesc ele frumusețea și adîncimea operei respective.

1. Descrierea urmărește crearea unui *tablou*, care poate fi peisaj natural, portret, imagine a unei așezări (sat, oraș, stradă, casă), a unui interior sau a unui obiect izolat etc. Descrierea tinde să arate *cum* este obiectul, ce atribute are — de aceea, putem spune că în descriere predomină *adjectivul*. Descriind, scriitorul e asemenea pictorului, și cînd spunem descriere (literară) ne gîndim în primul rînd la o imagine vizuală, adică la : *spațiu, forme, linii, culori*. Prin intermediul lor, artistul nu dă o „copie" a realității (căci atunci lucrarea lui n-ar mai avea nici un rost), ci, plecînd de la realitate, el o realcătuiește și o reașază în felul său, adică face operă de creație. Pe de altă parte, oricît s-ar strădui, imaginile, tablourile create de un scriitor nu sînt perfect „obiective" și neutre, fiindcă în descriere întrezărim și *atitudinea autorului* față de cele prezentate. În *Pastelurile* de iarnă ale lui V. Alecsandri ne impresionează nu numai frumusețea și grandoarea peisajului în sine, dar și, pe de o parte, starea de admirație a poetului în fața tabloului „fantastic" al iernii, iar pe de alta spaima lui în fața gerului și zăpezii. Aceasta deoarece, pe lîngă epitete și imagini picturale („umeri dalbi", „lungi troiene călătoare" etc.), întîlnim și unele ce sugerează tocmai atitudinea poetului față de peisaj : iarna e „cumplită", norii sînt „grozavi", adică îl îngrozesc, gerul e „amar, cumplit". Descrierile lui Alecsandri sînt preponderent vizuale, în timp ce la Coșbuc întîlnim o îmbinare armonioasă de note vizuale și auditive, totul surprins în devenire (în pastelul său *Noapte de vară*, această trecere gradată de la o

stare la alta a tabloului este una dintre marile calități ale descrierii). Fragmentul eroic din *Scrisoarea III* — o culme a artei concise, gradate și dinamice — utilizează din plin imaginile auditive și de mișcare (pe lîngă cele vizuale, desigur). Alternarea lor creează un tablou complex, de un dinamism unic.

La poeții moderni (ai secolului nostru), de obicei, descrierea este foarte concentrată, din peisaj se aleg cîteva note, uneori doar una singură, care ține locul întregului.

În proză, o descriere cu numeroase imagini vizuale, atît de ansamblu (panoramice), cît și de amănunt este tabloul *Ardealului* din *Istoria românilor supt Mihai-Voievod Viteazul* de N. Bălcescu. În schimb, la M. Sadoveanu peisajul este eminamente muzical. Părțile lui componente nu au contururi precise, se pierd, asemenea ecourilor unor sunete, ca într-o ceață luminoasă, culorile se dizolvă în nuanțe, aerul e invadat de miresme, freamăte și adieri. Tabloul natural nu are acel spectaculos exterior și hiperbolizat din *Singur* de Calistrat Hogaș, deoarece grandoarea lui e intimă, provenind din viața misterioasă ce palpită în cele mai umile și aparent neînsemnate unghere ale firii :

Tăceam și eu și tovarășul meu ; ascultam o înfiorare abia simțită în frunzișul cenușiu de deasupra noastră. Pe luciul apei, pe care pluteau gîze felurite, săgetau din cînd în cînd rîndunele, brăzdînd un val fin, abia o părere [...] O zbatere de aripi, un țipăt ascuțit, muiat parcă [...] ne făcură să răsărim din lenea ce ne amorțise. O fîșîire aspră de aripi se auzi în același timp deasupra noastră *(Taine)* .

2. *Narațiune* înseamnă *relatare* a unor întîmplări într-o anumită succesiune. Spre deosebire de descriere, care este statică, datorită naturii sale picturale, narațiunea se caracterizează prin trecerea de la o întîmplare la alta, accentul căzînd pe *verb*. Naratorul (povestitorul) nu așază faptele la întîmplare, și nici neapărat în aceeași ordine în care se petrec ele în realitate. El selectează faptele caracteristice pentru personajul respectiv, adică pe cele ce scot mai bine în evidență trăsăturile acestuia, și le înlănțuie potrivit unei logici anume, într-o desfășurare gradată, în care întîlnim momente precum *intriga, punctul culminant, deznodămîntul.*

Narațiunile pot fi clasificate după diferite criterii, așa încît vorbim de *narațiune realistă* atunci cînd se relatează fapte reale sau care s-ar putea întîmpla, sau de *narațiune fantastică* (basmele, poveștile etc.) atunci cînd se narează fapte miraculoase. În narațiune pot fi prezentate evenimente, întîmplări și oameni contemporani scriitorului sau, dimpotrivă, scriitorii se inspiră din trecut (narațiunea istorică : *Sobieski și românii, La Vulturi !, Dan, căpitan de plai, Neamul Șoimărești*lor ș.a.). Înrudită, prin timpul acțiunii, cu narațiunea istorică este relatarea memorialistică, adică povestirea (din memorie) a unor fapte pe care le-a trăit autorul însuși *(Amintiri din copilărie* de I. Creangă, *Domnu Trandafir* de M. Sadoveanu). În funcție de persoana celui care relatează, narațiunile pot fi la persoana I *(Amintirile* lui Creangă) sau la persoana a III-a *(Mări sub pustiuri),* povestitorul putînd juca și rol de personaj, ca în primul caz, sau numai unul de observator din afară.

Narațiunea este caracteristică genului epic, cu alte cuvinte o modalitate esențială de compunere în povestiri, schițe, nuvele, romane, ca forme ale prozei, în balade și alte poeme epice, ca forme ale poeziei. Aceste forme narative nu se pot lipsi de aportul descrierii (tabloul Ardealului din *Istoria...* lui Bălcescu, operă epică prin excelență, numeroasele descrieri din operele lui Sadoveanu, Creangă, Hogaș — autori epici), și nici de cel al dialogului, prin care adeseori nararea faptelor este cuprinsă în replicile personajelor. De aici importanța exercițiilor, pe care le facem uneori, de transformare a vorbirii personajelor în relatări la persoana a III-a, altfel spus, de trecere de la stilul direct la cel indirect.

Ritmul narării este strîns legat de lungimea și structura frazei. Unui ritm lent îi corespunde adesea o frază amplă și sinuoasă, cu multe subordonate. Dimpotrivă, ritmul alert (rapid) și accelerat este dat fie de propozițiile scurte, fie, cel mai frecvent, de frazele construite prin coordonare. În acest fel, apare cu claritate evoluția rectilinie și ascendentă a acțiunii, faptele se acumulează rapid, asemenea felului în care se conturează trăsăturile unui obiect, peisaj sau portret în cazul enumerării descriptive.

3. Dialogul este o modalitate de expunere prin care personajele se recomandă direct, prin propria lor vorbire, adică de fapt se autocaracterizează. Din dialogul dintre Goe și mam'mare, mamițica și tanti Mița din schița *D-l Goe* de I.L. Caragiale înțelegem deîndată că avem a face cu niște personaje care vor să pară din lumea bună, că Goe e impertinent, răsfățat, leneș. Dialogul dintre Mircea și Baiazid *(Scrisoarea III)* înlocuiește perfect caracterizarea pe care le-ar fi putut-o face poetul prin stilul indirect celor două personaje. Mai mult : prin dialog, personajele intră adesea într-o competiție de gîndire, se face evidentă concepția lor despre viață, într-un mod viu și care poate solicita interesul maxim al cititorului. Personajele prind viață și evoluează sub ochii noștri, ca pe o scenă. Cum am spus, dialogul, unica formă de expunere în dramaturgie, pătrunde masiv în proză, mai puțin în poezie (și cu atît mai puțin în cea lirică). Proza reprezintă forma literară cu cea mai mare deschidere, adică cu cea mai mare capacitate de a îngloba descrierea și dialogul.

„Dacă soarta ar voi ca în noianul vremurilor viitoare întreaga operă poetică a lui Eminescu să se piardă, după cum lucrul s-a întîmplat cu atîtea opere ale antichității, și numai *Luceafărul* să se păstreze, strănepoții noștri ar putea culege din ea imaginea esențială a poetului."

(TUDOR VIANU)

Perspectiva temporală în narațiune

Prof. GABRIEL ANGELESCU
Liceul Industrial „Radu Negru", Făgăraș

În abordarea textelor literare comentatorul utilizează diverse metode. Se pornește în general de la ideea că opera e o structură, un tot, în care elementele de compoziție sînt corelate între ele. De aici concluzia că nici un detaliu nu este lipsit de importanță și comentarea unuia sau a altuia dintre ele explică textul respectiv dintr-un anumit unghi. Aceasta nu înseamnă o interpretare totală, ci numai una parțială, izolată, ea depinzînd de capacitatea comentatorului de a intui o particularitate stilistică. Aceasta, la rîndul ei, dovedește o anumită intenționalitate a scriitorului în tratarea unui subiect.

În narațiunile clasice, se știe, perspectiva temporală este de la sine înțeleasă. Acțiunea înseamnă în primul rînd, în sens foarte larg, o succesiune în timp. Regula celor 24 de ore din clasicismul secolelor al XVII-lea — al XVIII-lea este o dovadă în acest sens. În amintiri, confesiuni, memorii sau în alte narațiuni în care elementul autobiografic nu poate fi ignorat, relația dintre *prezentul* textului și *trecutul* faptelor este evidentă. O relație oarecum asemănătoare întîlnim în povestirile fantastice sau în literatura de anticipație. Raportarea la *prezent* sau la *viitorul* văzut din perspectiva prezentului implică de asemenea o delimitare temporală.

Analiza structurii timpului într-o operă literară poate facilita, așadar, interpretarea ei în ansamblu.

Pentru a demonstra cele afirmate, am ales un fragment de la începutul capitolului al III-lea din nuvela *Alexandru Lăpușneanul* de C. Negruzzi.

Succesiunea subiectului ar fi următoarea : știrea adresată boierilor de a se întîlni cu domnitorul la mitropolie, sosirea lui Alexandru-Vodă la slujbă, descrierea îmbrăcămintei domnești, ascultarea slujbei și închinatul la icoane, cuvîntarea domnitorului.

Remarcăm mai întîi că toate aceste secvențe sînt decupate temporal : *De cu seară, Cînd, După ce, După aceasta.*

Așa cum a observat Tudor Vianu, folosirea *mai mult ca perfectului* la început („De cu seară *se făcuse* de știre tuturor boierilor") are rolul de a fixa cadrul narațiunii nu numai aici, ci și în celelalte capitole, particularitatea apărînd și la alți prozatori români din secolul trecut.

Alte observații se pot face în legătură cu folosirea timpurilor verbale. În continuarea frazei introductive, urmează sosirea domnitorului, marcată narativ prin *perfectul simplu* („Cînd *sosi* Alexandru-Vodă"). Venirii domnitorului i se opune în aceeași frază așteptarea boierilor, adunați deja, redată prin *imperfect* („...și boierii *erau* toți adunați"), pregătindu-se de fapt o prezență durativă în toată scena. Simetric, ei vor fi menționați încă o dată de scriitor și de două ori de Lăpușneanu însuși. În aceeași frază, folosirea mai mult ca perfectului („Cînd *sosi* Alexandru-Vodă, sfînta slujbă *începuse* și boierii erau toți adunați") indică un eveniment petrecut înaintea sosirii domnului.

În descrierea îmbrăcămintei domnitorului, scriitorul folosește *imperfectul (era, purta, avea* etc.), fixînd descrierea într-un tablou de epocă. Îmbrăcămintea domnitorului este de fapt o constantă, o permanență în acest tablou dinamic.

După descrierea îmbrăcămintei domnitorului, narațiunea este reluată nu cu *perfectul simplu*, timpul narațiunii obiective, ci cu *perfectul compus* pentru a detașa mișcările domnitorului ca definitive, trecute și terminate : „După ce *a ascultat* sfînta slujbă *s-a coborît* din strană, *s-a închinat* pe la icoane, și, apropiindu-se de racla Sf. Ioan cel Nou, *s-a plecat* cu mare smerenie...". Spre sfîrșitul aceleiași secvențe detașarea scriitorului este totală prin întrebuințarea unei forme de prezent cu *sens impersonal* și a *imperfectului* : „*Spun* că în minutul acela el *era* foarte galben la față și că racla sfîntului ar fi tresărit".

Povestirea e continuată cu *perfectul simplu* : „După aceasta, suindu-se iarăși în strană, *se întoarnă* către boieri și *zise*".

La începutul discursului său, domnitorul se referă la fapte încheiate pe care le resimte *subiectiv* („...*am arătat* asprime către mulți ; *m-am arătat* cumplit, rău, vărsînd sîngele multora") ; ele sînt văzute din perspectiva *prezentului* („Unul Dumnezeu *știe* de nu mi-a părut rău și de nu *mă căiesc* de aceasta"). Această perspectivă *perfect compus — prezent*, reluată, pregătește partea a doua a discursului în care *conjunctivul prezent* are valoare imperativă, în ciuda caracterului său inclusiv *(să trăim, să iubești, să ne iertăm* etc.).

Asemenea sugestii ca acelea oferite mai sus sînt valabile în măsura în care le considerăm note specifice ale expresivității unui scriitor. Ele evidențiază un anumit fel de a scrie. Analiza perspectivei temporale, desprinsă din cercetarea altor elemente ale stilului, poate contribui la înțelegerea unei opere literare și la situarea ei în evoluția prozei.

Despre vorbirea directă și indirectă

Prof. EMIL IONESCU
Școala Generală Nr. 110, București

Printre numeroasele și variatele acte de comunicare permise de structura gramaticală a oricărei limbi moderne se numără și actul *de reproducere a vorbirii cuiva* (termenul „vorbire" fiind întrebuințat aici într-un sens foarte larg și însemnînd o afirmație, o exclamație, o întrebare etc.). Fenomenul comportă două momente lingvistice distincte : un moment în care se realizează vorbirea unei persoane sau convorbirea dintre două sau mai multe persoane și un moment posterior, în care monologul sau dialogul *este relatat*. Scopul principal al relatării este, desigur, comunicarea unei (sau unor) informații, pe care vorbirea sau convorbirea le-ar putea furniza. Există mai multe feluri de reproducere a vorbirii. Acestea se numesc *stiluri* [1] (termen care trebuie deosebit atît de noțiunea de *stil*, înțeles ca ansamblu de caracteristici lingvistice specifice unui artist, unei opere, cît și de conceptul de *stil funcțional*, definit ca variantă a limbii literare). În prezent, gramaticienii și stilisticienii sînt în general de acord că ele sînt în număr de patru : *stilul direct, stilul direct legat, stilul indirect* și *stilul indirect liber*. Fiecăruia dintre aceste procedee îi sînt caracteristice atît o structură gramaticală specifică, cît și o sferă de aplicație, adică o serie de împrejurări preferențiale în care este folosit.

[1] În unele lucrări, în locul termenului de „stil" este folosit termenul cuprins în titlul acestui articol, „vorbire" (vezi *Gramatica limbii române*, București, Editura Academiei, 1966, vol. II, p. 342—355).

Stilul direct se caracterizează prin existența a două propoziții sintactic independente, dintre care una (în mod frecvent, prima) conține un verb *dicendi*, adică un verb exprimînd o activitate de vorbire *(a spune, a zice, a afirma* etc.) : *(1)* Mi-a spus : „Apucă-te de treabă!" ; *(2)* L-am întrebat : „Vii mîine la teatru ?". Regula formală care guvernează acest stil constă în obligația de a reproduce întocmai cuvintele celui citat. În practică însă (mai ales în exprimarea orală), această regulă este, în mod neintenționat, încălcată.

Stilul indirect eliberează pe cel ce-l utilizează de regula amintită. De pildă, în propozițiile : *(3)* Mi-a spus să mă apuc de treabă. *(4)* L-am întrebat dacă vine mîine la teatru, subordonatele introduse prin *să* și *dacă* nu au nevoie să comunice chiar cuvintele folosite în momentul anterior relatării ; ceea ce comunică ele cu adevărat este doar *sensul* acestor cuvinte. Astfel, regula de utilizare a stilului indirect cere ca numai înțelesul expresiilor să fie conservat. Regula conservării sensului impune însă, după cum s-a putut observa deja, restricții de natură morfo-sintactică : propozițiile introduse după verbele *dicendi* sînt subordonate, avînd conjuncții corespunzătoare. Pronumele și verbele își modifică persoana prin transpunerea în stilul indirect.

Stilul direct legat poate fi definit pe baza stilurilor anterioare, el fiind o combinație de stil direct și indirect. Din primul păstrează reproducerea cuvintelor înseși ; din al doilea — folosirea conjuncției subordonatoare. Propoziția a doua devine astfel formal subordonată, deși semantic este independentă. În stil direct legat, exemplele anterioare devin : *(5)* Mi-a spus *că* apucă-te de treabă ! *(6)* L-am întrebat *că* vii mîine la teatru ? Folosirea acestui stil implică anumite ambiguități pe care propoziția *(6)* le scoate în evidență : nu se poate înțelege dacă întrebarea privește persoana căreia i se relatează o conversație sau dacă se referă la vorbitorul despre care e făcută relatarea. Deși frecvent utilizat, acest stil este nerecomandabil în exprimare.

Stilul indirect liber reprezintă procedeul cel mai elaborat și mai evoluat de reproducere a vorbirii și, din această cauză, exemplele utilizate mai înainte trebuie înlocuite cu altele mai adecvate. Un model îl putem găsi în *Gramatica limbii române,* vol. II, p. 353 : „Carul stă prăvălit într-o rînă... iar boii se scarpină de garduri. Ba la unii nici n-aveau de ce se scărpina bietele dobitoace. Ce mai trebuie gard ? Să ai năcaz cu el, să-l propteștl și să-l dregi". În acest fragment din opera lui M. Sadoveanu pot fi distinse două „voci". Prima este „vocea" povestitorului care prezintă o anumită stare de fapt. De la propoziția interogativă însă, această voce este substituită de vocea unuia dintre personajele sale care continuă într-un mod ironic evocarea sărăciei. Recunoașterea stilului indirect liber implică, prin urmare, două planuri distincte : planul vorbirii naratorului și planul vorbirii personajelor. Prin intercalarea celui de-al doilea în primul (intercalare obținută prin suprimarea semnelor citării), stilul indirect liber permite exprimarea gîndurilor și a reacțiilor sufletești ale personajelor în consonanță cu ceea ce autorul descrie sau povestește despre personajul său.

Definit astfel, stilul indirect liber ar putea fi confundat cu un alt mijloc de reliefare a gîndurilor personajului, anume cu monologul interior. Pentru a evita această confuzie, este necesar să se țină seama de următorul fapt : în timp ce stilul indirect liber reproduce gîndurile și cuvintele cuiva, implicînd, ca orice procedeu de acest tip, *două* momente lingvistice (timpul vorbirii și timpul reproducerii vorbirii), monologul interior nu presupune această deosebire. Ca să subliniem distincția, vom analiza un fragment din *Amintiri din copilărie*. În această narațiune la persoana întîi, trebuie făcută deosebirea între două „euri" : există un „eu" care este al povestitorului însuși (omul matur care își amintește de întîmplările copilăriei) și care se întîlnește mai ales în frazele de început ale celor patru părți („Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele... parcă-mi saltă și acum inima de bucurie") ; și mai există un „eu", al personajului care participă la întîmplări („Văzînd eu că nu-i chip de stat ... începui a mă gîndi zicîndu-mi ... «Ce năcaz pe capul mieu !...»"). „Eul" din ultimul fragment nu este al povestitorului, ci al copilului. Prin urmare, el este situat chiar în momentul vorbirii și al întîmplărilor. De aceea, tot ce urmează după semnele citării, deși are aparența unui stil direct, este un monolog interior. Dintre cele patru stiluri, primele trei se utilizează în mod obișnuit în vorbirea curentă, în timp ce ultimul poate fi foarte rar întîlnit în comunicarea cotidiană. Explicația acestui fapt stă în simplitatea și ușurința de întrebuințare specifice primelor procedee, în opoziție cu ultimul, care este instrumentul comunicării artistice.

Caracteristic pentru proza artistică este faptul că valorifică nu numai stilul indirect liber, ci și celelalte stiluri. Prin „a valorifica" înțelegem aici selectarea unui fapt de limbă și crearea unui context care să-i confere acestui fapt o latură expresivă. Fenomenul dobîndește astfel o anumită funcție, devenind instrument de caracterizare sau de producere a unui efect determinat asupra cititorului. Vom avea în vedere în continuare un singur autor, care a valorificat într-un mod unic în creația sa valențele expresive ale stilurilor : pe I. L. Caragiale.

Un exemplu de valorificare a stilului direct se întîlnește în piesa *O scrisoare pierdută* : Trahanache îi povestește lui Tipătescu întîlnirea cu adversarul său, Cațavencu. Relatarea decurge astfel :

Eu, serios, zic : „Stimabile, m-ai chemat să-mi arăți un docoment, arată docomentul !" Zice : „Mi-e teamă—zice—că o să fie o lovitură dureroasă pentru d-ta, și ar fi trebuit să te pregătesc mai dinainte, d-ta, un bărbat așa de și așa de..." și iar delicateți. Zic iar : „Stimabile, ai puțintică răbdare, docomentul..." El iar : „...că de, damele ..."

În relatarea care deschide seria întîmplărilor absurde, verbul „a zice" apare într-un spațiu restrîns de trei ori, iar o dată este subînțeles. Stereotipia caracteristică acestei structuri a stilului direct fragmentează cursivitatea expunerii, urmărită cu mare interes de Tipătescu. Prin plasarea acestei stereotipii într-un punct decisiv al intrigii, Caragiale instituie un contrast între necesitatea ca Trahanache să fie clar și cursiv și incapacitatea practică a personajului de a fi astfel.

Tot un efect comic este obținut prin utilizarea de către personaje a stilului indirect. În schița *Justiție*, reclamanta Leanca văduva poartă următoarea discuție cu judecătorul :

Leanca : Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn-atunci cu birja de la domn' Marinescu Bragadiru din piață, încă chiar domn' Tomița zicea să-l iau în birje...
Jud. : Pe cine să iei în birje ?
Leanca : Clondirul ... că zicea ...
Jud. : Cine zicea ?
Leanca : Domn' Toma ... se sparge...
Jud. : Cine se sparge ?
Leanca : Clondirul, domn' judecător !

Comunicarea dintre cele două personaje este periclitată din mai multe puncte de vedere. În propoziția „Domn' Tomița zicea să-l iau în birje...", pronumele personal se poate referi la subiectul propoziției principale, la persoana amintită mai înainte (Marinescu Bragadiru) sau ... la clondir. Întrebarea judecătorului nedumerit este deci perfect logică. Dar reclamanta nu se mulțumește numai să dea un răspuns ; ea dorește să continue relatarea și o reia în mod firesc din punctul tare al propoziției, adică de la verb. Ceea ce omite vorbitoarea este însă subiectul verbului. Astfel, juxtapunerea dintre precizarea anterioară și reluarea relatării creează posibilitatea de apariție a enunțului : „... Clondirul (că) zicea". Posibilitatea este întrevăzută de judecător, care cere o nouă explicație. Însă acum precedentul este creat și situația se repetă : alături de răspunsul reclamantei se întîlnește din nou, în aceeași secvență de comunicare, reluarea povestirii. Cauza identică provoacă efectul absurd identic, însă cu o și mai mare claritate : „Domn' Toma ... se sparge ...". Interesant este faptul că ambele personaje au motivații psihologice serioase în susținerea dialogului lor absurd : judecătorul pune întrebări ca să înțeleagă și să restabilească adevărul. Pe de altă parte, reclamanta, fiind convinsă că dreptatea e de partea ei, este mult prea implicată în susținerea propriei sale cauze ca să se mai gîndească și la faptul că spusele sale pot fi surse de neînțelegere. Eroarea ei constă în aceea că socotește lucrurile ca de la sine înțelese.

În sfîrșit, un ultim exemplu ilustrează valențele expresive ale stilului direct legat. În raportul întocmit de „comisarul secției 55, Mitică Pișculescu", în urma unui scandal (schița *Proces-verbal*), se notează :

... iar acestea au început să rîdă spunînd că parol, dumneavoastră ați luat casa ; iar la întrebarea domnișoarii Matildii Popescu că de ce rîde, vechile chiriașe au răspuns...

Apariția stilului direct legat în cursul unei expuneri care ar trebui să utilizeze ca unică formă de relatare a faptelor stilul indirect contrastează cu pretenția de sobrietate și prestanță din alte părți ale actului oficial. Această utilizare creează o anumită transparență, căci dincolo de formulările pretențioase se întrevăd contururile și dimensiunile exacte ale unei neînțelegeri obișnuite, rezolvate într-un stil de periferie.

Perioada posterioară prozei marilor clasici se caracterizează prin diversificarea formelor de reproducere a vorbirii și prin obținerea unor efecte stilistice noi. Exemple revelatoare ale acestei diversificări se întîlnesc în romanele lui Camil Petrescu sau la Liviu Rebreanu, iar în proza contemporană în operele lui Marin Preda sau Alexandru Ivasiuc.

Alexe Mateevici: „Limba noastră“

Prof. NICU C. VÎRGOLICI
Liceul Agroindustrial Tîrgu-Bujor,
jud. Galați

Alexe Mateevici (1888—1917) a murit pe front în timpul primului război mondial, cînd nu avea decît douăzeci și nouă de ani. Versurile i-au fost strînse postum în volumul *Poezii*, editat și prefațat în 1926 de Petre V. Haneș.

Referindu-se la Andrei Mureșanu (*În lături*, 1886), Titu Maiorescu afirma că poetul „a scris multe versuri, dar a făcut o singură poezie : «Deșteptă-te române»“. Această apreciere poate fi aplicată și lui Alexe Mateevici, care a rămas cunoscut posterității prin atît de populara poezie *Limba noastră*.

Poezia, odă și elegie în același timp, închinată limbii române, în care emoția estetică precumpănește asupra informației, dă o nouă și inspirată „definiție“ limbii noastre (superioară celei a lui G. Sion, poet devenit popular și el prin *Limba românească*) :

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim
Altă limb-armonioasă
Ca ea nu găsim.

Mateevici nu vizează rigurozitatea științifică, farmecul metaforei plasticizante fiind „acel înțeles emotiv și muzical al lucrurilor precipitate în intimitatea subiectivă a poetului“, cum spunea Tudor Vianu. Versurile devin astfel o încîntătoare constelație de imagini și metafore pentru lauda graiului nostru.

În viziunea poetului, limba noastră constituie *o comoară, un șirag de piatră rară, un foc ce arde, cîntec, roi de fulgere, frunză verde, graiul pîinii, vechi izvoare, limbă sfîntă, povestiri din alte vremuri* etc.

O idee exprimată de poet este aceea că în limbă s-a strîns și se oglindește întregul trecut de muncă, luptă și suferință al poporului român. Limba noastră („ca un fagure de miere“, cum spunea Eminescu) este coordonata principală a spiritualității noastre naționale, componenta fundamentală a etnicității noastre. Ea îngemănează nestematele folclorului nostru, truda și aspirațiile unui neam care

S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

De aceea, limba este „graiul pîinii“, „foc ce arde“, „doina dorurilor noastre“, „povestire din alte vremuri“ etc.

În înflăcăratul său *Testament*, Ienăchiță Văcărescu asocia creșterea limbii românești cu cinstirea patriei. Această grijă față de cultivarea limbii — o formă de manifestare a dragostei față de țară — este prezentă și în a doua parte a poeziei lui Mateevici, dezideratul cultivării limbii îmbrăcînd haina unei suite de imperative pentru toți cei ce trăiesc pe acest minunat „picior de plai“ și au o limbă „ca un fagure de miere“.

În cunoscutul *Prolog* Iancu Văcărescu avea și el în vedere cultivarea limbii, îndemnîndu-și concetățenii :

Podoabe limbii voastre dați
Cu românești cuvinte.

În oda și elegia sa, Alexe Mateevici are în vedere toate calitățile deosebite ale limbii noastre : bogăția ei („Limba noastră-i o comoară", „Un potop nou de cuvinte"), frumusețea („Limba noastră-i numai cîntec", „piatra lucitoare"), oglindă a trecutului („Limba noastră-s vechi izvoade", „Povestiri din alte vremuri"), născută și crescută în focul muncii („Limba noastră-i graiul pîinii"), cu putere mobilizatoare („Limba noastră-i foc ce arde", „roi de fulgere"), care impune respect („limbă sfîntă"), avînd implicații etice legate de ființa noastră națională, cînd ne spune „Veșnicele adevăruri". Din întreg cuprinsul poeziei desprindem un buchet de nobile sentimente față de limba noastră, cum sînt respectul, admirația, mîndria patriotică față de bogăția și frumusețea ei, răspunderea și obligativitatea de a contribui la cunoașterea, păstrarea, cultivarea și respectarea ei.

Alcătuită din douăsprezece catrene, cu rimă alternantă, ritm trohaic și măsura de opt silabe, *Limba noastră* amintește în multe privințe de o doină populară. Prin ea, Alexe Mateevici intră în marea pleiadă a poeților care, apelînd la odă, imn, oratie, elegie, cîntec, testament etc. au cîntat limba românească vorbită și scrisă în acest spațiu mioritic, pe această „gură de rai".

G. Bacovia: „Plumb"

Prof. IORDACHE DIACONIȚĂ
Liceul Industrial Nr. 1, Tecuci

Discipol al lui Al. Macedonski, în al cărui cenaclu s-a afirmat, Bacovia este exponentul cel mai strălucit al simbolismului, marcînd în spațiul lirismului românesc „o experiență artistică din cele mai originale, cu însemnate urmări pentru evoluția ulterioară a limbajului poetic" [1].

Urmînd modelul poeziei simboliste franceze, și în primul rînd al lui Baudelaire, Bacovia creează în poezia sa „o atmosferă de copleșitoare dezolare, de toamnă cu ploi putrede, cu arbori cangrenați, limitată într-un peisagiu de mahala de oraș provincial, între cimitir și abator, cu căsuțele scufundate în noroaie eterne" [2].

Una din cele mai semnificative poezii ale volumului de debut apărut în 1916 este *Plumb*. Ea se ridică pînă la dimensiunea tragicului, pentru că suferința poetului se înalță în lumina conștiinței. Bacovia își înstrunează propria elegie în consonanță cu aceea a tuturor „artiștilor proletari culți", cum i-a numit C. Dobrogeanu Gherea. Suferința are puterea unui destin implacabil, împotriva căruia Bacovia se răzvrătește dureros, chiar dacă n-a avut un suflet de luptător, ci numai nostalgia unui viitor mai bun, chemat cu exasperare.

[1] Dumitru Micu, *Literatura română la începutul secolului al XX-lea*, Editura pentru Literatură, 1964, p. 291.
[2] Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. I, Editura Minerva, 1973, p. 581.

Geneza poeziei este legată de un detaliu din viața poetului, relatat de soția lui : „Prin 1900 a făcut o vizită la cavoul Sturzeștilor din cimitirul din Bacău, după ce fusese la o înmormîntare a unei rude. În cavou erau niște sicrie de plumb, peste care se aflau depuse coroane de frunze și flori de plumb, cum sînt unele și la cavoul din cimitirul Bellu. Tînărul poet a fost foarte impresionat de interiorul a cărui stranie atmosferă l-a obsedat. Masivitatea de metal ce parcă voia să înfrunte moartea îl zguduise“ [3].

Poezia *Plumb* impresionează în primul rînd prin atmosfera creată, prin muzicalitatea versurilor și prin simetria lor perfectă. Este o sinteză a notelor sale specifice, psihologice și estetice. Textul pare a transcrie ceea ce cade în raza văzului și auzului : „Dormeau adînc sicriele de plumb / Și flori de plumb și funerar veșmînt / [...] Și scîrțiau coroanele de plumb“. Confidența propriu-zisă e derizorie : „Stam singur în cavou... și era vînt ... / [...] Dormea întors amorul meu de plumb / Pe flori de plumb ... și-am început să-l strig — / Stam singur lîngă mort ... și era frig ...“.

Separînd zonele de descriere și confesiune am afecta, evident, construcția savantă a textului, rezultatul fiind două secvențe relativ coerente din punct de vedere semantic. Se observă cum poetul dirijează cu ușurință construcția și schema versurilor. Astfel, în versurile 1, 3 și 4 din prima strofă se păstrează același nucleu semantic — substantivul *plumb* — care constituie un fel de refren al strofei : „Dormeau adînc sicriele de *plumb*, / Și flori de *plumb* și funerar veșmînt — / Stam singur în cavou ... și era vînt... / Și scîrțiau coroanele de *plumb*“.

Schema este identică în al doilea catren : „Dormea întors amorul meu de *plumb* / Pe flori de *plumb* ... și-am început să-l strig / Stam singur lîngă mort ... și era frig ... / Și-i atîrnau aripele de *plumb*“. Observăm că în ambele strofe, în versul al treilea, proeminent devine eul, care este asimilat, parcă, spațiului funerar.

Atmosfera devine dezolantă, încărcată, iar limbajul funerar predomină în cele opt versuri : *sicrie, flori de plumb, funerar veșmînt, cavou, mort, coroane de plumb*. Cuvîntul *plumb* apare ca un epitet obsedant : *sicrie de plumb, flori de plumb, coroane de plumb, amor de plumb, flori de plumb* și *aripe de plumb*.

Un efect deosebit realizează Bacovia prin muzicalitatea versurilor, dată de ritmul și rima folosite, dar și de conținutul și sonoritatea elementelor lingvistice cu care poetul operează. Din muzica bacoviană face parte jocul vocalelor și al consoanelor. „Contrastul dintre vocalele deschise *u* sau *o* («flori» și «amorul»), *e* (din «aripe») și vocala închisă *î* urmată de grupul *nc* («adînc»), *cr* («sicriele»), *mb* («plumb»), *ng* («singur»), *nt* («vînt, întors»), *rn* («atîrnau») indică tînguirea deznădăjduită a sufletului apăsat, tras în jos de propria povară“ [4].

Muzicale și de o tonalitate minoră sînt imperfectele verbelor *dormeau, stam, era, atîrnau*, dar mai ales sonurile închise din cuvintele *veșmînt, vînt*, ca și cele cu anume funcții onomatopeice, de percuție acută a simțurilor : *scîrțiau, frig, strig*.

Melodia poeziei este stranie, rezultată din folosirea ritmului iambic, care sporește nota de monotonie a versului de 10—11 silabe, iar rima este masculină, de tipul a b b a. Arhitectonica poeziei se remarcă printr-o per-

[3] Agatha Grigorescu-Bacovia, *Bacovia*, Editura pentru Literatură, 1962, p. 59.
[4] Mihail Petroveanu, *George Bacovia*, Editura pentru Literatură, 1969, p. 243—244.

fectă simetrie. Aşadar, poezia *Plumb* este — prin atmosfera de tristeţe pe care o degajă — o elegie cultă, asemănătoare unui bocet popular.

Apare în această elegie un „şi" al enumerării. „Şi" are menirea să realizeze legături între idei : „Stam singur lîngă mort ... şi era frig ... / Şi scîrţîiau coroanele de plumb", iar punctele de suspensie au rolul să prelungească starea sufletească a poetului, stare care este amplificată parcă şi de elementele naturii : ... *şi era vînt ... şi era frig* ...

Ambiguitatea poeziei decurge, contrar aşteptărilor, din folosirea unor notaţii cu trimiteri la concret. Spunînd : „Dormea întors amorul meu de plumb / Pe flori de plumb ...", profitînd de schema iteraţiei („coroanele de plumb" — „amorul meu de plumb" — „flori de plumb") autorul strecoară pe neobservate, în deplină consonanţă formală cu restul textului, o realitate obscură, a cărei nesiguranţă semantică devine violentă tocmai în clipa în care se folosesc termenii cei mai realişti : „şi-am început să-l strig — / Stam singur lîngă mort ...". Cuvintele care desemnează misterul beneficiază, în urma unei remarcabile strategii a insinuării, de o comuniune aparentă cu date contextuale foarte limpezi. Inerţia lecturii face ca inadvertenţele să scape.

Dar misterios apare şi strigătul care îl invocă; cînd se spune: „şi-am început să-l strig", se semnalează o comunicare al cărui mesaj rămîne necunoscut. Apariţia cuvîntului „mort" complică şi mai mult lucrurile, în sensul că permite analogia — insuficient argumentată — cu amorul care doarme întors, după cum poate fi vorba, dar tot într-un context al motivaţiei incerte, de conţinutul sicrielor. Ultimul vers foloseşte un pronume posesiv în dativ fără posesor cert : „Şi-i atîrnau aripile de plumb" (cui : mortului sau amorului ?; s-ar putea ale amîndurora, dacă acceptăm sinonimia).

Obişnuiţi însă cu logica internă a discursului tradiţional, ne putem întreba : cui sînt atribuite în relaţie logică acele „aripi de plumb" : *amorului* sau *mortului* ?

Ambiguitatea relaţiei favorizează cel puţin două interpretări diferite: prima — aripile de plumb ale amorului de plumb ar trimite spre recuzita cu luciferice damnaţiuni de la finele epocii romantice, o coborîre în apele tulburi ale visului, luarea în stăpînire a unui destin considerat prin tradiţie a fi un privilegiu recunoscut al castei visătorilor ; cea de-a doua relaţie, corectă şi ea în ciudata topică bacoviană, ar accentua nota grotescului, indicînd o fantezie bolnavă, un „caz".

Simetria perfectă a poeziei este uşor de sesizat, în strofa a doua existînd un plus de elemente sonore, auditive, care subliniază o evoluţie în starea sufletească a poetului („Şi scîrţîiau coroanele de plumb" ; „Pe flori de plumb, şi-am început să-l strig"). Culoarea funerară, apăsarea materială produsă de greutatea metalului în acord cu „amorul de plumb" sprijină atmosfera de dezolare.

Ideea fundamentală a poeziei — căderea în neant — este sugerată prin semnificaţiile cuvîntului *plumb*. Folosit de cîteva ori ca epitet, mai întîi la limita concretului *(sicrie de plumb, flori de plumb, coroane de plumb)*, cuvîntul-cheie dă consistenţă unor abstracţiuni de asemenea echivoce, tulburătoare prin vagul lor straniu. Neputîndu-şi lua zborul, spiritul poetului se închide în sine, ca într-un cavou, schiţînd gesturi ciudate, încadrate într-o geometrie fixă. Metafora-simbol (cultivată şi de Baudelaire) susţine ideea, traducînd stări de spirit transpuse în imagini bazate pe „corespondenţele" din natură — viaţă — cosmos, marcînd o reacţie de inadereţă faţă de mediul social. Cavoul poate fi considerat cavou, dar şi oraş,

mediul în care vieţuieşte poetul alături de o lume meschină. Forma de monolog tragic pe care o dă el acestei elegii sporeşte efectul psihologic care pune stăpînire pe cititor.

Plumb este „o realizare de mare şi subtilă artă, este un suflet terorizat de deznădejdi amare, torturat de toate adversităţile contemporane, un dezrădăcinat tînjind, un mucenic al propriului său destin implacabil“ [5].

Geo Bogza: „Dobrogea! Dobrogea!“

Prof. DOINA MIHAILOVICI
Prof. MIRCEA MIHAILOVICI
Şcoala Generală Nr. 2, Reşiţa

A călători este pentru Geo Bogza una din „treptele fericirii“, după cum însuşi mărturisea :

Atît de mult îmi place să umblu, aceasta e marea mea vocaţie şi numai cînd îi dau urmare sînt sigur că voi fi fericit. A putea să te deplasezi pe faţa pămîntului, punînd în mişcare o uriaşă horă de privelişti, mi se pare unul din miracolele existenţei. De cînd mă ţin minte mă plimb, e felul meu de a mă îmbogăţi.

Lectura *Dobrogea ! Dobrogea !*, în care autorul prezintă una dintre cele mai pitoreşti regiuni ale ţării, se înscrie în seria reportajelor de o deosebită valoare artistică. Dublul vocativ al titlului ne sugerează dragostea reporterului pentru acest pămînt plin de taine, nostalgia ce îl cuprinde atunci cînd, cu ochii minţii şi ai sufletului, „vede“ trecutul şi prezentul ţinutului dintre Dunăre şi mare. De altfel, această idee este amplificată la începutul reportajului, care debutează liric, evocarea făcîndu-se la persoana 1 singular. Deşi născut pe alte meleaguri, Geo Bogza s-a simţit în permanenţă atras de acest ţinut tulburător prin tainele locurilor, prin istoria pămîntului.

În orice ţară ar fi fost să ajung, de orice forme ale vieţii aş fi fost înconjurat, gîndul — iar apoi întreaga mea fiinţă — s-a întors de fiecare dată în Dobrogea. Oriunde m-aş fi aflat, dorul mă ajungea în cele din urmă.

Considerîndu-se fiu al acestui pămînt, autorul devine personaj al operei. El este implicat în toată istoria zbuciumată a Dobrogei, trăieşte din plin drama locuitorilor ei de odinioară şi se bucură, se extaziază în faţa prezentului.

Motivul central al evocării este cel al pămîntului, privit în diferitele sale ipostaze. Dobrogea este un pămînt „al pasiunii şi nostalgiei solare“, un ţinut pe care îl aseamănă cu o fată „ciudată“, „fiică de rege dac şi de dansatoare tătăroaică“ care, deşi a suferit numeroase transformări, îşi păstrează esenţa, vraja ei de nepătruns :

Cum n-aş iubi-o acum ! Cum n-aş iubi-o acum cînd, atît de mult schimbată, se dovedeşte în esenţa ei aceeaşi, pămînt al pasiunii şi al nostalgiei solare, din adîncimea căruia nu contenesc să urce atîtea zvonuri. Cum n-aş iubi-o acum cînd, dîndu-şi un nou chip, rămîne la fel de ciudată, învăluită în marea ei taină.

[5] Perpessicius, *Menţiuni critice*, Editura Albatros, 1976, p. 6.

Reportajul a fost conceput pe baza antitezei trecut-prezent. Autorul relatează despre agricultura de ieri și de azi : „deplina pustietate" a timpurilor apuse și uriașele plantații de acum, seceta ce era specifică acestei regiuni și sistemele de irigații care au transformat Dobrogea într-o imensă grădină. În locul vechilor Istrii de pe tristul mal al Pontului Euxin au apărut azi noile Istrii, salba de stațiuni de pe litoral, simbol al uriașelor transformări din România contemporană. Contemplînd ruinele vechilor cetăți și plantațiile terasate ce-i amintesc autorului de celebrele amfiteatre ale antichității, lui Geo Bogza i se oferă prilejul de a reînvia istoria milenară a neamului. „Țara morilor de vînt" este acum o regiune cu mori în care „zumzetul celor o mie și o sută de motoare" este tot „numai poezie" ! Locul vechilor drumuri de calcar, „orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii", a fost luat de șoselele asfaltate, „panglici negre care... își au de asemenea poezia lor".

Țăranii dobrogeni duceau o viață grea, patriarhală, strîngîndu-și cu greu sărăcăcioasele recolte. Munca istovitoare ce dura uneori pînă la căderea primilor fulgi de nea este astăzi înlocuită de cea a „caravelelor terestre", care, în numai opt zile, smulg roadele pămîntului de pe acest nou Bărăgan :

> Iar acum, în opt zile, totul e gata. Opt zile, atît le trebuie combinelor — acelor caravele terestre ce pătrund, legănîndu-se ca pe mare, în lanurile de grîu — pentru a secera și treiera întreaga întindere a Dobrogei.

Frumusețea lanurilor de grîu îl impresionează în mod deosebit pe autor. În mijlocul lanurilor nesfîrșite el se simte cuprins de „sentimentul nemărginirii".

Reporterul stabilește în noile condiții relația dintre om și natură. În vechea Dobroge natura îl domina pe om. Deși înconjurat de ape — paradoxal — acest ținut era pradă secetei. Omul rămînea neputincios în fața „chipului de lut" al secetei, fîntînile fiind adevărate „temple ale vieții" la care curgeau „lapte și miere". Apa, alt motiv prezent în opera lui Bogza (vezi *Cartea Oltului)* primește valori simbolice. Șuvițele ce fuseseră captate de-a lungul veacurilor în construcții monumentale constituiau nucleul așezărilor omenești, „lichidul vital" fiind scos la suprafață cu eforturi supraomenești.

În zilele noastre oamenii au răsturnat acest raport în favoarea lor, devenind stăpîni pe forțele naturii, omul „a conectat" pămîntul arid „la foșnetul și răcoarea Bistriței", a făcut din el, prin irigații, un imens teren fertil pe care se leagănă, victorioase, „mările interioare ale Dobrogei". Metafora este sugestivă pentru vastitatea acestor întinderi pline de rodul pămîntului. Geo Bogza surprinde cîmpiile noului Bărăgan în toate anotimpurile, descriind plastic aspectul lor coloristic : „verdele crud al primăverii", „pîlpîirile de foc ale macilor", „aurul lanului copt". Pare că și trilurile ciocîrliilor sînt închinate vieții noi din acest ținut înfloritor și mereu tînăr.

Versurile „luceafărului" vin să sublinieze, o dată mai mult, legătura autorului cu „stepa dobrogeană" care, chiar dacă nu i-a fost leagăn, dorește să-i devină mormînt, exprimînd, ca și în *Miorița* sau *Mai am un singur dor,* comunicarea omului cu natura :

> Nu m-am născut în Dobrogea și nici în Bucovina, dar în respirația mea primă și ultimă sînt al lor, iar dacă ar fi să-mi aleg mormîntul la fel aș pendula, între arcuirea de culmi acoperite de păduri, spre care gîndul nu mi se duce niciodată neînsoțit de dulcele vers : Pe cînd cu zgomot cad / Izvoarele-ntruna, / Alunece luna,

prin vîrfuri lungi de brad — acele culmi ce leagănă lungul somn al atîtor voievozi români și tumulii străjuiți de mărăcini, sub al căror pămînt enorm s-au făcut pulbere oasele regilor sciți.

Dobrogea !, Dobrogea !, prin valoarea sa artistică, depășește limitele gazetăriei, înscriindu-se în sfera celei mai autentice literaturi, demonstrînd atracția permanentă a autorului pentru această străveche, dar plină de taine parte a pămîntului românesc, constituindu-se într-un elogiu adus omului, hărniciei sale, dragostei nețărmurite față de glia strămoșească.

Figura lui Ștefan cel Mare oglindită în literatură

MĂDĂLINA NICOLAU
Institutul de Construcții, București

Nu este deloc întîmplător faptul că poetul anonim compară strălucirea soarelui cu întreaga măreție a domniei lui Ștefan cel Mare.

Ștefan, Ștefan domn cel mare
Seamăn pe lume nu are
Decît numai mîndrul soare !

Această comparație este aproape unică. Lucrul acesta e pe deplin explicabil dacă ne gîndim că, în personalitatea voievodului moldovean se întîlnesc deopotrivă oșteanul, diplomatul, cărturarul și ctitorul. Privite din perspectiva istoriei, dar și a culturii românești, zidirea unor lăcașuri de cultură, înzestrarea lor cu manuscrise, cărți bogat ferecate în aur și argint, cu alese miniaturi, apar la fel de importante ca și victoriile împotriva polonilor, turcilor, tătarilor. Independentă din punct de vedere politic, Moldova lui Ștefan cel Mare își făurește un stil original în cultură. Voronețul, Putna, Neamțul și alte mănăstiri sînt tot atîtea izbînzi cîștigate de voievod și țară.

Mulți scriitori s-au oprit cu precădere asupra unei singure trăsături caracteristice a personalității domnului, elogiindu-i vitejia. Într-o literatură cu pronunțat caracter militant, cum este cea română (vezi T. Vianu), aspectul semnalat este firesc. El se justifică mai cu seamă în epoca pașoptistă și post-pașoptistă, cînd Mihail Kogălniceanu recomandă scriitorilor prin *Dacia literară* inspirația din istorie și folclor. Scrisoarea întocmită de voievod și trimisă principilor creștini după bătălia de la Vaslui — o pagină antologică prin arta cu care a fost compusă — poate fi considerată ca primă sursă de inspirație pentru viitorul portret al domnitorului. Impresionează, în această epistolă, clarviziunea diplomatului, înțelegerea că victoria, deși categorică, nu-i va împiedica pe turci să pornească o nouă ofensivă : „...necredinciosul împărat al turcilor a fost de multă vreme și este încă pierzătorul întregii creștinătăți..." Tot aici aflăm dîrzenia conducătorului, vrednicia lui în război, precum și demnitatea celui ce se simte purtătorul de sabie al poporului său. Adresîndu-se capetelor încoronate ale unei Europe în care feudalismul însemna și o strictă recunoaștere a relațiilor de vasalitate, le vorbește de la egal la egal : „Prea luminaților,

prea puternicilor și aleșilor domni... Noi Ștefan Voievod... domn al Țării Moldovei, mă închin cu prietenie vouă tuturor cărora vă scriu ..."

În *Letopisețul de cînd s-a început Țara Moldovei*, redactat în cancelaria sa, relatarea faptelor de arme constituie preocuparea majoră a diecilor, paginile păstrînd autenticitatea faptului trăit : „Iar Ștefan Voievod s-a întors cu toți oștenii săi ca un purtător de biruință în cetatea sa de scaun, Suceava, și i-au ieșit în întîmpinare mitropolitii și preoții, binecuvîntînd pe domn : «Să trăiască domnul !»"

Sub pana lui Grigore Ureche, mare vornic al Țării de Jos, portretul domnitorului capătă relief. Cronicarul notează războaiele purtate de Ștefan, amintește de ctitoriile sale, de relațiile cu Lehia, Ungaria, Țara Muntenească și Turcia. Deși letopisețul cuprinde, uneori, accente critice la adresa „războaielor fără odihnă și fără măsură ce făcea", în portretul final vitejia devine trăsătura dominantă :

„La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși să vîrîia, ca văzîndu-l ai săi, să nu îndărăpteze..." Fire aprigă, hotărîtă, perseverentă, ridicîndu-se deasupra trecătoarelor insuccese, Ștefan cel Mare aduce „mult bine și multă apărătură" poporului său. Tot ce înfăptuiește stă sub semnul izbînzii, de aceea domnitorul capătă o aură legendară : „...lucrurile lui cele vitejăști, carele nimea den domni, nici mai nainte, nici după aceia l-au agiunsu". Către legendă duce și notarea vremii cumplite din acel an ce prevestește, parcă, nenorocirea ce se va abate peste Moldova. „Fosta-au mai nainte de moartea lui Ștefan Vodă, într-același anu, iarnă grea și geroasă, cît n-au fost așa nici odinioară..." Cronicarul Ion Neculce, în plin secol al XVIII-lea, consemnează în legătură cu Ștefan cel Mare doar legende provenind din tradiția orală. Înserate în *O samă de cuvinte*, ce sînt „audzite din om în om", acestea vor servi multor scriitori ca izvor de inspirație (D. Bolintineanu, C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Sadoveanu). Din ele ne întîmpină nu doar luptătorul, ci și ctitorul de biserici, stăpînul drept sau pătimaș, supus însă îndoielilor și descurajărilor. Astfel, chipul neasemuitului Ștefan se umanizează, nuanțîndu-se. „Și s-au ispovedit Ștefan-Vodă la dînsul. Și au întrebat Ștefan-Vodă pre sihastru ce va mai face, că nu poate să să mai bată cu turcii : închina-va țara la turci, au ba ? Iar sihastru au dzis să nu o închine, că războiul este a lui..." Deși în aceste scurte legende talentul de povestitor și portretist al lui Neculce nu se poate desfășura în tot largul său, limba are însă aceeași simplitate și naturalețe ca în cronică.

Pentru Dimitrie Bolintineanu și pentru toți scriitorii pașoptiști, exaltarea virtuților strămoșești devenise un deziderat major în lupta de deșteptare națională. Inspirîndu-se din legendele transcrise de Neculce, poetul va aduce în prim plan, în *Muma lui Ștefan cel Mare*, nu figura voievodului, ci a mamei sale. Dîrză, mîndră, iubindu-și țara mai presus de orice, doamna Oltea nu-și îngăduie slăbiciunea de a-l primi în cetate pe fiul său rănit și învins în luptă. Cuvintele aspre de îmbărbătare pe care le rostește biciuie voința slăbită a domnitorului. În stilul caracteristic epocii, împletind dramatismul exagerat al gesturilor și cuvintelor cu un cuceritor suflu de optimism și energie, legenda are caracter moralizator, capabil să dinamizeze conștiința contemporanilor. În atari împrejurări, un scriitor ca V. Alecsandri, care a deschis atîtea drumuri în literatura noastră, nu putea rămîne în afara preocupărilor majore ale vremii sale. În numeroase poezii, Ștefan cel Mare, făptuitorul unei Moldove puternice și independente, ajunse sub sceptrul său la maximă înflorire economică și culturală, devine însuși simbolul demnității naționale. În *Dan, căpitan de plai*, vre-

mea lui Ștefan înseamnă amintirea luminoasă a unor timpuri de glorie aproape legendare : „Așa m-au deprins Ștefan, ușoară țărna-i fie ! / La trai fără mustrare și fără prihănie." Poemul *Dumbrava Roșie* dezvoltă sîmburele tematic oferit de legenda lui Neculce despre lupta moldovenilor cu leșii. Prezentarea celor două armate ca și înfruntarea lor au drept scop reliefarea puternicei personalități a domnului Moldovei, conducător neînfricat, aureolat de patruzeci de ani de domnie victorioasă. „Timpul i-au pus coroană de-argint, țara, de aur, / Și gloria măreață i-au pus cununi de laur". Momentul cînd Ștefan cel Mare apare și vorbește oștenilor săi — moment pregătit cu deosebită artă de Alecsandri — constituie punctul culminant, de maximă emotivitate al poemului. Pornind de la realitate, legenda se înfiripă chiar sub ochii cititorului care simte aievea fiorul mulțimii electrizate de apariția domnitorului. „Toți zic : «E Ștefan ! Ștefan !» / Dar ! Ștefan e cel Mare ! / Iată-l cărunt, dar încă barbat între barbați / Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați !" Construit pe serii antonimice, de un evident retorism, discursul lui Ștefan exprimă crezul unor întregi generații de scriitori care au dorit și au reușit să transforme versurile și proza în flamură de luptă.

Ca și în *Dumbrava Roșie*, în drama lui Delavrancea, *Apus de soare*, Ștefan cel Mare apare în pragul senectuții. Deși bătrîn și bolnav, voievodul are resurse să împiedice complotul celor ce nu îl doreau moștenitor pe fiul său, Bogdan. Autorul a realizat din împletirea dramei politice cu cea personală trăită de Ștefan portretul de o monumentalitate rar atinsă în paginile literaturii noastre. Abil, neînduplecat, dur, mereu cu gîndul la țară și la nevoile ei, supus durerilor fizice și, poate, și remușcărilor, însă de o extraordinară tărie morală, blînd, duios, Ștefan ni se dezvăluie, treptat, în toată complexitatea sa de figură renascentistă, capabil să domine o epocă și să-și cucerească un loc statornic în admirația urmașilor. Discursul rostit la înscăunarea lui Bogdan amintește de cel din *Dumbrava roșie* : aceeași credință că puterea lui se reazemă pe umerii obștii, aceeași conștiință că voința lui și a țării sînt de nedespărțit. Suflul romantic al elocinței lui Delavrancea este însă de mai largă respirație. Fraza cadențată, formată din structuri sintactice simetrice, repetițiile, enumerările, amestecul expresiilor populare cu arhaisme și înfloriturile de stil specific cărților de cult măresc puterea de seducție a textului :

...și cum vru Moldova așa vrusei și eu ;... Am fost norocul, a fost țăria !... Oh, pădure tînără !... Unde sînt moșii voștri ?... Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrînețe... că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri ș-a urmașilor urmașilor voștri, în veacul vecilor...

Dacă în creațiile amintite, în Moldova din timpul lui Ștefan cel Mare nu apare viața oamenilor simpli, ceremonialul fastuos al curții, obiceiurile și tradițiile ei culturale, în schimb, în romanele lui Mihail Sadoveanu *(Viața lui Ștefan cel Mare ; Frații Jderi)* trăiește țara întreagă. În această epocă a plasat scriitorul „mitul unei vîrste de aur", zugrăvind o societate patriarhală, în care „țara lui Ștefan repetă... pe o scară foarte mare structurile familiale" (N. Manolescu). Domnul, cu trăsăturile cunoscute încă din cronici, este în același timp șeful statului, dar și al marii familii pe care o alcătuiesc supușii — fie ei boieri, negustori ori răzeși.

Trecînd din istoriografie în poezie, dramă sau roman, figura domnitorului moldovean se impune conștiinței naționale, iar personajul exemplar pe care îl reprezintă este menit să tuteleze, în timp, destinele țării.

Omul exemplar în opera lui Miron Costin

ALEXANDRU DUȚU

„În luna lui avgust, v leato 7141, au sosit Moysei Vodă în scaun și bine încă neaședzat, au întrat Abăza Pașea cu oști în țară, la octovrie 7, v leato 7142 (și dentr-acesta an sînt începute și dzilele vieții mele)..." Astfel consemnează într-o paranteză anul nașterii sale marele cărturar Miron Costin ; în urmă cu 350 de ani, el s-a născut dintr-o veche familie de dregători ai Moldovei și a urcat, la rîndul lui, treptele înalte ale ierarhiei. După studii la colegiul iezuit din Bar, a luat parte la mai multe campanii militare și misiuni diplomatice, străbătînd Țara Românească și Transilvania, dar și Ungaria și Austria, aflîndu-se în oastea lui Duca Vodă care, în 1683, a luat parte la asediul Vienei. În 1675, a scris *Letopisețul Țării Moldovei*, continuînd pe Grigore Ureche, dar deplasînd centrul de greutate al naratiunii de pe istorisirea evenimentelor pe reflecțiile autorului, gînditor de aleasă ținută ; spre sfîrșitul vieții a scris *De neamul moldovenilor*, temeinică demonstrație a unității de neam a românilor. Pentru prietenii săi polonezi, a redactat, mai înainte, *Cronica polonă*, socotită „prima carte a unui român destinată străinătății", iar mai tîrziu *Poema polonă*, dedicată regelui Jan Sobieski. În această scriere, ca și în versuri — *Viiața lumii* și *Stihuri împotriva zavistiei* —, sînt evidente motivele și temele baroce.

Om de aleasă cultură, așa cum ni-l dezvăluie și discursurile, scrisorile, traducerile ce-i completează opera, Miron Costin și-a iubit cu pasiune țara ; această dragoste inspiră paginile cronicii și-l îndeamnă să pună bazele poeziei culte. Un conflict politic l-a opus domnului Constantin Cantemir ; în decembrie 1691 a fost arestat și ucis pe drum, de o slugă, la Roman.

Umanist prin formație și prin orientarea dată operei sale, Miron Costin are o deosebită capacitate de a înfățișa trăsături definitorii ale personajelor evocate în *Letopisețul Țării Moldovei*. Urmărind modul în care oamenii declanșează acțiuni cu repercusiuni neașteptate sau neprevăzute ori izbutesc să modifice cursul evenimentelor, scriitorul aduce în prim plan personalitatea umană, atît cu trăsăturile ei pozitive, cît și cu cele negative ; oamenii care ajung să conducă Moldova sau să pătrundă, într-un fel sau altul, pe scena istoriei sînt înfățișați în funcție de deciziile pe care le iau și de acțiunile pe care le întreprind. Miron Costin nu analizează în profunzime caracterele, dar esențialul pe care ni-l prezintă este capabil să ne restituie o personalitate. De neuitat este portretul lui Ștefan Tomșa, creionat în linii scurte și dure, ca un „vărsător de sînge", așa cum nobilă apare acțiunea tînărului Stroici care, crezînd că este dus la locul de execuție, „s-au apucat de sabia unui dărăban, să moară cu răscumpărare, că era om din hirea lui inimos".

Sînt, însă, cîteva portrete în care autorul înmănunchează o sumă de calități, cu scopul evident de a da un exemplu : Miron Costin prezintă un personaj important, enumeră apoi cîteva calități de toți recunoscute ca

majore și termină cu o laudă la adresa acelui om de mare ținută morală și intelectuală. În asemenea cazuri nu mai avem a face cu simple portrete, ci cu imagini de oameni exemplari, cu figuri date ca pildă cititorului. Scriitorul pare să-i spună cititorului : iată oamenii care fac o obște să fie fericită, iată cei de care depinde bunăstarea și dreptatea în societate, iată cei pe care se cuvine să-i urmăm și noi. Acesta este cazul pasajului amplu dedicat lui Gașpar-Vodă, care a angajat țara pe un drum care a dus-o la mari suferințe ; comentariile din „capul al optul" nu sînt simple reflecții morale rostite de un bătrîn „cronicar" sfătos. Arătînd cum a ajuns acest personaj să se urce nefiresc pe tronul Moldovei, subliniind caracterul de aventurier al acestui „parvenit", istoricul ajunge să formuleze cîteva principii de politică de mare pertinență : „de laudă este hie la care domn să hie spre partea creștinească, că această țară căci trăiește așea în statul său pînă acum, pentru țări creștine stă pînă astăzi în rîndurile sale, însă cu înțelepciune, nu fără socoteală și fără temei, în loc de folosul țării să-i aducă perire". Principiul este, așadar, că ceea ce trebuie să treacă pe primul loc, atunci cînd se ia o hotărîre de mare importanță pentru întreaga țară, este „folosul țării". Același principiu îl regăsim la Anonimul brâncovenesc care condamnă acțiunea pripită a boierului Bălăceanu care a chemat trupele habsburgice în ajutor și a provocat invazia țării : „cel ce gîndește să-și răscumpere patria lui din robia tirănească întîi trebue să caute folosul cel de obște ; cum zic cei învățați : de aci să caute ale războiului și ale biruinții și atunci este fapta ce desăvîrșit încorodată, *laus in fine cadit*, cum zice oarecare politic latin sau cum zice altul: *finis coronat opus*, adecă sfîrșitul cunună lucrul". „Folosul de obște" ne conduce spre tratatele umaniste italiene, care toate au propus o armonizare a politicii statului cu interesele fiecărui membru al colectivității în parte. Atunci cînd vorbește despre „folosul de obște" Miron Costin face apel la un concept de bază al umanismului civic. Iar acest apel este cu atît mai insistent, cu cît contextul politic internațional recomandă tot timpul prudență și bună discriminare. Într-o societate mereu amenințată de agresiunea externă, omul desăvîrșit, ne spune Costin, nu este numai cel care a citit și a văzut multe, ci și acela care știe să mînuiască sabia: „Cavalerul de frontieră", cel care apare de pildă în poemul bizantin *Dighenis Akritas* și care a inspirat pictura din unele părți ale Transilvaniei, nu s-a șters din mintea oamenilor care mai erau încă atacați de hoarde de pradă.

Dacă Mihai Viteazul este lăudat pentru însușirile lui de mare comandant, fiind „vestit de războaie în toate aceste părți" de lume, alți oameni exemplari se impun atenției cititorului prin capacitatea lor de a rezolva situații extrem de dificile, precum Ștefan, pîrcălabul de Soroca, „om de mirat la întregia lui de sfaturi și de înțelepciuni, cît pre acele vremi de-abia de era pămîntean de potriva lui, cu carile și Vasilie Vodă singur, deosebi de boieri, făcea sfaturi și cu multe ceasuri voroavă, așa era de deplin la hire. Iară la statul trupului era gîrbov, ghiebos și la cap cucuiat, cît puteai zice că este adevărat Essop la chip". Așadar, nu aspectul fizic, ci știința și discriminarea îl fac pe un om să devină pildă demnă de urmat. Sfatul se îmbină cu decizia în cazul principelui Gheorghe Ștefan: „om deplin, cap întreg, hire adîncă, cît poți zice că nasc și în Moldova oameni. La învățăturile solilor, cărților la răspunsuri, am auzit pre mulți

mărturisind să fi fost covîrșind pre Vasilie Vodă". Evident că pentru o țară prinsă în jocul de interese ale unor state puternice, îndrumarea solilor și redactarea corespondenței diplomatice trecea pe prim plan : ne reamintim că și Neagoe Basarab dăduse o importanță deosebită instruirii solilor în *Învățături*. Sînt alte modele de umanitate în care virtuțile sfetnicului se îmbină cu ale căpitanului de oști : este polcovnicul polonez Kondracky, despre care scrie Costin că „măcar c-au fost om străin, cade-se să nu se tacă hărnicia lui și firea deplină ce avea... Tăcut, îți părea că nu știe nimica, iar unde trebuia să sfătuiască, izvor și toate cu mare inimă și pe cale : treaz, neînspăimîntat la războaie, cap oștenilor deplin". Portretul omului exemplar atinge perfecțiunea atunci cînd cronicarul moldovean îl caracterizează pe domnul muntean Matei Basarab : „om fericit peste toate domniile acelei țări, nemîndru, blînd, drept om de țară, harnic la războaie, așa neînfrînt și nespăimîntat, cît poți să-l asemeni cu mari oșteni ai lumii". Principele desăvîrșit trebuie să nu fie mîndru, să aibă blîndețe, adică să nu ia decizii sub impulsul mîniei, să-și apere țara și să știe să biruie în război.

Portretul de om exemplar înfățișat de Miron Costin este propus sfetnicului și principelui. Autorul ne spune că scrierea lui se adresează tuturor categoriilor de cititori ; dar preocuparea lui cea mai stăruitoare este să asigure fericirea și belșugul țării și de aceea el este interesat cu precădere de modelul de umanitate ce poate fi arătat sfetnicului și domnitorului. În această privință, Miron Costin este în pas cu scrierile umaniste europene care s-au concentrat asupra aceluiași centru al puterii politice, pentru a asigura dezvoltarea „cetății" ; mari umaniști italieni au scris tratate despre comportarea în societate și arta guvernării cu acest scop. Sursele directe de inspirație ale cărturarului moldovean provin din literatura de intensă circulație la noi de tip „oglinzile principilor" : unele de proveniență bizantină, precum *Capetele* lui Agapet, traduse în română în vremea lui Constantin Brâncoveanu, altele de inspirație occidentală, precum *Floarea Darurilor*, sau preluate din culturile turcă și arabe, precum *Pildele filosofești*, imprimate de Antim Ivireanul. Fiul umanistului nostru avea să traducă în română o „oglindă" de largă difuzare în Europa, *Ceasornicul domnilor* de Antonio de Guevara. În toate aceste scrieri „înțelepciunea" apare ca însușire supremă a sfetnicului, a principelui, dar și a omului care trăiește în societate. Agapet, de exemplu, amintindu-i împăratului Justinian spusele lui Platon că atunci vor fi statele fericite cînd filozofii vor fi împărați și împărații filozofi, îi dezghioca cuvîntul explicîndu-i că filozofia trebuie să fie iubire de înțelepciune. De aici și exclamația umanistului nostru : „O ! Moldovo, de ar fi domnii tăi care stăpînesc în tine toți înțelepți".

Modelul de umanitate schițat de Miron Costin se află situat între chipul cavalerului și al umanistului [1] ; este un model original, ieșit din realitățile române și din tradiția noastră culturală. Scriitorul știa acest lucru, de vreme ce elogia alți oameni exemplari, precum „gentilonii" din cetățile italiene, dar propunea cititorului său acel om exemplar care știa să fie înțelept și „drept om de țară".

[1] Mai pe larg în cartea noastră ***Umaniștii români și cultura europeană***, Editura Minerva, 1974.

„Luceafărul", nemuritor

EUGEN TODORAN
Universitatea din Timișoara

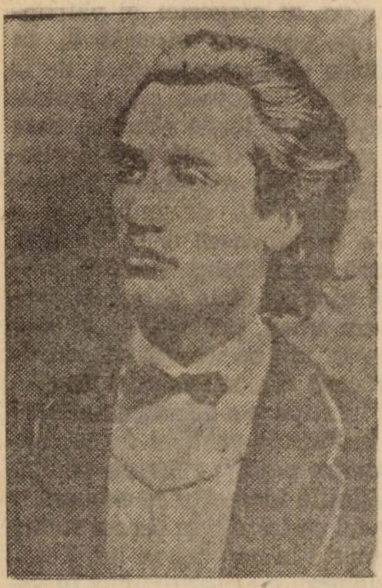

În luna aprilie s-au împlinit o sută de ani de cînd *Luceafărul* lui Eminescu a apărut în *Almanahul Societății Social-Literare „România-Jună"*, la Viena ; și tot o sută de ani vor fi, în luna decembrie, de cînd a apărut prima ediție de *Poesii*, în îngrijirea lui T. Maiorescu, deși pe coperta volumului este tipărit anul 1884. Aceste două evenimente editoriale coincid — și cel din urmă nu întîmplător, după intenția editorului — cu cel mai trist moment al istoriei culturii române, îmbolnăvirea poetului și căderea pentru totdeauna a gîndului său în umbra cugetării. De aceea, criticul T. Vianu consideră că „în presentimentul dezastrului apropiat Eminescu își strînge încă o dată toate puterile. De pe promontoriul înalt pe care se ridică, el privește toată opera sa trecută, culege din ea germenii mai importanți de inspirație autentică și îi concentrează într-o singură mare viziune" (*Poesia lui Eminescu*, 1930). *Luceafărul* reprezintă, așadar, suprema mărturie a unei experiențe de viață a poetului, dar și o sinteză a întregii lui opere.

Astăzi, la o sută de ani de la apariția *Luceafărului*, critica literară constată că opera lui Eminescu este inepuizabilă, poetul fiind înzestrat, cum spunea Maiorescu în prefața primei ediții, „cu darul de a întrupa adînca sa simțire și cele mai înalte gîndiri într-o frumusețe de forme, subt al cărei farmec limba română pare a primi o nouă viață". Critica literară a evoluat de atunci, de la biografie și sociologie, la stilistică și filozofie.

În linii mari, două planuri principale sînt de reținut în interpretarea poeziei ; unul biografic, incluzînd *alegoria* geniului, cu deschideri spre concepția romantică despre soarta geniului în lume, și altul *simbolic*, incluzînd sensurile de adîncime ale poemului, privind concepția poetului despre lume, dedusă din filozofia omului superior, neînțeles de semenii săi.

În primul plan, avem în vedere însemnarea făcută de Eminescu pe marginea unei variante a poemului : „dacă geniul nu cunoaște moarte și numele lui scapă de simpla uitare, pe de altă parte însă, pe pămînt, nu e capabil a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit". Un „geniu fără noroc", sau un „geniu pustiu" a fost și Eminescu în condițiile vieții lui, de unde și interpretările biografice ale poemului, după documentele păstrate și mărturiile contemporanilor. Este drept, biografia poetului poate arăta în ce fel scurta lui viață a plătit cu prețul a numeroase suferințe și mizerii strălucirea nemuritoare a operei sale, dar pentru explicarea alegoriei *Luceafărului* trebuie suspendată anecdotica biografiilor romantate. Pentru confruntarea legendei cu biografia este destul să amintim că ideea geniului nemuritor apare în gîndul poetului în anii tinereții, cînd încă el

nu avea motive de resemnare gravă în fața vieții. Dintre toți cei ce se zbat în scena vieții, va spune el în cîteva versuri, „numai poetul, ca păsări ce zboară deasupra valurilor, trece peste nemărginirea timpului". Alegoria consemnată de Eminescu include un gînd mai adînc, în ideea vastității orizontului, a „nemarginilor" lumii în „zborul" geniului nemuritor.

Cu această observație depășim primul plan, al *alegoriei*, și pătrundem, prin sensurile deschise ale *simbolului* din poemul *Luceafărul*, în planurile de adîncime ale „legendei", în treptata elaborare poetică, de la basmul-izvor pînă la forma definitivă a poemului. Eminescu ne-a indicat el însuși izvorul într-un basm cules de R. Kunisch în țările române, *Fata în grădina de aur*. Este vorba de un împărat care avea o fată vestită pentru frumusețea ei și ca s-o ascundă vederii oamenilor a închis-o într-un palat dintr-o grădină frumoasă, într-o vale înconjurată de munți, și a lăsat-o în grija roabelor cu porunca să i se împlinească orice dorință, însă niciodată să nu se deschidă vreo fereastră a palatului. Un fecior de împărat a pornit în căutarea ei, dar pînă să ajungă el la palat, în fața ferestrei deschise, la rugămintea ei, a apărut un zmeu, prefăcut în vînt și, aprins de dragoste pentru fată, arătîndu-i-se în vis ca un tînăr frumos. Eminescu a modificat personajul de basm, făcînd din zmeu un luceafăr, care, în versiunile succesive ale poeziei, va fi o întrupare a geniului nemuritor, ce se va izola, în gîndul lui, de muritori. În *Fata în grădina de aur* năzuința spre ideal apare ca dragoste a unui nemuritor pentru o femeie pămînteană, muritoare, în suferința celui ce din înălțimile idealului se coboară la condiția pămîntească, simțind nepotrivirea cu cei ce trăiesc în cercul strîmt al vieții lor, a căror chemare îl ispitește să renunțe la nemurirea lui. Tema aceasta va fi inclusă de poet într-un *mit românesc*, ce poate fi pus în relație cu *dacismul* lui. Întruchiparea Luceafărului ca „un tînăr voevod" ne duce spre „craiul de Geția cea veche" din poemul postum *Gemenii*, în care Sarmis este blestemat de zei, prin glasul soarelui, ca în lume nemurirea să fie umbra gîndirii lui, dar, în fruntea oamenilor mergînd, să rămînă neînțeles de ei. Este voievodul căruia ursitoarele i-au menit tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte, reprezentînd, în imaginația poetică, permanența istorică a Daciei, în *Povestea Dochiei și ursitoarele*. Coborît din mit în istorie, nemuritorul poartă numele descălecătorului de țară, în *Mușatin și ursitoarele*.

Eminescu, cu toate izvoarele folclorice, nu gîndea *mitic*, ci *poetic*, adică includea elementele mitice într-o reprezentare simbolică proprie poeziei. Într-o gîndire poetică orice reprezentare implică o generalizare filozofică, de aceea concepția filozofică este cea care dă un anumit sens de adîncime simbolului poetic. Aceasta înseamnă că în *Luceafărul*, dincolo de posibila „alegorizare" a poemului, ne interesează gîndirea filozofică, în atitudinea geniului față de lume și față de oameni, încifrate, ca filozofie asupra existenței, într-o profundă gîndire poetică.

Poemul este astfel, în perspectivă filozofică, o expresie a *conștiinței* geniului, într-o unitate a „apropierii" și a „depărtării", comunicată poetic în forma unui dialog interior între „ființa superioară" sau *Hyperion* și propriul său gînd de nemurire. În zborul lui spre Ziditorul lumii îi „creșteau" a lui aripe, el parcurgînd succesiv, la infinit, formele finite ale lumii, iar anii „treceau" în tot atîtea clipe, în cerul de stele el părînd „un fulger nentrerupt" ; așadar într-un timp și spațiu de neconceput rațional ca un „început", ci doar de imaginat într-o cosmogonie poetică, cum se spune într-o variantă : „Vedea ca-n ziua cea dintăi, născînd din neguri stele, umplînd a haosului văi și izvorînd din ele". Luceafărul îi cere Ziditorului

dezlegarea de nemurire, pentru o „oră de iubire", la chemarea, în vis, a muritorilor. Dar Ziditorul, conștiința nemuririi lui fiind, nu-i poate da această dezlegare fără a se nega pe sine însuși, în forța lui creatoare : „Tu ești puterea mea, / Nu pot să neg acea putere. / Dar cere-mi universul tot, / Ce nu pot da nu cere. / Iar tu Hyperion rămîi, / Ori unde ai apune. / Tu ești din forma cea dintîi, ești veșnică minune". În reprezentarea simbolică a drumului spre Ziditorul lumii, Hyperion, născut fiind „din forma cea dintîi", „cuvînt curat", odată cu lumea, veșnic ca ea, trebuie să rămînă *el însuși*, în tot ce gîndul lui contemplă în mișcarea universului : „Din sînul vecinicului ieri, / Trăiește azi ce moare, / Un soare de s-ar stinge-n cer, / S-aprinde iarăși soare". Și astfel, în dialogul interior, care constă în găsirea *altului* prin *sine însuși*, coborîrea lui Hyperion în centrul lăuntric al ființei sale „dintru început" este totodată o înălțare spre infinitatea lumii exterioare, a „ființei ce nu moare".

Acest înțeles îl are, în legenda *Luceafărului*, învestirea unei ființe pămîntene, cum era zmeul în basmul la care ne-am referit, cu atribute cerești, transformat astfel în luceafăr. Întreaga elaborare a poeziei în diferitele ei versiuni, de la *Fata în grădina de aur* pînă la *Luceafărul*, este determinată de precizarea acestei idei poetice. Sensul simbolurilor se va schimba în această elaborare : raportul nemuritoare-muritor, din basmul tradițional, va fi înlocuit de raportul nemuritor-muritoare. Fata de împărat devine o „oarecare" Cătălina, pe care feciorul de împărat, devenit și el Cătălin, „un paj ce poartă-a-mpărătesei rochii", o învață „din bob în bob amorul". Dar „dorul de luceferi" în gîndul muritorilor nu s-a stins : „Cobori în jos, luceafăr blînd, / Alunecînd pe-o rază, / Pătrunde-n casă și în gînd / Și viața-mi luminează !" Luceafărul nu mai cade însă din „înaltul" gîndului său de nemuritor, ca în trecut, dar nu va înceta să lumineze din înălțimile universului pe cei ce, la rîndul lor, nu vor înceta să-l viseze în cercul strîmt al vieții lor.

Aceasta este înțelepciunea *Luceafărului*, dedusă din sensurile simbolului poetic. Dacă „geniul nu e capabil a ferici pe cineva și nici capabil de a fi fericit", Hyperion înțelege din dialogul interior cu sine însuși că ascultarea de propria sa natură de nemuritor este tocmai răspunsul la chemarea pămîntenilor. Iar „drama" lui este că el „cade" din înaltul său în condiția pămîntenilor, pentru ca în „ora de iubire" să-i trezească omului „dorul de luceferi", de înălțimi. Resemnarea în „lumea lui", nemuritor și rece, este resemnarea ideală la care tinde orice om cu conștiința ridicării lui din condiția *umanului*.

Din această înțelepciune a „Luceafărului" deducem *lecția* lui pentru cei în visele cărora apare. G. Călinescu, cel mai autorizat exeget al operei lui Eminescu spunea : „Noi citim *Luceafărul* cu o educațiune poetică formată de întreaga operă eminesciană, ne urcăm spre el treptat într-un peisaj întreg" *(Opera lui M. Eminescu*, V, p. 254). Și dacă idealul „Luceafărului" încifrează în simbolul poetic ideea geniului nemuritor, *opera* poetului, *Luceafărul*, reprezintă „spiritul nemuritor" al întregii literaturi române.

O spunea încă T. Maiorescu în studiul publicat în anul morții poetului :

> Pe cît se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire pînă astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmîntului cugetării românești.

George Călinescu, elev-poet

Prof. dr. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr", București

Este mai puțin cunoscut faptul că George Călinescu a scris poezii în perioada liceului. De aceea, voi relata, în cele ce urmează, un episod al colaborării mele ca student la ziarul *Națiunea*. Directorul ziarului îmi acorda cîteva minute pentru indicații redacționale. Vorbindu-i de numărul mare de elevi care trimiteau poezii redacției (unii din ei au debutat aici, ca poetul Vasile Nicolescu la 18 XI 1946), maestrul mi-a replicat cu vocea lui cîntată și cu un gest cochet, strengăresc : „Nu mă miră asaltul lor. Și eu, spre sfîrșitul liceului am bătut la poarta redacțiilor".

— Mi-ați permite să scriu despre debutul dumneavoastră ?

— Nu, mi-a retezat-o Călinescu, întunecîndu-se brusc, nu-mi place să-mi amintesc de această perioadă.

N-am insistat (lui Călinescu îi plăcea dialogul, dar nu contrazicerea).

Treizeci de ani mai tîrziu, mai precis în anul 1978, cînd am asistat protocolar, ca profesor, alături de directorul de atunci al Liceului „Gheorghe Lazăr" din București, prof. N. Novac, la întîlnirea promoției 1918, cu prilejul aniversării a 60 de ani de la absolvirea școlii, s-a evocat și chipul „«regretatului» coleg din clasele a VII-a și a VIII-a, Călinescu George, un băiat nu prea înalt cu profil de efigie romană", reținîndu-se faptul că purta „un caiet cu scoarțe negre cuprinzînd versuri personale și cugetări pe care intenționa să le trimită redacțiilor".

Afirmația făcută cu acest prilej, consemnată într-un proces-verbal, vine să confirme unele date cuprinse în monografia lui I. Bălu sau relevate în procesul de reeditare a întregii creații călinesciene, inițiat de Andrei Rusu.

Acel caiet cu scoarțe negre, probabil, s-a pierdut. Au rămas în schimb printre manuscrisele călinesciene din prima perioadă copiile *Cugetărilor (Sic cogito)* și textul retranscris a două dintre poeziile trimise în anul 1919 revistei *Sburătorul* (ms. 1, p. 163 și ms. 1, p. 163 verso, cu însemnare în creion albastru : V Sb. *[Sburătorul]* 1919).

Cugetările au văzut lumina tiparului, postum, în revista *Viața românească*, nr. 6 din 6 iunie 1974.

În acest fel s-au adus unele clarificări referitoare la începuturile literare ale marelui nostru critic și istoric literar. În mod cert, Călinescu

scria versuri și „cugetări" încă din timpul liceului, nereușind să le publice atît din cauza conjuncturii istorice defavorabile (războiul, retragerea, ocupația germană), cît și, poate, din pricina timidității atît de caracteristice unei firi romantice și explozive ca a sa.

După cum precizează I. Bălu, Călinescu va deveni student abia în octombrie 1919, îngăduindu-și un an de odihnă și pregătire. În primăvara anului 1919 trimite în trei rînduri redacției revistei *Sburătorul* versuri și cugetări din caietele școlare, primind la 31 mai 1919 din partea poetului D. Nanu un răspuns mai puțin încurajator pentru poezia *Flașnetarul* și la cîtva timp după aceea, în septembrie, două răspunsuri încurajatoare din partea criticului Eugen Lovinescu, deși neangajante pentru redacție : „Lucruri promițătoare".

Cunoaștem textul celor două sonete, delicat-romantioase, după modelul eminescian, care i-au prilejuit lui Lovinescu, adept al formelor moderne, doar lapidare încurajări, ceea ce, se pare, l-a afectat neplăcut și durabil pe tînărul poet.

Franz Kafka (1883 – 1924)

CORNELIU NISTOR
Universitatea din Timișoara

Printre marile aniversări cu semnificație centenară se înscrie, în acest miez de vară, și cea a scriitorului ceh de limbă germană Franz Kafka, considerat astăzi a fi fost unul dintre cei mai profunzi și tulburători prozatori din primele decenii ale secolului nostru, stimul și model al orientării care se va numi mai apoi „literatura absurdului", afinități *kafkiene* fiind azi identificate în paginile unor Mihail Bulgakov, Karel Čapek, Albert Camus, Alberto Moravia și Eugen Ionescu.

Născut la Praga în ziua de 3 iulie 1883, într-o familie înstărită de comercianți evrei, el însuși funcționînd numeroși ani ca secretar la o societate de asigurări, și mort la 3 iunie 1924 la sanatoriul din Kierling, Franz Kafka a dus o existență profund marcată de o dramatică dublicitate : cea a *omului* Kafka, sensibilul și timidul funcționar, înstrăinat pînă și de familia sa, de timpuriu chinuit de o nevindecabilă boală de piept, torturat de eșecurile-i sentimentale, precum și cea a *artistului* Kafka, autor al operei literare de însemnătate universală, din care cea mai mare parte a văzut lumina tiparului doar postum.

Este astfel explicabil de ce, odată cu descoperirea originalității și valorii acestei creații literare, în care accentul confesiv se subsumează într-un fel cu totul nou dimensiunii ontologice și filozofice, nu mai puțin de trei istorii literare *naționale* — cea germană, cea austriacă și cea cehă — se străduiesc să-i revendice apartenența. Fenomenul se datorește, în parte, *singularității* poziției lui Kafka în literatura europeană a începutului de veac, precum și acelui proces unic de depășire a hotarelor unui specific național propriu-zis, prozele kafkiene, concepute doar între anii 1910—1924, reflectînd mai degrabă e s e n ț e ale *condiției umane în sine*, esențe

surprinse și descifrate în perioada de adîncă criză spirituală în care intrase conștiința europeană occidentală în anii din preajma și de după prima conflagrație mondială.

Nu poate fi însă negată legătura sa, mai ales în primii ani de formare și de afirmare ca scriitor (a debutat prin volumașul *Betrachtungen*, publicat în editorul Rowohlt în 1913), cu atmosfera și viziunea estetică cultivată în cadrul orientării literare de limbă germană cunoscute sub denumirea de „școala pragheză", Kafka fiind aici coleg de breaslă cu nume devenite și ele celebrități ale literaturii europene : Rainer Maria Rilke, Franz Werfel, Max Brod, Egon Erwin Kisch, Rudolf Fusch ș.a. „Școala pragheză", întrunind creatori autentici și promovînd mari exigențe de natură stilistică și formală, semnifica implicit o polivalentă atitudine critică și pesimistă față de aspectele existențiale aflate sub semnul crepusculului și dezintegrării monolitului statal habsburgic.

Prin această atitudine, toate scrierile lui Franz Kafka — de la povestiri ca *Verdictul*, *Un medic de țară*, *În fața legii*, *Colonia penitenciară*, *Un artist al foamei* sau ca proza cu tendințe romanești *Metamorfoza* și pînă la cele trei romane propriu-zise, în parte neterminate, *Procesul*, *Castelul* și *America* — se subordonează unor i n v a r i a n t e de natură tematică care constituiau, în pragul primului război mondial, liantul spiritual al diverselor grupări și orientări literare de pe teritoriul desuetului și muribundului imperiu bicefalic. Astfel, respingînd aparența de strălucire și stabilitate a Curții de la Viena, înlăturînd masca așa-zisei libertăți a literaturii și artelor de pe malurile Dunării de mijloc, numeroși scriitori de seamă ai epocii, în virtutea unui s p i r i t c r i t i c de nuanță proprie (ce va cunoaște evidente accente sociale la un Robert Musil, Stefan Zweig și Joseph Roth), manifestă înclinația spre subiecte de tip metaistoric, cultivă sentimentul decrepitudinii și al unor iminente catastrofe. S-a ivit, în acest context, la Praga și la Viena, la Graz și la Zagreb, o literatură prin excelență *citadină*, psihologizantă și simbolică, dezvăluind atmosfera alienantă a marilor aglomerări urbane, o literatură în care mica burghezie din imperiul multinațional, precum și oamenii din popor oferă sursa predilectă pentru personaje-victimă și pentru situații dramatice, ființe supuse tuturor loviturilor unui necruțător destin, sugerat — la nivelul textelor literare — prin structuri narative de tip labirintic.

De aici și pînă la preferința pentru formule alegorice, pentru metafora-simbol, pentru cultivarea absurdului și bizarului, nu mai era decît un pas. Pasul realizat în literatura europeană tocmai de Franz Kafka, cel care a integrat straniul, bizarul, absurdul, alegoria unei metodologii de creație care, paradoxal, nu era cu totul străină de practicile realismului veacului al XIX-lea. În prozele lui Kafka coabitează firesc, în numele unei l o g i c i i n t e r n e a textului, interesul aproape naturalist pentru detaliu (predomină imaginile vizuale) cu tentația barocă a fantasticului și metaficului. În acest sens, un mare contemporan al lui Kafka, André Gide, remarca : „Realismul descrierilor sale impietează neîncetat asupra imaginarului, și n-aș putea să spun ce admir mai mult la el : notația «naturalistă» despre un univers fantastic, dar care, sub ochii noștri, devine

real datorită minuțioasei exactități a descrierii, sau infailibila îndrăzneală de a devia brusc spre straniu".

Lumea prozelor lui Kafka este cea a oamenilor mărunți și neînsemnați, a funcționarilor și comis-voiajorilor, a saltimbancilor și artiștilor muritori de foame, a micilor comercianți și a medicilor de țară, a celor apăsați de o structură socială în care pînă și cele mai elementare sentimente umane sînt supuse intereselor pecuniare. Este o lume în care starea de înstrăinare a *omului* față de ceilalți semeni ai săi devine o stare firească, iar viața dobîndește forma unui inexplicabil labirint lipsit de orice finalitate clară și luminoasă. Într-un asemenea context, pare firesc ca metafora-simbol să dobîndească dimensiuni absurde și halucinante — acceptate de cititor în virtutea *convenției* ce apare în cazul literaturii de structură alegorică —, cum ar fi, în celebra povestire *Metamorfoza* (1913), transformarea năpăstuitului comis-voiajor Gregor Samsa într-o diformă și oribilă insectă, ființă căreia nu-i dispar însă rațiunea și sentimentele de dragoste și tandrețe față de cei din jur, rămași, doar sub aspect *fizic*, „oameni". *Metamorfoza* reprezintă astfel punctul culminant al zguduitoarelor drame prin care a trecut omul mărunt, în expresiile sale literare, începînd încă din secolul al XIX-lea din prozele scurte ale lui Gogol sau din romanele lui Dickens sau ale lui Dostoievski. Este un filon literar universal, descins din realism și care se împlinește, la Franz Kafka, mai ales în romanele sale cu vădite tendințe alegorice *Procesul* și *Castelul*, narațiuni în care succesiunea absurdă și labirintică a experiențelor unor personaje ca funcționarul Joseph K. (în *Procesul)* sau ca agrimensorul K. (în *Castelul)* se transformă treptat, prin acumulare de evenimente în aparență lipsite de motivație logică, într-o tragică expresie a condiției omului european din primele decenii ale secolului al XX-lea. În același timp, evoluția stării psihologice a protagoniștilor, de la agitație și căutare la oboseală și renunțare (lui Joseph K. i se comunică verdictul cînd el deja acceptase în sine culpabilitatea imaginară, iar agrimensorul K. primește avizul forțelor oculte de la „castel" de a rămîne în sat după ce deja i se anulase orice urmă de personalitate umană !), nu este altceva decît calea spre o viziune existențială plină de scepticism, viziune care va alimenta, în deceniile ce au urmat morții lui Kafka, atît ontologia existențialismului, cît și — sub aspectul expresiei artistice — întreaga „literatură a absurdului" de la mijlocul veacului nostru.

Franz Kafka a marcat deci, în deceniile doi și trei ale începutului de secol, o etapă importantă în dezvoltarea și îmbogățirea tematică și expresivă a prozei europene, o etapă care a demonstrat, pe plan literar, posibilitățile aproape nelimitate ale literaturii de structură nonmimetică, desprinzînd implicit romanul european de schematismul tipologic al curentului realist tradițional, precum și de „răceala" naturalismului, orientări ajunse atunci într-o fază de simplu epigonat. Prozele lui Franz Kafka ne dezvăluie, în fond, cealaltă față a marii literaturi.

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României": Concursul de Limba și Literatura Română „M. Eminescu", ediția a XXVI-a: Concursurile interjudețene de limbi și literaturi materne (maghiară și germană), ediția a XIII-a (Satu Mare, clasele a VII-a — a VIII-a; Bistrița, clasele a IX-a — a XII-a, 17 — 23 aprilie 1983)

În întîmpinarea centenarului concursurilor școlare

I. HANGIU

Cea de-a XXVI-a ediție a Concursului „M. Eminescu" s-a desfășurat la Satu Mare pentru elevii de gimnaziu și la Bistrița pentru cei de liceu. Prin caracterul mai larg — participarea pentru a doua oară la Satu Mare, la etapa finală, a elevilor din clasele VII—VIII, prin alegerea orașului Bistrița de care se leagă numele lui Coșbuc și Rebreanu ca etapă finală pentru elevii de liceu, această ediție a prefațat două dintre aniversările importante ale anului 1985 : *împlinirea la 21 mai a 100 de ani de la organizarea de către Societatea „Tinerimea română" a primelor concursuri școlare* și *centenarul nașterii lui Liviu Rebreanu.*

Am încercat în paginile revistei noastre, cu aproape un deceniu în urmă, să pun în lumină cîteva date legate de activitatea Societății „Tinerimea română" și a președintelui acesteia, Nae S. Dumitrescu, evocat de prof. Dan Simonescu [1].

Cu prilejul aniversării unui sfert de veac de la reluarea tradiției concursurilor școlare de către Societatea de Științe Filologice și a utimelor zece ediții ce au mers pe urmele „Tinerimii române" în diferite orașe ale țării, sub patronajul poetului nostru național Mihai Eminescu, am revenit asupra istoricului concursurilor școlare. Acest istoric însă nu poate fi realizat decît printr-o coroborare a datelor existente în *Revista Societății „Tinerimea română"* cu cele din alte reviste și ziare ale vremii, cu documente de arhivă și cu mărturii ale unor participanți la concursuri.

Consultînd colecția *Revistei Societății „Tinerimea română"* (1882—1902 ; 1920—1942) pentru redactarea finală a fișei din *Dicționarul presei literare românești*, aflat în curs de apariție la Editura Științifică și Enciclopedică, am ajuns la concluzia că informațiile privind ținerea primului concurs în anul 1884 sînt incerte și că anul 1885 trebuie considerat ca dată certă.

La sfîrșitul anului școlar 1882/1883, deci acum un secol, Ion Zalomit, rectorul Universității din București, a propus ca societatea să organizeze concursuri pe baza art. VII din Statut. Nu este exclus ca în anul școlar următor, 1883/1884, să se fi ținut primele concursuri, dar informațiile provenind din surse secundare — amintiri ale unor conducători, cu prilejul aniversărilor, diverse însemnări — nu pot fi luate drept adevăr istoric. În schimb, în darea de seamă a societății pe anul 1885

[1] Vezi Dan Simonescu, *Schițe de portret (Nae S. Dumitrescu)*, în *Argeș*, 1971, nr. 4—5, p. 34. Vezi și I. Hangiu, *Din istoricul concursurilor școlare*, în *Limbă și literatură pentru elevi*, IV, 1974, p. 53—56.

se precizează că la 21 mai s-a ţinut concursul, iar distribuirea celor 12 premii s-a făcut de către Iacob Negruzzi, membru onorific al Societăţii „Tinerimea română". Iacob Negruzzi, fiul lui Costache Negruzzi, membru fondator al Societăţii „Junimea" din Iaşi, secretar perpetuu al societăţii, redactor şi director al *Convorbirilor literare*, era o personalitate. În 1890 distribuirea premiilor s-a făcut de către G. Sion.

Avînd în vedere faptul că un mare număr de scriitori, artişti, oameni de ştiinţă şi cultură din trecut sau prezent au sprijinit societatea, au fost conducători ori s-au afirmat în cadrul acestor concursuri — între care îi amintim pe B. P. Hasdeu, Gr. Tocilescu, Spiru Haret, Vasile Pârvan, B. Şt. Delavrancea, G. Murnu, M. Dragomirescu, I. Lupaş, Dragomir Hurmuzescu, D. Pompei, Al. Dima, D. Murărăşu, Dan Simonescu, Tudor Muşatescu, Horia Lovinescu şi mulţi alţii — adresăm tuturor celor ce deţin informaţii referitoare la Societatea „Tinerimea română" şi la concursurile ei — fie participanţi sau cercetători — apelul de a trimite pe adresa redacţiei noastre articole de trei-patru pagini bazate pe informaţii din presa vremii, din Arhivele Statului şi din arhivele judeţene, pentru a sărbători, în anul 1985, aşa cum se cuvine, acest important eveniment din viaţa şcolii româneşti.

Frontispiciul suplimentului tipărit la Satu Mare

Satu Mare, oraş olimpic

Prof. univ. dr. ION DODU BĂLAN
Preşedintele Comisiei Centrale de Concurs

În ciuda numelui evident simbolic, Satu Mare este un mare oraş. În acest oraş al înfrăţirii dintre români, maghiari, germani, are loc, pentru a doua oară, sub patronajul Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului, al Consiliului Naţional al Organizaţiei Pionierilor şi al Societăţii de Ştiinţe Filologice. Concursul de Limba şi Literatura Română „Mihai Eminescu" — etapa pe ţară — şi Concursul de Limba şi Literatura Maghiară şi Germană — faza interjudeţeană pentru clasele a VII-a şi a VIII-a.

Limba şi literatura maternă sînt depozitele marilor virtuţi populare, oglinda identităţii lor istorice şi spiritualităţii sale. „Limba — spunea Lucian Blaga — este întîiul mare poem al unui popor." Ca un stup harnic de albine, poporul a creat o limbă „ca un fagure de miere". În ea, poporul şi-a exprimat universul său de gîn-

duri şi simţiri, bucuria şi amarul, avînturile romantice şi poticnirile dureroase, năzuinţele şi deznădejdile, felul său de a fi şi de a reacţiona în faţa vieţii şi a morţii. Ea a fost şi este materialul primordial al literaturii care s-a constituit într-o oglindă vie a vieţii noastre individuale şi naţionale. Limba română, mlădioasă şi muzicală, cu reverberaţii de spaţiu mioritic, capabilă să exprime cele mai frumoase gînduri şi mai complexe sentimente, cum ne-a demonstrat creaţia marelui Eminescu, poetul nostru naţional care şi-a lăsat efigia puternicei sale personalităţi pe cuvintele ei, ca împăraţii romani pe monedele de aur, este o limbă romanică de o excepţională originalitate şi frumuseţe, studiată cu interes ştiinţific în circa patruzeci de mari universităţi ale lumii. Cu atît mai mult se cere s-o studiem noi aici, acasă, în spaţiul ei natural, în legătură cu istoria poporului nostru, cu literatura lui, în conexiune cu alte limbi care se vorbesc pe teritoriul României. Elevii, cei mai buni dintre cei mai buni din toate judeţele ţării, s-au întrecut loial, ca eroii din poveste, la Concursul „Mihai Eminescu" de la Satu Mare, în climatul moral al legendarei omenii româneşti, ce străluceşte în eternitate, ca o piatră preţioasă, printre florile de tei, plopii fără soţ şi codrul de aramă ale lui Eminescu şi care de pe vremea lui Mircea cel Bătrîn, şi mai de mult, tot murmură în urechile lumii statornicia noastră pe aceste plaiuri româneşti :

Căci noi locului ne ţinem,
Cum am fost aşa rămînem...,

adăpostindu-ne sufletul în cuvintele limbii române, ca nişte invincibile redute spirituale.

Limba română – disciplină fundamentală

Prof. DUMITRU SĂVULESCU
Inspector general în M.E.I.

Limba română are, prin rosturile şi semnificaţiile studierii în şcoală, statutul unei discipline fundamentale a învăţămîntului nostru de 12 ani, studiul limbii contribuind într-o măsură hotărîtoare la ţinuta intelectuală şi la formarea culturală a fiecărui cetăţean, la educaţia morală şi patriotică a copiilor şi tinerilor.

Studiul matematicii, fizicii, biologiei şi chimiei, orientarea învăţămîntului spre practică nu vin în contradicţie cu ţelurile nobile ale învăţării limbii române în şcoală. Dimpotrivă, experienţa şcolii arată că progresele în pregătirea elevilor la diferite discipline de învăţămînt nu sînt posibile fără stăpînirea limbii materne.

La actuala ediţie a concursului de la Satu Mare pentru elevii claselor a VII-a şi a VIII-a au participat 270 de elevi reprezentînd toate judeţele ţării. Rezultatele au fost bune. În afara premiilor I, II şi III, comisia centrală de concurs a acordat 29 de premii speciale şi menţiuni la clasa a VII-a şi 59 la clasa a VIII-a.

Fie ca această întrecere anuală dintre elevii ultimelor clase gimnaziale să creeze noi imbolduri în şcolile patriei noastre pentru cunoaşterea bunului celui mai de preţ cu care ne naştem — „limba ce-o vorbim".

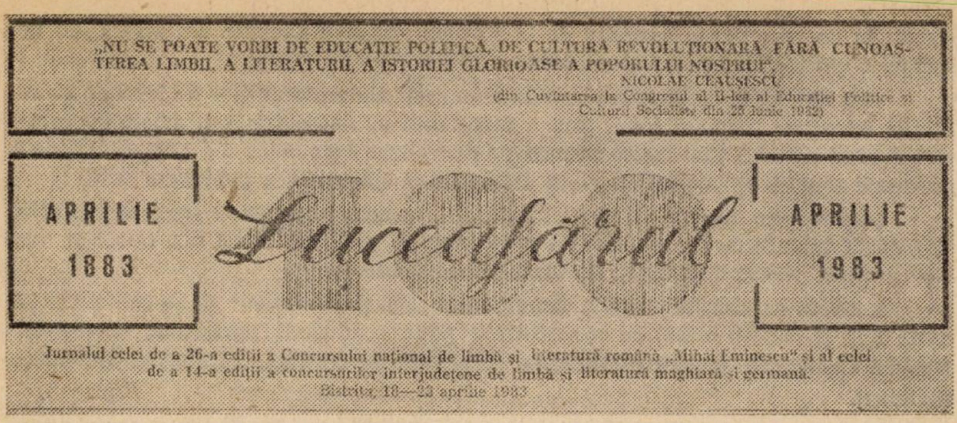

Frontispiciul suplimentului tipărit la Bistrița

Bun venit la Bistrița!

MIHAI MARINA
prim-secretar al Comitetului
Județean Bistrița-Năsăud al
P.C.R., președintele
Comitetului Executiv al
Consiliului Popular Județean

Pentru municipiul Bistrița, pentru județul Bistrița-Năsăud, găzduirea prestigiosului Concurs tradițional de Limba și Literatura Română „Mihai Eminescu" și a concursurilor interjudețene de limba și literatura maghiară și germană reprezintă o înaltă cinste.

În numele Comitetului Județean de Partid și al Consiliului Popular Județean, vă urez, cu prilejul festivității de deschidere a concursului, un călduros *„Bun venit!"* pe meleagurile Bistriței și Năsăudului și, în același timp, succes deplin în această minunată întrecere a talentelor și elanurilor tinerești, sub semnul atît de generos al Festivalului Național „Cîntarea României".

Socotesc că s-a făcut o fericită alegere ca actuala ediție a acestui concurs să aibă loc la noi, parcă pentru a prefața cu o proaspătă undă de entuziasm tineresc sărbătorirea centenarului marelui nostru romancier Liviu Rebreanu.

Sîntem convinși că și actuala ediție a concursului se va încheia cu un deplin succes. Veți scrie cu siguranță frumos despre o patrie frumoasă, despre un popor eroic, care își vede astăzi, sub conducerea partidului comunist, împlinite năzuințele pentru care a luptat cu atîta ardoare și s-a jertfit veacuri de-a rîndul și despre care cei mai de seamă slujitori ai condeiului au scris pagini nemuritoare. Veți scrie frumos și inspirat, pentru că însăși prezența dumneavoastră la concurs este o probă a talentului pe care îl aveți, dar și pentru că vă găsiți pe plaiurile care se mîndresc cu tradiții de o răscolitoare frumusețe, luminate tutelar de gloria nemuritoare a lui George Coșbuc, Liviu Rebreanu și a lui Andrei Mureșanu.

Găsindu-vă aici la noi, veți întîlni și pătrunde semnele de înaltă prețuire a eroismului cu care înaintașii, și pe aceste locuri, au apărat glia străbună, „graiul neamului", datinile și portul, plătind de atîtea ori tributul lor de sînge și de suferință în crîncene bătălii pentru dreptate socială, pentru libertate și independență națională, ale căror ecouri răzbat către noi prin „glasul de durere" al mureșeanului, prin

strigătele de revoltă ale bardului de la Hordou, ori prin paginile din piatră din neasemuita carte a lui Ion al Glanetașului.

Veți cunoaște, de asemenea, noile frumusețí ale meleagurilor de legendă și împliniri socialiste ale unui județ care a înregistrat cu deosebire în ultimele două cincinale unul din cele mai înalte ritmuri de dezvoltare economică din țară, cu ample și profunde mutații în modul de viață materială și spirituală a populației sale.

Consemnăm, așadar, cu mare satisfacție, în noul calendar al tradițiilor noastre și această manifestare tinerească la care, elevi și profesori, aleși din întreaga țară, v-ați întîlnit pentru un scurt și fierbinte popas la Bistrița.

E firesc ca această ediție a Concursului „Mihai Eminescu" să se constituie într-un nou și candid mesaj de recunoștință adus conducerii partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru părintească grijă față de destinele comuniste ale tinerei generații.

Fie ca acest meleag strămoșesc care vă primește atît cu pîinea și sarea literaturii sale, cît și cu acelea ale hărniciei lui renăscute, să vă rămînă cît mai mult în amintire. Fie ca ediția bistrițeană a concursului de limba și literatura română, a concursurilor interjudețene de limbă și literatură maghiară și germană, care într-un fel refac simbolic ca o ștafetă vie drumul *Luceafărului* dinspre Botoșanii lui de peste munți și granițe vremelnice către leagănul Veronicăi Micle, să însemne, totodată, o reușită nouă a iubirii de limbă și literatură română. Dorim cu prilejul acesta, dragi elevi și educatori, ca acest concurs, șederea dumneavoastră aici, să vă fie îmbold și util schimb de experiență într-o muncă încărcată de sentimentul răspunderii și participării la noi întîlniri viitoare. Iar, alături cu binemeritatele premii, să duceți în inimi mărturia ospitalității tradiționale a oamenilor acestor plaiuri.

Doresc, în încheiere, să vă adresez încă o dată strămoșească urare de *„Bun venit!"*, succes deplin în pasionanta întrecere care vă așteaptă, și să vă simțiți cît mai bine la Bistrița, în județul nostru, aici unde i-au purtat pașii pe Coșbuc și Rebreanu.

O nouă primăvară

Prof. univ. dr. doc. ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA
Președintele Comisiei Centrale de Concurs

Începem la Bistrița, astăzi, tradiționala competiție a elevilor umaniști în cadrul Olimpiadei pe țară de Limbă și Literatură Națională. Anul trecut concursul a avut loc la Botoșani, ca o fericită deschidere înspre anul 1983, centenarul *Luceafărului* și al primei ediții de versuri eminesciene date la lumină de Maiorescu. Acum socotim nobila întrecere din 1983 drept preludiu la centenarul Rebreanu care se apropie cu repeziciune.

Ne place, firește, să stabilim asemenea conexiuni de istorie și cultură pentru a marca aceste adevărate festivaluri primăvăratice ale intelectualității tinere cu datele memorabile ale spiritului național. În memoria vie a participanților, trăirile unor astfel de momente, indispensabil legate de o anumită evoluție interioară a culturii românești, se vor grava mai adînc, sporind conștiința unității de valoare între toate regiunile țării noastre.

Pentru această ediție a concursului, Bistrița reprezintă un spațiu real de electiune, cu frumusețea locurilor ei, cu tradițiile scriitoricești bine împămîntenite și sus-

ținute cu vrednicie. Ne aducem aminte la fiecare pas de Ion Pop Reteganul, de George Coșbuc, de Liviu Rebreanu, de Lucian Blaga, care se odihnea în mult iubita casă și livadă din Bistrița. Pe drumurile ei curate, alături de oamenii care au păstrat cu pietate cuviința și hărnicia strămoșilor, treci ca printr-o zonă de înalte puritați, conservată ca atare dintr-o istorie încărcată de amintiri dătătoare de puteri mereu înnoite. Căci Bistrița de azi este la înălțimea trecutului ei întru toate, activă, implicată profund în căile noi ale vieții românești, construind solid, durabil, fără zgomote deșarte, cu aceeași modestie și discreție dintotdeauna.

Avem deci rațiuni bine întemeiate de a spera că Olimpiada se va desfășura sub bune auspicii, după cum arată toate semnele începutului, vegheat cu grijă maximă de forurile județene de partid și de stat, de autoritățile municipale și de inspectoratul școlar, de devotatele cadre didactice ale liceelor, cărora le aducem și prin aceste rînduri călduroasele noastre mulțumiri.

Și mai nădăjduim să ridicăm aici, în condițiile speciale de care ne bucurăm, ștacheta rezultatelor generale ale Olimpiadelor, pentru a continua urcușul încurajator pornit din anii trecuți.

Deci, succes deplin participanților la concurs și repetate mulțumiri generoaselor noastre gazde !

Succes deplin!

Prof. GAVRIL HOZA
inspector școlar general,
Inspectoratul Școlar Județean
Bistrița-Năsăud

Organizarea la Bistrița a celei de-a XXVI-a ediții a Concursului de Limba și Literatura Română „Mihai Eminescu" și a concursurilor interjudețene de limba și literatura maghiară și germană îmi oferă plăcutul prilej de a vă adresa, în numele Inspectoratului Școlar Județean Bistrița-Năsăud, un tradițional „Bun venit !" pe aceste meleaguri de strălucită spiritualitate românească, de unde s-au ridicat valori ale culturii naționale și universale, precum Ion Pop Reteganul, Andrei Mureșanu, George Coșbuc, Liviu Rebreanu, Grigore Moisil ș.a.

Prezența la Bistrița a celor mai buni elevi ai școlii românești contemporane, ai școlilor cu predarea în limbile naționalităților conlocuitoare împreună cu unii dintre profesorii lor, pleiadă de cărturari de aleasă erudiție, constituie pentru noi un motiv și un moment de mîndrie, un imbold în muncă și, nu în ultimă instanță, dovada recunoașterii activității profesorilor și a elevilor din Bistrița-Năsăud.

Sosiți la Bistrița, veți avea prilejul să vizitați și județul, meleagurile de gînd și de dor ale marilor bărbați care și-au cultivat spiritul în lumina devizei „Virtus Romana Rediviva", veți parcurge drumuri și izvoare știute de Coșbuc și Rebreanu, vă veți împărtăși brazilor și mugurului plăpînd al livezilor în aerul cald al primăverii coșbuciene, veți cunoaște patria prin poezie. Și, poate, întorși la rosturile voastre veți lua cu voi dorul de luceferi, spre slava eternă a nemuritoarei noastre patrii.

Urez succes deplin tuturor participanților la această prestigioasă competiție națională !

De la Botoşani la Bistriţa...

Prof. dr. CONSTANŢA BĂRBOI
Inspector general în M.E.I.

A intrat în tradiţia şcolii româneşti ca în fiecare primăvară cei mai buni elevi din învăţământul liceal să se întîlnească în finalele competiţiilor şcolare prilejuite de concursurile pe discipline şi meserii. Aici, la Bistriţa, cea de a XXVI-a ediţie a Concursului „Mihai Eminescu" se desfăşoară la hotarul coincidenţelor de profunde semnificaţii — hotărîtoare pentru spiritul literaturii române : o sută de ani de perenitate a *Luceafărului* eminescian şi apropiatul centenar al naşterii ctitorului romanului românesc modern, Liviu Rebreanu.

Înscris în contextul perfecţionărilor pe care le cunoaşte şcoala românească, Concursul de Limba şi Literatura Română „M. Eminescu", prin rezultatele mereu mai bune pe care le obţine de la an la an, răspunde marile deziderate ale împliniri-lor „de mai bine" înscrise în documentele de partid şi de stat şi rostite cu diferite prilejuri de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român şi preşedintele Republicii Socialiste România, în dialogurile cu oamenii de şcoală şi cu tineretul.

Este o bucurie a tinereţii, simţită şi trăită de elevi, profesori şi părinţi, să-ţi înscrii numele printre participanţii ediţiilor concursului.

După Botoşani, la Bistriţa şi-au dat întîlnire 340 de elevi selecţionaţi din peste 40 000 de participanţi la fazele pe şcoală, localitate şi judeţ, numai la limba şi literatura română. La aceştia se adaugă participanţii concursurilor — peste o sută — la limba şi literatura maghiară şi germană.

Probele concursului, la limba română, au pus în evidenţă capacitatea de sinteză şi analiză a elevilor, calitatea informaţiei şi, mai ales, competenţa elevilor de a lucra cu textul literar, de a ordona informaţia, de a mînui limba într-o expresie clară, concisă, nuanţată. Creativitatea a avut un cîmp larg de afirmare.

Sîntem convinşi că elevii au suficiente resurse pentru a omagia, prin rezultatele lor, minunatele condiţii create la Bistriţa de către forurile judeţene şi municipale de partid şi de stat, ospitalitatea tradiţională şi, nu în ultimul rînd, marile personalităţi ale acestor locuri : Andrei Mureşanu, George Coşbuc, Liviu Rebreanu, Ion Pop Reteganul etc.

Liceele gazdă ale concursului : Industrial Nr. 1, „Liviu Rebreanu", „Andrei Mureşanu", Liceul „George Coşbuc" şi Liceul Industrial din Beclean, şcolile generale din Maieru şi George Coşbuc, dascălii şi elevii lor, vor rămîne mult timp în amintirea de suflet a noastră, a tuturor.

Ne-a onorat participarea la deschiderea concursului nostru a primului secretar al Comitetului Judeţean de Partid, tovarăşul Mihai Marina, a primarului municipiului Bistriţa, a secretarului judeţean cu propaganda şi a celorlalţi activişti de partid şi de stat. Urările făcute cu acest prilej au constituit laitmotivul patriotic al probelor şi activităţilor educative organizate.

Mă fac mesagera Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului, a Societăţii de Ştiinţe Filologice, pentru a mulţumi gazdelor noastre, Comitetului Judeţean, Comitetului Municipal de Partid, Inspectoratului Şcolar Judeţean, tuturor cadrelor didactice, elevilor, directorilor de şcoli, care au contribuit, aici la Bistriţa, la buna organizare şi desfăşurare a concursurilor noastre şcolare de limba şi literatura română, maghiară şi germană.

Ei sînt tineri

Prof. GABRIELA IRIMIAȘ
delegat al C.C. al U.T.C.

O lume a cuvîntului strălucitor de adevăr și frumusețe, o lume a tinereții iscoditoare și plăsmuind ea însăși nebănuite limpezimi, o lume tînără și atît de generoasă în crez, în simțiri, și-a dat întîlnire aici, pe plaiuri de cîntec și taină, de avînt și îndrăzneală, de construcție socialistă, cu poezia, cu lumea „nărăvitului lacom" de idei și chemări.

Veniți de pe întregul „multului rotund" al țării Vrancei, al țării Bîrsei, al țării Moldovei și al altor țări românești, ei, tinerii, aplecați cu evlavie peste „tainele lumii", au venit ca soli ai culturii și nestăvilitei energii proprii generației lor, aducînd adînc omagiu limbii românești, redescoperind în limbile materne cîntecul de dor, de neam, de istorie, de tradiție, cîntec-idee care ne asigură nouă, fiilor acestui pămînt, siguranța și certitudinea existenței noastre demne și libere.

În fața voastră, minunați condeieri tineri și talentați, îmi plec fruntea cu admirație și respect, fiindcă voi, cei care cinstind această limbă sfîntă „ce niciodată n-a fost moartă / și niciodată n-a mințit" duceți cu demnitate flacăra spiritualității naționale, simțind ca tînărul, mereu tînărul Labiș, arderea acestui „ev aprins" capabil să creeze, să crească și să păstreze tot ceea ce ne poartă spre înaltele piscuri ale cunoașterii, adevărului și frumuseții eterne.

Bistrița '83

MIRCEA MUTHU
Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca

Ora literaturii bate în cetatea Bistriței, elevi și dascăli din toate județele țării omagiază locurile lui Rebreanu și Coșbuc, fixîndu-și numele în memoria, perisabilă și atît de trainică totuși, a hîrtiei.

Sub condeiul îndrăgostitului de literatură înfloresc acum, la a XXVI-a ediție a Concursului Național de Limba și Literatura Română „Mihai Eminescu", frumoase cuvinte de gînd și simțire românească. Concurs de cunoștințe și, în mod egal, de creație, el va descoperi — sîntem siguri — valori ale literaturii noastre de mîine ; este, în fapt, rațiunea lui de a exista, reintrat în primăvara fiecărui an, acompaniind astfel ritmul tineresc al societății în care trăim. Universitarul, profesorul de liceu sau gimnaziu trăiesc — împreună cu tînărul concurent — aceeași emoție în fața paginii albe. Starea febrilă, creatoare prin excelență, trebuie împletită cu surîsul, și asta dincolo de competiția firească și pasageră, pentru obținerea unui premiu. Pasiunea, conștiința frumuseții de neînvins a operei literare, perseverarea în înțelegerea tîlcului ascuns al imaginii artistice vor compensa — pe palierul duratei lungi — absența, de moment, a titlului de laureat. Pînă atunci însă, necesitatea actului suveran al lecturii și familiarizării cu texte fundamentale din patrimoniul național rămîn ca un imperativ pentru toți, mai tineri și mai puțin tineri ; numai de pe această bază vom putea adăuga alte texte, ale noastre de astă dată, dar însoțiți mereu de sintagma poetului („a patriei cinstire"), ca și de melodia Mioriței, etern rătăcitoare.

Un simbol

Cu puțin timp înainte de a trece în lumea umbrelor, tatăl meu, Matei Eminescu, a vîndut căsuța pe care o avea în București pe strada General Manu, nr. 3 (azi, str. Mihai Eminescu), și s-a mutat la Bistrița la notarul Pălăgeșu, nepotul Silviei Maieru, unde a murit în ziua de 12 decembrie 1929. Pe marmora care, prin mișcătoarea inițiativă a profesorului Leonida Dăniță, a înlocuit modesta cruce de lemn, stau dăltuite versurile lui Mihai din poezia *Despărțire :*

„Și cînd se va întoarce pămîntul în pămînt,
Au cine o să știe de unde-s, cine sunt ?"

Faptul că poetul Mihai Eminescu odihnește în Muntenia, părinții, doi frați și o soră în Moldova sora lui, Aglaia, în Bucovina, și Matei în Transilvania, apare ca un simbol al unității indestructibile a neamului românesc.

GH. EMINESCU

Andrei Mureșanu

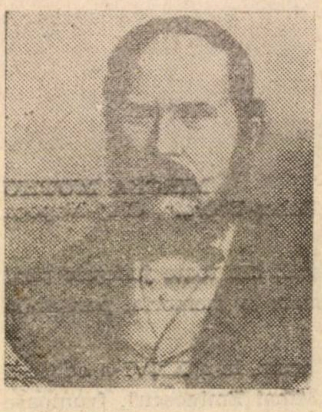

Cel dintîi între poeții Bistriței a fost Andrei Mureșanu, autorul nemuritorului *Deșteaptă-te române*, manifest național al Revoluției de la 1848. În afară de *Hora Unirii* de Vasile Alecsandri, nici un alt imn românesc nu s-a cîntat mai mult și cu mai multă însuflețire, în cele mai înălțătoare momente patriotice, decît cîntarea lui Andrei Mureșanu care l-a captivat atît de mult și pe Eminescu.

Andrei Mureșanu ne privește astăzi nu numai din lumea umbrelor, ci și de pe soclurile monumentelor din Bistrița, Brașov, Sibiu, Blaj și din alte colțuri ale țării.

VASILE NETEA

Permanențe coșbuciene

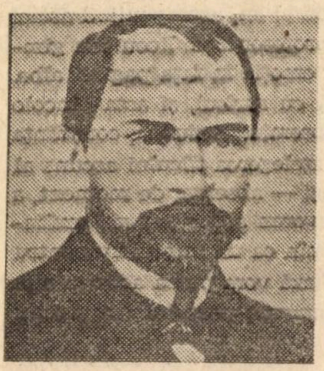

Poetul, care se născuse și se formase în Transilvania, se va considera, în toate momentele mari ale existenței sale, un pedagog. Scrisul pentru el va însemna, încă din epoca „debutului năsăudean", angajare în slujba idealurilor naționale. El nu va pierde nici un prilej să transforme în poezie orice motiv patriotic, fiind convins că misiunea versului său este aceea — mai ales aceea — de-a întreține vie, în sufletul cititorilor, o anume stare de spirit.

LUCIAN VALEA

Familia Rebreanu și Țara Năsăudului

Pornind de la originea someșeană a familiei noastre, plaiurile năsăudene oferă o mai exactă înțelegere a scriitorului trecut prin flăcările unor avataruri aflate încă sub tăcere sau pur și simplu ignorate în biografiile apărute.

Originea năsăudeană a numelui familiei indică autentice surse în inspirația prozatorului. Satul natal, unde popasul i-a fost abia de cîteva luni după naștere, nu l-a cunoscut. În schimb s-a simțit legănat de visuri în cuibul Maierului, unde a învățat să scrie și să citească.

Prin satele ținutului Năsăud s-a perindat întreaga noastră familie după mutarea din Tîrgul Lăpușului, unde și-a început tata cariera de învățător. Apoi din Lăpuș la Maieru, de acolo la Prislop, încheind cu orașul Năsăud, în cimitirul căruia își dorm somnul de veci dascălul Vasile Rebreanu și Sever, cel de-al 12-lea dintre copiii săi.

TIBERIU REBREANU

Eminescu, Coșbuc, Rebreanu

Cîștigătorii etapei județene a Concursului „Mihai Eminescu" s-au întîlnit în finală pe meleagurile copilăriei poetului George Coșbuc și ale prozatorului Liviu Rebreanu. Aici, la Bistrița, se odihnește Matei Eminescu, fratele poetului și tatăl colonelului Gh. Eminescu. La Bistrița și la Năsăud au învățat cei doi clasici ai litera-

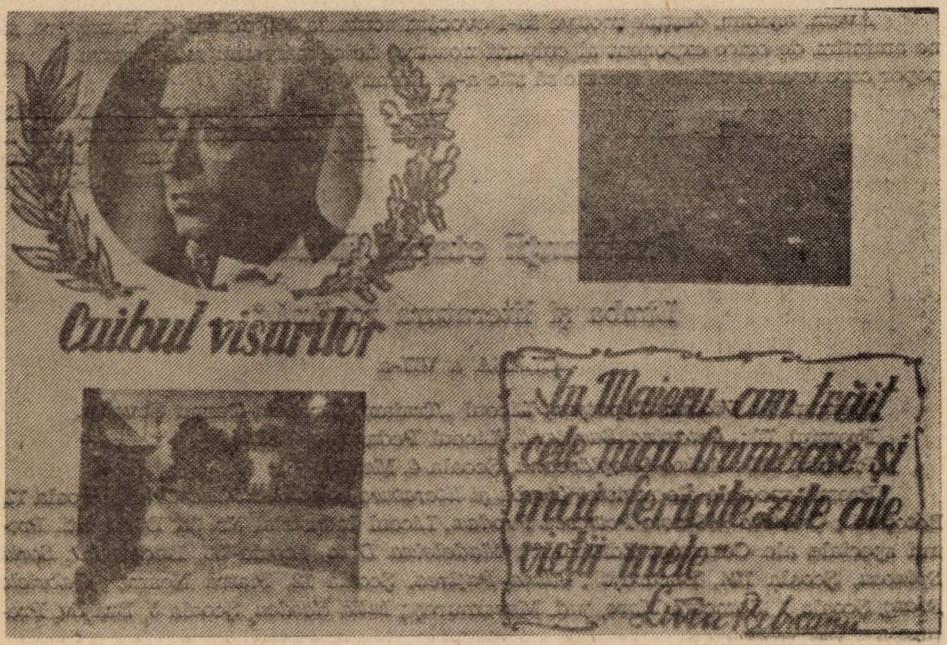

Fotomontaj oferit de prof. Sever Ursa elevilor finaliști, care au vizitat Școala Generală din Maieru

turii române. Cînd George a închis ochii, în mai 1918, cu șase luni înainte de Unirea Transilvaniei cu România, Liviu a publicat în ziarul *Lumina* de la Iași articolul *G. Coșbuc*. Cum era și firesc, prozatorul se referă mai întîi la lirica eminesciană — „brazdă adîncă" în ogorul literelor românești —, la curentul produs de genialitatea poetului. În contra acestui curent, afirmă Rebreanu, Coșbuc aduce prin *Nunta Zamfirei* „lumină, zîmbet, voioșie. Coșbuc e primul poet pe care-l dă Ardealul literaturii românești".

Să nu uitați, dragi elevi, că la Bistrița, la Năsăud și la Maieru ați mers pe urmele lui Coșbuc și Rebreanu.

I. HANGIU

Ion Pop Reteganul

În satul Reteag de pe Someș, în vecinătatea ruinelor multiseculare cetăți a Ciceului s-a născut acum 130 de ani Ion Pop, cel care avea să devină marele folclorist, publicist, scriitor și patriot înflăcărat, cel care și-a asociat numele pînă la contopire cu satul natal, zicîndu-și Ion Pop Reteganul.

Ion Pop Reteganul a fost și unul dintre cei mai prețuiți folcloriști din Transilvania, încadrîndu-se prin concepția sa progresistă în școala folcloristică a lui Hasdeu. În același timp, a fost unul dintre cei mai plini de rîvnă publiciști, colaborator la multe reviste de dincoace de munți.

Iată de ce îndrăznim să afirmăm că, dacă o istorie a folcloristicii sau pedagogiei de la noi nu poate ocoli numele dascălului din Reteag, nici o istorie a presei românești din ultimul sfert al veacului trecut nu l-ar putea ignora, deoarece prin tot ce a făcut el a contribuit la dezvoltarea gustului pentru citit, la lărgirea orizontului de cunoaștere al maselor, situîndu-se în primele rînduri ale largului front al luminării poporului.

Avem, așadar, destule motive să-l evocăm acum, la 130 de ani de la naștere, să ne amintim de orice exponent al culturii noastre, fie el mare sau mic, pentru că „un popor care vrea să trăiască trebuie să știe a-și aminti".

Prof. IOAN ILIEȘ
Inspector general adjunct al
Inspectoratului școlar al județului
Bistrița-Năsăud

Premianții etapei finale

Limba și literatura română *

CLASA a VII-a

Premiul I : *Violeta Tăputșan*, Liceul „Traian", Drobeta-Turnu Severin.
Premiul II : *Antonina Buruiană*, Liceul Pedagogic, Brăila.
Premiul III : *Adina Simplăceanu*, Școala 4, Mediaș.

Premii speciale ale revistei *Limba și literatura română* : *Dana Crețu*, Școala 12, Botoșani ; *Cristina Mihaela Petrescu Prodan*, Liceul Industrial Nr. 36, București. Premii speciale ale Centralei Editurilor : *Madeleina Dina*, Școala 88, București ; *Sorin Spînosu*, Școala 174, București ; *Alina Patîrea*, Școala 12, Piatra Neamț ; *Gabriela Frenț*, Școala 1, Șomcuța Mare, jud. Maramureș ; *Iulia Hasdeu*, Școala 5, Brașov. Pre-

* La Concursul de Limba și Literatura Română premiile I, II și III pentru clasele VII—VIII au fost acordate din fondurile Consiliului Național al Organizației Pionierilor, cele pentru clasele IX—XII au fost acordate de Societatea de Științe Filologice din fondurile revistei *Limba și literatura română*.

miul special al Editurii „Scrisul Românesc" : *Mihaela Enică*, Școala 23, Brăila. Premiul special al C.J.O.P., Arad : *Mihaela Suciu*, Școala Doștat, jud. Alba. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Brăila : *Luminița Băcășan*, Școala 5, Pitești. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Sibiu: *Mony Gabel*, Școala 178, București. Premii speciale ale Filialei S.S.F. Bacău: *Sanda Oprișor*, Școala 7, Slatina; *Liviu Popescu*, Școala 19, București. Premiul special al C.J.O.P., Alba: *Violeta Stogrea*, Școala 3, Rădăuți. Premiul special al C.J.O.P., Satu Mare: *Daniel Rădulescu*, Școala 201, București. Premiul special al Casei Pionierilor, Satu Mare: *Luminița Cristescu*, Școala 11, Botoșani. Premiul special al Liceului de Filologie-Istorie, Satu Mare: *Luminița Mardari*, Școala 1, Pitești. Premiul special al Liceului Industrial Nr. 1, Carei : *Alexandrina Fluieraşu*, Școala 75, București. Premiul special al Liceului „M. Eminescu", Satu Mare : *Gabriela Noian*, Școala 4, Mediaș. Premiul special al Școlii Tășnad, jud. Satu Mare : *Gabriela Vișan*, Școala 2, Rădăuți.

Menționi : *Cristina Anghel*, Buzău ; *Elena-Diana Iliescu*, Tîrgu-Neamț ; *Violeta Leoreanu*, Roman ; *Anca Petrașcu*, București ; *Carmen Ploeșteanu*, Ploiești ; *Laura Sterian*, Brăila ; *Liana Țălnariu*, Cluj-Napoca ; *Cătălina Tiriteanu*, Galați : *Deianira Ursu*, Suceava.

CLASA a VIII-a

Premiul I : *Gündrüz Geafar*, Școala 12, Constanța.

Premiul II : *Crina Oana Vijulie*, Liceul Industrial Nr. 36, București.

Premiul III : *Raluca Pătru*, Școala 11, Pitești.

Premii speciale ale revistei *Limba și literatura română* : *Anca Sglimbea*, Școala 2, Alba Iulia ; *Daniela Badea*, Școala 4, Pitești. Premii speciale ale Centralei Editurilor: *Andreea Tudor*, Școala 7, Brăila ; *Dana Augustin*, Școala 19, București ; *Mirela Băltățeanu*, Școala Strehaia, jud. Mehedinți ; *Mihaela Cotelici*, Școala 21, Craiova ; *Carmen Curea*, Școala 179, București ; *Monica Fărcaș*, Școala 1, Satu Mare. Premiul special al ziarelor *Cronica sătmăreană* și *Szatmári Hirlap* : *Mihaela Cristian Ionescu*, Școala 27, București. Premiul special al CJCES, Satu Mare : *Daniela Păunescu*, Liceul „N. Tonitza", București. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Iași : *Florentina Arghiropol*, Școala 23, Brăila. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Ialomița : *Adriana Stan*, Școala 8, Miercurea Ciuc. Premiul special al Inspectoratului Școlar București : *Cristina Voicilă*, Școala 2, Urziceni. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Botoșani : *Ioan Baciu*, Liceul de Arte Plastice, Cluj-Napoca. Premiul special al C.J.O.P. Alba : *Liliana Chera*, Școala 8, Tîrgu Jiu. Premiul special al Filialei S.S.F. Constanța : *Gabriela Cojocaru*, Școala 27, Bacău. Premiul special al Filialei S.S.F. Satu Mare : *Simona Costea*, Școala 3, Piatra Neamț. Premiul special al Casei Pionierilor, Carei : *Gabriela Ghinea*, Școala 40, Galați. Premiul special al cercului pedagogic al profesorilor de limbă română, sector 2, București : *Mihaela Huban*, Școala 2, Jibou. Premiul special al Liceului Industrial Negrești-Oaș : *Daniela Matei*, Școala Sacu, jud. Caraș-Severin. Premiul special al Liceului Industrial Nr. 2, Carei : *Ruxandra Paraschiv*, Școala 128, București. Premiul special al Școlii 8, Satu Mare : *Maria Pavelescu*, Liceul „C. Negruzzi", Iași. Premiul special al Școlii 1, Negrești-Oaș : *Amalia Savinescu*, Școala 2, Satu Mare. Premiul special al Școlii 6, Satu Mare : *Carmen Sbârciog*, Școala 23, Brăila. Premiul special al Comitetului U.T.C. F.I.U.T., Carei : *Adriana Simbotin*, Școala Crevedia Mică, jud. Giurgiu. Premiul special al Școlii Tiream, jud. Satu Mare : Ecaterina Stăcescu, Școala 2, Tîrgu Neamț. Premiul special al Școlii Viile, jud. Satu Mare : *Simona Aciocărlănoaiei*, Școala 3, Arad. Premiul special al Școlii Vrancea : *Adriana Botici*, Școala Aleșd, jud. Bihor. Premiul special al Școlii 3, Suceava: *Carmen Bota*, Școala 12, Ploiești. Premiul special al Școlii 15, Cluj-Napoca : *Sînziana Găbureac*, Școala 3, Vaslui. Premiul special al Școlii 6, Baia Mare : *Liliana Jighira*, Școala 6, Brașov. Premiul special al Școlii 149, București : *Daniela*

Lup. Şcoala 5, Deva. Premiul special al Şcolii 11, Galaţi : *Gloria Papp*, Şcoala 3, Sighetu Marmaţiei. Premiul special al Şcolii Ipoteşti : *Gabriela Toma*, Şcoala 3, Alexandria.

Menţiuni : *Alexandra Anghelescu*, *Gabriela Baboiescu*, Bucureşti ; *Cecilia Bahrinceanu*, Şcoala 3, Rădăuţi ; *Daniela Brotea*, Constanţa ; *Corina Calboreanu*, Arad ; *Mădălina Enăchescu*, Bucureşti ; *Daniela Hagiu*, Tulcea ; *Liana Dirjan*, Baia Mare ; *Ariana Negoescu*, Bucureşti ; *Alina Novac*, Constanţa ; *Feosonia Novac*, Piteşti ; *Anca Onel*, Slobozia ; *Anuţa Oprescu*, Alexandria ; *Roxana Matei*, Giurgiu ; *Elisabeta Plămădeală*, Bucureşti ; *Mirela Radu*, Arad ; *Bogdan Radu*, Bucureşti ; *Ioana Cristina Stănescu*, Cluj-Napoca.

Licee de filologie-istorie, pedagogice şi de artă

CLASA a IX-a

Premiul I : *Mihai Vlad Niculescu*, Liceul de Filologie-Istorie Nr. 1, Bucureşti (prof. Astrid Rodinciuc).

Premiul II : *Corina Chelaru*, Liceul Pedagogic, Bucureşti (prof. Eugenia Vasilescu).

Premiul II, acordat de Liceul de Filologie-Istorie Oradea : *Camelia Eugenia Peşteanu*, Liceul Pedagogic, Constanţa (prof. Iordana Chiriţescu).

Premiul III : *Liliana Drăgan*, Liceul Pedagogic, Buzău (prof. Florica Marinache).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Andreea Stoie*, Liceul „Unirea", Braşov (prof. Cornelia Bularca). Premiul special al Liceului de Filologie-Istorie, Timişoara : *Ariadna Rebreanu*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (prof. Monica Onojescu). Premiul special al Liceului „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti : *Ioana Costelaş*, Liceul „Simion Bărnuţiu", Şimleu Silvaniei (prof. Gh. Pîrvu).

Menţiuni : *Nicoleta Butan*, Blaj ; *Nicoleta Elcu*, Botoşani ; *Ondine Friedman Bleier*, Timişoara, *Anca Fusaru*, Arad ; *Mircea Itul*, Braşov ; *Liviu Popescu*, Bucureşti; *Dana Toma*, Iaşi.

CLASA a X-a

Premiul I : *Viorica Constantinescu*, Liceul „M. Eminescu", Buzău (prof. Doina Mănoiu).

Premiul II : *Daniela Popa*, Liceul „M. Eminescu", Buzău (prof. Doina Mănoiu).

Premiul III : *Monica Broos*, Liceul „M. Eminescu", Iaşi (prof. Dumitru Stan).

Premiul III, acordat de Liceul de Filologie-Istorie, Oradea : *Virginia Grădinaru*, Liceul Industrial Nr. 12, Galaţi (prof. Constanţa Vlasie). Premiul III, acordat de Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti : *Dorina Grebeniţă*, Liceul Industrial Nr. 9, Baia Mare (prof. Cornelia Brândău). Premiul III, acordat de Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Bucureşti : *Speranţa Maroşan*, Liceul Industrial Nr. 9, Baia Mare (prof. Cornelia Brândău). Premiul III, acordat de Liceul Pedagogic Constanţa : *Aurora Nemeş*, Liceul Pedagogic Caransebeş (prof. Mircea Vasilescu). Premiul III acordat de Liceul „C. D. Gherea", Ploieşti : *Sergiu Ailenei*, Liceul „M. Eminescu", Iaşi (prof. Dumitru Stan). Premiul III acordat de Liceul „M. Eminescu", Iaşi : *Dorina Popescu*, Liceul de Filologie-Istorie Timişoara (prof. Mihai Gafencu). Premiul III acordat de Liceul de Filologie-Istorie Satu Mare : *Gabriela Vilara*, Liceul de Filologie-Istorie Craiova (prof. Magdalena Dumitru). Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Cristinel Mujdei*, Liceul „C. Hogaş", Piatra Neamţ (prof. Emil Leahu). Premiul special al Liceului „Ady-Şincai", Cluj-Napoca : *Corina Ilariu*, Liceul de Filologie-Istorie, Craiova (prof. Magdalena Dumitru). Premiul special al Editurii „Scrisul Românesc" : *Minerva Ocolişan*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti (prof. Veronica Voineag).

Menţiuni : *Smaranda Boicu*, Bucureşti ; *Petrica Cristofir*, Craiova ; *Luiza Marinescu, Ioana Neagu*, Bucureşti ; *Marta Orban*, Cluj-Napoca ; *Corina Popa*, Tîrgu-Jiu ; *Maria Ster*, Satu Mare ; *Dacia Terme*, Oradea ; *Stela Vilău*, Craiova.

CLASA a XI-a

Premiul I : *Caius Dobrescu*, Liceul „Unirea", Braşov (prof. Gabriela Marinescu).

Premiul II : *Aurora Dorogan*, Liceul de Filologie-Istorie, Craiova (prof. Maria Sneider) ; *Carmen Pavel*, Liceul Industrial Nr. 9, Baia Mare (prof. Ioan Moldovan).

Premiul III : *Mircea Ţicudean*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (prof. Titus Moraru). Premiul III acordat de Liceul Pedagogic Ploieşti : *Gheorghiţa Dinescu*, Liceul Pedagogic Constanţa (prof. Rodica Leonte).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Mirela Silvăşan*, Liceul de Filologie-Istorie Şimleu Silvaniei (prof. Traian Sârbe). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 1, Fălticeni : *Ion Buzera*, Liceul Industrial Nr. 6, Tîrgu Jiu (prof. Eugen Velican). Premiul special al Inspectoratului Şcolar Judeţean Prahova : *Veronica Toader*, Liceul de Filologie-Istorie Galaţi (prof. Constanţa Vlasie). Premiul special al Liceului „Simion Bărnuţiu", Zalău : *Iuliana Giuclea Andrei*, Liceul „C. D. Gherea", Ploieşti (prof. Mihail Vulpescu). Premiul special al Liceului Pedagogic Botoşani : *Cristina Puha*, Liceul Pedagogic, Tulcea (prof. Anne-Marie Galbur). Premiul special al Inspectoratului Şcolar Judeţean Bacău : *Doina Rău*, Liceul „O. Goga", Sibiu (prof. Viorica Guşu). Premiul special al Liceului „I. L. Caragiale", Bucureşti : *Steluţa Boboc*, Liceul „C. Hogaş", Piatra Neamţ (prof. Mircea Bălan). Premiul special al Filialei S.S.F. Craiova : *Gabriela Moise*, Liceul Pedagogic, Slobozia (prof. Elvira Fotache). Premiul special al Editurii „Junimea" : *Liliana Borşan*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (prof. Titus Moraru). Premiul special al Liceului „N. Tonitza", Bucureşti : *Maria Subi*, Liceul de Filologie-Istorie, Timişoara (prof. Mihai Gafencu). Premiul special al Liceului „E. Hurmuzachi", Rădăuţi : *Mirela Radu*, Liceul de Filologie-Istorie, Timişoara (prof. Mihai Gafencu). Premiul special al Filialei S.S.F. Tulcea : *Adél Siller*, Liceul Pedagogic, Tîrgu Mureş (prof. Emil Pop). Premiul special al Filialei S.S.F. Constanţa : *Laura Bişoc*, Liceul Pedagogic, Botoşani (prof. Paraschiva Dănilă). Premiul special acordat de *Revista noastră* (Focşani) : *Ecaterina Alexandru*, Liceul Pedagogic Constanţa (prof. Rodica Leonte). Premiul special al Liceului „Mircea cel Bătrîn", Constanţa : *Mihaela Cioponea*, Liceul Pedagogic, Slatina (prof. Damaschin Ţăranu). Premiul special al Editurii „Dacia" : *Ioana Ilie*, Liceul Pedagogic, Bucureşti (prof. Anica Vlăduţ).

Menţiuni : *Carmina Corbeanu*, Focşani ; *Sînziana Niculescu, Maria Vasilescu*, Bucureşti.

CLASA a XII-a

Premiul I : *Aurelian Pavelescu*, Liceul Industrial Nr. 36, Bucureşti (prof. Oana Ioniţă).

Premiul III : *Carmen Caragiu*, Liceul de Filologie-Istorie, Ploieşti (prof. Elena Buzeţeanu).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Micaela Vartolomei*, Liceul „M. Eminescu", Buzău (prof. Doina Mănoiu). Premiul special al Liceului „N. Bălcescu", Bucureşti . *Lucica Cracană*, Liceul Pedagogic Botoşani (prof. Ioan Aniţei). Premiul special al ziarului *Pentru socialism* : *Carmen Matei*, Liceul Industrial Nr. 36, Bucureşti (prof. Oana Ioniţă). Premiul special al Liceului Pedagogic, Ploieşti : *Janina Fluieraş*, Liceul Pedagogic, Arad (prof. Tatiana Ionuţaş). Premiul special al Facultăţii de Filologie Cluj-Napoca : *Constanţa Burcea*, Liceul de Filologie-Istorie Nr. 1, Bucureşti (prof. Astrid Rodinciuc). Premiul special al Liceului Pedagogic, Bucureşti : *Laura Rus*, Liceul Pe-

dagogic, Cluj-Napoca (prof. Maria Meciu). Premiul special al Liceului „Gh. Şincai", Bucureşti : *Elena Dănilă*, Liceul Pedagogic, Botoşani (prof. Paraschiva Dănilă). Premiul special al Liceului de Matematică-Fizică Nr. 1, Bucureşti : *Daniela Topală*, Liceul de Filologie-Istorie, Oradea (prof. Violeta Ardelean). Premiul special al Liceului „Ion Creangă", Bucureşti : *Ofelia Burtea*, Liceul de Filologie-Istorie, Craiova (prof. Ionela Amărăscu). Premiul special al Liceului Pedagogic, Bucureşti : *Monica Barlabaş*, Liceul Pedagogic, Arad (prof. Tatiana Ionuţaş). Premiul special al Liceului „Nicu Gane", Fălticeni : *Maria Magdalena Grigore*, Liceul de Filologie-Istorie, Cîmpulung, Argeş (prof. Teodor Pîslaru). Premiul special al Liceului „Ady-Şincai", Cluj-Napoca : *Elena Luminiţa Ilisei*, Liceul Pedagogic, Suceava (prof. Olga Lazăr). Premiul special al Liceului „Mihai Viteazul", Ploieşti : *Cornelia Mihai*, Liceul „Unirea", Braşov (prof. Cornelia Bularca).

Menţiuni : *Florin Firimiţă*, Bucureşti.

Licee de matematică-fizică, industriale şi alte profiluri

CLASA a IX-a

Premiul I : *Diana Ilieş*, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistriţa (prof. Lucia Bârsan).

Premiul II : *Liliana Birlă*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Bucureşti (prof. Anton Chevorchian).

Premiul III : *Denisa Hrişcanu*, Liceul Gh. Lazăr", Bucureşti (prof. Marin Gaşpar).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Irinel Craşoveanu*, Liceul de Filologie-Istorie, Timişoara (prof. Mihai Gafencu). Premiul special al Liceului „E. Racoviţă", Cluj-Napoca : *Mihaela Mihăescu*, Liceul „N. Bălcescu", Bucureşti (prof. Maria Pavnotescu). Premiul special al Liceului „G. Coşbuc", Năsăud : *Doina Bordeianu*, Liceul „N. Bălcescu", Bucureşti (prof. Adrian Costache). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 1, Bistriţa : *Elena Cernat*, Liceul Industrial Nr. 2, Tecuci (prof. Rodica Tomescu). Premiul special al Liceului „V. Alecsandri", Bacău : *Dalila Leonescu*, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ (prof. Ion Crăciun). Premiul special al Inspectoratului Şcolar Judeţean Tulcea : *Carmen Dumitru*, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava (prof. Miza Iulia Leo). Premiul special al Liceului „I.L. Caragiale", Bucureşti: *Emilia Creţu*, Liceul „I.L. Caragiale", Ploieşti (prof. Elena Buzilă). Premiul special al Liceului „Iulia Hasdeu", Bucureşti : *Otilia Ceauş*, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (prof. Eugenia Vâjiac).

Menţiuni : *Iuliana Anghel*, Bacău ; *Oana Marinela Bărbulescu*, Slatina ; *Liliana Benţa*, Cluj-Napoca ; *Diana Birle*, Baia Mare ; *Claudia Borchină*, Ploieşti ; *Corina Buşe*, Bistriţa ; *Nineta Dragomir*, Galaţi ; *Maria Dudaş*, Brăila ; *Virginia Fetinca*, Năsăud ; *Armand Daniel Frăsineanu*, Bucureşti ; *Silvia Suzana Ioan*, Buzău ; *Atena Kander*, Tulcea ; *Daniela Moraru*, Piteşti ; *Lucian Popa*, Galaţi ; *Anca Popoacă*, Brăila ; *Ioana Schipor*, Cluj-Napoca ; *Daniela Sloveschi*, Hunedoara ; *Simona Diana Şerban*, Mediaş ; *Alina Tudor*, Turnu Măgurele ; *Iulia Voichiţoiu*, Bucureşti ; *Maria Luiza Zamfirescu*, Craiova.

CLASA a X-a

Premiul I : *Alexandru Baltag*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Bucureşti (prof. Anton Chevorchian).

Premiul II : *Rodica Frenţ*, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare (prof. Maria Dârjan).

Premiul III : *Octavian Măndiţă*, Liceul „I. L. Caragiale", Bucureşti (prof. Ioan Macarie).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Carmen Caragea*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (prof. Cezar Calenic). Primul special al Inspectoratului Şcolar Judeţean Mara-

Mureș : *Anca Bleaju*, Liceul „Gh. Roșca Codreanu", Bîrlad (prof. Nicolae Sîrbu). Premiul special al Liceului „M. Eminescu", Botoșani : *Adriana Andronic*, Liceul Industrial Nr. 6, Constanța (prof. Nicolae Rotund).

Mențiuni : *Gabriela Dinu*, Brașov ; *Cerasela Ene*, Galați ; *Mona Grădescu*, București ; *Cerasela Sprîncenatu*, Călărași.

CLASA a XI-a

Premiul I : *Mihaela Dumitrescu*, Liceul „N. Bălcescu", București (prof. Maria Pavnotescu). *Camelia Monoranu*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș (prof. Corina Tîrnăveanu).

Premiul II : *Antoaneta Folea*, Liceul „N. Bălcescu", București (prof. Maria Pavnotescu). *Monica Tudorache*, Liceul „M. Viteazul", București (prof. Maria Boghianu).

Premiul III : *Dana Pop*, Liceul „E. Racoviță", Cluj-Napoca (prof. Silvia Blendea).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Iuliana Nemeș*, Liceul de Matematică-Fizică, Sf. Gheorghe, jud. Covasna (prof. Mariana Drăgan). Premiul special al Liceului „G. Bacovia", Bacău : *Claudia Jurian*, Liceul sanitar, Tîrgu Mureș (prof. Augustina Mateiu). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 2, Turnu Măgurele : *Adrian Costea*, Liceul Industrial Nr. 8, Baia Mare (prof. Maria Curteanu). Premiul special al Liceului de Matematică-Fizică Nr. 2, Cluj-Napoca : *Angela Băluță*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (prof. Aurelia Iordache). Premiul special al Liceului „Gh. Șincai", Baia Mare: *Claudia Mihalcea*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (prof. Rodica Ciubotaru). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 9, Baia Mare : *Niculina Chiper*, Liceul Industrial Nr. 2, Bîrlad (prof. Mihaela Tudor). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 1, Cluj-Napoca : *Tudor Iosifaru*, Liceul „V. Roaită", Rîmnicu Vîlcea (prof. Nicolae Șinculescu). Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Alba : *Cristina Vasilescu*, Liceul „I. L. Caragiale", București (prof. Ileana Coltofeanu). Premiul special al Editurii „Dacia", Cluj-Napoca : *Mihaela Ilie*, Liceul „N. Bălcescu", Brăila (prof. Marcel Ganea). Premiul special al Liceului „G. Coșbuc", Năsăud : *Claudia Tița*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (prof. Elena Stancu). Premiul special al Liceului „Lucrețiu Pătrășcanu", Bacău : *Mihaela Bucă*, Liceul „A. Șaguna", Brașov (prof. Constantin Cuza). Premiul special al Liceului „N. Bălcescu", București : *Sanda Andronescu*, Liceul „N. Bălcescu", Cluj-Napoca (prof. Monica Vasiu). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 10, Constanța : *Mariana Frățilă*, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău (prof. Viorel Ciocîlteu). Premiul special al Liceului Industrial Nr. 6, Satu Mare : *Mariana Scripcaru*, Liceul Industrial Bucecea, jud. Botoșani (prof. Mihai Chiș). Premiul special al Liceului „M. Eminescu", Constanța : *Doina Vertic*, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud (prof. Ion Lăpușneanu). Premiul special al Liceului „V. Alecsandri", Bacău : *Manuela Iuga*, Liceul de Matematică-Fizică, Petroșani, jud. Hunedoara (prof. Nicolae Cherciu). Premiul special al Liceului Industrial „Azur", Timișoara : *Petronela Filipescu*, Liceul Sanitar, Iași (prof. Cătălina Frâncu). Premiul special al Filialei S.S.F. Cluj-Napoca : *Georgiana Răducan*, Liceul Industrial Nr. 6, Tîrgu Jiu (prof. Eugenia Velican). Premiul special al Filialei S.S.F. Botoșani : *Daniela Gădălean*, Liceul Industrial Nr. 4, Alba Iulia (prof. Ana Pintilie).

Mențiuni : *Petruța Andrei*, Vălenii de Munte, jud. Prahova ; *Carmen Ardelean*, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita ; *Manuela Caralău*, Iași ; *Ovidiu Ceuca*, Bistrița ; *Corina Constantin*, Tîrgoviște ; *Mihaela Duca*, București ; *Nicoleta Iambor*, Tîrgu Mureș ; *Daniela Jora*, Fălticeni ; *Silviu Lupașcu*, Galați ; *Mirela Vaida*, Ocna Mureș, jud. Alba.

CLASA a XII-a

Premiul II : *Georgeta Răduică*, Liceul „Frații Buzești", Craiova (prof. Paula Istodorescu).

Premiul III : *Violeta Bufu*, Liceul „Axente Sever", Mediaș (prof. G. Bîrlogeanu).

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Adela Țicudean*, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureș (prof. Victoria Buda). Premiul special al cenaclului literar Zalău : *Andrei Lorena*, Liceul Industrial Nr. 1, Pitești. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Olt : *Ioan Marian Augustin*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (prof. Gh. Bucur).

Mențiuni : *Florentina Andronache*, Brăila ; *Carmen Dăncescu*, Cluj-Napoca ; *Marelena Neagu*, Iași ; *Dorina Nicolae*, Ploiești.

Ecuson oferit de organizatorii concursului de la Satu Mare

Limba și literatura maghiară

CLASA a VII-a

Premiul I : *Pavel Mónika*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 2, Timișoara.

Premiul II : *Csáthy Gábor*, Școala Generală „Simion Bărnuțiu", Zalău.

Premiul III : *Sylvester Zoltán*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul special al Consiliului județean al oamenilor muncii de naționalitate maghiară și al Teatrului de Nord, Satu Mare : *Bogács Nóra*, Școala 5, Ditrău, jud. Harghita. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Botoșani : *Koszta Csaba*, Școala 15, Brașov. Premiul special al Casei Pionierilor Negrești-Oaș : *Gyöngyösi Enikő*, Școala 16, Cluj-Napoca. Premiul special al Școlii 85, București : *Dohor Éva*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 2, Timișoara. Premiul special al Liceului de Matematică-Fizică Nr. 2, Timișoara : *Bencze Annamária*, Școala 10, Brașov. Premiul special al Școlii Tîrgu Secuiesc : *Marosán Hajnalka*, Liceul „Andrei Mureșanu", Bistrița. Premiul special al Școlii 15, Cluj-Napoca : *Cseke Gyöngyi*, Școala 11. Baia Mare. Premiul special al Școlii 15, Cluj-Napoca : *Péter Sandor*, Școala 5, Ditrău, jud. Harghita. Premiul special al Școlii 1, Satu Mare : *Kozma Emese*, Școala 28, Cluj-Napoca. Premiul special al Școlii 10, Satu Mare : *Lufi Péter*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna. Premiul special al Școlii 17, Satu Mare : *Nagy Emese*, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureș. Premiul special al Școlii 3, Carei : *Lázár Erika*, Școala 2, Satu Mare. Premiul special al Școlii 1, Focșani : *Nagy Ágnes*, Școala 3, Carei.

Premiul special al Școlii Ciumeni, jud. Harghita : *Bákai Edit*, Școala Pericei, jud. Sălaj. Premiul special al Școlii Livada, jud. Satu Mare : *Kiss Zoltán*, Școala 1, Satu Mare.

Mențiuni : *Hubbes László Attila*, Sf. Gheorghe ; *Madácsy István*, Baia Mare ; *Pataki Gabriella*, Sărmășag ; *Bodó Alpár*, Lupeni ; *Szerzó Andrea*, Baia Mare.

CLASA a VIII-a

Premiul I : *Kerekes Izabella*, Școala 1, Miercurea Ciuc.

Premiul II : *Katz Noémi*, Școala „Simion Bărnuțiu", Zalău.

Premiul III : *Sebestyén Adél*, Școala 1, Satu Mare.

Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : *Szilágyi Magdolna*, Școala 5, Oradea. Premiul special al ziarelor *Cronica sătmăreană* și *Szatmári Hírlap*: *Deák Csilla*, Școala 3, Deva. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Ialomița : *Szabó Attila*, Școala 16, Cluj-Napoca. Premiul special al C.J.O.P. Covasna : *Gálfalvy Hanga*, Liceul „Bolyai Farkaș", Tîrgu Mureș. Premiul special al revistei *Tomis* : *Kónya Klaudia*, Școala 8, Brașov. Premiul special al Subfilialei S.S.F. Carei : *Ari Erika*, Liceul Industrial Marghita, jud. Bihor. Premiul special al Școlii 1, Carei : *Bartos Enikő*, Școala 1, Satu Mare. Premiul special al Școlii Moftinu Mare: *Zilahi Erzsébet*, Școala 2, Sf. Gheorghe.

Mențiuni : *Moldován Rokk Melinda*, Cluj-Napoca ; *Torma Katalin*, Tîrgu Mureș ; *Sándor Magdolna*, Zalău.

CLASA a IX-a

Premiul 1 și premiul special *Előre* : *Kisgyörgy Réka*, Liceul de Matematică-Fizică, Covasna.

Premiul II : *Rohonyi Judit*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Cluj-Napoca.

Premiul III și premiul special *Ifjúmunkás* : *Puja Éva*, Liceul „Unirea", Brașov.

Premiul special al C.C. al U.T.C. și premiul special *Igaz Szó* : *Csiszér Mária*, Liceul „Bolyai Farkaș", Tîrgu Mureș. Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : *Bodrogi Enikő*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Cluj-Napoca. Premiul special *Utunk* : *Hosszú Elza*, Liceul „Dr. Petru Groza", Odorheiu Secuiesc. Premiul special „Kriterion" : *Török Dalma*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc.

Mențiuni : *Szebeni Viola*, Oradea ; *Tóth Katalin*, Carei ; *Gergely Anikó*, Timișoara ; *Király András*, Aiud.

CLASA a X-a

Premiul I și premiul special „Kriterion" : *Bálint Fazakas Krisztina*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Cluj-Napoca.

Premiul II și premiul special *Utunk* : *Hodor Adél*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe.

Premiul III și premiul special *Ifjúmunkás* : *Makfalvi Ildikó*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul special al C.C. al U.T.C. și premiul special *A Hét* : *Hatházi András Attila*, Liceul de Matematică-Fizică, Sfîntu Gheorghe. Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : *Kovács Éva Ildikó*, Liceul de Matematică-Fizică, Zalău. Premiul special *Igaz Szó* : *Demeter Julianna Ildikó*, Liceul „Steagul Roșu", Brașov.

Premiul special *Előre* : *Kása Judit*, Liceul Industrial Nr. 8, Baia Mare. Premiul special „Dacia" : *Bressel Christiane*, Liceul Industrial Nr. 5, Satu Mare.

Menţiuni : *Kovács Attila*, Timişoara ; *Váli Erika*, Miercurea Ciuc; *Kutas Ágnes*, Bistriţa ; *Gellér Andrea*, Arad : *Jánosi Tünde*, Bucureşti.

CLASA a XI-a

Premiul I şi premiul special *Ifjúmunkás : Dudás Magdolna*, Liceul Industrial Nr. 8, Baia Mare.

Premiul II : *Balog Ilona*, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureş.

Premiul III : *Szőke Matild*, Liceul Pedagogic, Odorheiu Secuiesc.

Premiul special al C.C. al U.T.C. şi premiul special *Utunk: Jakabffy Tamás*, Liceul Industrial Nr. 5, Satu Mare. Premiul special al Uniunii Scriitorilor : *Nagy Mercédesz*, Liceul de Matematică-Fizică, Sf. Gheorghe. Premiul special „Korunk": *Rusz Mónika*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc. Premiul special *Igaz Szó: Bódea Éva*, Liceul „Petru Maior", Gherla. Premiul special „Kriterion": *Gáll Olga*, Liceul „A Mureşanu", Bistriţa, Premiul special *Előre : Kiss Zsuzsanna*, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureş. Premiul special „Műhely" : *Nagy Éva*, Liceul Industrial Nr. 33, Bucureşti.

Menţiuni: *Mányoki Mária, Máthé Zsófia, Bozó Katalin*, Oradea; *Gergely Emese*, Braşov ; *Pávai Zoltán*, Arad ; *Kovacs Erszébet*, Tîrgu Secuiesc ; *Bartha Attila*, Aiud.

CLASA a XII-a

Premiul I şi premiul special *Ifjúmunkás : Szentpáli Csaba*, Liceul „Unirea", Braşov.

Premiul II şi premiul special *Előre: Lakatos Zsuzsa*, Liceul „A. Mureşanu", Dej.

Premiul III şi premiul special *Utunk : Csata Emese*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul special al C.C. al U.T.C. şi premiul special *Echinox: Janovics Enikő*, Liceul de Matematică-Fizică, Miercurea Ciuc. Premiul special *Igazság : Fekete Vince*, Liceul de Matematică-Fizică Nr. 1, Tîrgu Secuiesc. Premiul special „Kriterion" : *Orosz Irma*, Liceul Industrial, Şimleu Silvaniei. Premiul special al Universităţii „Babeş-Bolyai": *Sikó Ilona Hajnal*, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureş. Premiul special al Liceului „A. Mureşanu", Bistriţa : *Schreiner Csilla*, Liceul „I. Slavici", Arad. Premiul special al Liceului „Bethlen Gábor", Aiud: *Dénes Klára*, Liceul „Înfrăţirea", Oradea.

Menţiuni : *Bogos Katalin*, Satu Mare ; *Gúzs Erika*, Sf. Gheorghe ; *Joó Attila*, Timişoara ; *Turi Ida*, Aiud ; *Patakfalvi Katalin*, Tîrgu Mureş.

Limba şi literatura germană

CLASA a VII-a

Premiul I : *Wilhelm Reiner*, Liceul „J. Honterus", Braşov.

Premiul II : *Tudor Birsan*, Liceul Industrial Nr. 34, Bucureşti.

Premiul III : *Heike Gutt*, Şcoala 3, Sighişoara.

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română : Cristina Sava*, Şcoala 9, Timişoara. Premiul special al Inspectoratului Şcolar Judeţean Dîmboviţa : *Andreas*

Bertalan, Școala 4, Sibiu. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Arad : *Ramona Hoffman*, Liceul Industrial Nr. 10, Arad. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Botoșani : *Carina Christiani*, Liceul „J. Honterus", Brașov. Premiul special al Școlii 1, Focșani : *Ilse Hügel*, Școala Lovrin, jud. Timiș.

CLASA a VIII-a

Premiul I : *Ulrike Bonfert*, Școala 4, Sibiu.

Premiul II : *Ingrid Weber*, Școala 6, Făgăraș.

Premiul III : *Corina Eva Cosmulescu*, Liceul Industrial Nr. 34, București.

Premiul special al ziarului *Neuer Weg : Peter Fröhlich*, Liceul „J. Honterus", Brașov. Premiul special al Centralei editurilor : *Diana Coșarcă*, Școala 9, Timișoara. Premiul special al Inspectoratului Școlar Județean Ialomița : *Gerhard Müller*, Liceul Industrial Nr. 34, București. Premiul special al ziarelor *Cronica sătmăreană* și *Szatmári Hirlap : Georg Schuster*, Liceul „J. Honterus", Brașov. Premiul special al Școlii 2, Satu Mare : *Irmgard Gebl*, Liceul Industrial Nr. 10, Arad. Premiul special al Școlii Petrești, jud. Satu Mare : *Marina Alexandrescu*, Liceul Industrial Nr. 34, București.

CLASA a IX-a

Premiul I : *Bärbel Schuller*, Liceul „J. Honterus", Brașov.

Premiul II : *Isabella Mareș*, Liceul Industrial Nr. 34, București.

Premiul III : *Heike Schult*, Liceul „N. Lenau", Timișoara.

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Marion Schmidt*, Liceul Pedagogic, Sibiu.

Mențiuni : *Udo Fredel*, Brașov ; *Britta Kelp*, Mediaș.

CLASA a X-a

Premiul I : *Edda Müller*, Liceul „N. Lenau", Timișoara.

Premiul II : *Karla Reisenbüchler*, Liceul Pedagogic, Sibiu.

Premiul III : *Ruth Klingenspohr*, Liceul „J. Haltrich", Sighișoara ; *Eva László-Herbert*, Liceul „G. Coșbuc", Cluj-Napoca.

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Susanne Schuller*, Liceul „J. Honterus", Brașov.

Mențiuni : *Helga Bitto*, Sibiu ; *Ute Kreczy*, Brașov.

CLASA a XI-a

Premiul I : *Annemone Fredel*, Liceul „J. Honterus", Brașov.

Premiul II : *Bianca* Luță, Liceul Industrial Nr. 34, București.

Premiul III : *Rotraut Ludwig*, Liceul „J. Haltrich", Sighișoara.

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Herta Dietrich*, Sighișoara.

Mențiuni : *Klaus Weinrich*, Sibiu ; *Kinga Gall*, Sebeș.

CLASA a XII-a

Premiul I : *Gerharda Greavu*, Liceul „J. Honterus", Brașov.

Premiul II : *Karl Wille*, Liceul „I. Slavici", Arad.

Premiul III : *Sunhild Styhler*, Liceul Industrial Nr. 1, Sibiu.

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Karl Wille*, Liceul „I. Slavici", Arad.

Mențiune : *Luise Zikeli*, Sebeș.

Cenaclul „Pontica" din Constanța

Cenaclul literar „Pontica" a luat ființă în noiembrie 1981, reunind pe cei mai talentați elevi din liceele constănțene, animați de dorința de a participa la viața culturală a Dobrogei.

Membrii cenaclului participă atît la ședințele obișnuite de lucru ce se desfășoară lunar, cît și la alte activități organizate : întîlniri cu reprezentanți ai artelor plastice, ai scenei, cu scriitori dobrogeni, critici și istorici literari, cu profesori, întîlniri cu reprezentanți ai celorlalte cenacluri din județ ; ei participă la realizarea unor spectacole de muzică și poezie în cadrul „Zilelor școlii constănțene" sau al manifestărilor „Pontica".

Colaborarea permanentă a membrilor cenaclului „Pontica" cu profesorii de limba și literatura română din Constanța, cu reprezentanți ai revistei *Tomis*, cu tinerele talente, în ședințe de lucru sau întruniri special organizate, a însemnat o creștere valorică a creației elevilor. Dovezile nu s-au lăsat așteptate. În paginile revistei *Tomis* poezia tînără este reprezentată de Ecaterina Alexandru, Constantin Damian, Valentin-Dragoș Neacșu, Cornelia Stănescu, Adriana Andronic, toți membri ai cenaclului „Pontica". În toamna anului trecut, Valentin-Dragoș Neacșu a primit premiul special al revistei *Luceafărul*.

Orientată astfel, activitatea cenaclului „Pontica" contribuie la formarea elevilor iubitori ai literaturii, sensibili la frumos, la descoperirea valorii marilor opere ale culturii naționale și universale.

Spiritul de creativitate, de formare și de îndrumare al condeierilor este stimulat de tovarășele profesoare Eugenia Vâjiac și Maria Pop.

CAMELIA STĂNESCU
Clasa a XII-a, Liceul „M. Eminescu",
Constanța

Cercul literar „Ion Pop Reteganul" din Reteag

Continuînd activitatea cercului literar „Tinerii folcloriști", care își adună creațiile populare în primul număr al revistei *Mărgăritare ne-nșirate*, în anul 1969, sub îndrumarea și prin exemplul personal de interes și dăruire al profesorului Ioan Ilieș, pasionații culegători de folclor de la Școala Generală Nr. 1 Reteag, comuna Petru Rareș, județul Bistrița-Năsăud, încearcă să dovedească că în satul dascălului, redactorului și strălucitului folclorist Ion Pop Reteganul se mai păstrează și astăzi autentice nestemate folclorice.

Așa cum arăta însuși Ion Pop Reteganul, „nimic nu trebuie dat uitării ; orice mărgăritărel, cît de mic să fie, trebuie rădicat din nisip: povești, fabule, mituri, păcălituri, cîntece, chiuituri, ghicitori, proverbe și altele. Toate sînt pentru noi atîtea mărgăritare ne-nșirate".

Cercul literar „Ion Pop Reteganul" a avut o activitate neîntreruptă de la înființarea lui, iar „micii folcloriști" descoperă și azi producții folclorice pe care le-au adunat în numerele 2 și 3 ale revistei școlare amintite, dispunînd de un bogat material pentru apariția unui nou număr.

Revista *Mărgăritare ne-nșirate* înmănunchează strădaniile membrilor cercului literar, preocupați de descoperirea și păstrarea și pe această cale a unor tradiții care amintesc de puterea de creație și forța de expresie a geniului popular de pe aceste meleaguri. Unele dintre producțiile folclorice culese își au izvorul de inspirație în trecutul de luptă al poporului nostru pentru o viață mai bună (balada *Mihu Copilul*, doina de cătănie *La fîntînă lîngă o piatră*), iar altele sînt cîntece de viață nouă (*Doina, Frunză verde mătostat*).

Vom continua activitatea de cercetare și păstrare a nestematelor literaturii populare, pentru că „literatura noastră populară este atît de bogată, ca puținele în lume, cît spre a o studia cineva toată, i-ar trebui o viață întreagă... o minte și o pasiune deosebită".

Noi, elevii, în urma muncii plăcute și atît de interesante înțelegem mai profund mesajul poetic al operelor literare studiate, descifrăm mai rapid și mai clar frumusețea și bogăția lor de idei. Am înțeles că folclorul, „oglindă vie a geniului unui popor", sinteză strălucită a frumuseților limbii populare constituie și astăzi un izvor nesecat de apă vie de la care luăm seva a ceea ce trebuie să facem noi mai frumos și mai măreț.

ADRIANA TĂMĂȘOI
membră a cercului
literar „Ion Pop Reteganul" de la
Școala Generală Nr. 1, Reteag

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul Școlar al Municipiului
București

„Săgetătorul" — cenaclul reprezentativ al elevilor bucureșteni — coordonat cu competență și deosebită pasiune de către profesorul și scriitorul Tudor Opriș, împlinind cincisprezece ani de rodnică activitate, a editat, de curînd, sub egida Comitetului Municipal București al Uniunii Tineretului Comunist și a Inspectoratului Școlar al Capitalei, o nouă *antologie*, cuprinzînd, de data aceasta, în concordanță cu evenimentul sărbătorit, cele mai frumoase poeme, proze și creații dramatice, închinate „tinereții de-a lungul celor 15 ani de existență" a acestei vetre de cultură, sub luminile căreia au fost descoperite și au înflorit, într-o atmosferă de căldură... creatoare, atîtea talente.

Închinată aniversării a 60 de ani de la înființarea Uniunii Tineretului Comunist, antologia se deschide cu o odă, semnată de Nicolae Popescu, elev la Liceul „Zoia Kosmodemianskaia". Poeziile, care ocupă cea mai mare parte a culegerii, grupate în patru secvențe, intitulate semnificativ : *Patrie, iubire-ntre iubiri, Mai aud cîntînd eroii, Nașterea lui Făt-Frumos, Amfora dragostei*, numără, printre semnatarii lor, talente pe care presa literară le-a reținut și evidențiat de mult: Doina Uricariu, Vasile Poenaru, Dinu Adam, Gabriel Stănescu, Liviu Papadima, Bogdan Ulmu, Oana Chelaru, Lelia Munteanu ș.a.

În ultima secvență, purtînd mențiunea *Din lumea școlii*, sînt grupate schițe, semnate, printre alții de : Ileana Florescu, Nicolae Nistor, Daniela Bodin, Iulian Tiu, Mihaela Schiopu, precum și o „dramă contemporană în 2 acte și 13 scene" — *Romeo și Julieta* — aparținînd Olgăi Tătaru.

Urăm cenaclului „Săgetătorul" — multe asemenea antologii în continuare !

Altă culegere pe care o menționăm cu satisfacție (pentru valoarea ei deosebită) este cea a binecunoscutului și, pe drept, mult lăudatului cenaclu al Casei pionierilor și șoimilor patriei din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej — „Zburătorul", condus de profesorul și poetul Gheorghe Izbășescu. La capătul a nouă ani de bogată și merituoasă activitate (în încheierea „Secvențelor din viața cenaclului", mentorul acestuia menționa, la 15 septembrie 1982, numele celei de a 99-a eleve premiate, deținătoare a celui de al 272-lea premiu din istoria cenacliștilor din orașul de pe malul Trotușului). Culegerea *Zburătorul* (nr. 2—3), alcătuită de Gh. Izbășescu și prefațată de Ovidiu Genaru, volum apărut sub patronajul Consiliului Județean al Organizației Pionierilor Bacău și al Consiliului Municipal al Organizației Pionierilor Gheorghe Gheorghi-Dej, adună creațiile a nu mai puțin de 177 de poeți și prozatori, dintre care cei mai mulți sînt elevi în clasele III—XII. Distribuite pe etape de vîrstă, începînd de la *Crisalide*, autorii fiind elevi din clasele a III-a și a IV-a, și ajungînd pînă la *Foști zburători*, poeziile și prozele din această culegere poartă însemnele harului, ale împlinirilor unei munci creatoare, ale capacității stăpînirii și „potrivirii", nu de puține ori, cu succes a cuvintelor.

Tentați să citățm aici cîteva dintre gîndurile frumoase ce și-au găsit expresie literară pe măsură, ne oprim doar la un scurt și vibrant portret al tinerei generații, semnat de Mihaela Badiu :

Noi ne-am născut din țărîna acestor locuri,
Noi am privit de pe Columnă
cum sîngele dansa printre săbii.
Noi am zburat cu Brâncuși,
în acorduri de baladă și rapsodie,
pe aripi de pasăre măiastră.
Noi am numărat cu Eminescu plopii
și am murit la margine de mare.
Și pe noi s-a scuturat teiul poeziei
Ca să putem cînta
cîntecul steagurilor eliberatoare,
cîntecul tinereții de foc,
noi, care avem suflet de flacără,
noi, care nu știm ce-i minciuna,
noi, care vom fi, Partid,
sub drapelul tău totdeauna.

Orice număr nou al *Revistei noastre* din Focșani înseamnă un motiv de bucurie și de mîndrie nu numai pentru colectivul de redacție, coordonat, cu atîta pricepere și pasiune, de profesorul Petrache Dima, ci și pentru toți prietenii și iubitorii acestei publicații, acreditată printr-un premiu special al unui juriu național, dar și de atîția cititori care și-au exprimat opinia în diverse împrejurări, drept „cea mai bună revistă școlară din țară", comparabilă, prin multe elemente ale ei, cu revistele de cultură profesioniste.

Numărîndu-ne printre acei prieteni buni ai ei, salutăm cu căldură apariția noului număr, din primăvara acestui an, număr ce realizează, în cadrul rubricii „dialog literar", o amplă și plină de farmec evocare a personalității scriitorului și omului Zaharia Stancu, prin intermediul răspunsurilor date de către soția acestuia întrebărilor puse de prof. Petrache Dima.

Sărbătorirea centenarului strălucitului poem eminescian — *Luceafărul* se bucură de o atenție deosebită, concretizată prin colaborările semnate, în coloanele revistei, de către prof. univ. dr. Gh. Bulgăr, de prof. N. Crăciun, prof. Petrache Dima și prof. Cătălin Enică. Poezii închinate lui Eminescu semnează Marieta Sava-Bursuc și elevul Dan Păduraru. Remarcăm, de asemenea, *Cronica limbii*, de conf. univ. dr. Gh. Poalelungi, poeziile Georgetei Pricop, elevă în clasa a VI-a la Școala Generală Nr. 5 din Focșani și ale Mădălinei Badea, din clasa a VII-a a aceleiași școli, contribuțiile de istorie literară — *Constantin Stere — inedit*, „preocupările matematice" ale elevilor Liceului „Unirea" etc.

Revista literar-științifică *Zări senine* a Liceului „Liviu Rebreanu" din Bistrița își deschide numărul din acest an cu articolul *Sărbătoarea limbii române*, pe care eleva Diana Ilieș îl închină etapei naționale a Concursului de Limba și Literatura Română „Mihai Eminescu", desfășurată, în aprilie 1983, în acest oraș, încărcat de istorie și cu bogate și glorioase tradiții în ceea ce privește dezvoltarea literaturii naționale.

Un vibrant omagiu, înfiorat de sensibilitate, demnitate și mîndrie, aduce tinereții clocotitoare, luminate și revoluționare, eleva Gabriela Batinaș, în articolul intitulat *Noi, tinerii din generația Ceaușescu*.

Evocări calde ale marilor scriitori „de prin părțile locului" — George Coșbuc și Liviu Rebreanu, poezii — nu puține dintre ele valoroase — semnate, între alții, de Olimpia Plăian, Viorica Tătar, Crina-Mirela Moldovan, Diana Treabă, un fragment din romanul *Pauză între anotimpuri*, de Diana Ilieș, o suită de articole închinate matematicii etc. completează coloanele revistei.

O revistă valoroasă, pe care am remarcat-o și cu alte prilejuri, este *Primii pași*, publicație a elevilor de la Liceul „Andrei Mureșanu", tot din Bistrița. Ultimul număr (18, 1983) debutează cu frumoasa poezie *Destin de comunist*, pe care eleva Ioana Rusu o închină secretarului general al partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu. În continuare, revista își cucerește cititorii cu un conținut variat, interesant, prezentat într-o formă îngrijită.

Menționăm, de asemenea, ca pe niște reușite demne de tot interesul și de toată lauda, noile numere ale revistelor : *Sînziana*, a Liceului de Științe ale Naturii „Zinca Golescu" din Pitești, valoroasa și eleganta publicație coordonată de profesorul Augustin D. Stoenescu ; *Orizonturi* (nr. 2, 1983), reprezentînd Liceul Industrial Tîrgu Frumos ; *Petale de lumină* (nr. 10—11, 1983), editată de Școala Generală Nr. 29 din Galați, în paginile căreia întîlnim și emoționanta poezie *În patria mea*, semnată de Dorina Ionescu, din clasa a V-a F, care afirmă : „Patria e cîmpia întinsă / Unde lanurile de grîu / Spun cele mai calde versuri / Despre pămînt și țărani. / Patria e pîinea rotundă / În aburii căreia citesc / Ca într-o poveste adevărată / Istoria neamului meu cinstit și viteaz. Aud prin veac voievozii / Stînd la sfat cu poporul / Glasul lor e un cîntec de pace / Cu ritmuri de horă moldovenească / Pe care aș vrea să-l ascult mereu / În patria mea cu arbori de dor" ; *Orizonturi* (nr. 8, 1982—1983), revista cercurilor de elevi din Liceul Sanitar — Bacău; *Aripi* (nr. 4, 1983), revista Școlii Nr. 16 — Iași; *Mlădițe*, elaborată de elevii de la Școala Generală Nr. 2 — Reșița; *Muguri*, reprezentînd Școala Generală din Hotărani, Comuna Fărcașele, județul Olt; *Gînd înaripat*, redactată de Cenaclul literar „Veronica Micle" de la Școala Nr. 178 din București, precum și foarte interesanta culegere de articole, semnată de cadre didactice și alți oameni de cultură din Drobeta—Turnu-Severin sau din alte orașe ale țării și închinate Centenarului Liceului „Traian" din localitate.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BUZĂU

La Liceul Industrial Nr. 3 din Buzău activează un cenaclu în care efervescența creatoare își spune pe deplin cuvîntul.

Prin stăruința prof. Dumitru Ursu, conducătorul cenaclului, el însuși poet, elevi ca Mariana Șerbănoiu, Iulian Ciocan, Gheorghe Dragomir (clasa a XI-a), Mircea Ciuraru (clasa a X-a) scriu poezii reușite, cu imagini surprinzătoare. Aceste creații ale elevilor profesorul le păstrează dactilografiate într-un caiet al cenaclului. Răsfoind caietul cenaclului îți dai ușor seama că în Liceul Industrial Nr. 3 este cultivată pasiunea pentru literatură.

Ședințele cenaclului sînt urmate de scurte programe de muzică folk compusă de elevii Florin Manea și Cornel Nicolae (clasa a XII-a) pe versurile unor poeți clasici, și uneori pe versurile colegilor lor. În scopul destinderii după dezbateri privind actul de creație din cenaclu, atmosfera se schimbă prin scenetele vesele, satirice, interpretate de „mai tinerii" Robert Buroiu și Constantin Oprescu din clasa a IX-a.

Urăm succes și șanse de realizare membrilor acestui meritoriu cenaclu.

Prof. GHEORGHE ANDREI
Casa Personalului Didactic, Buzău

DROBETA — TURNU-SEVERIN

Sub deviza „Vivat, crescat, floreat Lycei Traiani fama" s-au desfășurat la Drobeta — Turnu-Severin, timp de o săptămînă (9—14 mai 1983), manifestările științifice, cultural-artistice și sportive dedicate Centenarului Liceului „Traian".

Depozitar al unor însemnate valori spirituale, Liceul „Traian" a fost în acești 100 de ani un puternic centru de iradiere culturală și intelectuală. O pleiadă de nenumărați savanți, artiști, scriitori — foști elevi sau profesori ai Liceului „Traian" și-au adus contribuția la dezvoltarea și înflorirea culturii românești. Din rîndul oamenilor de litere, vom aminti pe acad. Șerban Cioculescu, acad. Al. Dima, prof. univ. dr. doc. I. C. Chițimia, poetul Nicolae Dragoș, scriitorul Ion Biberi, prof. univ. dr. Vasile Șerban, scriitorul Emil Manu, folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, prof. univ. dr. I. D. Lăudat, poetul Gherghinescu Vania, scriitorul C. D. Ionescu, profesorul Vasile Vîrcol și mulți alții.

Deschiderea festivă a avut loc în ziua de 9 mai 1983 în Amfiteatrul Liceului Traian. În cele 11 secțiuni și în plen au fost susținute 63 de comunicări de către profesori și foști elevi ai liceului și 141 de comunicări reprezentînd roadele unei bogate și complexe activități desfășurate de elevii de azi ai liceului nostru, demni urmași ai marilor înaintași și viitori constructori de nădejde ai societății românești.

Secțiile de *Limba și literatura română* și *Limbi moderne* s-au remarcat prin comunicări referitoare la folclorul literar *(Motivul dorului în poezia populară — Daniela Maia*, cl. a IX-a C), literatura română *(Mesajul operei lui Octavian Goga — Manuela Tudor*, cl. a X-a F; *Natura în opera lui Sadoveanu — Vlădica Liliana*, cl. a X-a F; *Înnoitori ai romanului românesc: Liviu Rebreanu* și *Hortensia Papadat-Bengescu — Viviana Crețu*, cl. a XII-a F etc.), literatura universală (despre *Alain Fournier — Simona Teodorescu*, cl. a XI-a C; *Antonin Artaud — Victoria Ilinca*, cl. a

X-a C ; *Balzac — Daniela Manea*, cl. a XI-a E ; *G. B. Shaw — Olescu Mariana*, cl. a XII-a A etc.). De asemenea, interesante paralele între literatura română și literatura universală au făcut subiectul multor comunicări ale elevilor liceului nostru : *Antigona — Vitoria Lipan (Gabriel Popescu* și *Mugurel Mitucă*, cl. a X-a A), *Mark Twain — Ion Creangă (Lorena Bădescu*, cl. a X-a), *Eminescu — Lermontov (Mihaela Păun*, cl. a X-a A), *Baudelaire — Arghezi (Irina Vreme*, cl. a XI-a F), *Shakespeare — Delavrancea (Mihaela Comănici*, cl. a XI-a C) etc.

Participanții s-au întîlnit cu absolvenți de seamă ai Liceului „Traian" : prof. univ. dr. docent I. C. Chițimia, poetul Nicolae Dragoș, folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița etc.

Aceste ample manifestări au fost încununate, în ziua de 14 mai, de marea adunare festivă desfășurată în sala Teatrului, la care au participat numeroase personalități ale vieții noastre culturale — foști elevi ai liceului. Adunarea s-a încheiat cu un frumos spectacol muzical, literar-coregrafic, *Omagiu Liceului Traian*.

CĂTĂLIN NEGREANU
Clasa a VIII-a B.
Liceul „Traian"

HUMULEȘTI

Anul 1983 înseamnă pentru Școala din Humulești un an jubiliar : 100 de ani de funcționare ca școală de stat.

Nu poți rosti cuvîntul *Humulești* fără să te gîndești la Ionică, la cireșe, la pupăza din tei și la „alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc".

Așadar, elevi, părinți, profesori, satul întreg vom sărbători școala, dar și pe Creangă, împreună cu satul său. Noi, humulești, îl purtăm pe Creangă în sufletul și gîndul nostru oricînd și oriunde. Un singur regret avem : că rămășițele pămîntești ale marelui Creangă nu odihnesc în satul său.

An de an, urmașii lui Ion Creangă, mari și mici, îl sărbătorește și îl cinstesc pe cel care a adus atîta bucurie în inimile românilor de pretutindeni.

În școala noastră își desfășoară activitatea de zece ani cercul literar „Prietenii lui Creangă", în care elevii talentați cunosc îndeaproape viața și opera marelui scriitor, învață să-l interpreteze pe Creangă, își citesc propriile creații închinate lui Creangă, pregătesc concursuri și programul „Zilelor Creangă" etc.

În fiecare decembrie, cu prilejul „Zilelor Creangă", casa marelui povestitor se umple de zîmbetul copiilor care reînvie, cu glasul lor cristalin, pagini din *Amintiri*, spun *Plugușorul*, citesc din creațiile lor și cîntă *Pupăza din tei*.

Una dintre elevele noastre, Cătălina Diaconu, din clasa a VII-a, a publicat versuri și a cîștigat mai multe premii. Alte nume care s-au evidențiat în activitatea cercului : Mariana Dănilă, Dorina Avram, Maricica Ungureanu, Elena Apetrei.

Gazeta literară a școlii, intitulată *Pupăza din tei* face cunoscute roadele muncii literare și culturale din școală.

Prof. TRAIAN COSMA
Școala Generală Nr. 3, Humulești

MARIA ZĂGREANU

S-a născut la Iaşi în ziua de 8 septembrie 1968. A obţinut menţiune la concursul „Autori : copiii“ al revistei *Cronica*, ediţia 1982 şi alte premii şi menţiuni. A debutat în revista *Convorbiri literare* în decembrie 1982 cu poezia *Templul păcii*.

CĂTĂLINA DIACONU

S-a născut la 27 aprilie 1970 în Humuleşti. Este elevă în clasa a VII-a a Şcolii Generale Nr. 3, Humuleşti, judeţul Neamţ. A publicat versuri în ziarul judeţean *Ceahlăul*, în revista *Cronica* — Iaşi, cîştigînd premiul I la concursul de creaţie „Autori : copiii“, şi premiul I la concursul de creaţie iniţiat de „Sadoveniana“ — manifestare anuală judeţeană de sărbătorire a lui Mihail Sadoveanu.

Geneză

Te-ai născut
din blînda lumină a răsăritului,
din potirul crinului.

Te-ai născut
din jocul de fluturi,
din mireasma cîmpiei
copleşită de ploi şi grîne.

Ochiul tău
e ochiul cerului.
Lumina ta-i
lumina sufletului meu.

Tu, născută din lumină şi culoare,
din vis şi iubire,
Patrie,
inima ta e încă
inima mea de copil...

Păunul

Din negrul pămînt,
Albastru trecînd,
Păunul de ceaţă
Cu ochii de gheaţă,
Spre visul de nori
Şi gîndul de zori,
Pleca tot cîntînd
Mereu fredonînd,
Privindu-şi culorile
Albastre ca zorile,
Şi penele verzi
Cu ochii le pierzi.
Spre chipul de vers
Miraj de neşters,
Visezi luna nouă.

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

AL. GRAUR

Dicționar al greșelilor de limbă

București, Editura Academiei, 1982, 80 p.

Atenția acordată limbii, exprimării literare, se concretizează prin apariția unor importante lucrări cu caracter normativ. Ne vom opri, în cele ce urmează, la o carte care suscită interesul prin rigoarea științifică și înalta competență a autorului. Este vorba despre cartea academicianului Alexandru Graur : *Dicționar al greșelilor de limbă.*

Lucrarea cuprinde, în ordine alfabetică, toate cuvintele discutate de autor cu diverse ocazii (presă, radio, televiziune), formele greșite ale acestor cuvinte întîlnite în uz.

În *Introducere*, autorul justifică necesitatea cultivării limbii prin aceea că „dacă nu s-ar crea norme, limba s-ar diferenția atît de profund încît ar deveni greu să ne înțelegem unii cu alții", adăugînd că „abaterile de la normele academice trădează adesea lipsa de cultură a vorbitorilor" (p. 5).

S-a spus adesea că un bun dicționar trebuie să oglindească sistemul și norma. O lucrare cum este, de exemplu, *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic* (București, Editura Academiei, 1982 = DOOM) dă, într-adevăr, o privire de ansamblu asupra normelor limbii române literare actuale. Dicționarul academicianului Graur, însă, prin însăși natura lui — un dicționar al greșelilor (s.n.) — nu își propune acest lucru. Intenția autorului este de a discuta din perspectiva opoziției corect/incorect cîteva dintre cuvintele folosite deseori greșit în vorbire. Cît despre pronunțarea dialectală a unor cuvinte, diferită de cea acceptată de limba literară, nici ea nu este cuprinsă în dicționar, deoarece în aceste cazuri „nu este vorba de o greșeală, ci de o pronunțare la care s-a ajuns în mod normal, prin modificările fonetice obișnuite". Dintre regionalisme, autorul discută „numai acele cuvinte la care dicționarele curente au preferat o formă regională în locul celei literare" (p. 9).

În ceea ce privește norma, autorul stabilește forma corectă a unui cuvînt în opoziție cu variantele incorecte cu care acest cuvînt circulă, argumentîndu-și opțiunea făcută prin apelul la forma etimologică, așa după cum se precizează în *Introducere :* „am încercat să contribui la restabilirea formei juste din punctul de vedere al originii" (p. 12) și, de asemenea, „am căutat, acolo unde formele noi nu s-au generalizat, să sprijin păstrarea formei vechi" (p. 15). Vom da un exemplu : *accident*, nu *acident :* originalul latin, *accidens*, e format din prefixul *ad-* (cînd urmează după prefix un *c*, acesta se schimbă în *ac-*) și rădăcina verbului *cado* „a cădea" (cu *a* scurt schimbat în *i* în poziție neinițială).

În unele cazuri, autorul explică și cauza apariției greșelii : de ex. : *chiftea* (din turc. *köfte*), nu *piftea* (cei care pronunță cu *p-* își închipuie că e un cuvînt de felul lui *piept, picior*, pronunțate rustic *chept, chicior.*

În cazul cuvintelor internaționale, autorul recomandă aceeași pronunțare cu cea din limba de origine : de ex. : *Chicago* se pronunță *șicago*, nu *cicago.*

Spre deosebire de *DOOM*, dicționarul acad. Graur mai cuprinde și formele greșite în care circulă cuvintele, pentru explicații, însă, făcîndu-se trimitere la forma corectă : de ex. : *rișeu* față de *reșou.*

Greșelile de limbă din acest dicționar pot fi încadrate în următoarele categorii : *1.* greșeli de pronunțare a unor cuvinte, deci privind forma cuvîntului : de ex. : *repaus* (în conformitate cu originalul latin *repausum*), nu *repaos ; 2.* greșeli de accentuare : ex. : *Bótev* (conform originalului bulgar), nu *Botév ; 3.* greșeli de silabație, datorate uneori modului de interpretare a unui grup de două sunete ca hiat sau ca diftong. Tendința limbii actuale este de a evita hiatul și de a-l înlocui cu diftong, ceea ce explică numărul mare de greșeli de sila-

baţie ; de ex. : *auto-*, element de compunere, se pronunţă în două silabe (*auto*), nu în trei (*a-u-to-*) ; greşeli de întrebuinţare a unor cuvinte (vizînd, deci, sensul), greşeli datorate necunoaşterii sensului acestor cuvinte ; de ex. : *inextricabil*, neologism din latineşte, înseamnă „din care nu te poţi descurca" (deci e defect), nu „care nu poate fi stricat" ; 5. greşeli morfologice apărute în flexiunea cuvintelor ; de ex. : *căpşună*, pl. *căpşune*, nu *căpşuni* (care e pluralul de la numele plantei) ; 6. greşeli de ordin sintactic ; de ex. : *ac cu gămălie* nu *ac de gămălie* : este un ac care are în plus o gămălie. Cei care zic *ac de gămălie* se iau după *ac de cusut, ac de siguranţă*, unde folosirea prepoziţiei e justificată de înţeles.

Există situaţii în care forma considerată de autor greşită este, totuşi, cea impusă de uz; de ex.: *viţiu* (din lat. *vitium*), nu *viciu* (cum recomandă *Îndreptarul*).

După cum se poate observa şi în exemplul precedent, pe parcursul lucrării sînt comparate, atunci cînd apar diferenţe, formele propuse aici cu cele care sînt considerate corecte în *Îndreptar (Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Academiei, 1971), precum şi în D.E.X. *(Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975), D.L.R. *(Dicţionarul limbii române*, serie nouă, M-, Bucureşti, Editura Academiei, 1965 şi urm.), D.N. (Florin Marcu şi Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Academiei, 1978).

În ceea ce priveşte diferenţele care apar în lucrarea în discuţie faţă de celelalte lucrări citate anterior, iată opinia profesorului Graur : „Bineînţeles, faptul că eu, aici, propun altă formă decît cea consacrată în lucrările normative, nu este suficient pentru a modifica regulile. Este nevoie ca *Îndreptarul*, într-o viitoare ediţie, să accepte propunerile mele, care abia atunci vor intra în vigoare" (p. 13).

Micul volum *Dicţionar al greşelilor de limbă*, accesibil publicului celui mai larg, se adresează în mod deosebit elevilor, celor care acum, pe băncile şcolii, se deprind cu normele exprimării literare. Pentru aceştia, *Dicţionarul greşelilor de limbă* constituie un valoros instrument de lucru.

ANDRA ŞERBĂNESCU

Curajul în proverbele şi cugetările lumii

Antologie de STELA IANCU şi IRINA IANCU

Bucureşti, Editura Albatros, 1982, XIII + 337 p.

Între colecţiile care se bucură de un interes deosebit în rîndul cititorilor se numără „Cogito". Recenta antologie *Curajul în proverbele şi cugetările lumii* realizată de Stela Iancu şi Irina Iancu constituie una din acele „preţioase comori" despre care vorbea Goethe, referindu-se la asemenea culegeri.

Cele 1949 de enunţuri sînt grupate *tematic*, după principiul înrudirii noţiunilor şi al antinomiei, în şapte capitole : I. Curaj — frică, laşitate ; II. Cutezanţă — îndrăzneală ; III. Eroism ; IV. Glorie ; V. Prudenţă, precauţie, prevedere — imprudenţă, risc ; VI. Voinic, viteaz ; VII. Apărarea patriei şi lupta împotriva exploatării — pietre de încercare a curajului şi a celorlalte virtuţi morale. După cum se observă, scopul culegerii este acela de a oferi tinerilor modele de reflecţie pe aceste teme, urmărind „să incite la meditaţie, luare de atitudine, autoperfecţionare" (p. VIII).

În cadrul fiecărui capitol sînt menţionate întîi proverbele şi apoi, conform criteriului cronologic, cugetările diferiţilor autori „pentru perspectiva istorică pe care o deschide acest procedeu, oferind cititorului posibilitatea de a surprinde evoluţia reflecţiei umane pe tema curajului de-a lungul timpului" (p. XII).

Spicuim cîteva exemple edificatoare pentru modul în care este concepută antologia. „Curajul e vederea peste propria fiinţă şi peste orice primejdie a unui scop" reprezintă o admirabilă definiţie a curajului, pe care o datorăm marelui nostru istoric Nicolae Iorga. Iar „Adevăratul curaj constă în a face fără martori ceea ce am fi în stare să facem în faţa

lumii întregi" (La Rochefoucauld). Însă — arată Barbu Delavrancea — întotdeauna, „Omul, ca să biruie, trebuie mai întîi să se biruie pe sine și să-și învingă frica întunecată legată de trup cu voința luminoasă a sufletului". Și bineînțeles că „Cei cu adevărat curajoși vorbesc puțin despre curaj" (Octavian Paler). Curajul presupune prudență și rațiune, de aceea „Partea cea mai bună a curajului este prudența" (Shakespeare) și „Viteazul ce se cheamă Îndrăzneală se cuvine să călărească pe un harmăsar bătrîn căruia-i zice Cumințenie" (Mihail Sadoveanu).

Eroismul — una din trăsăturile umane de caracter — a oferit numeroase prilejuri de cugetare. Astfel, pentru Dimitrie Gusti „Eroismul este o atitudine morală alcătuită din aceeași plămadă ca și sacrificiul de sine", pentru Dimitrie Bolintineanu „Cel ce pentru lege, pentru țară moare, / Vede a sa moarte ca o sărbătoare" ; de aceea „Ne plecăm cu veneraţie în faţa eroilor naţiunii, în faţa celor ce nu şi-au precupeţit viaţa pentru a asigura libertatea şi progresul poporului român, care au pus, la timpul lor, o piatră la temelia măreţului edificiu pe care îl înălţăm astăzi pe meleagurile României socialiste" (Nicolae Ceauşescu).

Și desigur că exemplele ar putea continua pînă la epuizarea tuturor proverbelor și cugetărilor din antologie. Dar ne oprim aici pentru a nu răpi cititorilor plăcerea de a le descoperi sau redescoperi.

Consultarea volumului este facilitată de indicele tematic, iar notele și indicele de autori aduc interesante informații suplimentare. În concluzie, *Curajul în proverbele și cugetările lumii* este o antologie pe care o recomandăm cu tot... curajul tinerilor cititori și nu numai lor.

C. NEGREANU

Curier

Răspundem în numărul de față scrisorilor primite la redacție pînă la data de 10 mai 1983.

Membrii cenaclului literar „N. Labiș" de la Liceul Industrial „Nicu Gane" din Fălticeni ; poeziile, trimise de Lili Vărăreanu, Brîndușa Frunză, Daniela Jora, Iulian Cojocărașu, Daniela Gavriloaia și Nicoleta Mateiuc sînt scrise îngrijit, de oameni sensibili care frecventează marea poezie și îi cunosc articulațiile subtile. Totuși, ele nu depășesc condiția poeziei minore : *Se scutură norii* : Privește, / Se scutură norii a fericire / Peste grădina inimii noastre / Vino să alergăm prin ploaie, / Să adunăm în palme / lacrimile norilor / Să le fim înrourări de gînd / Tresărind în lumina visării... (Lili Vărăreanu). O primejdie se poate numi : poeziile, semnate de atîtea nume diferite, seamănă într-atît de mult unele cu altele, încît par a fi scrise de una și aceeași persoană. Mai așteptăm.

Daniela Stoian, Școala Generală Nr. 3, Slobozia : multe poeme sînt declarative (cf. *Prin ei, Cîntec, Aici, Albastru*). Fiorul liric nu se creează cu verbe ca *doresc, visez, exist(ă), aș vrea* etc. de care poeziile tale sînt pline. Pe deasupra, consider că o poezie patriotică autentică e foarte greu de scris fără o îndelungată experiență poetică. Totuși, multe imagini din versurile tale, scrise la puținii ani pe care îi ai, ne îndreptățesc să credem că ai har și că te putem aștepta cu încredere în continuare.

M. Cristogea, Constanța : cea mai bună dintre poeziile trimise este *Caii* : Caii cu coama din volbura stelelor, / Caii cu coada cometei de foc, / Cu copite-ncrustate din florile-smarald. / Cai albi, cai negri, caii metaforă, / Caii-umbre cutreieră cărările visului / Cu coada flamură din curcubeul-soare / Și coama răvășită de toate culorile — / Dar mai ales verde, verde ca speranțele noastre — / Ciocnesc cu copita la poarta gîndului tăcut / Pînă cînd clinchetul cristalului ei tulbură / Liniștea nopților noastre, împlinindu-le albe. / Caii sălbatici, strînși în căușul nopții / Cer dezlegare gîndului-zbor. (Te rog să nu mă obligi și data viitoare să îndrept greșelile de or-

tografie din text !) Toate celelalte poeme sînt cu mult sub valoarea celui citat. Atenție : nu supralicita metafora aglutinantă (de tipul *florile-smarald, gîndul-zbor* etc.) : folosită rar are un efect înviorător asupra intelectului prin suma de asociații pe care o poate declanșa; folosită prea des devine nesuferită și stîngace.

Aronel Stoichițoiu de la Liceul Industrial de Chimie Nr. 5, Craiova ne trimite o poezie teribilistă, în care violența de limbaj ține deocamdată locul mesajului poetic, creînd o mixtură ironică de sublim și penibil. Îl rugăm să ne scrie din nou cînd se va lua în serios — pentru că există puternice disponibilități poetice în sufletul său.

Gabriela Cimpoeru, Rovinari, jud. Gorj : poeziile sînt în continuare exerciții pe marginea lecturilor proaspăt făcute. Scrisoarea ce însoțește poeziile este impresionantă, îți doresc succes în realizarea frumoaselor tale planuri de viitor. Și pentru a te asigura că trebuie să continui să scrii poezii, voi cita cîteva versuri : În locul parfumatelor cuvinte, / Se-aruncă haita negrilor atomi / Adulmecînd miros de oseminte. // Și urlă haita, și în fața ei / Ard sufletele. / Și fruntea ta e pară / Și seama-ți dai că bietul tău condei / muiat în sînge e și nu-n cerneală. O mențiune aparte merită și poezia *Pasăre de apă*.

Tamara Asaftei : te sfătuiesc să trimiți de acum versurile tale revistelor literare. Dintre poeziile din ultima scrisoare se reține *Mîinile*. Poeziile în ritm folcloric sînt nereușite. Celelalte sînt undeva între aceste extreme.

Alina Bodron, Școala Generală Nr. 23, Iași : una dintre poeziile tale este urmată de acest P. S. : „Poezia a fost creată la Sinaia, Cota 1500, inspirată de albastrul brîndușelor de munte"; indirect, ai și făcut „critica" poeziei respective: ai simțit nevoia să transmiți prin aceste cuvinte ceea ce poezia încearcă, dar nu reușește să transmită. De acum încolo trebuie însă să scrii în așa fel, încît să nu mai simți nevoia de a recurge la P. S.-uri. Dispui de sensibilitatea necesară, urmează să-ți construiești și uneltele stilistice cele mai potrivite exprimării acestei sensibilități.

Merită să continuați : *Ioana Dinu*, clasa a VII-a, București, *Mona Moldoveanu*, Iași, *Daniela Catu*, Vaslui, *Luiza Argeșanu*, Constanța, *Mihaela Apostu*, Bîrlad, *Cristina Dominte*, Cîmpulung-Moldovenesc, Suceava, *Maria Delcea*, Crîngeni, Teleorman, *Corina Alexandru*, Constanța, *Rita Sava*, Mihail Kogălniceanu, Constanța, *Roxana Dinu*, București, *Denisa Niță*, Slatina, Olt, *Maria Mirela Man*, clasa a VIII-a, Dersca, Botoșani, *Dorina Manoliu*, Cluj-Napoca, *Ericha Mallinger*, Tulcea, *Simona Voiculescu*, Ploiești, Prahova, *Corina Martin*, Năsăud, Bistrița-Năsăud, *Carla H.*, Sighetu Marmației, *Liliana Marcu*, Bacău.

Multe fragmente interesante se întîlnesc și în poeziile sau povestirile trimise de *Marinica Voicu*, Hotărani, Olt, *Elena Nichifor*, Suceava, *Crina Boc*, Drobeta — Turnu-Severin, *D. O.*, Medgidia, *Iosif Halbu*, Carei, Satu-Mare, *Mariana Grasu*, Constanța, *Georgiana Răducan*, Tîrgu-Jiu, *Rodica Doinița Virgolici*, Tîrgu Bujor, Galați, *Serafina Bințu*, Moinești, *Lily Vișan*, Buhuși, Bacău, *Emanuela Pîrvulescu*, Cîmpina, Prahova, *Viorica Kiraly*, Lupeni, *Constanța Nicolae*, Drăgănești-Olt, *Vladimir Duca*, București, *Carmen Curelaru*, Bacău, *Ramona Dana Alexandru*, Constanța, *Vasile Andrei*, Țăndărei, Ialomița, *Lăcrămioara Cană*, Brașov, *Nicolae Drăcea*, Craiova, *Loredana Nedelcovici*, Huși, Vaslui, *Camelia Drăgan*, Ploiești, *Alexandra Deleanu*, Piatra-Neamț, *Marcel Lucaciu*, Șimleu Silvaniei, Sălaj, *Viorela Agape*, Deva, *Iulia Mihăilă*, Constanța, *Sina Stăicuț*, Ianca, Olt, *Constantin Savu*, Gălănești, Suceava, *Marilena Vasilescu*, Tîrgoviște, *Cristina Chiția*, Breaza, Prahova, *Daniela Cucu*, Medgidia, Constanța, *Mariana Mogoșanu*, Drobeta—Turnu-Severin, *Ionela Peica*, Reșița, *Ionel Burlacu*, Brăila, *Mihaela Martac*, Vaslui, *Cristina Șoldan*, Iași, *Constantin Florea*, Motru, Gorj, *F. Voicu*, Cluj-Napoca, *B. V. Volovăț*, Suceava, *Mihaela Coșman*, Botoșani, *Vasile Rusu*, Cluj-Napoca, *Liana-Gabriela Balnuc*, Cîmpia Turzii, *Ionică Scurtu*, Satu Mare, *Mihaela Anton*, Iași, *Cora-Persida Pop*, Ploiești, *Daniela Georgescu*, Ploiești, *Vasile Pătrîn Pătrîntași*, Măldărești, Bacău, *Adriana Neagu*, Sibiu.

Mult mai puțin interesante pentru noi par a fi scrisorile trimise de *Horia Nicolae*, Buzău, *Ioan Sigmirean*, *Mariana Ilie*, Ianca, Olt, *Adrian Paliu*, Valea Moldovei, Suceava, *Florica Pricop*, Poarta Albă, Constanța, *Laurențiu Hobînca*, Ploiești, *Cristina Pavel*, Tîrgu Bujor, Galați și *Anca Popoacă*, Brăila.

Le urăm tuturor prietenilor noștri lecturi cît mai bogate, putere de muncă și încredere în sine, așteptîndu-i cu scrisori din ce în ce mai bogate în gînduri și visuri.

VASILE POENARU

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE cod 79664
Str. Spiru Haret nr. 12, sect. 1, București, tel. 15.17.92

STR. SPIRU HARET

ÎN ATENȚIA PROFESORILOR ȘI A ELEVILOR

Pentru a contribui la perfecționarea învățămîntului filologic de toate gradele, S.S.F. va edita în anul 1984 :

1. *Limba și literatura română* (4 numere, 20 de lei abonamentul); revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ ;

2. *Limbă și literatură* (4 volume, 60 de lei abonamentul) ; culegere de articole (limbă și stil, istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.) ;

3. *Limbile moderne în școală* (2 volume, 35 de lei abonamentul); culegere de articole (unele în limbile engleză, franceză, germană și rusă), privind didactica modernă a limbilor.

4. *Buletinul S.S.F. pe anul 1984* (1 vol.) ; se difuzează gratuit membrilor S.S.F. și profesorilor titulari de comandă care realizează direct la S.S.F. abonamente colective.

Comenzile *(abonamentele colective)* — de la 20 de abonamente la revista *Limba și literatura română* și cel puțin 5 abonamente la culegerile *Limbă și literatură* și *Limbile moderne în școală* se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1984, profesorii care vor trimite (expedia), pînă la 31 decembrie 1983, cv. publicațiilor dorite (prin mandat poștal sau aviz de creditare în contul S.S.F. nr. 54.11.09.5, la C.E.C., Filiala sector 5, Calea Victoriei, nr. 7, București, și cîte o *fișă de comandă pentru fiecare titlu de publicație*, conform modelului de mai jos, într-un singur plic închis pe adresa S.S.F., str. Spiru Haret, nr. 12, sector 1, cod 79 664, of. P.T.T.R. 1, București.

Abonamentele individuale la revista elevilor și la culegerile pentru profesori *se fac numai prin factorii poștali*, conform *Catalogului presei*.

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) ..... instituția (școala, liceul) ..... din ..... am expediat prin mandat poștal sau aviz de creditare nr. ..... suma de ..... lei, reprezentînd cv. abonamentelor pentru anul 1984. (Se completează titlul publicației și numărul abonamentelor.) .....

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare de adresă se comunică în scris S.S.F.).

.....

.....

Data ..... Semnătura .....

Lei 5

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

4

1983

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor-șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de Științe Filologice, cod 848 866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București sub comanda nr. 31 858

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL XII, NR. 4 (OCTOMBRIE — DECEMBRIE), BUCUREŞTI, 1983

Sumar

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Scriem cum pronunţăm 3
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Adverbul cu funcţie de nume predicativ 4
MELANIA FLOREA — Folosirea formelor accentuate şi neaccentuate ale pronumelor personale 6
G. GRUIŢĂ — Cuvinte compuse 8
SERGIU DRINCU — Punctuaţia lui „şi" 11

Stil, compoziţie

VASILE POENARU — Tipuri de compoziţie 14
IUSTINA ITU — Elemente de compoziţie în romanul „Pădurea spînzuraţilor" 16
FLORIN D. POPESCU — Repetiţia 19

Analize, sinteze

D. MICU — Poezia română contemporană (I) 22
MARIA TOMA, LIDIA TUGULAN — P. Ispirescu : „Greuceanu" 25
AL. ANDREI — Vasile Alecsandri : „Deşteptarea României" 28

Miscellanea

CONSTANTIN GHEORGHE — Scriitorii şi idealul Unirii 31
GEORGETA ANTONESCU — Simion Bărnuţiu 34
MIHAI MITU — Ivan Turgheniev 37

Concursuri, examene

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României" : Concursul de limba şi literatura română „Mihai Eminescu"
CONSTANŢA BĂRBOI — Preliminarii la cea de-a XXVII-a ediţie a concursului 40
Subiectele etapei finale a concursului din 1983 41
LIVIU PAPADIMA — Cîteva consideraţii privind subiectele şi rezolvarea lor (clasa a VII-a) 44

LAURA STERIAN — Impresii și gînduri despre Olimpiada sătmăreană (aprilie 1983) 46
ALEXANDRU BALTAG — Comentariul literar al poeziei : „Vestitorii primăverii" de George Coșbuc (Lucrare premiată) 47

Cenacluri, reviste

PETRE GH. BÎRLEA — Pasiune și consecvență 49
DOINA RAD — Cercul literar „Albatros" 50
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 51

De la corespondenții noștri 54

Tinere talente

CRISTINA BUCOVEANU — Ctitorie 57

Debut

BIANCA ANIȚULESE — Țară 57
CORNELIA BURLAN — Pămînt 58

Însemnări pe marginea cărților

La trecutu-ți mare, mare viitor. Poezii patriotice. Antologie și prefață de EUGEN MARINESCU (Petre Gheorghe Bîrlea) ; GHEORGHE CUNESCU, *Pe urmele lui Gala Galaction* (Ion Buzași) ; MELANIA LIVADĂ, *G. Călinescu — poet și teoretician al poeziei* (Augustin Macarie) 59

VASILE POENARU — Curier 61

Scriem cum pronunțăm

Acad. AL. GRAUR

În secolul trecut, s-a dus o luptă înverșunată între intelectuali pentru a se stabili modul nostru de scriere cu literele latine : unii erau de părere că pronunțarea actuală trebuie să servească de model pentru scriere, alții voiau să impună în scris forme corespunzătoare pronunțării latinești, sau cel puțin celei de acum o mie de ani, așa cum și-o închipuiau ei.

Pînă la urmă au izbîndit primii, ceea ce a avut efecte excelente pentru învățămînt și pentru evoluția limbii. Să ne gîndim în primul rînd că în țările unde se menține o scriere corespunzătoare pronunțării de acum cîteva sute de ani (ceea ce se numește greșit scriere „etimologică"), copiii trebuie să muncească cinci sau șase ani ca să învețe ortografia (și greșeli mai fac chiar și adulții), pe cînd la noi sînt suficiente cîteva luni ca să ne însușim scrierea corectă. În al doilea rînd, scrierea potrivită cu pronunțarea a ajutat la unificarea limbii.

De fapt, nu se poate spune că ortografia noastră este absolut fonetică, pentru că s-au impus cîteva amănunte care nu corespund pronunțării. Se păstrează, de exemplu, în scris articolul *-l* (în cuvinte ca *omul, piciorul*), deși nu mai e pronunțat de vreo 400 de ani în vorbirea obișnuită, funcția de articol fiind preluată de fosta vocală tematică *-u*. De asemenea se ia uneori ca model scrierea latină, de exemplu se scrie *este, era* în loc de *ieste, iera*. Rezultatul este că mulți copii citesc cum e scris, fără *i-*.

În orice caz normele stabilite (cu modificări introduse acum vreo 30 de ani) sînt în general respectate de edituri, de ziare, ceea ce are un efect excelent pentru dezvoltarea limbii. Am spus „în general" și nu totdeauna, pentru că mai sînt puncte unde dispozițiile sînt călcate. Despre unul dintre aceste cazuri vreau să vorbesc în continuare.

Cuvîntul *filozofie* își are bazele în greaca veche, fiind compus din *philo-* „iubitor de" și *sophia* „înțelepciune". La noi, toată lumea îl pronunță cu *z*, pentru că s-a luat ca model franceza sau germana, unde *s* între două vocale a devenit *z*. În timpul din urmă, în numeroase publicații se scrie *filosof, filosofie*. N-aș avea nimic contra, dacă s-ar respecta pronunțarea grecească. Nenorocirea e că toți cei care scriu cu *s* pronunță cu *z*, așa cum au învățat în trecut. Înseamnă că se produce o ruptură între pronunțare și scriere, ceea ce constituie o amenințare pentru ortografia fonetică.

Se aduce uneori argumentul că elementul *sof-*, scris și pronunțat cu *s-*, apare în alte cuvinte din aceeași familie, de exemplu *sofism, a sofistica*. În primul rînd se pune întrebarea dacă marele public este conștient de înrudirea între ei a acestor termeni. În al doilea rînd, nu e nici pe departe singurul exemplu de alternare între *s* și *z* la cuvinte din aceeași familie. De pildă, grecescul *soma* „corp" apare cu *s-* inițial în cuvinte ca *somatic, somatologie*, dar cu *z* intervocalic în *cromozom*, fără ca acest lucru să producă vreo nenorocire. De la *secție, servi*, cuvinte de origine latină, avem pe *rezecție, rezervă* (exemplele se pot ușor înmulți). Tot așa de bine se poate scrie *sofism* cu *s-* și filozofie cu *-z-*. Esențialul este ca scrierea să aibă drept model pronunțarea.

Adverbul cu funcţie de nume predicativ

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din Bucureşti

O. La conscursul de admitere în treapta I de liceu, pentru anul şcolar 1983/1984, s-a dat următorul fragment din *Călin* de M. Eminescu :

„Şi s-aşază toţi la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin vioarele răsună, iară cobza ţine hangul",

cerîndu-li-se candidaţilor, printre altele, să analizeze predicatele. Numeroşi elevi au avut serioase dificultăţi în recunoaşterea şi analiza predicatelor nominale din propoziţiile a doua şi a treia *-s cum, -i cum,* în care funcţia de nume predicativ este îndeplinită de adverbul relativ *cum* aşezat înaintea copulativului.

Am constatat, cu alte prilejuri, că există o mare nesiguranţă în analiza sintactică şi morfologică a construcţiilor impersonale de tipul : *e bine să..., e rău să..., e greu să..., e uşor să..., e important să..., e supărător să..., e destul să..., e sigur că..., e uimitor că..., e ciudat că...* etc. În asemenea situaţii, elevii recunosc cu uşurinţă calitatea impersonală a construcţiei şi analizează corect subordonata subiectivă cerută de construcţia impersonală, dar greşesc adesea la analiza sintactico-morfologică a predicatului impersonal. Ei atribuie, în mod greşit, acestui predicat calitatea de predicat verbal, inventînd o regulă falsă de tipul : orice verb şi construcţie impersonală formează un predicat verbal şi, tot în mod greşit, califică drept adjective cuvintele *rău, greu, uşor, important, supărător, sigur, uimitor, ciudat* etc. din componenţa acestor predicate. Ultima confuzie este uşurată de identitatea de formă a cuvintelor mai sus menţionate cu forma de masculin singular a adjectivului (numai *bine* din componenţa acestor construcţii face excepţie, avînd o formă specific adverbială, diferită de forma adjectivului corespunzător).

Acestea sînt motivele care m-au determinat să acord, în acest articol, o atenţie specială funcţiei de nume predicativ a adverbului.

1. În cazul pronumelor şi al adverbelor relative, manualul insistă asupra dublei lor funcţii : *(a)* o funcţie de element joncţional subordonator, care le apropie de conjuncţiile subordonatoare, justificînd denumirea de *relativ* sub care sînt cunoscute aceste cuvinte în gramatici (ele stabilesc *relaţia* între propoziţia subordonată şi cuvîntul regent) şi *(b)* o funcţie în organizarea sintactică a propoziţiei subordonate [1], care le deosebeşte de conjuncţiile subordonatoare şi le asigură calitatea de parte de propoziţie de sine stătătoare.

Şi dacă în cazul pronumelor relative, alături de alte funcţii sintactice pe care acestea le îndeplinesc în subordonată (subiect, complement de diverse feluri, atribut pronominal genitival şi, mult mai rar, atribut adjectival), se înregistrează şi aceea de nume predicativ (v. exemple ca : „Tu crezi că trebuie să rămîi *ceea ce eşti*", „de aceea rămîi tu, măi Strîmbă-Lemne, să vezi *care* e pricina", „Nu ştiu încă *cine eşti*"), funcţia de nume predicativ a adverbului relativ este ignorată adesea de elevi. Dintre adverbele relative, *cînd, unde* şi compuşii lor : *oricînd, oriunde* nu pot îndeplini această funcţie, sensul fiecăruia făcînd imposibilă apariţia lor drept califi-

[1] Situaţiile în care relativul se include şi în structura sintactică a regentei (ex.: *Dau cui cere, Mă gîndesc la cine nu merită*) sînt mai puţin numeroase şi privesc în exclusivitate pronumele relative, nu şi adverbul relativ.

cări ale subiectului. Spre deosebire de acestea, *cum* și *oricum*, care au sens modal, pot apărea în vecinătatea unui verb copulativ, exprimînd calificări vagi ale subiectului. În exemplul propus la treapta I, subiectele *anii* și *rangul* sînt calificate prin modalul relativ *cum (-s cum, -i cum)*, modalul *cum* îndeplinind aici aceeași funcție semantică cu gruparea cu sens modal *într-un anume mod (fel)* și cu alte adverbe modale : *așa, astfel, cumva*, cu singura deosebire că, pe lîngă funcția de calificare, *cum* o îndeplinește și pe aceea de relație. Nimeni nu se îndoiește de calitatea de nume predicativ a adverbului modal din construcții ca :

Deși nu e decît femeie,
E totuși *altfel*, „nu știu cum". (M. Eminescu)

El *părea altcumva* decît fratele lui.
Astfel trebuie *să fi fost* Didona, cînd hotărî...[2] (C. Negruzzi).

Aceleași rațiuni sintactice și semantice conduc la analiza identică a construcției cu adverbul modal *cum*. Poziția lui *cum* înaintea copulativului nu trebuie să fie o piedică în realizarea unei analize corecte, deoarece se știe că orice nume predicativ, în funcție de accentul stilistico-semantic primit în frază, poate apărea și înaintea copulativului (vezi exemplul din Negruzzi). Singura deosebire este că, avînd și funcție relativă, poziția lui *cum* înaintea copulativului este obligatorie.

În exemplele :

Lucrurile nu s-au schimbat deloc, ci au rămas *cum* au fost și mai înainte,
Fraților, mi se pare că bucatele istea nu-s *cum* trebuie *să fie* (I. Creangă),
Oricum ar fi și orice ar face, ea rămîne o persoană interesantă,

cum, respectiv *oricum* îndeplinesc, pe lîngă funcția de element introductiv al propozițiilor subordonate predicative, respectiv al propoziției concesive, pe aceea de nume predicativ în subordonată. O situație sintactică specială are *cum* din fraza a doua, care introduce propoziția predicativă *cum trebuie*, legînd-o de regenta ei, dar, în același timp, se integrează sintactic în structura propoziției următoare, avînd funcția de nume predicativ pe lîngă copulativul *să fie ;* fraza în discuție impune următoarea ordonare a elementelor : *trebuie ⌢ să fie cum(va).*

2. Altă situație în care adverbul îndeplinește funcția de nume predicativ este aceea a construcțiilor impersonale. Dat fiind sensul echivalent al construcțiilor : *Învățatul este folositor* și *Este folositor să înveți, Fumatul este nesănătos* și *Este nesănătos să fumezi*, elevii le analizează în același fel, pierzînd din vedere că în prima construcție există un subiect exprimat prin substantiv *(învățatul, fumatul)*, în timp ce propoziția principală din a doua construcție nu conține un subiect, funcția de subiect fiind preluată de propoziția subordonată subiectivă *(să înveți, să fumezi)*. Numele predicative *folositor, nesănătos* din prima construcție sînt exprimate printr-un adjectiv, ca urmare a regulii de acord cu substantivul subiect *(învățatul — folositor, fumatul — nesănătos)*. Mărturie stă și schimbarea formei cuvîntului în prezența unui subiect feminin : *Munca este folositoare, Băutura este nesănătoasă*. În a doua construcție, *folositor* și *nesănătos* și-au pierdut calitatea de adjective (sînt invariabile și nu mai apar ca determinante ale

[2] În acest exemplu, modalul *trebuie* separă copulativul de numele predicativ, iar segmentarea corectă a textului obligă la următoarea ordonare a componentelor: *trebuie ⌢ Didona să fi fost astfel ⌢ cînd hotărî...*

unui substantiv). Cuvintele au devenit adverbe, calitate probată și de faptul că în aceeași poziție sintactică apar cuvinte care nu pot funcționa decît ca adverbe : *este folositor, nesănătos, ușor, greu, important să...*, dar și *este bine, lesne să...*, unde *bine, lesne* sînt forme specific adverbiale.

Deci analiza completă a unui predicat ca : *este folositor să...* obligă la următoarele sublinieri : predicat nominal impersonal, format din verbul copulativ *este* (se dau caracteristicile morfologice) și nume predicativ *folositor*, exprimat printr-un adverb de mod.

Același statut sintactic au construcțiile impersonale în vecinătatea unui subiect exprimat prin infinitiv sau supin : *E ușor* de spus, dar *este greu* de făcut, *E util* a face traduceri. Ca regulă generală, trebuie reținut că ori de cîte ori în poziția subiectului apare o formă verbală nepersonală (un infinitiv sau un supin) sau o propoziție subiectivă, numele predicativ nu este adjectiv, ci adverb.

3. Din exemplele de la § *2* derivă numeroasele construcții cu adverbe numite de gramatici *predicative* (ex. : *Bine că ai venit, Sigur că a reușit, Destul că l-am ascultat*), adverbe a căror caracteristică este că formează singure predicatul nominal al propoziției regente. Toate aceste construcții provin din suprimarea copulei, funcția predicativă fiind preluată în întregime de numele predicativ.

4. În limba română, exemplele de tipul *(1)* (= „Nu știu *cum ești*") și *(2)* (= „*Este folositor* să înveți") sînt numeroase, fapt care ne obligă să nu ignorăm funcția de nume predicativ a adverbului nici teoretic, nici în exercițiile practice. Alături de complement circumstanțial și de atribut adverbial, adverbul funcționează și ca nume predicativ sau, în absența copulei, ca predicat.

Folosirea formelor accentuate și neaccentuate ale pronumelor personale

MELANIA FLOREA
Universitatea din București

După cum se știe, paradigma pronumelor personale este foarte bogată, la cazurile dativ și acuzativ înregistrîndu-se atît forme accentuate sau lungi *(mie, ție, lui, ei, nouă, vouă, lor* pentru dativ ; *(pe) mine, (pe) tine, (pe) el, (pe) ea, (pe) noi, (pe) voi, (pe) ei, (pe) ele* pentru acuzativ), cît și neaccentuate sau scurte, în cazul acestora din urmă putîndu-se întîlni chiar mai multe forme pentru aceeași persoană (dativ : *îmi, mi, îți, ți, îi, i, ne, ni, vă, vi, le, li ;* acuzativ : *mă, m-, te, îl, l-, o, ne, vă, v-, îi, i, le*). Aceste forme nu se folosesc la întîmplare, ci după anumite reguli de structură a propoziției. Pentru a stabili aceste reguli, formele pronominale în discuție trebuie plasate într-un context mai larg, în relație cu unitățile învecinate.

Formele accentuate apar în enunțuri independente constituite doar din pronume *(— Cui îi trebuie un stilou ? — M i e.)* ori cînd sînt precedate de prepoziții *(cu m i n e, lîngă t i n e, la e l, după v o i, datorită n o u ă, mulțumită ț i e* etc.).

În relație cu verbul sînt obligatorii formele neaccentuate : *îmi dă, îi oferise, v-a așteptat, li se spunea* etc. Fiecare mod și timp al verbului selectează numai anumite forme neaccentuate ale pronumelui personal, care au poziție fixă în raport cu verbul și care se scriu uneori separat, alteori despărțite prin cratimă, semn că se pronunță împreună cu verbul.

Astfel, în combinație cu verbe la indicativ prezent, imperfect, perfect simplu, mai mult ca perfect, viitor construit cu auxiliarul *a voi*, viitor anterior, se folosesc formele neaccentuate *îmi, îți, îi, ne, vă, le* (pentru dativ) și *mă, te, îl, o, ne, vă, îi, le* (pentru acuzativ) pronunțate și scrise separat : *îmi dă, mă așteaptă, îmi oferea, mă întîlnise* etc.

La indicativ perfect compus apar formele *mi-, ți-, i-, ne-, v-, le-* (dativ) și *m-, te-, l-, -o, ne-, v-, le-* (acuzativ) pronunțate împreună cu verbul și despărțite de acesta prin cratimă : *mi-a dat, a văzut-o, l-a căutat.*

Aceleași forme se combină cu verbele la condițional-optativ prezent și perfect *(mi-ar da, mi-ar fi dat, l-aș lua, te-aș fi așteptat)*, precum și la imperativ afirmativ (dar așezate în acest ultim caz după verb) : *dă-mi, dați-ne, așteptați-mă.*

La conjunctiv, pronumele se așază între conjuncția *să* și verb *(să-mi dea, să-ți fi trimis, să-l caute, să-l fi întrebat)* și are, de asemenea, reguli exacte de scriere.

O bună cunoaștere și folosire în scris a acestor forme pronominale va evita greșelile destul de frecvente care mai apar în construcții cu pronume personale neaccentuate.

Din punctul de vedere al obligativității în structuri cu verbul, formele accentuate au o prezență facultativă și o topică mai liberă : *(mie) îmi dă, îmi dă (mie) ; (pe mine) mă caută, mă caută (pe mine).*

Unii elevi, mai ales din clasele mici, abuzează de alăturarea formelor neaccentuate și a celor accentuate. Această alăturare este corectă atunci cînd se insistă asupra persoanei respective : *m i e îmi dă cartea* (și nu altcuiva) ; *p e t i n e te caut* (și nu pe altcineva). În celelalte situații, această alăturare contravine unei exprimări firești și devine supărătoare.

O altă greșeală este legată de folosirea pronumelor *vi-o* în loc de *v-o (vi-o oferă, vi-o trimite)*, fiind provocată de generalizarea regulii de folosire a pronumelor *mi, ți, i, ni, vi, li* și în combinație cu pronumele neaccentuat în acuzativ *o.*

Cînd apar două pronume personale, topica este fixă : obiect indirect (exprimat prin pronumele în dativ) + obiect direct (exprimat prin pronumele în acuzativ) : *mi-l dă, ți-o trimite, i le oferă.* (Desigur, apar și probleme de ortografie, care fac necesară o exersare suficientă a acestor combinații de pronume, cu insistență specială pe situațiile în care ambele pronume sînt la singular și se despart prin cratimă.) Pronumele în dativ urmat de pronumele personal în acuzativ ori de un pronume reflexiv are formele *mi, ți, i, ni, vi, li : mi-l dă, ți le trimite, i le cere* etc. Cînd însă pronumele în acuzativ este *o*, acesta se combină cu formele *mi, ți, i, n e, v ă, l e : ne-o dă, v-o dă, le-o dă.* De aceea, nu se spune *vi-o oferă, vi-o trimite, ci v-o oferă, v-o trimite.*

O sursă de greșeli la unii elevi o mai constituie confundarea pronumelui personal neaccentuat *i* cu varianta populară și familiară *i* a verbului *este :* în construcții impersonale de tipul *mi-i dor, ți-i foame, mi-i frig, mi-i rău,* ca și în construcții personale cu verb copulativ precum *mi-i drag, ți-e frate* etc., așa cum este normal, verbul *i* se desparte prin cratimă de pronumele neaccentuat cu care se pronunță împreună. În ceea ce privește varianta literară a acestor construcții cu verbul *é*, numai la persoana întîi și a doua singular avem a face cu pronumele pronunțat împreună cu verbul și despărțit de acesta în scris prin cratimă : *mi-e foame, ți-e somn ; mi-e frate, ți-e drag.* La persoana a treia singular, precum și la plural, pronumele și verbul *e* se pronunță și se scriu separat : *îi e teamă, ne e dor, vă e foame, le e sete.*

Cuvinte compuse

G. GRUIȚĂ
Universitatea „Babeș-Bolyai",
Cluj-Napoca

Cuvintele compuse sînt unități lexico-gramaticale cu structură complexă, rezultate din unirea a două sau mai multe cuvinte „simple", pentru a denumi o noțiune nouă. Procedeul este, într-un fel, similar celui din matematică, unde o cifră, 2 de pildă, poate reprezenta un număr, alta, 7 să zicem, reprezintă alt număr, iar asocierea lor, 27, indică un număr total diferit, care nu este nici *doi* și nici *șapte*. De exemplu, la formarea cuvîntului compus *cal-de-mare* participă cuvîntul *cal*, care denumește un animal domestic, *mare*, care desemnează o apă stătătoare de mari întinderi, și *de*, care exprimă o relație. Compusul rezultat *(cal-de-mare)* denumește o noțiune cu totul distinctă de cele amintite, un pește minuscul.

O dată creată, noua unitate lexicală se comportă ca și celelalte cuvinte ale limbii : se încadrează la una din clasele lexico-gramaticale existente (substantiv, adjectiv etc.) și se conformează regulilor flexionare și combinatorii ale clasei respective. *Cal-de-mare*, de pildă, aparține clasei substantivului, de aceea poate avea articol *(un cal-de-mare/calul-de-mare)*, determinări adjectivale *(un cal-de-mare viu)* și poate îndeplini funcțiile sintactice specifice acestuia (ex. : complement direct : *Am văzut un cal-de-mare)*. În schimb, compusul *binevoitor*, încadrat la adjectiv, se comportă ca orice element care aparține acestei clase : se acordă cu substantivul determinat *(sfat binevoitor/sfaturi binevoitoare)* și îndeplinește funcțiile sintactice obișnuite (atribut : *Are o atitudine binevoitoare ;* nume predicativ : *El este binevoitor)*.

În interiorul acestor clase, cuvintele compuse se pot subclasifica, la rîndul lor, după particularitățile lexico-gramaticale ale elementelor care intră în compunere. Rămînînd în același domeniu productiv al compuselor substantivale, constatăm că acestea pot avea una din următoarele structuri: substantiv în nominativ + substantiv în nominativ *(an-lumină)*, substantiv în nominativ + substantiv în genitiv *(ciuboțica-cucului)*, substantiv + prepoziție + substantiv *(untdelemn)*, substantiv + adjectiv sau, mai rar, adjectiv + substantiv *(coate-goale, rea-credință)* și verb + substantiv, eventual substantiv + verb *(pierde-vară, gură-cască)*. Substantivele proprii compuse sînt și ele foarte numeroase, mai ales denumirile geografice, putînd ilustra toate modelele de mai sus, cu excepția ultimului *(Piatra-Olt, Gura Arieșului, Malul cu Flori, Dealul Mare* etc.).

Adjectivele compuse au de obicei structura adjectiv + adjectiv *(verde-auriu, social-politic, dacoromân* etc.). Nu foarte numeroase, dar cu circulație destul de mare sînt adjectivele compuse formate din adjectiv precedat de *bine, rău, clar* sau de compusul *atot/atoate : binefăcător, răufăcător, clarvăzător, atotștiutor* etc. În același mod pot fi analizate structurile celorlalte clase de cuvinte compuse ale limbii române (numerale, pronume, adverbe etc.).

Încercînd să studiem compusele românești din alt punct de vedere, sub aspectul coeziunii, al sudurii elementelor constitutive, observăm o diferențiere destul de însemnată, cu consecințe în plan morfologic și ortografic. Substantivul cu care am început discuția, *cal-de-mare*, spre exemplu, se deosebește net de substantivul *untdelemn*, care are aceeași structură (substantiv + prepoziție + substantiv), dar ai cărui constituenți fuzionează complet. *Untdelemn* funcționează în limbă ca un bloc monolit

nu numai sub aspect semantic, ci și flexionar : nu permite articulare sau declinare internă, ci numai terminală, ca un substantiv obișnuit *(untdelemnul/untdelemnului). Cal-de-mare*, în schimb, păstrează individualitatea morfologică a constituenților, ca în îmbinările libere : *calului-de-mare/caii-de-mare/cailor de mare*. În acest ultim caz, avem a face cu așa-numita *compunere prin alăturare*, opusă, după cum se poate vedea, *compunerii prin contopire*, exemplificată de celălalt cuvînt *(untdelemn)*.

În ultimul timp, limba română, după modelul altor limbi, utilizează frecvent și *compunerea prin abreviere*. Procedeul se aplică mai ales la denumirile lungi ale unor instituții, organizații, asociații, țări etc. și constă în extragerea părților mai semnificative ale acestor denumiri și îmbinarea lor într-un singur cuvînt, mai scurt și mai comod sub aspectul scrierii și pronunțării. Astfel, în loc de *Aprovizionarea cu zarzavaturi și legume*, a apărut *Aprozar* (apro + zar), iar de la *Agenția Română de Presă* s-a format *Agerpres* (age + r + pres). După cum se poate vedea și din cele două exemple, nu există o regulă fermă care să se aplice în tehnica abrevierilor. Fragmentele luate din cuvintele componente pot fi mai mici sau mai mari și, la nevoie, chiar inversate. Totul este să sune bine și să sugereze, dacă se poate, numele lung pe care îl substituie. În general, cînd se procedează la abrevierea literală (prin literele inițiale), se respectă ordinea cuvintelor : *O.N.T. (Oficiul Național de Turism)*. Aceste abrevieri literale tind să se comporte ca niște substantive obișnuite, articulîndu-se *(C.F.R.-ul, U.T.C.-ul)* sau acceptînd mărci de plural *(O.Z.N.-uri, H.C.M.-uri)*. Tocmai de aceea, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (1982) ne lasă libertatea de a scrie aceste abrevieri cu sau fără punct între litere *(C.E.C.*, dar și *CEC ; O.N.U.*, dar și *ONU* etc.). În pronunțare, accentul cade de regulă pe ultima silabă la abrevierile literale terminate în consoană *(ceferè, haşcemè)* ; la cele terminate în vocală nu se aplică această regulă *(ùta, sùa)*.

Problemele cele mai dificile ale cuvintelor compuse românești apar în legătură cu ortografierea lor. Specialiștii au fixat anumite norme, care țin seama de criterii obiective (morfologic, sintactic), dar și subiective, uneori (grad de sudură semantică, tradiție etc.). Pe baza lor, au alcătuit liste de forme recomandabile (corecte). Ultima lucrare de acest fel este *Dicționarul* amintit mai sus. Întrucît nu putem avea la îndemînă aceste lucrări ori de cîte ori scriem, este bine să ne însușim regulile de bază, care ne pot salva în cele mai multe împrejurări. Dăm, în continuare, cîteva dintre aceste norme generale.

1. Se scriu cu cratimă (liniuță de unire) :

(a) Substantivele compuse al căror prim termen se modifică în timpul flexiunii (compuse prin alăturare) : *floarea-soarelui/florii-soarelui, argint-viu/argintul-viu, bună-cuviință/bunei-cuviințe, bloc-turn/blocul-turn* etc.

(b) Substantivele compuse care au în structura lor verbe : *papă-lapte, du-te-vino, nu-mă-uita* etc.

(c) Adjectivele compuse din adjectiv + adjectiv sau din nume de punct cardinal + adjectiv : *instructiv-educativ, burghezo-moșieresc, ruso-turc, sud-dunărean, nord-american* etc. (Excepții : *dacoromân, macedoromân, meglenoromân, istroromân, surdomut)*.

2. Se scriu într-un cuvînt :

(a) Substantivele formate prin contopire (care se declină și se articulează ca un singur cuvînt) : *untdelemn/untdelemnul, bunăstare/bunăstării, dreptunghi/dreptunghiul, blocnotes/blocnotesul* etc.

(b) Adjectivele compuse cu *bine, rău, clar, atot : binecuvîntat, binevoitor, răufăcător, atotbiruitor.*

Desigur, așa cum s-a văzut, există excepții de la anumite reguli și mai ales multe compuse greu de încadrat într-o regulă mai cuprinzătoare. Acestea trebuie memorate individual sau grupate pe baza unui element comun de compunere, indiferent de clasa lexico-gramaticală a cuvîntului rezultat. Se pot alcătui astfel liste cu compusele lui *după (după-masă, după-amiază, după-prînz* etc.), scrise toate cu cratimă, cu compusele lui *astă (astă-seară, astă-noapte, astă-iarnă* etc.), scrise de asemenea cu cratimă, exceptînd *astăzi*, neanalizabil, și *astă dată*, considerat îmbinare liberă, echivalentă cu *de data aceasta* etc. Firește, orice ezitare, nelămurire se clarifică în ultimă instanță prin apelul la *Dicționar.*

Această lucrare normativă (e vorba de *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, elaborat de Institutul de Lingvistică) reglementează și scrierea numelor proprii compuse. Mai ales denumirile geografice compuse sînt extrem de numeroase, de aceea este bine să cunoaștem și să respectăm următoarele trei reguli :

1. Se scriu împreună denumirile geografice compuse cu grad avansat de sudură. Acestea sînt puține și se poate întocmi o listă scurtă cu cele mai cunoscute *(Cîmpulung, Vaideei, Supădure* etc.).

2. Se scriu cu cratimă cele care au structura substantiv la nominativ/acuzativ + substantiv la nominativ/acuzativ : *Cluj-Napoca, Tîrgu-Jiu, Piatra-Neamț, Ocna-Mureș, Unirea-Haltă, Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin* etc.

3. Se scriu despărțite denumirile de tipul substantiv + substantiv în genitiv *(Cîmpia Turzii, Valea lui Mihai)*, substantiv + adjectiv *(Baia Mare, Someșul Mic, Marea Neagră)*, substantiv + prepoziție + substantiv/advêrb *(Baia de Arieș, Arpașul de Jos).*

Uneori ortografierea cuvintelor compuse este complicată de existența în limbă a unor îmbinări libere omonime. Pentru o interpretare exactă și pentru o scriere corectă, se apelează la criteriul sintactic, la context. De exemplu, compusul *deoparte* și îmbinarea liberă *de o parte* se pot identifica ușor dacă le încadrăm în contextele specifice : *Toți participau la joc, numai el stătea d e o p a r t e* (adverb compus); *Eu țineam d e o p a r t e a colii, iar el de cealaltă* (îmbinare liberă). *La fel se poate proceda cu demult/de mult, bineînțeles/bine înțeles* etc. Cum aceste structuri paralele nu sînt chiar atît de numeroase în limba română, se pot alcătui tabele complete, ilustrate cu exemple.

Mai reamintim că la despărțirea în silabe a unui cuvînt compus trebuie să ținem seama de elementele constitutive ale acestuia, chiar dacă acestea au fuzionat, s-au contopit. Deci, vom despărți *drept-unghi* și nu *drep-tunghi* (ca în *dreap-ta).* Cuvintele compuse prin abrevieri literale (inițiale) nu se despart la capăt de rînd *(ONU,* nu *O-NU ; UNESCO,* nu *UNES-CO* sau *U-NESCO).*

În încheiere, o recomandare privind utilizarea lucrărilor normative (dicționare, îndreptare etc.). E bine să folosim cea mai recentă ediție, deoarece pot să apară modificări impuse de noile cercetări lingvistice și de însăși evoluția limbii. Să apelăm, așadar, la *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (1982) și la *Ortografie, ortoepie, punctuație* de G. Beldescu (supliment al revistei *Limba și literatura română*, 1982), care aduc unele noutăți față de îndreptarele și dicționarele anterioare.

Punctuația lui „și"

SERGIU DRINCU
Universitatea din Timișoara

In ce-l privește pe *și* s-a înstăpînit, ca să zicem așa, prejudecata că înaintea lui nu e permisă punerea virgulei. De aici nedumerirea și, uneori, chiar deruta unora dintre cei care, citind lucrări științifice sau beletristice, întîlnesc frecvent virgula înaintea lui *și*. Pentru înțelegerea corectă a situațiilor cînd este permisă sau nu punerea virgulei înaintea lui *și* sînt necesare o seamă de cunoștințe de gramatică. Ele se referă, în primul rînd, la valorile morfologice ale lui *și* : de conjuncție (coordonatoare copulativă) și de adverb (mai există un *și*, formă neaccentuată a pronumelui reflexiv, care însă nu interesează discuția de față). *Și* este conjuncție atunci cînd leagă între ele părți de propoziție de același fel sau propoziții de același fel. Iată cîteva exemple :

A. La nivel de propoziție :

— subiecte :

Umbre [] și tării necunoscute, dar izvorîte din setea pentru respectul valorilor trecutului au oprit uciderea [...] (Cristofor I. Simionescu, *Gînduri*, Iași, 1978, p. 8.)

— nume predicative :

Semnificative [] și lămuritoare pentru aceste ultime considerații ale noastre sînt următoarele cuvinte ale lui Einstein [...] (*Ce este filosofia*, București, 1970, p. 14.)

— complemente circumstanțiale (în exemplele care urmează, de timp și de mod) :

Lucrez, cu pauze de somn de trei, patru ore, vineri, sîmbătă, duminică [] și luni. (Aurel Baranga, *Jurnal de atelier*, București, 1978, p. 6.)

Și trebuie spus că poeziile în care mișcarea aceasta se simte mai mult sînt cele care merg mai repede [] și mai direct la inimă, emoționează mai tare. (Al. Philippide, *Prefață* la Ana Blandiana, *Poeme*, București, 1978, p. 6.)

B. La nivel de frază :

— propoziții subiective :

Departe de a fi otioase, repetițiile de acest gen pun în lumină, și ele, firea vorbăreață a personajelor, cărora le place să învîrtească [] și să sucească în fel și chip cuvîntul [...] (G. I. Tohăneanu, *Stilul artistic al lui Ion Creangă*, București, 1969, p. 110.)

— propoziții atributive :

Nu vom încerca să explicăm nesimetriile lăuntrice ale fenomenului despre care vorbim : orice încercare de explicare implică credința, de astă dată nejustificată, că faptul în discuție se datorește mai mult decît unei simple întîmplări [] și că ar fi imposibil de îndreptat. (Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, Cluj, 1973, p. 130.)

— propoziții circumstanțiale (în exemplul nostru, condiționale) :

Acolo fiecare om știe că dacă se termină războiul [] și scapă cu zile, fapt de care nu se poate îndoi, se întoarce acasă, la treburile sale. (Virgil Birou, *Lume fără cer*, Timișoara, 1973, p. 64.)

Mult mai rar apar situații în care *și* coordonează :

— o parte de propoziție și o subordonată de același fel :

Băiat levent și monden — cu secrete înclinații spre o literatură personală, pe care n-o poate realiza, după cum declară, cu melancolie, din lipsă de timp [] și pentru că trebuie să se devoteze binelui obștesc —, M. are cu scriitorii relații de urbanitate absolută. (Aurel Baranga, *op. cit.*, p. 5.)

— părți de propoziție diferite :

Poezia poate să propună enigme, poate să pună întrebări, dar, de obicei [] și din cele mai vechi timpuri, nu propune soluții și nu dezleagă probleme. (Al. Philippide, *op. cit.*, p. 8.)

În primul exemplu *și* coordonează un complement circumstanțial de cauză cu o subordonată cauzală, iar în al doilea exemplu, un complement circumstanțial de mod cu unul de timp.

În toate exemplele de mai sus nu s-a pus virgulă înaintea lui *și*, întrucît are valoare de conjuncție coordonatoare copulativă. Aceasta este o regulă de bază în punctuația românească : nu se admite virgula, dacă alte situații sintactice nu o cer, în fața lui *și* copulativ.

Dar conjuncția *și* poate avea și alte semnificații, cel mai des întîlnită fiind aceea adversativă. Într-un atare caz, *și* este echivalent cu conjuncția coordonatoare adversativă *iar*. Deoarece în fața conjuncțiilor adversative virgula este obligatorie, va trebui să punem acest semn de punctuație și în fața lui *și* adversativ, așa cum se poate observa în exemplul următor :

Substantivele *față, vrajă* se scriu la nominativ-acuzativ singular nearticulat cu *ă* final [,] și nu cu *e* (Fulvia Ciobanu și Lidia Sfîrlea, *Cum scriem, cum pronunțăm corect*, București, 1970, p. 12.)

Pe lîngă cazul descris mai sus, caracterul extrem de variat al enunțurilor face ca virgula să apară totuși foarte frecvent în fața lui *și*, ea marcînd, de obicei, schimbări de topică, încheierea unor intercalări, a unor incidențe, a unor apoziții etc. :

Românii au învățat grecește și prin școli[,] cei mai mulți chiar numai prin școli [,] și după aceea prin lecturi de cărți grecești [...] (Iorgu Iordan, *Istoria limbii române (Pe-nțelesul tuturora)*, București, 1983, p. 66.)

Moise i-a spus de-o grămadă de ori să se trateze, n-a vrut, era convins că n-are nimic [,] ca orice nebun [,] și că va face marea cu sarea. (D. R. Popescu, *O bere pentru calul meu*, Craiova, 1974, p. 63.)

Andrei [,] un talent autentic [,] și cîțiva dintre colegii lui au hotărît să se prezinte la concursul de selecție pentru echipa de atletism a școlii.

Sarcinile vor fi îndeplinite [,] fără-ndoială [,] și, în acest sens, întregul colectiv este decis să facă tot ce este necesar.

În primul exemplu avem a face cu o intercalare, în al doilea, cu o schimbare de topică (topica normală ar fi fost „...era convins ca orice nebun...", marcarea virgulei fiind de data aceasta facultativă ; în general însă în fața complementului circumstanțial de mod comparativ, dacă alte situații nu o cer, nu se pune virgula) ; în al treilea exemplu avem a face cu o apoziție dezvoltată, iar în al patrulea, cu o locuțiune adverbială incidentă. În toate aceste cazuri, este obligatorie punerea virgulei atît la începutul, cît și la sfîrșitul segmentelor sintactice.

Am ilustrat pînă aici punctuația lui *și* cu valoare de conjuncție. Dar acest cuvînt, așa cum am arătat, poate avea și valoare de adverb, anume atunci cînd nu coordonează părți de propoziție de același fel. Ca adverb, *și* poate avea diferite sensuri : „chiar", „tocmai", „imediat", „îndată" etc. În plus, față de *și* conjuncțional, adverbul *și*, așa cum preciza academicianul Iorgu Iordan (*Limba română contemporană*, ediția a II-a, București, 1947, p. 735) este accentuat în propoziție, ceea ce și explică pauza care se face în vorbire înaintea lui. Acest *și* adverbial se întrebuințează pe lîngă diferite părți de vorbire : substantive, adjective, pronume, verbe, adverbe :

Pînă la urmă l-au părăsit [] *și* prietenii așa-zis cei mai buni.

Dorim cu toții să obținem rezultate [] *și* mai bune.

Ar trebui [] și el să participe la activitățile noastre pionierești.

Cum a ajuns acasă a [] *și* început să-și pregătească lecțiile pentru ziua următoare.

Ați procedat corect, dar puteați rezolva cazul [] *și* mai bine.

Nu există nici o restricție în a pune virgulă în fața lui *și* adverbial dacă situația sintactică o cere sau dacă autorul consideră necesar acest lucru din rațiuni de ordin expresiv :

El inventă noi legende, noi mituri sau le răsturnă pe cele vechi, în alt sens, dar el inventă [,] și ca stil [,] nuanțe noi [...] (*Orizont*, XXXI, 1980, nr. 11(625), p. 4.)

Dar dacă situații ca cele amintite mai sus nu apar, nu se pune virgula nici în fața lui *și* adverbial (vezi exemplele date mai înainte). Foarte frecvent apare însă *și* adverbial în construcții corelative de tipul : *și*... [,] *și*. În atare cazuri virgula este obligatorie începînd cu al doilea *și* :

Explicația ne-o dă rolul marginal de care am vorbit la început. Acest rol este și social [,] și literar. (*România literară*, XIII, 1980, nr. 12, p. 9.)

După cum se poate observa, în aceste construcții primul termen din seria celor coordonați trebuie să fie și el precedat de *și* adverbial. Pe de altă parte, părțile de vorbire astfel puse în relație sînt coordonate prin *juxtapunere*, nu prin joncțiune, evident, datorită valorii de adverb atît a primului *și*, cît și a celor care urmează. Virgula, apoi, marchează un raport de coordonare copulativ. Ca atare, virgula în acest tip de construcții corelative are o dublă justificare : marchează pauza care apare în rostire înaintea lui *și* adverbial (vezi G. Beldescu, *Ortografie, ortoepie, punctuație*, București, 1982, p. 95), pe de o parte, iar pe de alta indică raportul sintactic de coordonare copulativă prin juxtapunere.

Fără îndoială că punctuația lui *și* pune și alte probleme, dar credem că cele discutate aici apar cel mai frecvent în scriere.

Tipuri de compoziție

VASILE POENARU

Multora le vine mai ușor să vorbească decît să scrie. Și este firesc să fie așa. Scrisul cere o pregătire specială, multă muncă, o practică îndelungată. Chiar și pentru a pune pe hîrtie un text simplu și scurt, trebuie să ții cont de mai multe elemente. Cele mai importante dintre acestea sînt : *ideile, vocabularul, ortografia, regulile morfologice și sintactice,* punctuația și aspectul grafic al scrisului. Pentru o compoziție mai dezvoltată avem nevoie și de alte reguli — divizarea în paragrafe, delimitarea unui început, a unui cuprins și a unui sfîrșit, folosirea unor cuvinte de legătură care să-l poarte pe cititor pas cu pas către înțelegerea arhitecturii întregii compoziții etc.

Oricît ar fi însă de grea operația de a-ți așterne gîndurile pe hîrtie, ea are avantaje numeroase. Scrisul ajută la dezvoltarea propriei personalități ; tot el îți asigură rezultate bune în școală și mai tîrziu la locul de muncă. Uneori a scrie — pentru cel care a învățat s-o facă foarte bine — este o delectare. Și, în plus, cel ce scrie bine știe și să aprecieze textele scrise de către alții, ajungînd să-și selecteze avantajos lecturile și să dețină secretul autoeducației permanente.

S-a acreditat ideea că pentru a produce un text de calitate trebuie să ai înzestrări speciale. Acest lucru este adevărat numai în parte. Fără îndoială, lipsit de talent, nimeni nu poate să scrie versuri, romane sau piese de teatru. Dar a scrie nu înseamnă numaidecît a crea opere literare. Pentru a redacta o scrisoare, un raport de activitate, un comentariu literar, un extemporal, o autobiografie, o sesizare etc., a căror lectură să producă o bună impresie, să convingă și totodată să lase să transpară părțile bune ale personalității noastre — condiție firească pentru obținerea succeselor în activitatea profesională și în societate —, talentul nu este o condiție obligatorie. Este cazul să adăugăm și că pentru a produce o operă literară viabilă talentul nu este o condiție suficientă ! Prin urmare, atît viitorul poet, dramaturg sau prozator, cît și viitorul profesor, medic, inginer, cercetător sau funcționar, pentru a se exprima eficient în scris, trebuie să deprindă regulile și tehnicile compoziției.

Cum se deprind aceste reguli — și care sînt ele ? Articolul de față va răspunde numai parțial la această întrebare, delimitînd cîteva dintre aspectele cele mai importante ale scrisului eficient, pentru ca în numerele următoare ale revistei să ne ocupăm în amănunt de fiecare dintre aceste aspecte.

Privite ca rezultat, compozițiile se pot împărți în *compoziții literare, științifice, juridice, comentarii critice* etc. Dacă le considerăm însă din perspectiva tehnicilor de alcătuire, observăm că una și aceeași tehnică poate conduce fie la un text științific, fie la unul literar sau de altă natură. Cum în articolul de față și în cele următoare ne interesează în primul rînd procesul de elaborare a unei compoziții, considerăm potrivit să ne slujim de o altă clasificare, făcută din acest punct de vedere.

Considerăm mai întîi că un text în proză se alcătuieşte prin folosirea naraţiunii, a descrierii, a expoziţiunii, a argumentaţiei, ori a cîtorva dintre acestea (uneori a tuturor) laolaltă. *Naraţiunea* relatează o întîmplare petrecută cîndva ; propoziţiile într-o compoziţie narativă se înlănţuiesc de obicei într-o ordine *cronologică*, dictată de însăşi desfăşurarea evenimentului relatat. *Descrierea* ne spune cum arată, cum sună, cum se prezintă un obiect — altfel spus, ce spune obiectul sau persoana respectivă simţurilor noastre : într-o descriere ne referim la trăsături ca mărime, formă, culoare, sunet sau gust ; de multe ori, pentru prezentarea acestor caracteristici ne folosim de o ordine *spaţială* — pornim de la un element şi arătăm pe rînd ce alte elemente îl înconjoară şi cum sînt acestea. Pentru *expoziţiune* însă ne folosim de ordinea *logică* — pentru că acest tip fundamental de scriere este util pentru a prezenta şi explica idei ; folosind ordinea logică, îl ghidăm pe cititor de la o idee la alta (aşa cum în ordinea cronologică îl ghidăm de la o întîmplare la alta, iar în cea spaţială de la un loc la altul). În *argumentaţie*, ordinea logică este de asemenea utilă, dar aici scopul nu este în primul rînd acela de a prezenta şi explica idei, ci de a atrage cititorul de partea unei poziţii, de a convinge : aici *afectivitatea* — sentimentele, emoţiile — primează adesea asupra raţiunii.

Trebuie arătat în continuare că sub numele de expoziţiune se ascund mai multe tehnici diferite. O compoziţie expozitivă se poate alcătui prin : *exemple, definiţie, comparaţie şi contrast, cauză şi efect*, sau *diviziune logică (clasificare)*. Ceea ce avem de spus ne va indica una dintre aceste tehnici de prezentare şi explicare a ideilor noastre în scris. Tuturor acestora trebuie să le acordăm o mare atenţie, întrucît expoziţiunea este tipul de scriere cel mai des întîlnit în şcoală. Comentariile literare, extemporalele la diverse materii, comunicările la sesiunile ştiinţifice, lucrările de laborator mai dezvoltate — toate presupun folosirea exemplelor, a comparaţiei, a clasificării etc.

Exemplele fac ideea fundamentală mai concretă, mai uşor de înţeles ; de multe ori, unul sau două exemple bine alese şi profund explorate conduc la clarificarea unei opinii sau a unei stări de lucru ; această tehnică se mai numeşte *teză şi suport*. Folosim *definiţia* ori de cîte ori este necesar să delimităm propria noastră înţelegere a unui cuvînt foarte abstract şi (adesea) cu o mare încărcătură emotivă (ca *patriotism, curaj, democraţie, libertate* etc.) ; de asemenea, o definiţie scurtă, sau un sinonim se pot folosi în cursul oricărei lucrări pentru clarificarea pe loc a unor termeni mai puţin cunoscuţi sau care pot da naştere la confuzii. Tehnica numită *comparaţie şi contrast* ne cere să stabilim relaţii semnificative între lucruri luate de obicei separat ; punîndu-le în raporturi de asemănare şi diferenţiere, putem să le definim mai bine sau să justificăm o opinie sau o atitudine a noastră faţă de fiecare dintre ele. Dezvoltarea unei compoziţii expozitive folosindu-ne de *cauză şi efect* este potrivită cînd încercăm să explicăm *de ce* se întîmplă ceva, *de ce* se naşte o opinie sau o atitudine etc. ; considerînd cauzele imediate şi pe cele îndepărtate, sau vorbind de efectele imediate sau de perspectivă ale unui fapt sau ale unei opinii, putem ordona într-un mod convenabil ideile ce definesc propria noastră poziţie. Iar lucrările dedicate unei *clasificări* ne învaţă cum să organizăm materialul (faptele sau ideile) în categorii plauzibile. Oricare dintre aceste tehnici vom aplica, observăm că ea ne ajută să impunem propoziţiilor noastre o ordine logică, corespunzătoare înlănţuirii firesti a ideilor pe care urmărim să le facem cunoscute.

Se pot stabili, prin urmare, opt tipuri de compoziție — în fiecare dintre ele predominînd una dintre tehnicile de mai sus. Cerîndu-li-se elevilor să practice rînd pe rînd toate aceste tipuri — *compoziția narativă, compoziția descriptivă, compoziția „teză și suport", definiția, compoziția prin camparație și contrast, compoziția „cauză și efect", clasificarea și argumentația* — li se creează treptat deprinderile necesare pentru alcătuirea unor compoziții închegate, convingătoare și eficiente. Totodată, ei vor cîștiga încredere în propriile forțe și vor înțelege exact ce vrea să spună profesorul cînd le cere „să scrie clar" sau „să nu iasă din subiect".

Elemente de compoziție în romanul „Pădurea spînzuraților"

Prof. IUSTINA ITU
Inspectoratul Școlar Județean, Brașov

Liviu Rebreanu reflectă în romanul *Pădurea spînzuraților* lumea obiectivă nu numai din unghiul de vedere al autorului, ca în romanul *Ion*, ci și din perspectiva personajelor. Direcția demersului epic este orientată, de această dată, din interior spre exterior, de la ceea ce văd și simt personajele, spre lumea din afară.

„Roman psihologic, monografie a incertitudinii chinuitoare", cum l-a numit G. Călinescu, *Pădurea spînzuraților* este, de fapt, romanul condiției tragice a omului aflat în situații-limită, este tragedia intelectualului ardelean silit să lupte sub steag dușman. Autorul însuși a mărturisit că a vrut ca Apostol Bologa să sintetizeze șovăirile generației sale, să fie prototipul ei : „Numai un astfel de om putea să fie personaj central al unui roman în care lupta dintre datorie și sentiment amenința mereu să degenereze în frazeologie goală, patriotardă".

Construind ca un veritabil cineast, Liviu Rebreanu aliniază faptele în fundal și le plasează în atmosfera frontului, iar în prim-plan își situează mereu eroul și-l pune să se confrunte permanent cu realitățile social-politice, care-i vor zdruncina conștiința. Confruntarea obsedantă dintre sentiment și rațiune, dintre dragostea de țară și datoria față de statul austro-ungar, dintre propriile dorințe și idealuri și dorințele altora generează criza de conștiință a lui Apostol Bologa. Interesat de problemele grave, de acută actualitate, din care izvorăsc conflicte de mare încleștare dramatică, autorul examinează minuțios cele trei ipostaze sociale și morale în care e silit să trăiască eroul, în raport cu statul, cu națiunea și cu patria. Cum dimensiunea acestor elemente ale cauzalității exterioare se dilată în condiții-limită — acelea ale războiului — Apostol Bologa, „un suflet patetic și un iluzionist perpetuu, se află într-o permanentă stare de urgență" [1].

Analiza învălmășelilor de gînduri, a obsesiilor tiranice, proiectează eroul în dimensiunile cele mai adînci ale tragicului. Declanșarea crizei de

[1] Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, vol. I, București, Editura Minerva, 1980, p. 191.

conștiință se situează în momentul în care își dă seama că a fost martorul implicat al executării unui om. După ce, cu sentimentul datoriei împlinite, verifică pregătirile ce se fac pentru executarea lui Svoboda, îi relatează lui Klapka faptele săvîrșite de condamnat, dar simțim mereu dorința personajului de a-și motiva sieși calitatea de membru al Curții Marțiale, și ca atare de participant la fixarea sentinței. Cuvintele laitmotiv din capitolul I : datoria, ordinele (repetate de cel puțin 8 ori), fraza întreruptă, eliptică („Domnule căpitan, pedeapsa... crima... legea, bolborosi Apostol Bologa, speriat de întrebarea căpitanului"), alternanța dintre dialog, monolog și analiză psihologică sînt doar cîteva modalități prin care autorul ne conduce în structura labirintică a sufletului lui Apostol Bologa. Elementul-cheie al primului capitol, cu largi semnificații asupra destinului lui Apostol Bologa, este metafora privirii lui Svoboda, în ai cărui ochi „se aprinse o strălucire mîndră". El, mai pe urmă, „simți limpede că flacăra din ochii condamnatului i se prelinge în inimă ca o imputare dureroasă... Încearcă să întoarne capul și să se uite aiurea, dar ochii omului osîndit parcă îl fascinaseră cu privirea lor disprețuitoare de moarte și înfrumusețată de o dragoste uriașă".

Toate evenimentele și întregul zbucium al eroului, relatate în continuare în roman, sînt guvernate de legea crizei din conștiința eroului. Sondajul psihologic pune în evidență dosarul unei existențe dramatice, cu o structură ambiguă. Gîndurilor și atitudinilor absurde de la început („războiul este adevăratul generator de energii" ;... Dați-mi un alt stat mai bun și mă închin. Altfel însă vor cădea în anarhie. În viață trebuie să contăm pe realități, nu pe dorințe"), actelor negîndite (înrolarea în armată din orgoliu) li se opun apoi reacții și idei ce țin de morfologia celor mai înalte concepții umanitariste. Trezirea sentimentului de solidaritate cu neamul, dorința de a nu lupta contra fraților lui îl determină să-și ceară, la început, transferul de pe frontul românesc, iar apoi, refuzat fiind, se gîndește să dezerteze. Va lua această hotărîre în momentul în care, ca membru al Curții Marțiale, va trebui să judece pe cîțiva români dezertori. Dar e prins și condamnat la spînzurătoare.

Simetria ansamblului epic este o constantă a viziunii arhitectonice a prozatorului. La nivelul concret al spațiului, romanul se deschide cu descrierea peisajului de toamnă, „cu cerul cenușiu ca un clopot uriaș de sticlă aburită, unde spînzurătoarea nouă și sfidătoare, înfiptă la marginea satului, întindea brutal brațul cu streangul spre cîmpia neagră", și se închide cu aceeași imagine a spînzurătorii (metaforă simbol a războiului), ce stătea neclintită „sub cerul țintuit de stele". Țesătura romanului se circumscrie unui ciclu existențial, cuprins între noapte și zi, între toamnă și primăvară (locotenentul ceh Svoboda este spînzurat cînd „perdelele amurgului se lăsau tot mai grăbite", iar Apostol Bologa este condamnat și trece în neființă în momentul în care „luceafărul vestea răsăritul soarelui").

În ultimul capitol al romanului autorul revine la unele simboluri din primul capitol. Metafora obsesivă a ochilor se asociază cu motivul privirii din primul capitol. De data aceasta sînt ochii „mari, roșii, cu cearcăne negre ai lui Apostol Bologa, terorizați de lumina galbenă din tavan, ochi întrebători ce se uită împrejur" sau sînt ochii îndurerați ai celor ce asistă la condamnarea sa. Tehnica amănuntului, a detaliului semnificativ, precizarea mișcării personajului în scenă potențează, în tonuri grave, dramatismul momentului. Gesturi, gînduri, atitudini, amintiri se succed lent,

surprinse cu încetinitorul : „Apostol, fără să priceapă, își descheie încet tunica, își scoase gulerul și-l puse pe masă, peste călimara ruginită, apoi lepădă haina, o împături cu mare băgare de seamă, o așeză pe pat și o netezi de două ori cu dosul palmei"... „Își potrivi cămașa în spate, și-și îndreptă bretelele, care-i alunecaseră puțin pe umeri." Obiecte fără mare importanță într-un alt context (haina, pălăria) primesc acum importanță și largi semnificații, prin concentrarea privirii asupra lor.

Sentința Curții Marțiale, de condamnare a lui Svoboda, prezentată prin „glasul gol și prefăcut" al pretorului și sub privirea scrutătoare a generalului, stîrni durere și revoltă în inimile celor de față, în același timp sentința de condamnare a lui Apostol Bologa, pe care pretorul i-o citește cuprins de înfrigurare, este transmisă cititorului, prin firele sincopate ale gîndurilor lui Apostol Bologa („în numele împăratului", „crimele săvîrșite, dar neizbutite, de trădare și dezertare la inamic", „degradare și eliminare din gradele armatei", „moarte prin streang").

În contrast cu peisajul din primul capitol (dominat de „cerul cenușiu de toamnă și închis într-un spațiu format din cîmpia neagră, înțepată ici-colo cu arbori arămii, avînd nu departe cimitirul militar, înconjurat cu sîrmă ghimpată, cu morminele așezate ca la paradă, cu crucile albe, proaspete și uniforme"), în ultimul capitol al romanului autorul descrie în culori vii drumul parcurs de erou pînă la locul spînzurătorii („Urcară pe un drum tăiat într-o coastă de deal. Pîrîul de sub podețul de scînduri noi acum gîlgîia gălăgios, în dreapta, la picioarele coastei" ; apoi, cînd se opri, Apostol „simți iarba sub tălpi"). Prin această descriere autorul reconstituie, în planul sugestiei, drumul lui Apostol Bologa prin viață și construiește un spațiu mioritic adecvat momentului de trecere în neființă. Finalul romanului este o adevărată transcendere cosmică : Apostol Bologa „ridică ochii spre cerul țintuit cu puține stele întîrziate. Crestele munților se desenau pe cer ca un ferăstrău uriaș cu dinții tociți. Drept în față lucea tainic luceafărul, vestind răsăritul soarelui... Pămîntul i se smulse de sub picioare".

Romanul este construit din perspectiva simbolurilor ce sugerează categoria tragicului — cea mai profundă dimensiune a umanului.

Timpul devine în roman un mijloc de formalizare a structurilor cărții și se instituie ca formă de referință filozofică. Este cunoscut faptul că Liviu Rebreanu ordonează faptele deliberat, că descifrăm o adevărată vocație constructivă în creația sa literară.

Dacă în primele trei cărți (cuprinzînd fiecare 11 capitole) timpul funcționează ca moment de referință asupra vieții lui Apostol Bologa, în cartea a patra timpul este simbolul tragic al morții lui. Tensiunea dramatică crește treptat în roman datorită precizărilor temporale, obsedante : *după-amiază, seara, a doua zi, după cinci zile, după 4 luni, joi la ora 4 d.m., spre seară, noaptea* etc. Cartea a patra, alcătuită doar din 8 capitole, se diferențiază structural de celelalte cărți, ceea ce dovedește intenția autorului de a proiecta destinul eroului în adîncimile unei alte lumi. Apostol Bologa va cădea și va pierde pentru că, necunoscîndu-se pe sine, nu-și poate domina destinul. În același timp simțim că el nu este vinovat, ci de vină sînt forțele exterioare care, într-un anume context istoric, cauzează mari tragedii individuale. Apostol Bologa moare ca un erou, iar romanul, prin cele patru cărți, compune simfonia zguduitoare a destinului uman, grav încercat de furtunile vieții.

Repetiţia

FLORIN D. POPESCU
Universitatea din Bucureşti

Repetiţia este o figură de construcţie cu implicaţii stilistice deosebite. Prin ea scriitorul insistă asupra unui obiect, asupra unui fenomen etc., subliniază continuitatea şi intensitatea unei acţiuni sau stabileşte o simetrie între noţiuni.

Structura şi funcţiile repetiţiei. Sînt mai multe criterii de clasificare a repetiţiilor. Întrucît repetiţia poate fi găsită la cele trei nivele ale enunţului (fonologic, lexical şi gramatical), procedăm la clasificările corespunzătoare fiecărui nivel : *repetiţia fonologică* (reprezentată prin *aliteraţie*), *repetiţia lexicală* şi *repetiţia gramaticală* (reprezentată prin *chiasm*). Ne vom ocupa în continuare de *repetiţia lexicală* care poate fi :

1. Repetiţia imediată [1] constă în reluarea unei părţi de vorbire prin alăturarea nemijlocită. În acest caz, elementele repetiţiei sînt juxtapuse. Funcţia sintactică a substantivelor, adjectivelor, pronumelor, numeralelor, verbelor, adverbelor reluate este aceeaşi ca a cuvintelor pe care le reiau, ca de exemplu :

— *repetarea substantivului* poate arăta insistenţa autorului asupra unui obiect, dar poate sublinia şi o stare sufletească : „*Mihai, Mihai*, tu care avut-ai pentru ţară / O inimă de aur şi braţul de oţel" (V. Alecsandri, *Odă statuiei lui Mihai Viteazul*) ;

— *repetarea verbului* dă acţiunii intensitate, continuitate : „*Să tremure ! Să tremure* cumplita tiranie !" (Iancu Văcărescu, *Glasul poporului subt despotism*) ; „Şi *se duc, se duc* ca vîntul / Asurzind întreg pămîntul" (V. Alecsandri, *Sentinela română*) ; „Mircea însuşi mînă-n luptă vijeliangrozitoare, / Care *vine, vine, vine*, calcă totul în picioare" (M. Eminescu, *Scrisoarea III*) ;

— *reluarea interjecţiei* subliniază starea sufletească : „*Daleo, daleo*, dragă durdă, / Fă-te-ncoace, nu fi surdă" (N. Văcărescu, *Primăvara se iveşte*).

2. Repetiţia întreruptă a aceluiaşi cuvînt sau a aceluiaşi grup de cuvinte [2]. Între termenii întrerupţi se intercalează prepoziţii, conjuncţii şi chiar o propoziţie întreagă. Cu toate că este lipsită de simetrie, repetiţia întreruptă contribuie la intensificarea expresiei prin insistenţă. Pot fi repetate substantivele, verbele, numeralele etc. : „Privesc cu îngrozire alt *soare* lîngă *soare*" (V. Alecsandri, *Legenda ciocîrliei*) ; „Astfel *ţară* după *ţară* drum de glorie-i deschid..." (M. Eminescu, *Scrisoarea III*).

3. Reluarea unui cuvînt (grup de cuvinte) la începutul a două sau mai multe versuri ori unităţi sintactice [3] este dictată de raţiuni stilistice. Ea aduce în planul atenţiei un cuvînt sau un grup de cuvinte care constituie cheia textului, alcătuind punctul sensibil al enunţului. Pot fi repetate toate părţile de vorbire, cu excepţia articolului, de exemplu :

---

[1] O asemenea repetiţie se numeşte *epizeuxis* (gr. *epizeuxis* = legătură prin repetarea unui cuvînt).

[2] O astfel de figură se numeşte *epanalepsă* (gr. *epanalepsis* = reluare, repetiţie).

[3] Această repetiţie se numeşte *anaforă*, din fr. *anaphore*, lat. *anaphora*, cf. gr. *anaphorá* „ridicare", „transportare", adică „repetare".

— *substantivul* : „*O zi* din viață să-mi fi dat, / O *zi* mi-era de-ajuns" (M. Eminescu, *Pe lîngă plopii fără soț...)* ;

— *adjectivul* : „*Cîte* munci, *cîte* năcazuri și *cît* plîns cu suspinare !" (Costache Conachi, *Amoriul din prieteșug)* ;

— *pronumele* : „*Nimica* nu e nou / *Nimica* neștiut" (Iancu Văcărescu, *Adevărul)* ;

— *numeralul* : „*Mii* de fluturi mici albaștri, *mii* de roiuri de albine" (M. Eminescu, *Călin — File din poveste).*

Uneori, repetarea unui cuvînt (grup de cuvinte) la începutul mai multor versuri dă poeziei un aspect retoric, făcînd ca versurile să aibă o cadență gravă. Repetiții de felul acesta găsim mai des la Gr. Alexandrescu și M. Eminescu : „*Ei nu gîndesc* la moarte, nu gîndesc la viață, / *Ei nu gîndesc* la fapte..." (Gr. Alexandrescu, *Meditație).*

În propoziții exclamative, repetiția este dictată de starea sufletească : „*Sfărmați* statua goală a Venerei antice, / [...] / *Sfărmați* tot ce atîță inima lor bolnavă, / *Sfărmați* palate, temple, ce crimele ascund [...] !" (M. Eminescu, *Împărat și proletar).* Alteori intervine și topica : Foc și ură-n veci-nicie / *Pe voi* cadă, *pe voi* fie !" (V. Alecsandri, *Noaptea Sfîntului Andrii).*

Repetarea conjuncției „*și*" la început de vers subliniază caracterul oral al stilului și contribuie uneori la realizarea unei gradații : „Mărioara mi-l oprea / *Și* pe mal ușor sărea / *Și*-n izvor se cufunda / *Și* voios mi se scălda" (V. Alecsandri, *Mărioara Florioara).*

4. Reluarea unui cuvînt (grup de cuvinte) de la sfîrșitul unei unități sintactice sau metrice la începutul unității următoare [4]. Această repetiție impune o pauză la sfîrșit de vers pentru a se putea relua discursul poetic cu noi determinări. Cuvîntul repetat leagă cele două versuri sau unități sintactice, dar în același timp le desparte, constituind punctul de echilibru dintre ele : „Și-ți voi face ție *salbă și rochiță ! // — Salbă și rochiță* pentr-un sărutat" (D. Bolintineanu, *Radu domnul și fata din casă)* ; „Și plîngînd înfrînă *calul,* / *Calul* ei cel alb ca neaua" (M. Eminescu, *Făt-Frumos din tei).*

5. Reluarea unui cuvînt de la începutul unității sintactice sau metrice la sfîrșitul ei [5] creează o situație stilistică interesantă prin faptul că versul (unitatea sintactică) se desfășoară între două extremități identice, revenirea după un anumit timp și spațiu la cuvîntul din fruntea versului avînd caracterul unui ecou : „*Ochii* mei, săracii *ochi*" (Costache Conachi, *Pe năsălie, '831, octm. 15)* ; „*Sună* bine-n cobză, *sună,* / Să nu-ți fac spetele strună" (V. Alecsandri, *Hora).*

6. Reluarea într-un vers sau într-o unitate sintactică a unor părți de vorbire cu aceeași rădăcină [6] nu e totdeauna expresivă. Ea poate degenera în pleonasm, dacă termenul reluat nu s-a îndepărtat semantic de regentul lui.

Această repetiție a fost folosită cu măiestrie de Alecsandri și Eminescu, fie prin îndepărtarea cuvîntului reluat de sfera semantică a cuvîntului pe care îl reia : „Cît e *zare de z ă r i t* / Între nord și răsărit" (V. Alec-

[4] Această figură a repetiției se numește *anadiploză,* din fr. *anadiplose,* cf. gr. *anadiplosis,* incluzînd ideea de „reluare", „reduplicare" (lat. *reduplicatio).*

[5] O asemenea repetiție se numește *epanadiploză* (gr. *epanadiplosis* = dublare la sfîrșit și la început).

[6] Repetiția se numește *parigmenon* (gr. *parigmenon,* din *para* = alături și *igmainon* = revenit).

sandri, *Sentinela română*), fie prin adăugarea unui atribut la cuvîntul reluat, care-l scoate din zona pleonasmului : „Și-i grăi cu *grai de jele*" (M. Eminescu, *Făt-Frumos din tei*). La Eminescu găsim și unele complemente interne expresive : „Ați luptat *luptă* deșartă" (*Epigonii*) ; „Vom visa *un vis* ferice" (*Dorința*).

7. *Reluarea unui cuvînt printr-o altă formă flexionară* [7]. În versurile „Ades el poartă ochii spre veșteda cîmpie, / Și-i *pare* mult mai largă, *părîndu*-i mai pustie" (V. Alecsandri, *Ghioaga lui Briar*), repetarea verbului *pare* prin forma de gerunziu este expresivă. Poetul creează o imagine cuprinzătoare a cîmpiei. Repetarea verbului subliniază caracterul subiectiv al imaginii. Pot fi și repetiții adjectivale sau pronominale : „*Galbîn* ca făclia de *galbînă* ceară" (V. Alecsandri, *Groza*) ; „Ca să pot muri liniștit, pe *mine* / *Mie* redă-mă !" (M. Eminescu, *Odă — în metru antic —*).

8. *Reluarea unei sintagme într-o formă inversată :*

(a) *fără schimbarea înțelesului și a funcțiilor sintactice* [8] : „*Dealuri multe* ei suiră. / *Multe dealuri* coborîră" (V. Alecsandri, *Dragoș*) ;

(b) *cu schimbarea înțelesului și a funcțiilor sintactice* [9] : „Ronsard, *al regilor poet* / Și *al poeților jun rege*, / Din al Parnasului boschet / Vroia noi lauri a culege" (V. Alecsandri, *Ronsard la Tuluza*).

9. *Repetarea unui cuvînt printr-un sinonim* are avantajul față de celelalte tipuri de repetiții de a înviora imaginea, înlăturînd monotonia versului generată prin reluarea aceluiași cuvînt : „*Zăresc, văz* o copilă" (Iancu Văcărescu, *O zi și o noapte la Văcărești sau Primăvara amorului*), dînd poetului posibilitatea de a alcătui gradații : „Vîntul *suflă, vîjîește*" (V. Alecsandri, *Maghiara*) ; „*Nu se uită* înainte-i, / *Nu privește* îndărăpt" (M. Eminescu, *Făt-Frumos din tei*).

*

Folosită pe o scară ceva mai redusă la poeții dinainte de Alecsandri, repetiția ajunge la o varietate și la un rafinament deosebite prin Eminescu. Prin repetarea unor cuvinte asemănătoare ca sunete, prin reluarea unor cuvinte care au același radical sau doar alte forme flexionare decît cuvîntul reluat, Eminescu creează versuri de o armonie necunoscută pînă la el : „*Zică* toți ce vor *să zică*, / *Treacă*-n lume cine-o *trece* ; / Ca să nu-ndrăgești nimică, / Tu rămîi la toate rece" (*Glossă*). Pentru Eminescu nu este important numai termenul care se repetă, ci și cuvîntul care se află între elementele repetate și care contribuie și el la lărgirea orizontului imaginii : „Înălțimile albastre / Pleacă zarea lor pe dealuri, / Arătînd privirii noastre / *Stele-n ceruri, stele*-n valuri" (*Lasă-ți lumea ta uitată*).

Eminescu creează un spațiu poetic în care apropierea sau depărtarea se asociază cu tăria sau slăbirea cîntecului de corn, ajungîndu-se pînă la împrăștierea difuză a ecoului : „*Mai departe, mai departe*, / *Mai încet*, tot *mai încet*, / Sufletu-mi nemîngîiet / Îndulcind cu dor de moarte" (*Peste vîrfuri*) sau la apropierea care generează stări sufletești tot atît de profunde ca și îndepărtarea lui : „Îngînat de glas de ape / Cînt-un corn cu-n-duioșare / *Tot mai tare și mai tare*, / *Mai aproape, mai aproape*" (*Povestea teiului*).

---

[7] Această specie a repetiției se numește *poliptoton* (gr. *polyptoton* = repetare la mai multe cazuri).

[8] Asemenea repetiție se numește *conversie* (din fr. *conversion*, lat. *conversio* = reluarea cuvintelor prin inversiune).

[9] Astfel de repetiție se numește *antimetateză* (gr. *antimetathesis* = punere inversă).

Poezia română contemporană (I)

D. MICU
Universitatea din București

Asemenea întregii literaturi, poezia românească parcurge, de peste două decenii, și în special din 1965 încoace, o evoluție tumultuoasă, analogă aceleia din perioadele anterioare cele mai fecunde ale istoriei sale, efervescența căutătorilor de noi modalități expresive amintind în special de spiritul inovator caracteristic producției lirice a deceniilor interbelice. Creatorii lirismului contemporan sînt poeți din generații diferite, de la Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu, Maria Banuș ș.a., care au debutat în deceniul al patrulea, la Ileana Mălăncioiu, Mircea Dinescu și alții, mult mai tineri, revelați după 1970. Unii dintre exponenții de frunte ai valului liric declanșat în jurul anului 1960, decedați între timp, sînt nume de prima însemnătate și ale poeziei dintre cele două războaie mondiale (Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Alexandru Philippide) sau ale celei scrise la sfîrșitul deceniului al patrulea și în timpul ultimului război (Emil Botta, Virgil Gheorghiu). Pentru întocmirea unei imagini cît mai exacte a creației poetice contemporane, o vom privi, mai întîi istoric, marcînd etapele evolutive pe care le-a străbătut, apoi, „geografic", adică arătînd-o așa cum se înfățișează stilistic în momentul de față.

Imediat după răsturnarea, în august 1944, a dominației fasciste, în pofida tuturor privațiunilor de ordin material inerente situației de război și perioadei de reconstrucție, pe tărîmul literaturii, mai cu seamă al poeziei, se produce un reviriment asemănător împrospătărilor primăvăratice următoare înghețurilor din timpul iernii. Reapar periodice interzise de către fostul regim, sînt întemeiate reviste noi, editurile lansează volume aparținînd unor scriitori de cele mai diferite orientări.

În poezie, care țîșnește impetuos din toate publicațiile, și din care doar o mică parte ajunge să fie strînsă în volume, se precizează trei orientări principale.

Una dintre acestea e întreținută de un grup de poeți (Dimitrie Stelaru, Geo Dumitrescu ș.a.) care în timpul războiului își creaseră o faimă de nonconformiști prin refuzul de a-și alinia atît scrisul, cît și conduita socială zilnică în parametrii fixați arbitrar de către autoritatea politico-administrativă. În noul climat, ei nu mai persiflează ordinea existentă, nu mai iau totul în derîdere, însă poezia pe care o scriu este de același gen, în esență, cu aceea prin care se remarcaseră sub dictatura militară. O poezie ce sfidează canoanele prozodice, convențiile artistice în genere, și a cărei sursă e viața de fiecare zi, cu toate prozaismele ei. Acești poeți, precum și alții, iviți după 1944, printre care Constant Tonegaru, Mihail Crama, Mircea Popovici, utilizează frecvent imaginea și expresia-șoc, cuvîntul menit să provoace uimire, derută și chiar scandal. Volumul de poeme publicat în 1946 de Geo Dumitrescu se intitulează *Libertatea de a trage cu pușca* și una dintre piesele de rezistență, *Despre certitudini*, conține strofe ca acestea: „Doamne, ce bine e să ai certitudini ! / Sînt lucruri care-ți vin mai frumos

decît hainele noi, decît propria-ți piele, / sînt mai utile decît umbrela sau invenția tiparului — / călduroase, intime și protectoare ca niște perdele. / / Sînt aproape douăzeci de veacuri de cînd caut, / de cînd caut, împreună cu amicii mei, mereu, / dar pînă astăzi eu n-am găsit nici o certitudine / în afară de cele patru picioare ale patului meu".

Principii poetice diametral opuse structurează creația poeților din „cercul literar" de la Sibiu (Ștefan Augustin Doinaș, Radu Stanca, Ioanichie Olteanu ș.a.), care, adoptînd prozodia clasică, își propun, și izbutesc, să revitalizeze balada și, în general, să reactualizeze poeticul discreditat de curentele moderniste, prin fixarea lui în expresie inedită. Spre radicală deosebire de Geo Dumitrescu, D. Stelaru și de ceilalți dinamitarzi ai convențiilor, poeții sibieni ocolesc realitatea prozaică, sfera cotidianului, interpretînd motive de legendă, de basm, de epos medieval sau relatînd întîmplări contemporane cît mai neobișnuite, ciudate, cultivînd straniul și fabulosul. Șt. Aug. Doinaș, bunăoară, imaginează căutarea de către vînători a unui „mistreț cu colți de argint", Ioanichie Olteanu — înhățarea unui tînăr de către un copac, Radu Stanca se autoînfățișează ca „un cneaz valah la porțile Sibiului", fascinat de corul fetelor din cetate.

Amîndouă aceste orientări (ca și orientarea suprarealistă, care nu izbutește să ia amploare) sînt contracarate de poezia angajării militante în serviciul ideilor revoluționare, poezie ce nu se putuse, desigur, propaga deschis în timpul războiului și care, după 23 August 1944, dobîndește o pondere mereu crescîndă în contextul producției literare. Ea tinde ca, odată cu primenirea conținutului, să inoveze și limbajul poetic. „Pe vechile, ruginitele coarde, / — clamează Mihai Beniuc, în poemul *1 mai 1945* — Cum am să cînt, să descînt / Această nouă viață ce arde, / Ce vine năvalnică-n tropot, / Întîiul mai slobod / Pe românescul pămînt ?" Așa Pană anunță că, pur și simplu, „zvîrle la gunoi" toate „cuvintele mătăsoase".

Suflul nou al istoriei pretindea, într-adevăr, o poezie nouă, prefacerile fără precedent ofereau surse de inspirație inepuizabile. Înnoirea lirismului nu implica însă cîtuși de puțin ruperea de poezia anterioară, românească și universală, „zvîrlirea la gunoi" a cuceririlor ei de ordin formal. Nu era necesară, pentru a se asigura emergența poeziei de angajare civică, nici suprimarea liricii contemporane implicate mai puțin direct în frămîntările vieții imediate.

Începutul celei de a doua etape evolutive a creației de după 1944 a fost, totuși, marcat tocmai de asemenea fapte. Din 1948, sub cuvînt că noua epocă reclama o nouă literatură, periodicele nu mai acordă ospitalitate în paginile lor, timp de aproximativ un deceniu, decît poeziei de atitudine explicit cetățenească, de manifestă situare politică ; editurile, la rîndul lor, resping orice vers suspectat de „evazionism", „formalism" sau „naturalism". Poezia angajată nu se poate dezvolta nici ea, ca în primii ani de după război, neîngrădit, constrînsă fiind pe diferite căi, inclusiv administrative, să urmeze cu strictețe o seamă de normative, chiar și de ordin tehnic. Pentru a fi accesibilă cititorului de orice condiție intelectuală, ea trebuia să evite ambiguitățile stilistice, să întrebuințeze doar simboluri perfect clare pentru toată lumea, adică banalități, să evite pe cît posibil neologismele și să fie scrisă în vers regulat. Într-un anume moment nu s-au publicat

nici un fel de scrieri literare în care era vorba de cai, şi chiar de animale în general, şi s-a ajuns chiar pînă acolo încît s-a cerut poeţilor să renunţe la „botanică", adică să nu pomenească de arbori, flori, plante. În asemenea condiţii, creaţia autentică nu putea, evident, decît să sucombe, sufocată, cedînd locul pseudocreaţiei, imposturii. Situaţia nu putea să dureze.

În a doua jumătate a deceniului al şaselea, şi chiar pe la sfîrşitul primei jumătăţi, încep să apară semne de primenire. Inerţia dogmatică începe să fie zdruncinată, în tot spaţiul literaturii, prin reintrarea în circulaţie a unor nume temporar dispărute sau cu frecvenţă meteorică (Tudor Arghezi, O. Goga, I. Minulescu, G. Călinescu, G. Bacovia, Lucian Blaga ş.a.), prin apariţia unor opere construite în opoziţie cu simplismul şi schematismul în vigoare, precum întîiul volum al *Morometilor* de Marin Preda sau o seamă de poezii de Nicolae Labiş, ca şi de A. E. Baconsky şi de alţi poeţi de la revista *Steaua* (pînă în 1954 inclusiv, *Almanahul literar)* din Cluj. Sfîrşitul deceniului şase şi începutul celui următor înscriu pe traiectul evoluţiei lirice un punct capital, pe de o parte, prin editarea parţială a creaţiei inedite sau rămase în periodice a unor mari poeţi (Blaga, Voiculescu, Vinea), pe de alta, prin apariţia primelor volume (sau : primele volume *reprezentative)* ale unor poeţi tineri : Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ion Gheorghe, apoi, în anii imediat următori : Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Constanţa Buzea, Adrian Păunescu.

Noi orizonturi au fost deschise, nu numai pentru literatură, ci pentru cultura naţională în totalitatea ei, de Congresul al IX-lea al Partidului, din iulie 1965. Prin reorientarea creaţiei, pe toate planurile, în spiritul ideilor novatoare lansate de acest Congres, poezia a putut să-şi asume cu vigoare continuitatea naţională, organica legătură cu lirica autohtonă premergătoare, să-şi revendice cu fermitate drept precursori, în afară de Eminescu, Alecsandri, Coşbuc, şi pe Macedonski, Arghezi, Blaga, I. Barbu, Bacovia, şi, totodată, să se reintegreze în mişcarea artistică universală. Din 1965, poeţii nu numai că nu sînt împiedicaţi, dar sînt chiar stimulaţi să dea liber curs căutărilor înnoitoare, să experimenteze cele mai diverse tehnici artistice, să creeze fiecare conform propriilor înclinaţii, fără a-şi încorseta în vreun fel personalitatea. Drept urmare, conţinuturile de esenţă profund umanistă au început să se exprime într-o tot mai largă varietate de stiluri, monotonia şi cenuşiul din deceniul anterior fiind înlocuite printr-o gamă nesfîrşită de culori şi tonalităţi. În poezie, ca în toate celelalte zone ale literaturii, asistăm permanent la veritabile erupţii de inventivitate şi rafinament, la o fecundă competiţie creatoare şi, implicit, la eclipsarea mediocrităţii de către talentul veritabil. Natural, nu toţi poeţii sînt egal înzestraţi, nu tot ce se tipăreşte satisface exigenţele gustului estetic evoluat, dar explozia de cărţi, dezbaterile din reviste, cenacluri, din secţiile de poezie, proză, dramaturgie, critică ale Uniunii Scriitorilor şi ale asociaţiilor de scriitori întreţin un climat propice creaţiei. An de an apar volume, inclusiv volume de versuri, ce au toate şansele de a figura în viitoare istorii ale literaturii române. Acestea sînt semnate atît de nume afirmate înainte de 1965, cît şi de nume aparţinînd unor poeţi care au debutat după aceea, precum, între mulţi alţii, Ileana Mălăncioiu, Gheorghe Pituţ, Mircea Ciobanu, Mircea Ivănescu, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Cezar Ivănescu, Lucia Negoiţă, Dan Verona, Grete Tartler, Daniela Crăsnaru.

P. Ispirescu: „Greuceanu"

Prof. MARIA TOMA
Prof. LIDIA ȚUGULAN
Liceul Pedagogic, Deva

Greuceanu este unul dintre cele mai valoroase basme populare românești care, pe fundalul unei structuri clasice, comunică un mesaj profund uman, constituind un model de valorificare artistică a resurselor limbii poporului.

Din punct de vedere tematic, basmul urmează tradiția luptei dintre forțele binelui și ale răului, întruchipate, pe de o parte, de viteazul Greuceanu, iar pe de altă parte de zmei, zmeoaice, diavoli (personaje fantastice), dar și de oameni (sfetnicul mincinos al Împăratului Roșu).

Eroului nu i se dezvăluie originea, cum se întîmplă în alte basme. Nu este nici fiu de împărat, nici mezinul unei familii modeste, ci „un viteaz pre nume Greuceanu", care „își luă inima în dinți, încumetîndu-se să-și ofere Împăratului Roșu „slujba" pentru a elibera Soarele și Luna din captivitatea zmeilor, acești „împieliați vrășmași ai omenirii". Trăsăturile excepționale ale personajului ni se dezvăluie treptat, din confruntările cu forțele ostile care îl întîmpină de-a lungul acțiunii basmului. Generozitatea și curajul lui impresionează de la început cînd, prin antiteză cu mulți voinici care „se potrăliseră semețindu-se că vor scoate la capăt o asemenea însărcinare...", dovedind „că nu toate muștele fac miere", Greceanu își asumă riscul tăierii capului pentru a face un bine colectivității și abia apoi pentru a primi răsplata promisă de împărat. Sensibil la necazurile altora, pe deasupra iscusit la vorbă și avînd un simț al protocolului care ne trimite la sursele înțelepciunii populare, el cîștigă bunăvoința împăratului care îi iartă pe cei doi fugari din armată.

Înfățișîndu-se la împăratul, atîtea îi povesti, așa cuvinte bune și dulci scoase și atît meșteșug puse în vorbirea sa, încît împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni ; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuși mai mult, și că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie cînd auziră că Greuceanu a măglisit pe împăratul pînă într-atîta, încît l-a făcut să-i ierte.

Greuceanu consideră această izbîndă drept un semn de bun augur pentru viitoarea mare încercare :

„— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaunul acestei împărății ... mi-ar fi voia să-mi încerc și eu norocul ... să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mînă de ajutor".

Deși împăratul se dovedește drept și ferm în hotărîrea de a pedepsi eventuala neizbîndă. Greuceanu este cu atît mai hotărît.

„— Fie, mărite împărate, chiar de aș ști că voi pieri, tot nu mă voi lăsa pînă nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bunăvoia mea."

Luîndu-şi fratele drept tovarăş, Greuceanu porneşte la drum. Un sfat de trei zile şi trei nopţi cu Faurul-Pămîntului, fratele lui de cruce, îl pregăteşte pentru vicleniile zmeilor. La o răscruce de drumuri fraţii se despart. Un cuţit înfipt în pămînt şi cîte o basma purtată de fiecare vor avea menirea de a da ştire unuia despre soarta celuilalt. Întors mai devreme la locul despărţirii, fratele Greuceanului găseşte „cuţitul curat", semn că fratele său e sănătos, iar Luna şi Soarele, aflate la locul lor pe cer, îi umplu inima de bucurie. Dar acesta e un moment de anticipaţie. În acest timp, Greuceanu, metamorfozat, pe rînd, în porumbel şi muscă, află de la zmeoaice cînd se întorc zmeii de la vînătoare din Codrul Verde (cadru nelipsit din literatura populară). Urmează lupta voinicului cu cei trei zmei, fiecare mai puternic decît celălalt. Autorul popular a dovedit talent atît în mînuirea dialogului dintre adversari, care abundă în imprecaţii („Ah, mînc-o-ar lupii carnea calului !") şi alte expresii consacrate („în săbii să ne tăiem sau în luptă să ne luptăm"), cît şi în descrierea plină de dinamism a luptei dramatice cu tartorul zmeilor. Abundă repetarea verbelor şi circumstanţialelor consecutive de mare plasticitate : „Sosi zmeul şi se luară la bătaie : în săbii se bătură ce se bătură şi se rupseră săbiile ; în suliţi se loviră ce se loviră şi se rupseră suliţele ; apoi se luară la luptă : se zguduiau unul pe altul de se cutremura pămîntul ; şi strînse zmeul pe Greuceanu o dată ...apoi şi Greuceanu strînse o dată pe zmeu, tocmai cînd el nu se aştepta de-i pîrîiau oasele. Aşa luptă nici că s-a mai văzut". Cu ajutorul miraculos al corbului (motiv al comuniunii om-vieţuitoare), Greuceanu îl răpune pe zmeu şi, cu degetul mic de la mîna dreaptă a zmeului — drept cheie — deschide „cula", eliberînd Soarele şi Luna. Gestul eroului capătă dimensiuni titanice : „Luă în mîna dreaptă soarele şi în cea stîngă luna, le aruncă pe cer şi se bucură cu bucurie mare".

Puterea de sugestie a povestitorului este surprinzătoare. Ne imaginăm un adevărat Prometeu ţinînd în mînă aştrii vitali, ca pe nişte jucării, şi dăruindu-i cu imensă bucurie omenirii. Măreţia şi noblеţea faptei Greuceanului găsesc ecou puternic în mulţumirea colectivităţii : „Oamenii, cînd văzură iarăşi soarele şi luna pe cer, se veseliră şi lăudară pe Dumnezeu că a dat atîta tărie lui Greuceanu de a izbîndit împotriva împieliţaţilor vrăjmaşi ai omenirii". Exemplu de modestie, eroul trăieşte sentimentul simplu al datoriei împlinite : „Iară el, mulţumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum ...".

Firul acţiunii se complică la întoarcere, forţele răului urmărindu-i încă pe cei doi fraţi care scapă teferi de cele trei zmeoaice metamorfozate în părul cu pere de aur, grădina cu flori şi fîntînă, şi norul „ca un vîrtej" sau „ca o flăcăruie", datorită isteţimii Greuceanului şi ajutorului dat de Faurul-Pămîntului. Greutăţile nu s-au sfîrşit. Diavolul şchiop, „carele ţinea calea drumeţilor ca să le facă neajunsuri", îl păcăleşte pe Greuceanu, furîndu-i paloşul şi dîndu-l unui sfetnic al împăratului care i se vînduse cu urmaş cu tot în schimbul ajutorului de a se substitui Greuceanului. Remarcăm aici motivul pactului omului cu diavolul (pentru putere şi bogăţie), motiv devenit celebru în Faust şi prezent, într-o altă optică, în poveştile lui Creangă.

În sfîrşit, adevărul iese la iveală şi Greuceanu are din nou prilejul să-şi arate mărinimia, iertîndu-l pe sfetnicul „mincinos". Pe lîngă răsplata acordată de împărat, voinicul are satisfacţia de a fi redat colectivităţii cele două forţe şi simboluri ale vieţii.

Din basm se detașează pregnant eroii purtători ai forțelor binelui : în primul rînd Greuceanu, apoi chiar împăratul (ideal de dreptate și cinste), fratele bun „al Greuceanului" (simbol al dragostei și devotamentului frățesc) și Faurul-Pămîntului (simbol al istețimii și al talentului meșteșugăresc).

Forțele răului (cei trei zmei, zmeoaicele, diavolul și sfetnicul împăratului), personaje fantastice și în același timp reale prin ceea ce exprimă, sînt caracterizate lapidar, dar sugestiv, prin epitete care poartă întreaga încărcătură de dispreț și ură din partea autorului, prin purtătorul său de cuvînt — eroul principal : „zmeule spurcat", „tartorul cel mare", „ființă netrebnică și păgubitoare omenirii", sfetnic „bicisnic", „mangosit", „palavatic", „nerușinat" ș.a.

Structura acestui basm este cea tradițională, cu formule de început și de sfîrșit consacrate, cu eroi antitetici, cu un subiect care se dezvoltă gradat și bine motivat de la intrigă spre punctul culminant și deznodămînt, cu personaje și fapte reale și fantastice, cu simetrii perfecte, cu un ritm adecvat momentului acțiunii (mai lent la începutul basmului, precipitat în episoadele-cheie).

Trebuie remarcate calitățile deosebite ale limbii și stilului impregnate de o puternică oralitate și coloratură afectivă.

Narațiunea curge firesc, aidoma unei povestiri adresate ascultătorilor, autorul intervenind des cu apelative ca : *măre, iaca, nene, vericule, boieri dumneavoastră*. Participarea afectivă se traduce și prin forme de dativ etic, ca la Creangă : „*mi*-l aduse" „*mi*-l trînti" ș.a.

Autorul mînuiește cu iscusință resursele limbii : arhaisme *(gadină, a măglisit, vorovite, tărăgăi, supt, preste, carele, tutulor)*, expresii populare derivînd din același cuvînt, dar cu valențe diferite („își luă inima-n dinți", „le veni nițică inimă", „își puse nădejdea", „să... tragă nădejde", „prinse la suflet").

Conștient de necesitatea evitării repetițiilor supărătoare, autorul a găsit sinonime cu egală forță expresivă (pentru zmeu : *leș, mortăciune, stîrv ; venin scîrbos, miros grețos* pentru zmeoaice). Altă dată recurge însă la repetiții sugestive, formulate în stil popular : „merseră ce merseră", „se loviră ce se loviră", „se bătură ce se bătură". Comparațiile se construiesc cu termeni din universul familiar țăranului : „cai ce mergeau ca săgeata", „plecară la drum repede ca vîntul", „lin ca gîndul", „norul ca o flăcăraie".

Mulțimea de expresii și locuțiuni populare ilustrează resursele inepuizabile ale limbii noastre („să dea de știre", „da din colț în colț să-mi cerc norocul", „să scape cu fața curată", „o luară la drum, umblînd ...în sec", „să dea piept cu", „a pune la cale", „umbla de-a-ncîtelea", „merse într-un suflet").

Basmul comunică, într-o formă accesibilă, o atmosferă de optimism, de încredere în forțele omului puse în slujba unei cauze nobile, prin aceasta îndeplinindu-și rosturile educative.

Vasile Alecsandri: „Deşteptarea României"

Prof. AL. ANDREI
Liceul Industrial Nr. 21, Bucureşti

Deşi are o structură clasică [1], poezia se remarcă printr-un pronunţat caracter romantic [2], aparţinînd liricii patriotice. Este alcătuită din zece strofe a cîte cinci versuri, dintre care trei de 15 şi respectiv 16 silabe şi două scurte, reprezentînd jumătate din măsura celorlalte, adică 7 şi 8 silabe. În întregul ei, poezia *Deşteptarea României* constituie o înflăcărată chemare la luptă a tuturor românilor pentru a zdrobi „cruda, oarba tiranie", pentru eliberarea ţării de sub suzeranitatea străină, pentru unire. Poetul foloseşte mijloace şi procedee diferite în conturarea evenimentelor antitetice supuse observaţiei. Se disting, astfel, în linie ascendentă, cinci dimensiuni *negativ-retorice* şi *afirmativ-imperative* ale mesajului :

1. Starea de inerţie imputată românilor — strofele 1—2.

2. Deşteptarea din „adînca-i letargie" a întregii lumi, prezentată ca exemplu demn de urmat — strofele 3—4.

3. Reluarea ideii de imobilitate şi, pe acest motiv, de mustrare a compatrioţilor — strofele 5—6 şi parţial 7.

4. Îndemn direct la luptă pentru unire, dezrobire şi libertate — strofele 7 (parţial) şi 8—9.

5. Glorificarea eroismului ca act de vitejie supremă ce capătă semnificaţie eternă — strofa 10.

Primele două strofe se definesc prin vădita intenţie de a aprinde în sufletul tuturor românilor dorul de libertate. Versurile lungi, trohaice, de 16 şi 15 silabe, în alternanţă cu cele scurte, de 8 şi 7 silabe, marcate, în general, de o cezură simetrică, asigură, pe de o parte, posibilitatea exprimării unor idei înălţătoare, evocarea unor evenimente de amploare universală, iar pe de alta, solemnitate şi gravitate în consonanţă cu natura acestora :

Voi ce staţi în adormire, voi ce staţi în nemişcare,
N-auziţi prin somnul vostru acel glas triumfător,
Ce se naltă pîn' la ceruri din a lumei deşteptare,
Ca o lungă salutare
Către-un falnic viitor ?

Nu simţiţi inima voastră că tresare şi se bate ?
Nu simţiţi în peptul vostru un dor sfînt şi românesc
La cel glas de înviere, la cel glas de libertate
Ce pătrunde şi răzbate
Orice suflet omenesc ?

Vizionar este văzut viitorul măreţ al omenirii în contrast cu trecutul încremenit. Rima *viitor/triumfător* şi *invocaţia retorică*, repetată, dezvăluie starea de neacceptat a acelor „ce stau în adormire" şi n-au auzit încă „acel glas triumfător ce se naltă pîn' la ceruri". Simbol al idealului de libertate,

[1] Ceea ce ţine, în acest caz, de perfecţiunea formei.
[2] Aspiraţii excepţionale exprimate cu entuziasm nestăvilit.

„glasul triumfător" cheamă întreaga omenire „către-un falnic viitor", evidențiind aspirația de veacuri a popoarelor.

În aceste strofe, ca de altfel în întreaga poezie, observăm existența unor epitete de coloratură grandioasă, pe măsura vremurilor și a măreților imperative ce băteau la poarta istoriei : *glas triumfător, falnic viitor, dor sfînt, timp reformator.*

După invocațiile din aceste strofe, urmează o expunere antitetică a transformărilor impresionante ce s-au produs în lumea trezită „din adînca-i letargie", lume care „păşeşte cu pas mare către-un țel de mult dorit", purtată spre țărmurile unei lumi noi de dorul de libertate și unde „s-a aprins un mîndru soare".

Imaginile care definesc aceste sentimente : „mîndru soare" și „țel de mult dorit", exprimă năzuințele cele mai fierbinți ale întregii omeniri :

Iată lumea se deșteaptă din adînca-i letargie !
Ea păşeşte cu pas mare către-un țel de mult dorit.
Ah ! treziți-vă ca dînsa, frații mei de Românie !
Sculați toți cu bărbăție
Ziua vieții a sosit !

Libertatea-n fața lumei a aprins un mîndru soare,
Și-acum neamurile toate către dînsul aținteşc
Ca un cîrd de vulturi ageri ce cu-aripi mîntuitoare
Se cerc veseli ca să zboare
Către soarele ceresc !

Comparînd marșul popoarelor ridicate la luptă cu „un cîrd de vulturi ageri", poetul sugerează impetuozitatea forțelor angajate în lupta de eliberare, exuberanța romantică și încrederea în izbînda finală. Animat de dorința eliberării, autorul însuși exclamă patetic, la modul romantic : „Ah ! treziți-vă ca dînsa, frații mei de Românie !".

În numele acestui ideal, Alecsandri devine tribun al poporului, îndemnîndu-și cu entuziasm nemărginit compatrioții să se înroleze alături de celelalte popoare.

Folosind cu precădere *anafora* [3], poetul țintea să obțină o răsturnare spectaculoasă, să stîrnească în cel mai înalt grad mîndria și virtuțiile vitejești ale românilor :

Numai tu, popor române, să zaci vecinic în orbire ?
Numai tu să fii nevrednic de-acest timp reformator ?
Numai tu să nu iei parte la obștească înfrățire,
La obștească fericire,
La obștescul viitor ?

În opoziție cu aceste strofe, următoarele două și jumătate au ca obiectiv mobilizarea la luptă și la unire. Chemarea și îndemnurile imperative, paralele, sînt exprimate printr-un șir de repetiții de factură romantică :

La arme, viteji, la arme ! faceți lumea să privească
Pe cîmpia românească
Cete mîndre de români !

[3] *Anafora* — procedeu literar prin care repetiția este reluată cu insistență la începutul versurilor dintr-o strofă.

Sculați, frați de-același nume, iată timpul de frăție !
Peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați
Aruncați brațele voastre cu-o puternică mîndrie
Și de-acum pe vecinicie
Cu toți mînile vă dați !

În entuziasmul său romantic, poetul însuși se consideră participant direct la aceste evenimente :

Hai, copii de-același sînge ! hai cu toți într-o unire
Libertate acum sau moarte să cătăm, să dobîndim.

Cezura asimetrică are rolul de a accentua importanța acțiunilor întreprinse de români în context universal :

Pas, români ! Lumea ne vede ... Pentru-a Patriei iubire,
Pentru-a mamei dezrobire
Viața noastră să jertfim !

Ultima strofă se configurează pe un paradox care exprimă un adevăr cu semnificație absolută : dobîndirea *nemuririi* în conștiința neamului prin *moartea vitejească* în slujba idealului de libertate al patriei :

Fericit, măreț acela care sub un mîndru soare
Care vede-n a lui țară libertatea reînviind,
Fericit, măreț acela care sub un mîndru soare
Pentru Patria sa moare,
Nemurire moștenind.

Ritmul iambic a luat locul troheului, iar cezura simetrică se îmbină cu cea asimetrică, pentru a da alt ritm versului, conceptului de cinstire și recunoștință ce se cuvin eroismului.

Deși la origine poezie ocazională, *Deșteptarea României* s-a ridicat la valoarea perenă datorită încărcăturii de patriotism, sincerității de simțire, exuberanței romantice cu care a fost realizată.

Glorificînd faptele vitejești ale fiilor patriei, spiritul de jertfă în slujirea aspirației spre libertate și unire, poezia se distinge mai ales prin optimismul de substanță romantică, prin încrederea în triumful măreței cauze de eliberare a poporului, ceea ce justifică pe deplin admirația lui Eminescu însuși față de bardul de la Mircești, largul ecou de care s-a bucurat această poezie în epocă, răsunetul pe care îl găsește și astăzi în inimile noilor generații, în conștiința neamului românesc.

„Dragostea de patrie este cea dintîi virtute a omului civilizat".

(Napoleon)

„Nu există fericire în afara patriei, fiecare să-și împlînte adînc rădăcinile în pămîntul natal".

(Turgheniev)

„Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mai mari care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră".

(N. Bălcescu)

Scriitorii și idealul Unirii

CONSTANTIN GHEORGHE
Agenția Română de Presă „AGERPRES"

Cărturarii și scriitorii români din toate vremurile au fost ostași activi, prezenți, prin operele lor, pe toate fronturile Unirii. În ciuda granițelor politice vremelnic impuse românilor de pe ambele versante ale Carpaților, ei au militat permanent pentru realizarea mărețului ideal național. „Carpații nu ne despart, ci ne întregesc. În ei s-au adăpostit și cei de dincolo și cei de dincoace — scria Barbu Ștefănescu Delavrancea în anul 1915. În ei s-au strîns cei de o limbă și de o lege... Carpații sînt osul de rezistență al nostru, șira spinării care nu s-a încovoiat niciodată și nu se va rupe niciodată, decît cu cel din urmă om dintre noi. România este patria noastră și a tuturor românilor de pretutindeni" *(Epoca*, 5 nov. 1915).

Slujind cu pana și sufletul neamul românesc, care a trăit dintotdeauna în spațiul carpato-danubiano-pontic, ei au transcris în slove gîndul tenace al românilor — unitatea. Adăpați la tradiția cronicarilor și la cercetările erudiților transilvani din secolul al XVIII-lea (Școala Ardeleană), scriitorii veacului trecut au fost, în același timp, fruntași ai luptei pentru Unire. Marșurile revoluționare pașoptiste *(Deșteptarea României* de Vasile Alecsandri și *Deșteaptă-te, române* de Andrei Mureșanu) chemau la revoluție și unire pe toți românii. „Români din patru unghiuri, acum ori niciodată / Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri" / *(Un răsunet)*, scria în mai 1848 poetul transilvănean Andrei Mureșanu. O semnificație aparte o au poeziile *Hora Ardealului* și *Hora Unirii*, semnate de bardul de la Mircești („Hai să dăm mînă cu mînă / Cei cu inima română, / Să-învîrtim hora frăției / Pe pămîntul României") sau versurile poetului național, Mihai Eminescu („Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie, / Țara mea de glorii, țara mea de dor ? / Brațele nervoase, arma de tărie, / La trecutu-ți mare, mare viitor !"). Aceste îndemnuri au înflăcărat inimile românilor pînă la Marea Unire.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, poeți, prozatori și oameni de cultură își consacră talentul și energia acestui măreț ideal. „Moldova, Transilvania, Muntenia nu există pe fața pămîntului, scria B. P. Hasdeu în 1867 ; există o singură Românie, cu un picior în Dunăre și cu altul pe ramificațiile cele mai îndepărtate ale Carpaților, există un singur corp și un singur suflet" (*Românul*, 6 aug.). Proiectelor de „regat al Daciei" cărturarii români le-au opus planul unității și neatîrnării naționale : „Dacia ! ăst nume, astă idee — consemna Gh. Asachi — m-a[u] electrizat".

Purtătorii de condei de pe întregul teritoriu locuit de români colaborează la ziare și reviste, care apăreau fie la București, la Iași, la Craiova, fie la Brașov, Sibiu, Oradea, Arad sau Blaj. Toate publicațiile timpului *(Curierul românesc, Albina românească, România, Gazeta Transilvaniei, Foaie pentru minte, inimă și literatură, Dacia literară, România literară, Magazin istoric pentru Dacia, Familia, Convorbiri literare, Contemporanul, Tribuna, Vatra, Luceafărul, Semănătorul, Viața românească)* au constituit

locul de întîlnire a scriitorilor români, panteonul literaturii românești. Operele scriitorilor înmănuncheau trăsăturile esențiale ale vieții noastre spirituale, toate idealurile de luptă ale întregii societăți românești de la răscrucea celor două veacuri. Pentru Liviu Rebreanu, țăranul era „păstrător efectiv al teritoriului național", iar romanul *Pădurea spînzuraților* releva procesul de osmoză a românilor de pretutindeni. „Adunați din toate părțile în care soarta i-a risipit pe români — spunea Ioan Slavici în 1903 — noi ne-am deprins a privi toate lucrurile din punctul de vedere al întregului popor român și a căuta pretutindeni numai ceea ce se potrivește cu interesele tuturora. Pe cînd Eminescu repeta mereu în coloanele «*Timpului*» că România nu e o expresie geografică, ci centrul vieții naționale românești, noi repetam mereu în «Tribuna» și în alte ziare și reviste că soarele pentru toți românii la București răsare" (*Convorbiri literare*, 1 oct. 1903). Cu aceeași pasiune se afirma poetul Emil Isac, care în volumul *Ardealule, Ardealule bătrîn !* (1916) arăta suferințele oamenilor simpli și întrevedea unirea tuturor românilor într-o singură țară, în care să triumfe dreptatea și democrația.

La sfîrșitul veacului, legăturile dintre scriitori au un caracter fecund, frontiera Carpaților rămîne doar o noțiune politică, ei considerîndu-se acasă pretutindeni. Are loc o întrepătrundere, o fuziune a vieții culturale a românilor din toate provinciile ; scriitorii de pe o parte sau alta a Carpaților sînt cunoscuți publicului imediat după debut. La început se reproduceau doar pagini din presa de peste Carpați, apoi scriitorii devin colaboratori direcți, împlinindu-se ceea ce Mihail Kogălniceanu enunțase doar ca o cerință în *Dacia literară* (1840) : „Literatura are trebuință de unire", iar țelul revistei era „realizația dorinței ca românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți". Revistele *Tribuna*, apoi *Luceafărul* depășesc sfera de preocupări a literaturii transilvane, iar prin atragerea unui mare număr de colaboratori de peste munți, ele constituie o punte de legătură între românii de pe ambele laturi ale Carpaților. Se regăsesc în coloanele lor : N. Iorga, M. Sadoveanu, Șt. O. Iosif, D. Anghel, V. Eftimiu, I. Al. Brătescu-Voinești, Emil Gârleanu, Duiliu Zamfirescu, Eugen Lovinescu ș.a.

Epoca memorandistă, procesul intentat curajoșilor luptători transilvani a constituit prilej de deplină solidaritate între scriitori. Octavian Goga în versurile sale („Cîntarea pătimirii noastre", *Oltul*), exponentul Transilvaniei oprimate se află în fruntea luptei pentru Unire. Volumele sale (*Însemnările unui trecător, Ne cheamă pămîntul, Din umbra zidurilor, Strigăte în pustiu, Cîntece fără țară*) constituie adevărate îndemnuri la împlinirea idealului secular : „Veniți români ! Porniți-vă spre munte ! / V-arată drumul morții din morminte. / Să nu uitați a veacurilor carte, / Veniți, veniți !... căci adevăr zic vouă : / Ori vă mutați hotarul mai departe, / Ori veți muri cu trupul frînt în două !".

Un rol important l-au jucat societățile culturale („Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român", Sibiu, „Asociațiunea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina", Cernăuți, „Liga pentru Unitatea Culturală a Românilor", București, „Transilvania", București, „Societatea Scriitorilor Români" (1908) și altele), în care prezența scriitorilor din toate provinciile, programele adoptate, ca și

acțiunile lor demonstrau o adevărată unitate întărită prin legăturile permanente între ele. Societatea Academică Română (1867 — Academia Română, 1879) — „cel mai înalt areopag al unității naționale" (V. Netea) a constituit, chiar de la întemeiere, o înaltă expresie a unității naționale, o tribună a manifestării conștiinței naționale a poporului român. „Academia Română a avut ca scop fundamental nu numai unitatea morală și intelectuală a românilor", scria B. Șt. Delavrancea în 1916. „Prin ea, primind în sînul ei reprezentanți și din Ardeal și din Banat, am văzut necontenit, sub aceeași cupolă, de o jumătate de veac, imaginea virtuală a României. Ea — simbol premergător al aspirațiilor noastre — a izbutit să întreție flacăra unui patriotism integral, care nu recunoștea hotarele artificiale ale României, ci, salutînd peste Carpați, înfrățea de fapt pe cei care erau frați de drept" (*Analele Societății Academice Române*, tom XXXIX, p. 40). Aceeași idee era exprimată încă din 1890 de către B. P. Hasdeu : „În Academia Română cînd cineva zice român, șterge și Dunărea și Carpații", iar în 1893, cînd G. Barițiu, care locuia la Brașov, deci într-o provincie despărțită prin granițe de România, a fost ales președinte al Academiei, Iosif Vulcan scria că acest eveniment este „și mai însemnat prin considerațiunea că el ne indică identitatea culturală a neamului românesc" (*Familia*). Unitatea românească s-a reflectat în preocupările Academiei, prin scrierile editate despre limba, istoria și cultura poporului român. Din doinele și strigăturile care se publicau sub auspiciile Academiei, scria Vasile Alecsandri, se desprind „neîndoioasa unitate de simțire și de direcțiune a poporului român", cîntecele fiind așa de asemănătoare în toate provinciile românești „ca și cînd ar fi fost făcute de același autor, pentru că geniul românesc este același peste Carpați, ca și peste Dunăre, cum este dincoace și dincolo de Milcov". Scriitorilor și Academiei Române le revine meritul de a fi determinat unificarea ortografiei, reforma din 1880 fiind adoptată în toate provinciile românești.

Intrarea României în primul război a constituit pentru scriitori un nou prilej de afirmare a unor opțiuni clare : „Noi n-am intrat în haosul acestui măcel pentru cuceriri, ci pentru dezrobiri"... — spunea Delavrancea într-un discurs în 1916. „Noi nu vrem ce nu este al nostru, ci vrem unirea cu frații noștri din Ardeal, din Banat. Noi nu ne croim cu sabia o patrie nouă, ci ne-o întregim". Dintre numeroasele luări de atitudine din această perioadă, remarcăm articolul *Sosim* de I. Al. Brătescu-Voinești, poezia *Poveste* — 1914, articolul *Morți fără țintă* de O. Goga, poezia *Morți — pentru cine ?* de George Coșbuc, în care este evidențiată marea durere a ostașilor transilvăneni mobilizați sub steagurile Austro-Ungariei. Octavian Goga, prezent în toate publicațiile care priveau acest subiect, a deschis seria articolelor intitulate *Ardealul vorbește* din ziarul *Epoca*, rubrică menținută zi de zi pînă la dezrobirea Transilvaniei. Marii scriitori români, O. Goga, G. Coșbuc, I. Agârbiceanu colaborează la publicația *Gazeta ostașilor*, apoi la ziarul *România* din Iași, la care scriau M. Sadoveanu, I. Minulescu și alții ; primul articol al ziarului *România Mare* din Kiev a fost scris de O. Goga. Lupta pentru unitate națională a strîns, așadar, într-un singur șuvoi toate energiile scriitorilor, care au reușit, prin operele lor, să realizeze, cu mult înaintea actului politic de la 1 decembrie 1918, o adevărată unire culturală a românilor.

Simion Bărnuțiu

GEORGETA ANTONESCU
Universitatea „Babeș-Bolyai". Cluj-Napoca

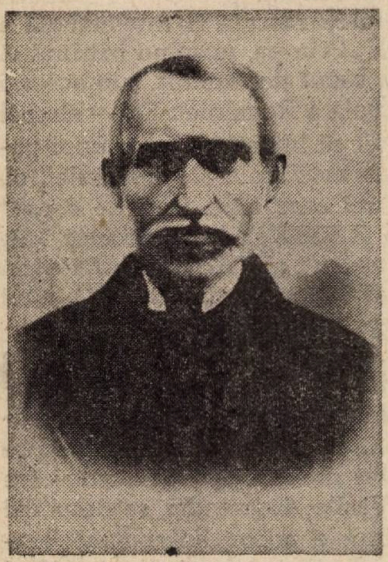

În 16/28 mai 1864, undeva pe valea Almașului, în drum spre comuna natală, Bocșa Română din, pe atunci, comitatul Crasnei, murea Simion Bărnuțiu, una dintre cele mai reprezentative personalități care au ilustrat revoluția română de la 1848.

Născut în 21 iulie/2 august 1808 în familia unui țăran cărturar (tatăl său, Ion Bărnuțiu, era învățător și cantor), Simion Bărnuțiu și-a făcut primele studii la Șimleu (1817—1820), continuîndu-le apoi la liceul piariștilor din Careii Mari (1820—1825) și la Blaj (1825—1829), unde urmează filozofia și teologia. Imediat după terminarea studiilor e numit funcționar ecleziastic și profesor la Blaj, predînd succesiv sintaxa, istoria și filozofia (1829—1845), contribuind la educarea în spirit patriotic a tinerei generații de viitori intelectuali români transilvăneni și, totodată, la eforturile de îmbogățire și dezvoltare a limbii române literare (el a fost primul profesor din Transilvania care a început să predea filozofia în românește, din dorința de a o face cu adevărat accesibilă învățăceilor și de a demonstra, în același timp, că limba română poate fi pusă în serviciul oricărei discipline intelectuale).

Destituit în 1845 din cauza unui conflict cu episcopul Lemény, conflict ce avea la origine poziția de dîrză apărare a drepturilor naționale pe care se situase întotdeauna tînărul profesor, iar drept pretext atitudinea pe care aceasta a luat-o în apărarea unor seminariști „nonconformiști", Bărnuțiu își reîncepe studiile, de data aceasta la Academia de Drept din Sibiu, unde îl surprind evenimentele din primăvara anului 1848. De la început, el devine o figură marcantă a mișcării, participînd la elaborarea liniei politice a românilor și redactînd sau colaborînd la redactarea unor acte programatice de importanță capitală. La 25 martie compune la Sibiu o proclamație în care afirmă dreptul și pretenția românilor de a fi considerați o „națiune liberă", la 2/14 mai, într-o adunare a intelectualilor, la Blaj, ține un remarcabil discurs în care demonstrează cu argumente istorice și juridice cumplita asuprire națională și socială la care au fost supuși de veacuri românii transilvăneni ; la 3/15 mai e vicepreședinte al adunării de pe Cîmpia Libertății, iar în luna septembrie a aceluiași an e ales președintele comitetului național român care respinge energic unirea forțată a Transilvaniei cu Ungaria și protestează împotriva actelor de teroare. În martie 1849 e silit să se refugieze în Țara Românească, de unde, după dramatice peripeții, ajunge la Viena, unde mai face o încercare, nereușită, pe lîngă curtea habsburgică, pentru recunoașterea drepturilor

firești ale națiunii sale. Își reia aici, între 1849—1852, studiile de drept, pe care le încheie la Pavia în 1854, luîndu-și doctoratul. În aceeași perioadă colaborează la *Foaie pentru minte, inimă și literatură* cu articole tratînd teme sociale, economice și culturale.

La sfîrșitul anului 1854, la invitația lui August Treboniu Laurian, inspectorul general al școlilor din Moldova, Simion Bărnuțiu se stabilește la Iași, funcționînd mai întîi ca profesor de logică la gimnaziu , predă apoi și filozofia la facultatea de profil și dreptul natural public și privat la facultatea juridică ; începînd cu anul 1860 rămîne numai la facultate, în anul universitar 1863—1864 predînd doar dreptul. În acest timp susține ideea Unirii Principatelor și se pronunță împotriva aducerii unui prinț străin, ia atitudine în favoarea reformelor burghezo-democratice ale lui Al. I. Cuza și contribuie la întemeierea Universității ieșene, numărîndu-se printre primii profesori ai acesteia. Epuizat de boală și de urmările vieții grele din perioada postrevoluționară, la începutul anului 1864 își exprimă dorința de a-și mai revedea o dată meleagurile natale, dar oboseala călătoriei îl răpune.

Destinul nedrept, care nu i-a permis realizarea deplină a ultimei, supreme, aspirații l-a urmărit și mai tîrziu. Figură eroică, dar și contradictorie, autorul unor opere în mare parte publicate postum și în care ideile judicioase se îmbină cu erori inevitabile (Bărnuțiu a fost, de pildă, un partizan al latinismului în filologie, iar în materie de concepție politică visa reînvierea, pe teritoriul românesc, a republicii romane), amintirea i-a fost umbrită, printre altele, și de magistrala, chiar dacă nu totdeauna foarte corecta și nuanțata execuție maioresciană, care îi pune în seamă și o serie dintre greșelile discipolilor prea zeloși (*Contra școalei Bărnuțiu*, 1868).

S. Bărnuțiu a fost, totuși, unul dintre primii noștri profesori însemnați de filozofie, chiar dacă prelegerile sale, întemeiate pe W. T. Krug (și, prin acesta, pe Kant) și J. Beck nu dau dovadă de o deosebită originalitate. Ele tratează, la modul didactic, probleme de logică, metafizică, psihologie, etică, istorie a filozofiei, distingîndu-se mai puțin prin personalitatea concepției (reprezentată, în general, prin modul de explicare sau exemplificare, uneori și prin ponderea diferită acordată unor capitole și paragrafe), și mai mult prin efortul de expunere clară și convingătoare și prin contribuția adusă la formarea limbajului filozofic românesc. Un complement firesc al acestor studii îl constituie preocupările sale pedagogice, materializate și ele într-un curs, precum și în unele materiale publicistice sau discursuri. Punctul său de vedere în acest domeniu este unul luminist, Bărnuțiu fiind partizanul răspîndirii învățăturii și educației în toate straturile sociale și insistînd asupra rolului fundamental pe care trebuie să-l joace în sistemul de învățămînt limba maternă. Cursurile de drept se întemeiază pe postulatul legăturii pînă la identificare dintre drept, libertate și egalitate și pe proclamarea superiorității dreptului natural asupra celui istoric, care nu reprezintă, în fond, decît sancționarea voinței claselor posedante și dominante. Tema fundamentală a gîndirii sociale a lui Bărnuțiu este libertatea, din care derivă atît principalele sale poziții cu privire la stat (forma lui naturală, după opinia lui Bărnuțiu, e republica), cît și dezvoltările referitoare la problema națională. Alături de atitudinea net și consecvent anticlericală, aceste elemente ale gîndirii sale filozofico-po-

litice îl definesc ca pe un gînditor progresist, ale cărui puncte de vedere ar fi meritat o mai largă audienţă în epocă.

În activitatea lui Bărnuţiu au fost prezente, în mod mai puţin accentuat totuşi, şi preocupările filologice şi chiar literar-artistice. Partizan al latinismului, deşi, în acelaşi timp, susţinător al ideii unei limbi literare cît mai apropiate de cea populară (acest paradox a lipsit teoriile sale de eficacitate în amîndouă direcţiile), în domeniul literar Bărnuţiu nutreşte convingeri în care elemente ale clasicismului (aspiraţia spre perfecţiune, echilibru, armonie etc.) se completează cu idei romantice (forţa geniului, promovarea inspiraţiei istorice, patriotice ş.a.), într-o formulă destul de apropiată de aceea a multor cărturari români paşoptişti. Cursul de estetică, bazat şi el pe W. T. Krug, abordează probleme de estetică generală, într-o sistematizare didactică eficientă, dar schematică, mulţumindu-se cu afirmaţii generale şi prescriptive, fără a avea, deocamdată, decît sporadic posibilitatea demonstrării şi exemplificării prin aplecare asupra capodoperelor.

Simion Bărnuţiu nu a fost însă numai un ideolog reprezentativ al epocii sale, ci şi un scriitor înzestrat, chiar dacă n-a creat literatură propriu-zisă. Talentul său literar, mai precis oratoric, este demonstrat în special de discursul ţinut în catedrala din Blaj la 2/14 mai 1848, prin care îndeamnă pe reprezentanţii românilor să-şi apere pînă la capăt drepturile naţionale, respingînd unirea Transilvaniei cu Ungaria. Organizat ireproşabil, după o logică stringentă a argumentaţiei şi contraargumentaţiei, analizînd cu obiectivitate principalele implicaţii sociale şi naţionale ale proiectatei „uniuni", din perspectiva experienţei prezente, dar şi a istoriei, discursul este un adevărat model de patriotism, ce nu degenerează în şovinism, şi de demnitate naţională clădită pe respectul drepturilor celorlalte naţiuni. Paragrafele discursului evoluează firesc, de la elogiul înflăcărat al libertăţii la examinarea istoriei raporturilor dintre diferitele naţiuni din Transilvania şi de la definirea conceptelor de libertate şi naţionalitate la proclamarea hotărîrii românilor transilvăneni de a-şi apăra dreptul natural la existenţă şi dezvoltare. Dezvăluirea formelor trecute şi prezente ale exploatării, în dubla ei înfăţişare, socială şi naţională, conduce la o afirmare implicită şi explicită a ponderii pe care poporul, în sensul cel mai cuprinzător al cuvîntului, o are în formarea şi afirmarea naţiunii. Bărnuţiu proclamă în acelaşi timp hotărîrea românilor de a nu încălca drepturile nici unei alte naţionalităţi, căci „o natură le-a născut pe toate naţiunile, o amoare [iubire] le-a vărsat în inimă spre limba lor, un sentiment de onoare bate în inimile tuturor şi un scop le-a prefipt tuturor şi acest scop nu se poate ajunge dacă va domni una preste alta, ci numai domnind drept egal preste toate". În acelaşi timp, el afirmă responsabilitatea istorică a fiecărei generaţii faţă de generaţiile viitoare, arătînd că nimeni nu este îndreptăţit să renunţe la ceva din drepturile naturale şi imprescriptibile ale naţiei, oricîte avantaje momentane ar părea că sînt în joc, şi accentuează în repetate rînduri că doar masele populare sînt adevăratele şi incoruptibilele depozitare ale naţionalităţii.

Limpede şi sistematic, cald şi pasionat totodată, discursul din 2/14 mai rămîne una dintre cele mai reprezentative piese ale retoricii paşoptiste şi unul dintre cele mai grăitoare documente în legătură cu personalitatea autorului său.

Ivan Turgheniev

MIHAI MITU
Universitatea din București

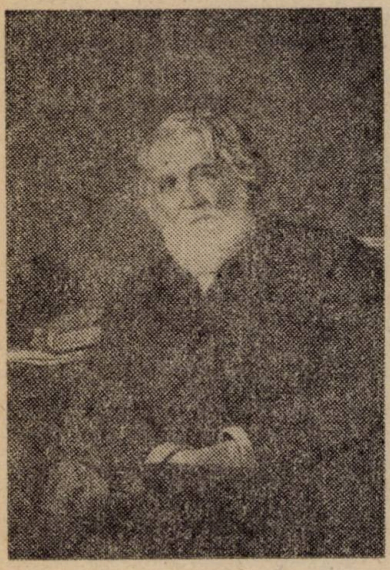

Alături de alte mari personalități ale culturii universale, în calendarul UNESCO pe anul 1983 figurează și scriitorul rus Ivan Turgheniev, de la a cărui moarte s-au împlinit 100 de ani.

Ivan Sergheevici Turgheniev s-a născut la 9 noiembrie 1818 în orașul Orel, într-o veche familie de nobili. Primii ani de viață și i-a petrecut la moșia părinților săi de la Spasskoe-Lutovinovo. Figura mamei, o boieroaică foarte autoritară, atît față de iobagi, cît și față de propria familie, va fi surprinsă în cîteva portrete din nuvelele sale *(Prima iubire, Mumu, Un rege Lear al stepei)*. La Moscova, unde se va muta cu părinții în 1827, urmează cursurile unui colegiu, apoi, din 1833, ale Facultății de Litere ; după numai un an pleacă la Petersburg, unde-l va avea ca profesor, între alții, pe N. V. Gogol. Urmează prima sa călătorie în străinătate (Germania, Italia), unde se va împrieteni cu emigranții progresiști ruși, Stankievici și Bakunin. Întors în Rusia în 1841, îl va cunoaște pe marele democrat revoluționar V. G. Belinski, a cărui gîndire va exercita o mare influență asupra operei sale. În deceniul 1840—1850 Turgheniev s-a situat deschis în tabăra democraților ruși (Belinski, Herțen, Ogariov), deși n-a înțeles întru totul finalitatea revoluționară a filozofiei acestora. Acum se orientează spre o literatură realistă, înfățișînd critic aspecte ale vieții rusești, cu deosebire a „cuiburilor de nobili" din vremea sa. Începe prin a publica versuri, poeme în proză *(Parașa, Andrei, Moșierul, Convorbirea)* și piese de teatru *(Dejun la mareșalul nobilimii, Unde-i subțire firul, acolo se rupe, Întreținutul, Burlacul, O lună la țară)*, în care prezintă opoziția între generația neputincioasă, decăzută a nobililor în mijlocul cărora se formase și oamenii de altădată, plini de sensibilitate și virtute. Din 1847 începe să publice în revista *Sovremennik* din Moscova povestirile reunite apoi sub titlul comun *Însemnările unui vînător*, care-i vor aduce notorietatea mondială. Critica acerbă la adresa orînduirii feudalo-iobăgiste, simpatia declarată pentru cei asupriți sînt evidente și au atras împotrivirea țarului Nicolae I însuși ; acesta va îndepărta din funcție pe cenzorul care aprobase tipărirea cărții în 1852. Portretele realiste ale oamenilor din popor, ale femeilor și copiilor, ca și ale moșierilor și nobililor, înfățișați ca o clasă condamnată la pieire, neasemuitele descrieri de natură, din care răzbate dragostea adîncă față de pămîntul natal (povestirile au fost scrise în anii 1847—1850, în timpul celei de a doua călătorii în străinătate), fac din *Însemnările unui vînător* o capodoperă, care va încînta generații întregi de cititori, pînă în zilele noastre.

Anii marilor frămîntări revoluționare europene, 1848—1849, îl surprind pe Turgheniev la Bruxelles și la Paris, în cercul emigranților ruși

cu vederi progresiste. Se întoarce în țară, dar curînd este arestat și trimis cu domiciliu forțat la moșia părintească din Spasskoe. Aici se va consacra activității de ușurare a soartei țărănimii, eliberează slugile, înființează o școală sătească, un azil pentru bătrîni, creează fonduri de ajutor pentru săraci. Martor la schimbările tot mai accentuate din viața Rusiei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, își continuă munca de scriitor. Între 1854—1862 apar marile sale romane, *Rudin*, *Un cuib de nobili*, *În ajun*, *Părinți și copii* — frescă a societății rusești a vremii —, care au stîrnit vii discuții. În primul roman din acest ciclu este înfățișat tipul eroului de prisos din galeria lui Evgheni Oneghin al lui Pușkin sau Pecorin al lui Lermontov ; ca și aceștia, Rudin este deosebit de înzestrat sufletește, animat de înalte idealuri, făurind planuri nobile, dar incapabil de acțiuni concrete. Lavrețki din *Un cuib de nobili* (1859), fiul unui moșier bogat, este încă legat de trecut prin educația primită, prin meandrele vieții sale, cu două iubiri neizbutite ; sfîrșind în izolare, încearcă să-și regăsească personalitatea în strădania de a îmbunătăți viața țăranilor de pe moșiile sale. Elena Stahova, eroina romanului *În ajun* (1860), înlătură pe toți admiratorii „inculți și flecari", pentru a-și lega viața de Insarov, un revoluționar bulgar ; își părăsește casa și averea pentru a-și urma soțul, rămînîndu-i credincioasă și după moarte. Romanul *Părinți și copii* (1862) pune față în față două lumi, pe de o parte a Kirsanovilor, aristocrați trăind într-o lume patriarhală, cu principii învechite, și pe de alta, Bazarov, tipul răzvrătitului, care începe să se contureze în societatea vremii, al „nihilistului" care nu recunoaște nimic din valorile trecutului și-și propune să refacă totul din temelii.

Ultimele două romane, *Fum* și *Desțelenire*, sînt expresia îndoielilor și strădaniilor autorului de a se orienta în mecanismul tot mai complicat al noii societăți care se consolida treptat pe ruinele vechii orînduiri. Turgheniev nu reușește să găsească răspunsul potrivit la marile întrebări ale epocii, cu deosebire la întrebarea cum va trebui să arate noua societate pentru a se elimina definitiv nedreptatea și asuprirea. Romanul *Fum* are puternice accente de pamflet, dar acestea sînt îndreptate atît către exponenții trecutului, aici generalii ruși în retragere, care vegetau în localitatea balneară Baden, departe de țară, cît și către tinerii rușii animați de idei progresiste. În *Desțelenire* Turgheniev consideră că lozinca „mersului în popor", lansată de Herțen, este lipsită de perspectivă. Adept al reformismului ponderat, Turgheniev critică narodnicismul, dar dezaprobă totodată și metodele revoluționare de luptă.

În ultimii ani ai vieții, petrecuți în străinătate, cu deosebire în Franța, gloria scriitorului rus atinge apogeul. Din 1873, împreună cu Flaubert, Zola, Daudet și Maupassant, formează cercul „celor cinci" ; în 1879 primește titlul de doctor honoris causa al Universității din Oxford. Acum se întoarce la nuvelă și poem în proză, genurile în care își încercase condeiul la începutul carierei de scriitor. Nuvelele *Asea*, *Ape de primăvară*, *Trandafirul*, *Acalmie*, *Destul* și altele, scrise în acești ani, nu lipsite de unele accente autobiografice, sînt pătrunse de o ușoară undă de tristețe, de nostalgie după meleagurile natale. Își va mai revedea țara pentru ultima oară în 1880—1881, primit în triumf și înconjurat de dragostea unanimă a compatrioților. Reîntors în Franța, se va stinge la Bougival, lîngă Paris, în casa cîntăreței Pauline Viardot, pe care o cunoscuse cu patru decenii în urmă la Petersburg și de care s-a simțit legat sufletește întreaga viață.

Forța talentului lui Turgheniev a fost apreciată în întreaga Europă încă din timpul vieții sale. Prin el, ca și prin Pușkin, Gogol, Tolstoi, Dostoievski sau Cehov, literatura rusă a secolului al XIX-lea și-a cucerit un loc de frunte în ansamblul culturii europene. El însuși a tradus mult din literatura rusă în Apus, devenind „propagandistul european" al acesteia. Opera sa este străbătută de un adînc și fierbinte patriotism. Sentimentul dorului de țară este nelipsit din opera acestui necontenit pribeag ; iată cum îl descrie în nuvela *Asea* : „Îmi amintesc că mergeam spre casă, fără să mă gîndesc la nimic, însă cu o greutate ciudată pe suflet, cînd, deodată, m-a izbit un miros puternic, cunoscut, dar rar în Germania. M-am oprit și am văzut lîngă drum un lan mic de cînepă. Mireasma de stepă mi-a amintit într-o clipă patria și mi-a trezit în suflet un dor pătimaș să respir aerul rusesc, să umblu pe pămînt rusesc. «Ce caut aici ? De ce umblu într-o țară străină, printre străini ?» — am exclamat. Și povara de moarte pe care o simțeam în suflet s-a prefăcut deodată într-o emoție amară și fierbinte totodată".

Expresie a marii considerații a intelectualității europene față de Turgheniev este alegerea sa ca vicepreședinte al Congresului Internațional pentru Literatură, care a avut loc la Paris în 1878, sub președinția lui Victor Hugo. Mari scriitori ca Maupassant sau Galsworthy s-au considerat discipoli ai săi. George Sand, P. Merimée, É. Goncourt, A. France, A. Maurois și alții au scris despre el cît se poate de elogios, situîndu-l printre marii prozatori ai lumii. Opera sa a exercitat o puternică influență asupra scrisului multor autori de mai tîrziu, printre care Romain Rolland, cu al său *Jean Christophe*.

În țara noastră Turgheniev s-a bucurat întotdeauna de o constantă apreciere și o mare admirație. Bibliografia literaturii ruse și sovietice în limba română, apărută în 1959, înregistrează numai pînă în acest an peste 400 de traduceri și 100 de recenzii și articole despre opera sa, apărute la noi, începînd cu prima traducere, povestirea *Aventura locotenentului Iergunov* (în ziarul *Românul*, din aprilie 1868) și încheind cu noua traducere a *Însemnărilor unui vînător* (1957), aparținînd lui Mihail Sadoveanu. Scriitori români ca Dobrogeanu-Gherea, Al. Odobescu, R. Ionescu-Rion, Ștefan Petică, I. L. Caragiale, G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu, Al. Philippide au lăsat pagini antologice despre marele scriitor rus. Ecouri evidente din opera lui Turgheniev se găsesc în opera lui Ibrăileanu (romanul *Adela*), C. Stere, Cezar Petrescu și alții. Influența lui Turgheniev asupra operei lui M. Sadoveanu a fost remarcată de mult, încă de N. Iorga și Eugen Lovinescu, tema fiind reluată în zilele noastre, prin noi și substanțiale studii de amănunt. Într-un articol consacrat lui Turgheniev în 1948 (reprodus în volumul *Mărturisiri* din 1960) M. Sadoveanu califica opera lui Turgheniev drept o „armă redutabilă în serviciul dreptății pentru umilții și ofensații vieții", remarcînd frumusețea descrierilor din *Însemnările unui vînător*, care sînt „niște poeme pline de mister și poezie, învăluite de o ceață ușoară, de o dulce poezie a trecutului", sau neuitatele portrete de femei, „captivante, sensibile, trecătoare ca florile primăverii".

În ultimele decenii au apărut la noi alte ediții ale operelor lui Turgheniev, iar recent, la al IX-lea Congres Internațional al Slaviștilor (Kiev, 6 — 14 septembrie 1983) delegații români au prezentat 5 comunicări consacrate operei sale, pe un larg fond comparatist. Alături de alte manifestări consacrate lui Turgheniev în acest an jubiliar, este încă o dovadă a marii receptivități și considerații arătate de cultura română față de marile valori ale culturii universale.

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României": Concursul de limba şi literatura română „Mihai Eminescu"

Preliminarii la cea de-a XXVII-a ediţie a concursului

Prof. dr. CONSTANŢA BĂRBOI
Inspector general în
Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului

La Suceava, se vor întîlni, în anul 1984, în faza republicană a celei de a XXVII-a ediţii a Concursului de limba şi literatura română „M. Eminescu" elevii din învăţămîntul liceal. După Bistriţa şi Năsăud, locuri cu semnificaţii pentru opera lui Liviu Rebreanu şi G. Coşbuc — Suceava va reprezenta un minunat prilej de rememorare a istoriei noastre naţionale prin legendara personalitate a lui Ştefan cel Mare, prin rezonanţa culturală şi literară determinantă în spiritualitatea naţională şi universală.

Cuvîntarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, rostită cu prilejul deschiderii anului şcolar 1983/1984, cuvîntare în care se subliniază contribuţia disciplinelor umaniste la educaţia patriotică, cetăţenească, revoluţionară a tineretului şcolar, înscrie cu răspundere prioritară şi ridicarea calităţii pregătirii elevilor pentru toate ediţiile concursului, limba şi literatura română avînd un rol major în educaţia multilaterală a elevilor din învăţămîntul liceal.

Ediţia a XXVII-a a concursului se înscrie în contextul unor evenimente deosebite, cum este Anul Internaţional al Tineretului, în care România are un rol activ. Funcţia de preşedinte al Comitetului Consultativ este deţinută de tovarăşul Nicu Ceauşescu, secretar al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist.

De asemenea, potrivit unor date, cu 100 de ani în urmă s-au inaugurat şi primele concursuri şcolare de către Societatea „Tinerimea română".

În vederea obţinerii unor rezultate superioare, pregătirea elevilor trebuie să înceapă din timp, cadrele didactice acordînd sprijinul necesar, prin organizarea unor dezbateri, recomandarea de bibliografii etc. pentru a asigura succesul pregătirii elevilor în concurs. În acest sens, pe lîngă bibliografii de critică şi istorie literară, manualul şcolar şi în primul rînd operele literare recomandate, sugerăm şi discutarea temelor din programele şi manualele şcolare.

Din punct de vedere organizatoric se menţine sistemul din anul precedent, în sensul că la faza finală — republicană — concursul se va organiza cu două probe, din care una va fi o aplicaţie pe text la prima lectură.

În ceea ce priveşte elaborarea lucrărilor, rămîn valabile prevederile din Normele Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului stabilite pentru probele de verificare a cunoştinţelor la clasa a IX-a şi examen de admitere în treapta a II-a de liceu (pentru filologie-istorie şi pedagogic). De aceea, considerăm că dezbaterea acestor

norme în vederea aplicării lor pentru evitarea unor situații dificile în acordarea notelor este absolut obligatorie.

Sugerăm unele structuri în legătură cu delimitarea materiei pentru concurs la fazele județene și republicană.

La clasa a IX-a

Faza județeană : până la *Momentul 1848* în literatura română.

Faza republicană : până la *Epoca marilor scriitori clasici.*

La clasa a X-a

Faza județeană : până la *Literatura română în perioada dintre cele două războaie mondiale.*

Faza republicană : Mihai Eminescu (din clasa a IX-a), M. Sadoveanu, T. Arghezi, Liviu Rebreanu.

La clasa a XI-a

Faza județeană : Miturile, Umanismul, Iluminismul.

Faza republicană : Clasicismul și Romantismul.

La clasa a XII-a

Faza județeană : Poezia interbelică (T. Arghezi, Lucian Blaga).

Faza republicană : M. Eminescu (din clasele a IX-a și a XI-a) ; poezia interbelică (T. Arghezi, L. Blaga, I. Barbu); proza interbelică (Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război ; Patul lui Procust ;* Hortensia Papadat-Bengescu, *Concert din muzică de Bach ;* G. Călinescu, *Enigma Otiliei ;* Liviu Rebreanu, *Răscoala ;* literatura de după Eliberare (din clasa a X-a) — *Morometii* de M. Preda, *Desculț* de Z. Stancu.

La toate fazele, cu prilejul stabilirii subiectelor, comisiile vor ține seama de ritmicitatea parcurgerii materiei.

O atenție sporită se va acorda organizării și desfășurării fazei pe școală, în vederea selecționării celor mai buni elevi pentru etapele următoare.

În speranța unor rezultate superioare anilor precedenți, urăm succes tuturor elevilor care participă la concurs și dascălilor lor !

Subiectele etapei finale a concursului din 1983

Clasa a VII-a

1. Caracterizați, la alegere, un personaj literar din operele studiate în clasa a VII-a sau din lectura suplimentară recomandată.

1. Se dă textul :

„Mie mi-e drag românul și știu a prețui bunătățile cu care l-a dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc și să-l ascult, căci el e simplu și frumos în înfățișarea lui ; căci e curat, înțelept, vesel și poetic în graiul său..." (Vasile Alecsandri)

Se cere :

(a) Motivați folosirea liniuțelor de unire în textul dat.

(b) Indicați cuvîntul de bază și procesul lexical prin care s-a format cuvîntul *bunătățile*.

(c) Înlocuiți cuvintele *a prețui*, *bunătățile* și *a dăruit* cu sinonime potrivite în context.

(d) Alcătuiți propoziții în care cuvîntul *înțelept* să aibă diferite valori gramaticale și precizați felul lor.

Clasa a VIII-a

1. Satul și copilăria în *„Amintiri din copilărie"* de Ion Creangă.

2. Se dă textul :

— „Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sînt cel mai mare dintre frați ; de aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primineală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă". (Ion Creangă)

Se cere :

(a) Folosiți, în enunțuri diferite, sinonime pentru *fără zăbavă*.

(b) Motivați folosirea semnelor de ortografie și de punctuație din text.

(c) Alcătuiți un enunț în care cuvîntul *și* să aibă altă valoare morfologică decît în text.

(d) Transcrieți textul, substituind cuvintele *bani* și *de călărie* prin propoziții corespunzătoare și indicați felul acestora.

Licee de filologie-istorie, pedagogice și de artă

Clasa a IX-a

I. Ilustrați aprecierea lui G. Călinescu :
„Personalitatea cea mai mare a literaturii române îndată după D. Cantemir este Ion Heliade Rădulescu".

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *Miezul iernei* de Vasile Alecsandri.

Clasa a X-a

I. Ilustrați aprecierea lui G. Călinescu :
„Ca și poezia lui Eminescu, proza lui Sadoveanu atinge fondul adînc al specificității noastre".

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *Doina* de Octavian Goga.

Clasa a XI-a

I. Ilustrați cuvintele lui I. L. Caragiale :
„Am cunoscut foarte de aproape pe un om de o superioară înzestrare intelectuală... cu cea mai nobilă și mai înzestrată fantezie, ajutată de un rafinat instinct artistic. El a turnat într-o lapidară formă nouă limba veche și înțeleaptă pe care o cunoștea atît de bine și o iubea atît de mult".

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *La steaua* de Mihai Eminescu.

Clasa a XII-a

I. Urmăriți motive și teme fundamentale în poezia lui Mihai Eminescu și Lucian Blaga.

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *Biografie* de Lucian Blaga.

Licee de matematică-fizică, industriale și alte profiluri

Clasa a IX-a

I. Folosind lecturile voastre literare interpretați aprecierea lui Mihai Eminescu :
„Ș-acel rege al poeziei, vecinic tînăr și ferice..."

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *Plugurile* de V. Alecsandri.

Clasa a X-a

I. Susțineți aprecierea lui Tudor Vianu :
„Liviu Rebreanu a dat vieții o operă și operei o viață".

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *Vestitorii primăverii* de G. Coșbuc.

Clasa a XI-a

I. Argumentați versurile lui Tudor Arghezi dedicate lui Eminescu :

„Pășiți încet cu grijă tăcută, feții mei.
Să nu-i călcați nici umbra, nici florile de tei;
Cel mai chemat s-aline, din toți, și cel mai teafăr,
Și-a înmuiat condeiul de-a dreptul din Luceafăr."

II. Realizați comentariul literar al poeziei *Dintre sute de catarge* de M. Eminescu.

Clasa a XII-a

I. Folosind lecturile voastre literare, ilustrați testamentul lui Ienăchiță Văcărescu :

„Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire :
Creșterea limbii românești
Și-a patriei cinstire".

II. Să se realizeze comentariul literar al poeziei *Niciodată toamna* de Tudor Arghezi.

Cîteva considerații privind subiectele și rezolvarea lor (clasa a VII-a)

Prof. LIVIU PAPADIMA
Școala Generală Nr. 1, Breaza, jud. Prahova

Asigurarea unui context optim pentru ca elevii participanți la concursul de limba română să-și poată etala capacitățile și, pe de altă parte, pentru ca, în evaluarea lucrărilor, coeficientul de subiectivism să fie redus la minimum a constituit principalul obiectiv al comisiei centrale, reflectat în formularea subiectelor și în caracterul indicațiilor analitice privind modul de corectare.

Probei „clasice" de compoziție literară i s-a adăugat un test de limbă, complementar. Concepută în primul rînd ca un test de competență lingvistică, proba de „gramatică" a căutat să evite apelul prea insistent la cunoștințele teoretice ale elevilor, cît și formula canonică a analizelor morfosintactice. Proba a constat, la clasa a VII-a, din patru exerciții succinte pornind de la un text dat, menite să verifice în primul rînd abilitățile de mînuire a limbii la elevii participanți la concurs. Deși pentru mulți dintre ei proba de „gramatică" va fi constituit o surpriză, nu s-au semnalat, decît cu totul accidental, discrepanțe vădite între rezultatele la această probă și cele obținute la proba de verificare a lecturii literare. Acest fapt întărește, credem, convingerea că cele două componente ale studiului limbii române (gramatica și lectura) sînt indisolubil legate și trebuie privite ca atare.

Explicarea folosirii liniuțelor de unire în textul dat a ridicat unele probleme inerente în formularea răspunsurilor : limbajul „lingvistic" al elevilor e adesea șovăitor, cu atît mai mult acolo unde materialul însuși se pretează la echivoc. Liniuța de unire „leagă" două unități din perspectivă fonetică (opunîndu-se scrierii lor separate, care ar impune o citire în silabe distincte) și totodată „separă", din perspectivă morfologică, două părți de vorbire diferite (opunîndu-se scrierii lor împreună). De asemeni, se menține uneori, deși e inadecvată, explicarea cratimei ca marcă a elidării („căderii") vocalei protetice a pronumelui personal la forme neaccentuate. Explicația nu se susține nici ca interpretare diacronică (formele cu vocala de susținere „î" fiind ulterioare celor fără această vocală), nici sincronică (formele fără vocală de susținere apărînd deopotrivă înaintea și după auxiliarele sau mărcile verbale : *Mi*-a spus, a-*mi* spune).

Exercițiul de substituție sinonimică în context demonstrează că elevii clasei a VII-a, deși se află într-un stadiu de instruire destul de avansat, nu cunosc îndeajuns de bine sensul cuvintelor.

Dintre multiplele valori gramaticale ale cuvîntului *înțelept* figurează mai rar în răspunsuri, cum era de așteptat, valoarea adverbială. Menționăm că termenul de „valoare gramaticală" a creat deseori confuzii, multe lucrări interpretîndu-l ca „funcții sintactice".

Proba de verificare a lecturii la clasa a VII-a a oferit deopotrivă o binevenită deschidere către experiența personală a elevilor, atît prin includerea în perimetrul opțiunilor admise a lecturii suplimentare, cît și printr-o necesară îngrădire, dată de cerințele precise ale subiectului : *caracterizarea unui personaj literar*. După cum s-a observat la edițiile anterioare, subiectele care oferă concurenților o deschidere prea largă — așa-numitele probe libere — îngăduie o prea mare pondere spontaneității, tradusă de multe ori în proliferarea clișeelor tematice, de compoziție sau stilistice, într-un discurs care nu știe precis încotro evoluează, dar caută, drept compensație, o originalitate epatantă a expresiei imediate, realizîndu-se, nu o dată, contrariul. Chestiunea ar merita poate o discuție mai detaliată. Este cert că la subiectul de anul acesta, numărul concurenților care au ales personaje din lectura

suplimentară a fost surprinzător de mic. Dat fiind faptul că tehnica de caracterizare a personajelor literare se dobîndește aproape exclusiv prin intermediul școlii, participanții la olimpiadă au evitat riscul de a concura fără modelele de caracterizare deprinse sub atenta supraveghere a profesorului.

Evident, o oarecare deosebire inerentă nu poate fi neglijată ; ea provine din faptul că acei care aleg personaje din lectura suplimentară „inventează" caracterizările pe cont propriu, în vreme ce ceilalți „reproduc", mai mult sau mai puțin, elemente de caracterizare învățate la oră, privitoare la textele respective.

Teoretic, chestiunea pare insolubilă, în practică, însă, disparitatea se compensează. În primul rînd, nici ingenuitatea unora, nici fidelitatea celorlalți nu trebuie absolutizate. În al doilea rînd, există un cuantum de risc egal în ambele părți, deși de natură diferită. Cei dintîi par exploratori pe cont propriu ai unui teren virgin, ceilalți, în schimb, sînt pîndiți de primejdia locurilor comune. Astfel, în lucrările care se referă la personaje literare din lecturile obligatorii sau suplimentare se recunosc adeseori „prototipuri" urmate, analize-standard cu care posibilitățile de înțelegere și mai ales de exprimare ale elevilor se luptă nu o dată din greu. Discrepanța dintre „prototipul" intuibil ca fundal și lucrările înseși face adesea ca stîngăciile de exprimare, provenite în bună parte din dorința de a reconstitui textul original, să fie și mai acut resimțite. Le lipsește acestor lucrări inventivitatea, prospețimea unei gîndiri care, deși nemature, aduce un punct de vedere propriu, neconfundabil.

Dincolo de satisfacția produsă de un mare număr de lucrări ne-am oprit asupra cîtorva dintre carențele mai frecvente, întîlnite chiar în lucrări bune și foarte bune, pentru ca semnalarea lor să ne poată orienta eforturile viitoare în instruirea elevilor.

(a) La nivel compozițional. Încadrarea în subiect continuă să creeze considerabile dificultăți, prin suprapunerea dintre caracterizare și comentariu, sau dintre caracterizare și povestire, cea dintîi mai pregnantă pentru textele lirice (de ex., *Dăscălița* — cu nelipsitul inventar irelevant al figurilor de stil), cea de a doua cînd se aleg texte epice (de ex., caracterizarea eroului din *Dan, căpitan de plai* se face numai urmărind evoluția narativă a poemului și îngroșind, pe alocuri, anumite semnificații). Contaminarea are drept rezultat slăbirea consistenței logice a expunerii, abandonarea frecventă a unui fir conducător, de unde impresia de fragmentarism, incongruență, arbitrariu. Elevii par adesea tentați să spună tot ce știu despre un text dat, indiferent de cerințele subiectului. Surprinzătoare tocmai prin abilitatea cu care evită acest impas s-au dovedit lucrările premiate cu premiul II și I, prima realizînd o caracterizare a mamei lui Nică din *Amintiri din copilărie* cu deschidere dincolo de fragmentul din manual, cea de a doua configurînd un portret al mușchetarului, după Al. Dumas, sintetic și analitic deopotrivă, într-o excelentă dispunere textuală.

Începutul și finalul compunerii pun de asemeni în impas pe mulți concurenți. Destul de frecvente sînt introducerile artificiale, „școlărești", fără o legătură strînsă cu ce urmează ; adesea o încheiere „sentimentală", afectată, contrastează cu o deschidere „doctorală" a textului.

(b) La nivel morfosintactic. Cerințele unei exprimări nuanțate, apte de a surprinde subtilitățile textului literar, la un nivel destul de înalt de abstracțiune, impun o sintaxă flexibilă, cu o abilă stăpînire în special a raporturilor dintre propoziții. E destul de firesc deci să întîlnim construcții de fraze stîngace, coordonări sau subordonări inadecvate, datorită discrepanței dintre semantica propozițiilor și raporturile sintactice în care sînt dispuse.

(c) La nivel lexical. Folosirea improprie a unor cuvinte, contextele aberante în care apar altele întăresc observațiile făcute anterior cu privire la exercițiul de substituție sinonimică.

(d) La nivel stilistic-retoric. Una din marile primejdii ale probei de verificare a lecturii literare este, credem, metaforismul excesiv. El se constituie adeseori ca o strategie de evaziune semantică, supralicitînd un sentiment acolo unde lipseşte conţinutul cognitiv. Metaforismul excesiv devine astfel sursă de incoerenţă, „stilul" evoluînd, prin proliferare, către alegoric, autonomizîndu-se şi făcînd din ce în ce mai problematică revenirea la subiect. Trecerile de la registrul obiectiv la cel încărcat de figuri stilistice reclamă adesea introducerea unor clişee retorice şi tematice greoaie, afectate (ca acela al poveştii spuse de ruine sau de elemente naturale, „martori" ai trecutului, sau urcuşul la stînă unde descoperim originea cîntecului popular etc.). Se apelează, de asemeni, la procedee vetuste şi, în orice caz, inadecvate contextului, prin cultivarea interogaţiei retorice, prin mimarea implicării sau cooptării cititorului (cu ajutorul pers. I pl. sau II sing. a verbului), prin folosirea frecventă a stilului hiperbolic, „idealizant", prin anticipări şi reluări naive sau inutile. Foarte des apar în lucrări aceleaşi idei spuse cu alte cuvinte sau întîlnim tendinţa spre prolixitate, nesiguranţa lexicală, trădată de dublete sau chiar pletore sinonimice, glosări în text (cu „adică") ori restrîngeri concentrice ale înţelesului (cu „anume"), tatonări semantice prin aproximări succesive.

Această analiză a rezultatelor, vădit lacunară — am lăsat la o parte, de exemplu, chestiunile mai des dezbătute de ortografie şi de punctuaţie — şi lipsită de exemplificările care să o coloreze, nu a avut în vedere discutarea conţinutului propriu-zis al lucrărilor. Ţinînd seama de bogăţia materialului, o analiză de conţinut ar fi amplificat neîngăduit cele cîteva consideraţii prezente.

Impresii şi gînduri despre Olimpiada sătmăreană (aprilie 1983)

LAURA STERIAN
Liceul Pedagogic, Brăila

În luna florilor albe am părăsit pentru o săptămînă „dumbrăvile lui Mihu Dragomir cu salcîmi şi castani", pentru a duce cu noi la Satu Mare, munţilor, apelor, cîmpiilor, murmurul dulce al bătrînului fluviu.

Mergeam, totuşi, spre o luptă cu noi înşine. Vedeam cîmpii nesfîrşite, ulcioare de lut pictate măiestrit în toate culorile cîmpului. Părea, totuşi, vis, căci somnul se mai zbătea încă în pleoape.

Am intrat apoi sfioşi în cetatea necunoscută a Sătmarului, păşind cu emoţie pe acest tărîm încins de iubirea de neam şi de ţară. Emoţia s-a risipit, căci sătmărenii ne-au întîmpinat cu căldură şi ospitalitate, ne-au ţinut timp de o săptămînă alături de sufletele lor calde şi generoase, făcîndu-ne să uităm că sîntem departe de casă.

Gazdele noastre atît de ospitaliere ne-au îndrumat paşii prin oraşul lor frumos ca o poveste. La liceul unde avea loc concursul, ne-a întîmpinat chipul celui care ne adunase la olimpiadă, sub simbolul numelui său, şi îl regăseam şi aici, la Satu Mare: Mihai Eminescu.

„Blînd îngînaţi de-al valurilor glas", noi, brăilenii, am aşternut pe hîrtie tot ceea ce aveam mai frumos în suflet şi tot ceea ce preţuiam mai mult la oameni.

Cînd echipajul nostru a adus judeţului locul I între celelalte judeţe ale ţării, sufletul ni s-a umplut şi mai mult de bucurie.

Păstrăm încă amintirea olimpiadei de la Satu Mare.

Comentariul literar al poeziei „Vestitorii primăverii" de George Coşbuc

(Lucrare premiată)

ALEXANDRU BALTAG
Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Bucureşti

Marele poet ardelean, a cărui operă lirică îmbrăţişează toată gama sentimentelor umane (de la dragoste pînă la ură, dispreţ sau teamă, de la revoltă la compasiune, de la dezamăgire la speranţa eternă, la credinţa transfigurată de ideal), evocă în poezia *Vestitorii primăverii* miracolul renaşterii, al regăsirii, al deşteptării, aşa cum se manifestă el în planul naturii, în cadrul ciclurilor cosmico-biologice ce ritmează existenţa terestră a omului şi, în egală măsură, a vegetaţiei, a păsărilor şi a vieţii întregi.

Este vorba de o experienţă fundamentală a omului şi, în general, a fiinţei dintotdeauna, experienţă care a intrat în zestrea spirituală a umanităţii, generînd mituri, filozofii, experienţă psihologică şi ontologică care a fost redată prin imagini convergente : cea *a renaşterii, a reînvierii* (în religii), cea a *reamintirii* (la Platon), a *reiterării*, reîntregirii unităţii primordiale, a *reîntoarcerii la origini* (în mituri, în filozofia indiană), reunirea fiind văzută uneori ca o tulburătoare *regăsire* (dragostea ca regăsire, refacere a unităţii iniţiale, la Platon, la misticii creştini ş.a.), imaginea *deşteptării* din somnul milenar (în basme), a *eliberării, a salvării* (în filozofiile revoluţionare), a *reîntoarcerii în patrie* ş.a.

Toate aceste imagini au fost asociate simbolic cu cea a *primăverii*, ca anotimp al „renaşterii" naturii (a soarelui şi a tuturor organismelor, de la flori şi insecte pînă la fiinţa umană), al „reîntoarcerii" păsărilor călătoare, al „trezirii" din „somnul" iernii.

Sosirea primăverii deşteaptă în Coşbuc senzaţii şi gînduri a căror traducere în imagini îl conduce către aceleaşi arhetipuri simbolice întîlnite în toate culturile lumii. Primăvara este o *„reîntoarcere în patrie"*, la locul *naşterii* („Dintr-alte ţări, de soare pline / Pe unde-aţi fost şi voi, străine, / Veniţi, dragi păsări, înapoi / Veniţi cu bine !"), primăvara este pentru Coşbuc *bucuria regăsirii, a revederii*, a reîntoarcerii în spaţiul şi timpul familiar, „cuibul" („Şi-acum *veniţi* cu drag *în ţară !* / *Voi revedeţi cîmpia iară*, / Şi *cuiburile* voastre-crîng !"). Este fericirea reîntoarcerii la cele care au fost şi care acum revin din nou, la paradisul pierdut şi regăsit, la „florile-n cîmpie", la „nopţile cu poezie", la „vînturi line, calde ploi", la „veselie". Primăvara şi vara sînt anotimpurile la care sufletul lui Coşbuc are cea mai mare posibilitate de acces, căci el este un poet *solar*, care cîntă natura ca izvor de bucurie, de lumină, de energie, de mişcare, de viaţă, şi pe om ca manifestare supremă a acestei energii. *Primăvara* este anotimpul „exploziei" de energie, de lumină şi de viaţă a naturii, în timp ce *vara* este ipostaza de apogeu a bucuriei regăsirii, cînd aceasta îşi atinge *plenitudinea* (iată, de exemplu, strigătul extatic „E vară, vară !", urmat de exprimarea bucuriei năvalnice, „dionisiace", care rupe zăgazurile nemaiputîndu-se stăpîni, exteriorizîndu-se, izbucnind într-un elan al regăsirii, al dorinţei de unificare completă : „Aş vrea la suflet să vă strîng, / Să rîd de fericit, să plîng !").

Prin contrast, starea dinaintea „regăsirii", „iarna", este descrisă ca fiind o stare de *suferinţă, de jale*, de *absenţă*, de *goliciune*, de *lipsă* („De frunze şi de cîntec goi, / Plîng codrii cei lipsiţi de voi"). Este suferinţa naturii căreia îi lipsesc „florile", „frunzele", „cîntecele", „păsările", „lumina", dar şi jalea „păsărilor" despărţite de locul căruia îi aparţin, locul naşterii şi al renaşterii lor, suferinţa celui pierdut, rătăcit în lume, durerea îndepărtării treptate de centrul luminos al lumii, de „ţară :

„N-aţi plîns văzînd cum trece-n zbor
Spre miazănoapte nor de nor ?"

În această stare ontologică, psihologică, sentimentul care domină este jalea, melancolia, nostalgia, „dorul" de ceea ce ai lăsat în urmă, de paradisul pierdut, de „casa" ta, de „țara" ta : „Nu v-a prins dragostea sihastră / De ce-ați lăsat ? Nu v-a fost dor / De țara voastră ?"

În amintirea a ceea ce a pierdut, cel „căzut" din paradis, cel rătăcit în lume va înălța „imnuri sfinte" către „zarea cea de veci albastră", imnuri care cîntă ceea ce a fost, „Natura caldă", lumina și căldura „casei" tale, a lumii din care vii și în care te vei întoarce în ciclul următor, a singurei lumi în care călătorul, „pasărea", își poate găsi odihna.

Un alt simbol universal întîlnit este pasărea. Simbol *solar*, al luminii, al transcendenței, al „înălțării" întru spirit, al „ascensiunii la cer", al ridicării *deasupra* „materiei", al libertății absolute, al beatitudinii spirituale, al „zborului", al nemuririi. Pasărea poate descrie, uneori, condiția *inițiatului*, a *ființei libere*, care a depășit limitele comune, avînd acces la o stare superioară. Dar zborurile păsărilor pot juca și rol de *semne prevestitoare*, păsările sînt și *mesageri* veniți dintr-un plan superior, pot fi *vestitori* ai unor schimbări importante (la Coșbuc, ele sînt vestitorii luminii și ai vieții, ai *„primăverii"*).

La Coșbuc, „înainte-mergătorii", prevestitorii, aducătorii veștii celei bune sînt *păsările călătoare*. Ele sînt mesagerii luminii noi a primăverii, ele *„aduc"* lumina cea nouă în lume, căci aceasta le însoțește și „vine" odată cu ele. Lumina, viața, florile, „veselia" sînt legate inseparabil de aceste păsări, care duc cu ele, pretutindeni în lume unde ajung în zborul lor, lumina și viața pe care le poartă prin univers : *„Cu voi* vin florile-n cîmpie / Și nopțile cu poezie / Și vînturi line, calde ploi / Și veselie".

Acolo unde păsările au plecat, natura moare, florile se ofilesc, frunzele cad, lumina se stinge, cîntecele pier și lumea rămîne pustie : „De frunze și de cîntec goi, / Plîng codrii cei lipsiți de voi".

Dar păsările sînt și simbolul *călătorului*, al celui ce „trece prin lume" și au fost socotite deseori simbol al sufletului uman călător prin această lume materială. Este semnificativ că modul cum înțelege Coșbuc sosirea primăverii ca fiind în primul rînd reîntoarcerea în țară a păsărilor, a „vestitorilor primăverii", poate fi pus în relație cu modul în care a fost descris momentul morții ca o deșteptare, o eliberare, dar, mai ales ca o reîntoarcere acasă a sufletului peregrin, ca o „revenire în patrie", în acea patrie din care am plecat și în care ne vom întoarce, spre a ne regăsi pe noi înșine.

Simbol al călătorului, al trecătorului dintr-o lume într-alta, pasărea este și *„sol"* al unei lumi, *mesager*, este cea care face legătura între lumi. La Coșbuc, păsările călătoare duc în țări străine mesajul lumii noastre, *doina*, aducînd-o la cunoștința „străinilor", a lumii întregi : „Străinilor, voi nu le-ați spus, / Că doine ca a noastre nu-s..."

Unitatea dintre om și natură, ce se desprinde din sentimetele cîntate în această poezie și care este o caracteristică a liricii lui Coșbuc, conștiința paralelismului dintre ciclurile naturale, cosmice (al zilei și al nopții, al anotimpurilor) și viața umană, conștiință că în existența omului, pierderea, înstrăinarea, rătăcirea, „iarna", moartea sînt urmate întotdeauna de o regăsire, de reîntoarcere, de renaștere, de o viață nouă, în acord cu concepția mitică, ciclică a vieții umane, conștiința acestei unități are drept urmare tonul senin, echilibrat, calm al liricii lui Coșbuc, al seninătății prin care marile drame ale existenței (inițierea, moartea) sînt asumate, trăite și depășite, în chip firesc, liniștit, senin, ca integrîndu-se în aceeași curgere ciclică a lucrurilor. Seninătatea aceasta înlătură spaimele efemere ale vieții, precum și pe cea mai mare dintre ele, spaima de moarte. Moartea nu e o extincție, ci o reunire cu cosmosul, o reîntoarcere în patrie. Astfel că poetul poate spune „Natură, în mormîntul meu / E totul cald, căci *e lumină*".

Pasiune și consecvență

Prof. PETRE GH. BÎRLEA
Casa Personalului Didactic, Tîrgoviște

Cenaclul literar-artistic de la Liceul Agroindustrial Nucet, județul Dîmbovița, întărește încă o dată convingerea că atunci cînd există pasiune și consecvență se pot realiza și în mediul rural lucruri deosebite. Este meritul profesorilor care au reușit să cultive la elevi dragostea pentru limbă și literatură, să-i ajute să-și lărgească orizontul lor spiritual.

Vom încerca, în cele ce urmează, să prezentăm aspecte din activitatea Cenaclului „George Vraca" de la Liceul Agroindustrial Nucet.

Tradiția organizării unor manifestări literar-artistice la Liceul Agroindustrial din Nucet este atestată de numeroasele documente păstrate în arhiva școlii. Această instituție școlară s-a născut odată cu secolul pe care-l trăim, în anul 1901, din inițiativa marelui reformator al învățămîntului românesc, Spiru Haret. Bucurîndu-se de cadre didactice devotate cu trup și suflet menirii lor, liceul a dat țării nu numai cadre necesare economiei noastre agrare, ci și vieții culturale românești, cum este cazul lui George Vraca, fost elev al școlii în primul ei deceniu de activitate, devenit apoi un ilustru reprezentant al scenei românești.

Recent, George Vraca a fost ales patronul spiritual al cenaclului literar-artistic al liceului, prin grija profesorului Marin Diaconu, titularul catedrei de limba și literatura română. Primele activități au fost organizate în cadrul bibliotecii, locul în care profesorul Diaconu se simte în elementul său și pe care l-a amenajat în așa fel, încît atrage foarte mult elevii. Dezbaterile pe marginea unor cărți, serile de muzică și poezie, vizionările de diapozitive (cu tematică ce vizează istoria, artele plastice, turismul) au fost numai cîteva dintre activitățile care au precedat întemeierea oficială a cenaclului. Trebuie adăugat că, fără o pregătire de specialitate, numai în calitate de meloman împătimit și de dascăl conștiincios, profesorul Marin Diaconu conduce de mai mulți ani și corul liceului.

Propunîndu-și să vină în întîmpinarea dorinței de frumos și de bine a tinerilor, cenaclul se străduiește, așa cum se precizează în „Protocolul" de întemeiere, să satisfacă cerințele elevilor, setea lor de cultură, talentul și disponibilitățile lor afective, spiritul de inițiativă, prospețimea și originalitatea ideilor lor.

Dintre formele specifice de activitate ale cenaclului se remarcă lecturile și recitările din creații proprii sau din opere ale unor scriitori clasici și contemporani, atît din literatura română, cît și din literatura universală; dezbaterile pe teme literare, filozofice, politico-ideologice ; prezentări de cărți și întîlniri cu scriitori, critici literari, oameni de cultură ; concursuri de creație și de interpretare ; aniversări și comemorări ; schimburi de experiență cu alte cenacluri etc.

Prima manifestare organizată de către membrii cenaclului a fost consacrată lui George Vraca și, implicit, teatrului clasic românesc. Discutîndu-se despre piesa lui AL. Davilla, *Vlaicu-Vodă*, n-a putut lipsi, firește, audierea discului pe care a fost imprimată vocea cunoscutului interpret al personajului lui Davilla. A urmat o seară dedicată lui Eminescu, fiind audiate și de această dată nu numai interpretări și recitări de poezii, ci și creații literare și muzicale inspirate din opera poetului. Întîlnirile cenaclului s-au succedat apoi bilunar, cu regularitate, tematica cuprinzînd lirica patriotică românească, universul poeziei lui G. Coșbuc, profiluri literare (Bacovia, Minulescu) etc.

Prin contribuția unor elevi ca Mihai Cizmaru, Aurora Niculescu, Dorina Ivașcu, Violeta Georgescu, Carmen Ilie, Constanța Ștefan, Vasile Pană ș.a. și cu concursul directorului școlii, ing. Marcel Dumitrescu, serile literar-artistice organizate reușesc să fie pe cît de utile, pe atît de plăcute, entuziasmul cu care elevii participă la aceste acțiuni, în care ineditul și spontaneitatea ocupă un loc însemnat, răsplătind din plin munca membrilor cenaclului.

Pentru a-și completa aria manifestărilor, membrii cenaclului și-au creat și o gazetă proprie, intitulată *Mult e dulce...*, în care apar creații originale, secvențe umoristice sancționînd abaterile de la normele limbii române literare, știri, note etc...

Pe deplin încredințați de valoarea formativă a unor asemenea manifestări, dorim cenaclului viață lungă și ascensiune continuă, potrivit cu aspirațiile susținătorilor lui.

Cercul literar „Albatros"

Prof. DOINA RAD
Școala Generală Nr. 17, Cluj-Napoca

Înființat în toamna anului 1981, cercul literar „Albatros" (numit inițial „Muguri de lumină") de la Școala Nr. 17 din Cluj-Napoca are o activitate pe cît de bogată, pe atît de originală și variată. Profilul său distinct față de multe alte cercuri literare din gimnaziu și chiar din liceu constă în faptul că el nu este orientat spre promovarea *exclusivă* a creațiilor literare ale elevilor ci, în primul rînd, spre cunoașterea și aprofundarea fenomenului literar. Ne întîlnim aici cu o opinie exprimată cîndva de Ana Blandiana (*România literară*, nr. 24/1981), care încerca să-și imagineze „o lume în care creșterea nivelului de cultură al unui popor nu s-ar mai socoti prin numărul celor care fac artă, ci prin numărul celor care o înțeleg". De aici decurg și celelalte principii care stau la baza organizării cercului nostru : apropierea elevilor de opera unor mari creatori, studiați parțial sau nestudiați prin programa școlară din gimnaziu — incluzînd aici și autori din literatura universală ; impulsionarea educației estetice a elevilor ; implicarea (la nivelul posibilităților vîrstei) în marile evenimente culturale și politice sărbătorite pe plan național ; cunoașterea și valorificarea tradițiilor culturale locale ; familiarizarea elevilor cu poezia (complexă și dificilă, cu atît mai mult cu cît este vorba de poezia modernă) ; convingerea că artele — literatura, pictura, sculptura, muzica — sînt mult mai înrudite unele cu altele decît se crede în general și că numai mijloacele de exprimare diferă ; dezvoltarea spiritului critic, îmbogățirea vocabularului etc.

Încercînd să traducem în practică aceste principii și deziderate, am organizat în anii școlari 1981—1982 și 1982—1983 un mare număr de acțiuni. Le amintim aici pe cele mai importante, în ideea că putem oferi și altora unele sugestii : *Aud materia plîngînd* — medalion omagial „George Bacovia", organizat cu ocazia centenarului nașterii poetului ; *O viață pentru o idee* — întîlnire cu profesorul și esteticianul Liviu Rusu, la împlinirea vîrstei de 80 de ani ; *Medalion omagial „I. L. Caragiale"* — prilejuit de împlinirea a 130 de ani de la naștere și 70 de ani de la moartea scriitorului ; *Literatura — legenda sufletului nostru* — concurs pe probleme de literatură ; *Laudă țăranului român* — montaj literar-muzical, dedicat împlinirii a 75 de ani de la răscoalele țărănești din 1907, precedat de o expunere ținută de Dana Comșa, cercetător la Muzeul de istorie al Transilvaniei ; *Nu fugi, ziua mea frumoasă !* — concurs de compuneri libere ; *M-atîrn de tine, Poezie !* — întîlnire cu poetul Al. Căprariu, directorul Editurii Dacia, cu ocazia apariției volumului de versuri *Ochii de pretutindeni ; Limba noastră-i o comoară* — concurs pe probleme de gramatică ; *Veniți,*

privighetoarea cîntă ! — medalion literar-muzical închinat lui Al. Macedonski, avîndu-l ca invitat pe tînărul poet Augustin Pop, prefaţatorul unei ediţii din „poetul rozelor" ; *O carte feerică* — manifestare literară consacrată reeditării, după 41 de ani, a *Istoriei literaturii române* a lui G. Călinescu ; *Omagiu lui Ion Jalea* — medalion dedicat marelui sculptor român, la împlinirea vîrstei de 95 de ani ; *Dorul greu şi lacrima...* — întîlnire cu poetul Petre Bucşa, cu prilejul apariţiei volumului de poeme *Cutremurul cuvintelor ; Dar iubirea ţării-i cea mai mîndră floare* — medalion omagial „Arany Ianos", organizat cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la moartea celui mai mare poet epic maghiar, avîndu-l ca invitat pe poetul Petre Şaitiş, traducătorul volumului Arany Ianos, *Balade ; Ceasuri de seară cu Ion Agîrbiceanu* — medalion omagial, consacrat centenarului naşterii scriitorului ardelean; *„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris"* — întîlnire cu scriitorul Teodor Tanco, cu ocazia apariţiei romanului *Fana* şi a volumului IV din *Virtus Romana Rediviva ; Comori ale Munţilor Apuseni* — întîlnire cu profesoara Maria Ioniţă, cu ocazia lansării volumului *Cartea vîlvelor* — legende din Munţii Apuseni ; *Medalion omagial Barbu Ştefănescu Delavrancea* — organizat cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la naşterea scriitorului, avînd ca invitat pe Doina Modola-Prunea, dr. în filologie, cercetător ştiinţific la Institutul de Lingvistică din Cluj-Napoca, prefaţatoarea unui volum din teatrul lui Delavrancea ; *Noi devenim un tot, o ţară* — întîlnire cu poeta Constanţa Prundeanu, cu ocazia apariţiei volumului de versuri *Fîntîni solare ; Ţie mă-nchin, limpede patrie* — întîlnire cu poetul George Savu, cu prilejul apariţiei volumului de poeme *Cultura de fosfor.*

Menţionăm că la majoritatea acestor acţiuni s-au lansat şi prezentat cărţi recent apărute în librării, au fost audiate, din „fonoteca de aur", vocile unor scriitori, au avut loc aprinse şi neregizate discuţii literare, s-au recitat, citit sau dramatizat fragmente din operele scriitorilor omagiaţi sau invitaţi, s-au acordat autografe etc. Toate acţiunile cercului au fost consemnate şi popularizate de ziarul local, ca o dovadă a interesului de care s-au bucurat.

Ne propunem ca pe viitor să continuăm şi să diversificăm activitatea cercului. Vom lansa noi concursuri, vom organiza vizite la expoziţii sau la casele memoriale ale scriitorilor; am proiectat înfiinţarea unui micro-muzeu literar al cercului.

Considerăm că numai printr-un efort susţinut vom putea forma cititori avizaţi, capabili să înţeleagă, mai tîrziu, marile valori literare. Vrem ca, indiferent de meseria pe care o vor avea, elevii noştri să nu uite gestul sublim al deschiderii unei cărţi, să fie convinşi că, aşa cum spunea Miron Costin, „nu iaste alta şi mai frumoasă şi mai de folos în toată viiaţa omului zăbavă decîtu cetitul cărţilor".

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti

Revista *Şcoala noastră* a Liceului de Matematică-Fizică „Ion Maiorescu" din Giurgiu (profesor îndrumător, Vicenţiu Georgescu) îşi continuă drumul cu deplin folos pentru cei „ai casei", în primul rînd, care-i dau viaţă şi o citesc cu tot interesul, desigur, dar şi pentru toţi cei de dincolo de hotarul prestigioasei instituţii, în mîinile cărora ajunge. Iată, de pildă, cîteva idei, extrase din mărturisiri ale unor *foşti elevi*, publicate în ultimul număr, adevăruri lîngă vatra cărora orice cititor ar trebui să adaste măcar o clipă în plus spre a se contamina de lumina lor caldă :

„Nu aveţi idee cît de «instruit» poate fi un intelectual român care a crescut în mijlocul ţăranilor, muncind la fel ca ei" ;

„Am avut colegi care, efectiv, nu au lipsit nici o oră în cei opt ani liceali" (Nicolae Copoiu, doctor în istorie, șef de sector la Institutul de Studii Istorice și Social-Politice, București).

„Hotărîtoare pentru drumul meu în viață a fost... dragostea pentru neamul meu țărănesc (...). Desigur că, pentru generațiile de azi, altele sînt coordonatele problemei, însă un lucru rămîne clar : acolo unde nu există mobil, nu există pasiune și unde nu există *pasiune*, nu poate exista *afirmare* !"

„...Adolescența este anotimpul vieții în care nu numai că se călesc trăsăturile moștenite, dar forjorii adolescenței noastre — profesorii — adaugă altele noi, contribuind hotărîtor la formarea omului de mîine — cetățeanul de azi" (Prof. univ. dr. inginer Oprea Parpală, Academia de Studii Economice — București).

Interesante sînt dezbaterile referitoare la menirea cercurilor tehnico-științifice din liceu și a Societății cultural-științifice „Dan Barbilian" din orașul Giurgiu, pline de autentică vibrație însemnările consacrate unor întîlniri cu prestigioase personalități ale vieții cultural-artistice și științifice din țară, între care poetul Petre Ghelmez, fost elev al liceului, și primul cosmonaut român — Dumitru Prunariu, sincere, emoționante unele mărturii lirice ale elevilor și absolvenților, publicate la rubrica : *Cenaclu literar* (am reținut cîteva nume : Petru Mihai Cornea, Valentin Toma, Mădălina Predescu, Mariana Popescu, Anca Manea, Corina Ivănescu, Livia Negrea, această din urmă elevă la Școala Nr. 1 din Giurgiu, semnînd o foarte frumoasă petală de suflet, pe care înscrie *Chipul țării* : „Culoare de fluturi / Prinsă-n cosițele blonde ; / Culoare de piersici / Aruncată pe buze ; / Culoare de maci / Spumegînd pe rochie... / Este desenul meu / Înflorit în inimă / Și pîrguit pentru frumos / Apoi copt în iubirea de țară").

Salutăm apariția primului număr al publicației școlare *Educatorul*, reprezentînd Liceul Pedagogic din Botoșani. Eleva Lucia Cracană ne-a trimis, odată cu revista, și o scurtă prezentare pe care o socotim consonantă cu adevărurile și ținuta publicației. Coordonată de profesoara Maria Baciu, revista se constituie „ca o năzuință mai veche a elevilor și cadrelor didactice" de la acest liceu, justificîndu-și rostul „aici unde există un puternic cenaclu literar cu numele lui Eminescu, unde cercurile științifice ale elevilor au căpătat tradiție, unde se pregătesc viitoarele cadre didactice". Marcînd sărbătorirea celor o sută de ani scurși de la apariția poemului *Luceafărul*, revista publică, între altele, articolul *Permanența lui Eminescu*, semnat de conf. univ. dr. Mihai Drăgan și o amplă și interesantă interpretare consacrată de eleva Laura Bișoc poeziei *Sara pe deal*. Remarcăm, de asemenea, poeziile studentei Mihaela Moldovan, fostă elevă a școlii, ca și pe cele ale colegilor ei mai mici Lașcu Horațiu, Anca Goncear, Tamara Asaftei, însemnările referitoare la activitatea Cercului de pedagogie-psihologie, ca și inițiativa de a explica semnificația unor *toponime*, specifice regiunii respective.

Clopoțelul Școlii Nr. 1 din Baia Mare ne vestește apariția unui nou număr (4/1983), care se deschide cu o *Chemare* „De soare, de muncă / De cîntec și de biruință", urmată de o odă, în proză, închinată de eleva Oana Tăutan orașului ei, care, ca toate orașele țării, se dezvoltă sub soarele vieții noi din patria noastră. Poezii, însemnări în proză, evocări, interviuri, articole despre variate activități ale pionierilor, jocuri care solicită inteligența și spiritul de observație, din cînd în cînd desene sau reproduceri de fotografii — toate la un loc alcătuiesc imaginea unei publicații interesante, folositoare.

Ediția specială a revistei *Steluța* (redactată de Cenaclul literar „Debuturi" de la Casa pionierilor și șoimilor patriei din Medgidia, în cadrul acțiunii pionierești „Patrie română, țară de eroi" — mai, 1983, profesor coordonator — Doina Cosmeanu) cuprinde un număr de peste patruzeci de poezii, închinate de cîteva zeci de pionieri patriei, partidului, copilăriei, păcii, impresionante mărturii de suflet și de

gînd, expresie, în același timp, a exercițiului „potrivirii cuvintelor" și nu arareori a reușitelor demne de reținut.

„Ești o vibrație incandescentă / pe care flacăra gîndirii mele / o preaslăvește / și-i dăruiește pagini de soare / de vers și de vis..." exclamă eleva Laura Chiriac din clasa a VI-a a Școlii Nr. 7, adresîndu-se PARTIDULUI. „Sîntem urmașii anotimpului de belșug — continuă foarte tînăra poetă — izvorît din seva primăverii tale veșnice / Și vom înflori pretutindeni / în toate anotimpurile / prinși în ghirlanda vieții tale !" Revista cuprinde și o serie de însemnări în proză dedicate, de asemenea, patriei, zilelor fericite ale copilăriei, vacanței, dezvoltării orașului Medgidia etc., ca și extrase din gîndirea și creația unor scriitori români și străini menite să potențeze lumea de gînd și de sentiment a copiilor, să atragă atenția asupra unor mari adevăruri ale făuririi personalității și să le fixeze spre a putea fi oricînd rememorate.

Patrie, libertate, pace

„Dominația străină nu a reușit să înăbușe setea de libertate a poporului, să stingă puternica sa dorință de unitate. Greutățile și suferințele nu făceau decît să aprindă și mai puternic flacăra luptei pentru închegarea națiunii, să întărească sentimentul patriotismului, al demnității naționale. Ideile comunității naționale au însuflețit poporul, i-au înzecit forțele de luptă pentru apărarea și propășirea patriei."

(Nicolae Ceaușescu)

„Pacea nu va putea fi asigurată decît atunci cînd toate națiunile vor fi călăuzite de principiul de cinste, moralitate și sinceritate în raporturile lor cu celelalte națiuni care le înconjoară. Viitorul este, ca și în viață, al națiunilor cinstite care pot privi în jurul lor cu capul în sus".

(George Enescu)

„Pacea este virtutea civilizației, războiul este crima sa."

(Victor Hugo)

„Nu mă mulțumesc a zice că pacea e cu putință, mai zic că ea e inevitabilă. Va veni o zi cînd tunurile nu vor mai fi decît piese de muzeu, arătate oamenilor ca niște instrumente barbare de care ei se vor mira că au putut exista vreodată."

(Victor Hugo)

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BUCUREȘTI

În luna aprilie s-a desfășurat faza bucureșteană a concursului „Tinere condeie", inclus în cea de a IV-a ediție a Festivalului Național „Cîntarea României".

Tradiționalul concurs care se găsește la a XV-a ediție a întrunit alături de membrii cenaclului municipal „Săgetătorul" și peste 200 de tinere condeie din liceele Capitalei. Juriul condus de scriitorul Al. Mitru a decernat 50 de premii și mențiuni, remarcînd talente promițătoare din domeniul poeziei : Mircea Loteanu, Iulia Voinea, Raluca Sălișteanu, Ioana Pietraru, Cristina Gheorghe de la Liceul „Gh. Lazăr", George Ioniță de la Liceul Industrial Nr. 16, Constantin Radu, Adriana Lefter, Elena Cochia de la Liceul de Filologie-Istorie „Z. Kosmodemianskaia", Ruxandra Băieșu de la Liceul de Matematică-Fizică Nr. 3, Alice Stoica, Anita Dragomirescu, Gabriela Onea de la Liceul Industrial „D. Cantemir", iar dintre prozatori : Radu Antonescu de la Liceul Industrial „I. L. Caragiale", Marlena Alexandrescu, Guisepina Catană, Adrian Constantinescu, Roxana Mihai de la Liceul „Gh. Lazăr", Mihai Moraru de la Liceul Industrial „Timpuri Noi", Mihaela Inescu și Anca Giurcanu de la Liceul Industrial „Gh. Șincai" etc.

Acolo unde a existat interesul de a se descoperi talente noi, rezultatele au fost bune. Liceul „Gheorghe Lazăr" a obținut 17 premii și mențiuni, acordîndu-i-se diploma de onoare de cel mai bun cenaclu școlar al Capitalei. Au fost remarcate, de asemenea, rezultatele meritorii obținute de cenaclurile Liceului de Matematică-Fizică Nr. 3, Liceului de Filologie-Istorie „Zoia Kosmodemianskaia" și liceelor industriale „D. Cantemir" și „Gheorghe Șincai".

NICOLAE POPESCU
Liceul „Zoia Kosmodemianskaia",
președintele cenaclului „Săgetătorul"
al elevilor din București

HORODNIC DE SUS, județul Suceava

Fiind în al treilea an de activitate, cercul literar „Ion G. Sbiera" de la Școala Nr. 2 din Horodnic de Sus își realizează în mare parte obiectivele propuse. Activitatea este organizată pe două cicluri (V—VI și VII—VIII) în funcție de preocupări și cerințe școlare.

Prin tematica abordată s-a urmărit atît sporirea interesului pentru cunoașterea spiritualității locale, cît și lărgirea orizontului de cunoștințe. Pentru a face cunoscută activitatea unor personalități ale meleagurilor bucovinene, s-au prezentat asemenea teme. Astfel, am citit și dezbătut pe bază de comentarii literare creația cărturarilor originari în Horodnic : Ion G. Sbiera (la propunerile membrilor, numele lui a fost atribuit cercului nostru) și Iulian Vesper ; apoi din creația sucevenilor : Simion Florea Marian, N. Labiș, Dragoș Vicol, Eusebiu Camilar, Traian Chelariu, Eugen Frunză. Astfel am urmărit cultivarea sentimentului de dragoste și mîndrie față de ținutul natal.

O altă preocupare a conducerii cercului a fost organizarea unor seri literare dedicate aniversării sau comemorării unor scriitori ; acestea s-au desfășurat în cabinetul de limba și literatura română în prezența tuturor elevilor școlii.

La ședințele cercului se prezintă, se recenzează sau se citesc fragmente din noile apariții editoriale, se organizează concursuri „Cine știe, cîștigă", jocuri de pronunțare rapidă și corectă, jocuri de ghicitori literare, anecdote literare. Participînd cu plăcere la activitatea cercului, elevii își îmbogățesc cunoștințele și în același timp își formează deprinderi de exprimare corectă. La sfîrșitul fiecărui trimestru și an școlar celor mai merituoși membri li se oferă diplome și premii în cărți.

Adesea, cercul nostru constituie și „laboratorul" creației poetice pentru elevi. Încercările poetice constituie pentru ei prilejuri de aplicare a cunoștințelor și noțiunilor de teorie literară și de prozodie.

Evidențiem activitatea elevilor: Mărioara Sbiera, Ana Bădeliță, Luminița Macavei, Radu Bădeliță, Aurica Prelipcean, Cristian Șinculeț, Mihaela Sbiera, Dan Tofei, Domnica Cioban, Adriana Luța, Vasile Hrișcă, Lucreția Tiron, Ionel Bădeliță, Liliana Sbiera și alții.

O acțiune deosebită a cercului nostru a fost întîlnirea cu scriitorii sucoveni Victor Rusu, Onu Cazan, Grigore Arbore și alții, care, împreună cu pionierii Cristian Șinculeț și Dan Sbiera au prezentat un recital de poezie patriotică și au recitat din creația lor, în prezența unui public numeros, la căminul cultural din localitate. A fost o întîlnire deosebit de emoționantă pentru toți membrii cercului, dar mai ales pentru cei doi pionieri care au debutat în public alături de poeți consacrați.

Prof. VICHENTIE NICOLAICIUC
Școala Generală Nr. 2, Horodnic de Sus

PUCIOASA, județul Dîmbovița

În fiecare an școlar, deschiderea cenaclului „Înmuguriri" de la Liceul Industrial Pucioasa este un eveniment de entuziasm colectiv, marcat prin prezența masivă a membrilor și simpatizanților. În anul școlar trecut ședința de deschidere s-a desfășurat sub genericul „Imn frumuseții", iar în acest an școlar deschiderea a fost intitulată „Izvorul ideilor".

Activitatea cenaclului nostru a devenit de la o ședință la alta, de la un an la altul tot mai apreciată în rîndul elevilor, pentru că prin calitatea dezbaterilor răspunde preocupărilor vîrstei lor. La ședințele cenaclului participă elevi din toate clasele, iubitori ai frumosului, precum și conducerea școlii, cadre didactice și alți invitați.

În afara ședințelor de lucru de tip „atelier literar", cenaclul a organizat seri culturale de rezonanță, cum ar fi cele dedicate lui George Bacovia, Nicolae Labiș sau unor evenimente alese ale calendarului politic, intitulate „Omagiu".

La ședințele noastre se discută cu seriozitate și competență literatură, se citește din creația membrilor, lucrările fiind supuse apoi judecății critice, se cîntă muzică tînără, se realizează expoziții de afișe și grafică, se acordă premiile trimestriale și anuale pentru creație, critică, recitări, grafică, afișe, muzică folk, pentru diverse activități culturale. Cenaclul este astfel o autoritate culturală colectivă. Ședințele de lucru sînt bilunare. Periodic au loc serile culturale adresate publicului larg. Climatul de lucru este intim, dar exigent; elevii vin să învețe, să creeze, să-și deschidă sufletul, să se relaxeze. Atunci cînd domină nota de spectacol, sala este arhiplină. O activitate demonstrativă la care au participat ca invitați profesori de limba română din nordul județului a avut tema „Poetica adîncurilor și semnul creației". Participarea elevilor a fost avizată și la obiect; a impresionat în mod deosebit recitalul din creația membrilor. Un obiectiv major al cenaclului este reeditarea în serie nouă a revistei literare *Înmuguriri*, țel atins prin reapariția numărului 1 (20). Revista are un amplu afișaj la parterul liceului, în aproximativ o sută de chenare. În cabinetul cenaclului se amenajează biblioteca. În ceea ce privește scopul activităților noastre, reținem mobilizatoarele cuvinte pe care tovarășa directoare Irina Jercan ni le adresa prin articolul *O nouă generație*, cu care s-a deschis ultimul număr al revistei: „Energiile tinerilor elevi de liceu trebuie să crească bine modelate, în lumina idealului nou de viață, pe principii sigure. Să fim largi în vederi, fără a lăsa frîu liber accidentalului nesemnificativ. Revista liceului poate și trebuie să se înscrie în acest sens ca un factor mobilizator. Vibrația umană la vîrsta descoperirilor să fie subtil acordată la imperativele școlii, la profilul li-

ceului. Laboratorul de lucru al revistei îl formează cenaclul literar și cercurile pe obiecte. Revista este momentul de consemnare a unor împliniri. În epoca cea mai fecundă din istoria noastră milenară, epocă ce poartă numele marelui conducător, intră în istorie o nouă generație de vîrsta epocii. Fie ca această generație să încununeze prin muncă și creație toate idealurile milenare ale poporului român, pe măsura vibrantului ei nume." Dintre tinerele talente mai promițătoare ale cenaclului nostru reținem : Daniela Neacșu, Luminița Mihai, Alina Apostol, Diana Neagu, Hylde Nicolae, Cristina Lulelea. Iată cîteva versuri alese din ciclul *Fioruri*, publicat în revista noastră : „Un vînt de toamnă mi-a adus în mîini / O petală albă de caiș. / — De unde vii, alba mea floare ? / Din ce lumi îmi aduci surîsul primăverii ? / Nu mi-a răspuns. În palme mi se părea că țin / Un fulg de nea, cald. / Atunci am înțeles că pot să rîd. / (*Zîmbet tîrziu* — Alina Apostol). „Miracolul se apropie / Și ne ocolește, / Este prea mare pentru noi, / Sîntem prea mici pentru el. / / A plecat ca un miracol. Cum a venit. / De sus, trecînd pe lîngă noi. / / Nu se mai vede. Nici nu se putea altfel. / Cine a văzut un miracol ? ! / Numai îl simțim aproape, / / Niciodată în noi, niciodată departe. / / (Daniela Neacșu — *Miracol*). „La fîntîna visului am găsit / Un cal alb. / Cine a pierdut un cal alb ? / Cine s-a-ndurat să-l părăsească ? / E așa de blînd și așa de alb ! / După ce mi-am umplut pumnii / Cu apa realității, / Am luat calul cu mine. / Era așa de blînd și de alb ! / Și mă întreb : Cine s-a-ndurat să-l părăsească ? / Călare pe calul alb am ajuns / În pădurea misterelor. / Atunci m-am lovit de o creangă / Și m-am trezit. / Calul alb se topise ca o spumă : / — Hei, cine a pierdut un cal alb?" (*Calul alb* — Luminița Mihai). Activitatea cenaclului literar „Înmuguriri" al Liceului Industrial Pucioasa este îndrumată cu pricepere și dăruire de tovarășul profesor Ion Ruseț.

MIHAI LUMINIȚA

SACU, județul Caraș-Severin

Mulți elevi din Școala Sacu, județul Caraș-Severin, au simțit învățînd, că literele au gustul pîinii și poartă în ele seva vieții. Învață limba română și o prețuiesc așa cum prețuiesc viața. În vorbele lor caută să înflorească merii, să se coacă spicele, să murmure izvorul, să răsune chemarea păcii și a muncii.

Nu s-au gîndit vreodată să ajungă scriitori, dar au înțeles că străjeri la hotarele limbii române trebuie să fie toată viața ; dragostea de țară, recunoștința față de eroi, încrederea în viitor, dorința de pace nu pot fi exprimate decît frumos.

Au înțeles aceasta și din paginile revistei *Limba și literatura română* pe care o citesc și o consideră auxiliar al manualului de limba română. La apariția fiecărui număr nou din revistă, articolele sînt prezentate de elevi în cadrul ședințelor cercului. Astfel, ei se pot simți elevi ai profesorilor care scriu pentru ei în revistă și colegi cu toți elevii care publică în paginile ei. Din bogăția de idei și de îndrumări cuprinse în revistă și-au format deprinderi și convingeri.

Mulți dintre membrii cercului nostru au obținut premii și mențiuni județene sau republicane pentru creațiile prezentate la concursul „Tinere condeie" sau pentru lucrările la olimpiada de limba română : Ligia Olaru, Adriana Wolf, Doina Căpraru, Carmen Motoș, Aurica Drețcan, Aurora Nemeș, Hedwig Kalafus, Mihaela Vasilică, Ana Jurca, Daniela Matei, Carmen Iova, Daniela Murgoi. Eleva Daniela Matei din clasa a VIII-a a obținut un premiu special la etapa republicană a Concursului de limba și literatura română „Mihai Eminescu". Acesta este al XXV-lea premiu care încununează munca de creație literară din școala noastră.

Întîlnirile cu scriitori, cu redactori ai ziarului *Flamura*, informările bibliografice, gazeta școlii *Viața literară*, serbările școlare, excursiile literare, concursurile au contribuit la înflorirea tinerelor condeie din școală.

Prof. ILEANA SUNEA

TINERE TALENTE

CRISTINA BUCOVEANU

S-a născut la 24 ianuarie 1968 la Slobozia. Este elevă în clasa a X-a la Liceul de Matematică-Fizică din Slobozia și membră a cenaclului „Rază de luceafăr". A publicat în *Tribuna Ialomiței.*

Ctitorie

Ană,
Argeșul va curge
Întotdeauna
În sensul
Pe care
I l-a dat Manole.

Nu plînge
Ană !
Ochii tăi
S-au născut
Luceferi
Și trupul tău
Columnă de iubire.

DEBUT

Țară

BIANCA ANIȚULESE
Școala Nr. 5, Rădăuți

Aduni în ochii-ți limpezi de rîuri și de soare
Săgeți de biruință și cîntece în roi.
Și ești mereu în frunte, mereu înfloritoare,
Cu drag, tu viitorul îl răspîndești în noi.

Semeața ta privire cu raze-ncununată
Străpunge fără frică și gerul și furtuna,
Și chemi la tine astăzi, cu dragoste curată
Doar pacea mult dorită de toți, dintotdeauna.

Îţi flutură drapele şi fruntea de mătase
Cu grîne-mpodobită şi panglici de izvoare,
Iar trei culori de glorii, mereu mai luminoase
Îţi înveşmîntă chipul în cîntece şi soare.

Pămînt

CORNELIA BURLAN
Cenaclul literar „Neajlovul",
Morteni, judeţul Dîmboviţa

Vreau să fiu planeta Pămînt
Să susţin pe umerii mei bolta cerească
Soarele să-l ţin pe un deget
Şi apele şi văile şi luna.
Vreau să mă numesc Pămînt
Să stau de veghe ziua întreagă
La hotarele păcii, la hotarele ţării
Fratele meu să se joace liber sub razele albastre.

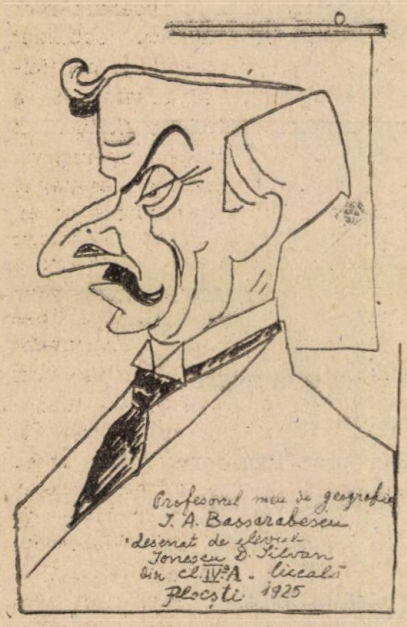

I. A. Bassarabescu

Ştefan Augustin Doinaş

Din cartea lui Silvan Ionescu, *Portrete de scriitori*, Editura Eminescu, 1982.

La trecutu-ți mare,
mare viitor. Poezii patriotice

Antologie și prefață de EUGEN MARINESCU
București, Editura Albatros, 1983, 320 p.

Recenta antologie de poezie patriotică românească, apărută în colecția „Lyceum" a Editurii Albatros, reușește să fie, așa cum și-a propus editorul, un util instrument de lucru pentru elevi și cadre didactice, nu numai în munca de formare a sentimentelor moral-politice și patriotice, ci și în ceea ce privește educarea estetică a tinerei generații.

În *Prefață*, îngrijitorul ediției, Eugen Marinescu (Universitatea din București), încearcă să schițeze liniile liricii patriotice românești, făcînd totodată o succintă incursiune în istoria literaturii noastre, de la *Miorița* la *Scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung*, iar de aici la cronicari, la Școala Ardeleană, la generația Văcărești-lor, la scriitorii de la 1848, scriitorii clasici și pînă la contemporanii Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Mircea Dinescu ș.a.

Această dublă perspectivă a analizei — sincronică și diacronică — este impusă de specificitatea literaturii noastre naționale. În fiecare epocă numele de rezonanță din peisajul literar au fost legate de opere care s-au remarcat, într-un fel sau altul, printr-o puternică vibrație patriotică, prin identificarea scriitorului cu aspirațiile, munca și lupta poporului. Creațiile care au rămas ca puncte de referință în istoria noastră literară *(Umbra lui Mircea. La Cozia* de Grigore Alexandrescu ; *Hora Unirii* de Vasile Alecsandri ; *Împărat și proletar* de Mihai Eminescu ; *Noi vrem pămînt* de George Coșbuc ; *Noi* de Octavian Goga ș.a.m.d.) au fost semnalul sau ecoul unor mari evenimente social-politice, reflectarea suferințelor, a zbuciumului celor mulți.

În evoluția istorică a poporului, fiecare epocă s-a caracterizat, firesc, printr-un anumit specific al luptei pentru libertate națională și socială, pentru unitate și progres. Literatura, în tot ce are ea mai valoros, a oglindit fidel aceste trepte ale devenirii noastre, precum și transformările intervenite în conștiința oamenilor. Dacă pentru generația unor scriitori ca Vasile Cîrlova, Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, Andrei Mureșanu, Dimitrie Bolintineanu ș.a. poezia este un manifest revoluționar, cu puternice accente protestatare, cu chemări patetice la acțiune concretă, poeziile lui Ion Pillat, Ion Barbu, Lucian Blaga, George Călinescu, Alexandru Philippide devin grave meditații filozofice pe tema istoriei, marile evenimente și personalități ale istoriei noastre fiind simboluri cu multiple valențe etice, estetice și morale.

Editorul antologiei introduce poezii dedicate limbii române, pornind de la ideea că între istoria actelor umane și istoria limbii există o strînsă legătură. Reamintim că una dintre trăsăturile definitorii ale unei națiuni este unitatea de limbă. De-a lungul secolelor, limba română a constituit obiectul unor ample dezbateri, al unor controverse aprinse și, nu mai puțin, obiectul preocupărilor multor scriitori. Aceștia i-au subliniat vechimea și noblețea, bogăția și plasticitatea, într-un cuvînt, capacitatea de a exprima cele mai complexe gînduri și sentimente, lansînd, totodată, apeluri vibrante la păstrarea geniului acesteia, la cultivarea și îmbogățirea virtuților ei. Să nu uităm că însuși ctitorul literaturii române moderne, Ienăchiță Văcărescu, a pus pe același plan, în celebrul său *Testament*, „creșterea limbei românești / Și-a patriei cinstire". Limba este instrumentul esențial de exprimare a spiritualității unui popor, ea modelează și este modelată, în aceeași măsură, de gîndirea și simțirea vorbitorilor respectivi. De aceea ea a fost apreciată, în exprimarea metaforică a poeților antologați în cartea de față, drept „o comoară" (Al. Mateevici, *Limba noastră)*, la păstrarea ei contribuind toate generațiile neamului nostru (vezi Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Să vorbim românește*, p. 115—116 ; George Coșbuc, *Graiul neamului*, p. 135—136 etc.).

Poeziile antologate de Eugen Marinescu sînt modele ale genului, valabile — prin varietatea și bogăția lor — pentru orice tip de structură afectiv-temperamentală și de orientare stilistică. De la delicatul catren al *Testamentului* lui Ienăchiță Văcărescu la incantația oratorică și desfășurarea dramatică a versurilor eminesciene *(Ce-ți doresc au ție, dulce Românie ; Scrisoarea III* etc.), de la ritmul abrupt al *Marșului libertății* de Ioan Catina sau al amintitelor versuri ale lui B. P. Hasdeu la perioadele largi ale poeziei *Noi vrem pămînt !* de George Coșbuc, de la vocabularul aspru, bolovănos, al lui Aron Cotruș *(Horia, Pătru Opincă)* la simbolistica bogată și suavă a lui Nichita Stănescu *(Patria, Noi)*, formulele stilistice, prozodia și metrica s-au îmbogățit și s-au diversificat continuu. Ceea ce rămîne constant este angajarea totală a scriitorului în problemele epocii sale, orientarea sa spre marele și generosul izvor de inspirație : patria și poporul.

PETRE GHEORGHE BÎRLEA

GHEORGHE CUNESCU

Pe urmele lui Gala Galaction

București, Editura Sport-Turism, 1982

Editura Sport-Turism ne-a obișnuit de cîțiva ani cu apariții de interes istorico-literar în cunoscuta colecție „Pe urmele lui...". Cărți despre Eminescu, Kogălniceanu, Arghezi, Veronica Micle, Calistrat Hogaș, Lucian Blaga au apărut în această colecție sub semnătura unor exegeți competenți și devotați.

Una dintre acestea, apărută anul trecut, este cea consacrată lui Gala Galaction și se datorează lui Gh. Cunescu, un prețuitor statornic al operei marelui scriitor. Ediția îngrijită : *Prin țară*, cuprinzînd cîteva din cele mai frumoase note de călătorie ale scriitorului, *O lume nouă* — o selecție din publicistica militant-revoluționară și *Opinii literare*, o antologie reprezentativă a „artelor poetice" mărturisesc această prețuire. Gh. Cunescu a fost unul dintre apropiații scriitorului ; în el au găsit ecou rodnic cuvintele-îndemn ale lui Tudor Vianu, rostite în urmă cu două decenii la moartea scriitorului : „Un întreg program de cercetări ni se impune de aci înainte. Hărnicia tinerilor îl va duce la capăt ; dar îl recomandă de pe acum pietatea acelora care cunoscînd pe scriitor de aproape și asistînd la clădirea operei, la luptele și încercările vieții lui, au închis în inima lor imaginea lui atît de umană".

Cartea lui Gh. Cunescu se înscrie pe linia acestor îndatoriri. Ea evocă cu precădere *călătoriile*, în țară și peste hotare ale lui Gala Galaction, un impătimit voiajor. Călătorii multe și variate, unele făcute din obligațiile funcției de defensor ecleziastic (la mănăstirile din Moldova), altele cu ocazia numeroaselor conferințe și șezători literare (și aici autorul afirmă riscant și exclusivist că nu există oraș în țară în care să nu fi poposit Gala Galaction cu asemenea ocazii !), altele peste hotare (Italia, Ungaria, Egipt, Muntele Athos, Ierusalim), făcînd parte din delegații politice, sociale sau culturale care ne reprezentau țara. Urmînd firul numeroaselor călătorii, cartea este implicit o *veritabilă biografie* a scriitorului. Autorul reia ca argument aserțiunea lui G. Călinescu care afirmase că nu poate constitui obiect de bibliografie decît personalitatea care trăiește post-mortem, crescînd după aceea mereu. Destinul omului și al operei lui Galaction confirmă regula călinesciană. Portretul biografic este extrem de viu și personalitatea vulcanică și contradictorie a autorului *Roxanei* ni se dezvăluie în succesiunea etapelor definitorii cu plasticitatea unui Bildungsroman : ascendenții scriitorului, anii de studiu, profesoratul, scriitorul cu multiple înzestrări, militantul obștesc. La acestea se adaugă publicistul, oratorul și călătorul entuziast, care susținea că o călătorie este o formă de cunoaștere umană, de cele mai multe ori, mai eficientă decît studiul în bibliotecă. Și toate aceste multiple ipostaze sînt argumentate cu relevatoare fragmente din opera scriitorului sau cu referințe critice semnificative despre Gala Galaction.

Bibliografia selectivă de la sfîrșit completează universul cărții. Prin aceste calități, lucrarea lui Gh. Cunescu, informată și scrisă cu prețuire pentru subiect, se adresează deopotrivă cititorilor pasionați de scrisul lui Gala Galaction și istoricilor, criticilor literari, precum și unui public mai larg.

ION BUZAȘI

MELANIA LIVADĂ

G. Călinescu — poet și teoretician al poeziei

București, Cartea Românească, 1982, 180 p.

După *Inițiere în poezia lui L. Blaga*, Melania Livadă se impune atenției specialiștilor și iubitorilor de literatură cu o nouă carte. Lucrarea Melaniei Livadă este structurată în două părți. În prima parte, *G. Călinescu — Teoretician al poeziei* — autoarea, specialistă în literatura franceză și cunoscătoare a literaturii italiene, cercetează domeniile esteticii, filozofiei, istoriei culturii etc. După *Profil introductiv*, un inspirat portret spiritual al „divinului critic", și după temeinicul eseu *Ecouri ale esteticii și criticii literare italiene*, merită să fie amintite capitolele : *Șapte prelegeri de estetică a poeziei* și *Modul intelectual al lirei*.

Partea a doua — *Poezia* — se constituie într-o amplă prezentare a creației lirice a lui G. Călinescu. Melania Livadă dovedindu-se nu numai un cititor avizat de poezie, ci și un fin spirit critic. Lirica lui Călinescu, afirmă autoarea, este categoric „intelectuală, în parte salvată de la ariditate și conceptualism prin viața și culoarea ce i-o dă plasticitatea viziunii" (p. 164).

Dacă teoreticianul poeziei este sistematic raportat la spiritele de elită ale marii familii din care face parte, Călinescu-poetul, prin pertinente și interesante concluzii, este integrat în universul liricii românești.

Definiția dată de Călinescu geniului — „Un gînditor care lasă o dîră sonoră de foc pe traiectoria lui cosmică, dînd o lecție de construcție umanității" — i se potrivește și autorului *Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent* (1941).

Cartea Melaniei Livadă merită să fie citită.

AUGUSTIN MACARIE

Curier

În acest număr își vor găsi numele prietenii noștri care au expediat scrisori înainte de 10 septembrie 1983.

Helga Heinrich, Buzău : ne-au impresionat intensitatea și diversitatea preocupărilor tale literare, precum și o serie de imagini din acrostihurile pe care ni le-ai trimis. Versurile sînt încă sub influența poeziei clasice — se pot recunoaște ritmurile lui Alecsandri, Coșbuc, Bolintineanu sau, uneori, Eminescu. Dar posibilitățile de a îți găsi un ton personal sînt foarte mari.

Bianca Anițulese, Rădăuți : Ești numai în clasa a VII-a, dar sensibilitatea pe care o sugerează versurile tale te ajută să închegi poezii de mare gingășie și frumusețe, cum este poezia *Țară*, pe care o reținem pentru publicare.

Sorin Andrei Ștefaniu, Slobozia, jud. Ialomița : Asociații neașteptate, violente, de cuvinte, care adesea ating corzi sensibile ale sufletului („Luna a alunecat pe fulger în gușa privighetorilor / Stîrnind nisipul în clepsidrele trădate" ; venin ucigaș al norilor" ; „plugurile lor veninoase" ; „cerul s-a acoperit de vînătăi" etc.), devin însă de multe ori prea căutate. Un poem elegiac, atrăgător prin muzicalitate, oarecum în maniera poetului Mircea Dinescu este *Baladă*. Poate mergînd pe acest drum îți vei putea rafina stilul — pentru că în această *Baladă* ești cu mult mai natural.

Violeta-Elena Stogrea, Rădăuți : Încă o elevă de 13 ani din Rădăuți care nu greșește alegîndu-și ca modalitate de exprimare a gîndurilor sale poezia. Fără să fi scris o poezie cu o intensitate la fel de mare de la început la sfîrșit, deocamdată mai multe versuri ne îndreptățesc totuși să credem că o va face în curînd.

Daria David, Moinești, jud. Bacău : Încearcă să nu mai teoretizezi așa de mult ; poezia nu este un eseu filozofic — ea se străduiește să indice ideea transformînd-o într-un obiect concret, nu s-o demonstreze teoretic. Încă nu putem publica nimic din ceea ce ai trimis— dar nu pierdem speranța.

Georgiana Arambașa, București : Este surprinzător cît de mult poate aminti textul unei fetițe de 15 ani de poezia lui Walt Whitman, Versurile închinate păcii pe care ni le-ai trimis ne îndreptățesc speranțele (pe care ni le-ai exprimat și într-un număr anterior) că într-o bună zi poeziile tale vor avea tăria să trăiască și să convingă de la primul pînă la ultimul vers.

Delia Gabriela Antonesi, Gura-Humorului : Notații care degajă un fior liric de mare intensitate uneori : *Noaptea* : „Îi văd / palmele negre / pline de stele / și pline de lună / odată / cu fișiitul / pașilor topiți / ai soarelui / care pleacă / roșind". Atenție însă la locul comun : e prea la îndemîna oricui să spună că, atunci cînd plouă, „cerul picură lacrimi" sau că din dragoste pentru mama sa un copil ar „preface lacrimile în ghiocei". Originalitatea este o condiție necesară a imaginilor poetice.

Roxana Dinu, București : Poeziile tale amintesc de Marin Sorescu prin gustul pentru paradox. De data aceasta se simte un progres în privința conciziei imaginilor și a concentrării. Multe poeme sînt de reținut : *Shakespeare* : „Shakespeare / E un pirat / Care / A încărcat / Comorile lumii / Pe vaporul Universului / El mai bîntuie încă / Pe Marea Gîndirii" ; *Dialog* : „Pe cîmpul dintre / cele patru scaune, / vorbele / joacă fotbal. / Fiecare trage un picior / balonului conversației. Atît. / Jocul continuă". Totuși, ele nu sînt suficient de convingătoare.

Gabriel Nedelcu, Poienarii-Burchii, jud. Prahova: La tine imitația este dusă atît de departe, încît devine aproape un plagiat prin faptul că preiei, dacă nu chiar versuri întregi, frînturi de versuri sau versuri ușor modificate. Te rugăm să încerci să scrii poezii folosind propriile gînduri și cuvinte — pentru că altminteri eforturile tale nu au nici o finalitate.

Membrii Cenaclului literar „Neajlovul" din Morteni, Dîmbovița : Vă felicităm pentru rezultatele și pentru puterea de a selecta ceea ce este într-adevăr bun. Aproape toate poeziile trimise sînt demne de luat în considerație. Cele mai frumoase sînt *Toamnă* de Daniela Țatomir, *Am răsărit în țară minunată* de Aurelia Voicu, *Primăvară* de Mihaela Luță, *Pămînt* de Cornelia Burlan, *Aud* ... de Georgeta Albu, *Toamnă* de Florina Matei, *Terra* de Georgiana Mirea, *Zbor* și *Mă-ntrebi ce e țara* de Rodica Gorincu. Atenție : trebuie să încercați să vă diferențiați tot mai mult unul de altul : prea seamănă, totuși, poeziile voastre, între ele ! Schițele trimise de Georgiana Mirea sînt de asemenea meritorii.

Din păcate, spațiul nu ne mai îngăduie să răspundem separat și următorilor aspiranți la denumirea de poet, deși versurile lor ne convinseseră inițial s-o facem. Oricum , li se poate da tuturor un sfat : continuați să scrieți — cît mai mult exercițiu ! — și așa veți putea avea mai mult noroc data viitoare. Este vorba de *Marius Valeriu Popa* din Craiova, *Angelica Mihalcea* din Tulcea, *Carmen Roșiu* din Medgidia, *Camelia Mihaiu* din Orașul Victoria, *Liana Marcu* din Tîrgu-Jiu, *Corina G.* din București, *Liliana Mihaela Ioniță* din Stupărei, jud. Vîlcea, *Marinela Mihalache* din Galați, *Violeta* din Pitești, *Marcel Lucaciu* din Șimleul Silvaniei, *Cristina Tutoveanu* din Panciu, jud. Vrancea, *Marius Georgescu* din Tîrgoviște, *Ela Aanei*, comuna Grumăzești, jud. Neamț, *Cristian Biru* din Galați, *Daniela Oatu* din Vaslui, *Raluca Maria Stăncescu* din Cîmpina.

Mult mai puțin conturate sînt vocile lirice ale următorilor elevi : *Mihaela Rusu* din Iași, *Corina Alexandru* din Constanța, *Doina Andrei* din Bilteni, jud. Gorj, *Adriana Neagu* din Sibiu, *Alexandrina Crețan* din Drobeta — Turnu-Severin, *Ilie Foca* din Ovidiu, jud. Constanța, *Ion Dan Bălășescu* din Potcoava, *Mihaela Gologuș* din Brăila, *Otilia* din Botoșani, *Letiția Iovan* din București, *Laurenția Sandu* din Galați, *Nicoleta Crușoveanu* din *Corabia*, jud. Olt, *Maria Catrina* din Cociu, jud. Argeș, *Rodica Felecan*

din Oradea, *Liliana Lăcrămioara Oltean* din Galați, *Leonard Ciureanu* din Vaslui, *George Doru Laieș* din Caransebeș, *Marilena Aramă* din Murgeni, *Vasile Andrei* din Țăndărei, *Anca Migea* din Turnu-Măgurele, *Ion N. Sorin* din Brăila, *Codruța Brăsfălean* din Cluj-Napoca, *Mariana Pirvulescu* din Rîmnicu-Vîlcea, *Mihaela Anca Albu* din Simeria, jud. Hunedoara, *Cornel Dumitru Crecană* din Drobeta—Turnu-Severin, *Florentina Neamțu* din Moinești, jud. Bacău, *Daniela Gelepu* din Turcinești, jud. Gorj, *Mara Nicolae Marius* din București, *Rodica Nițu* din Drăgănești, jud. Olt, *Emilia Brigitte Nună* din Ianca, jud. Olt, *Liliana Perescu* din Tîrgu-Jiu, *Manuela Corin* din Brăila, *Lemon* din Tecuci, *Maria Fanca* din Bobota, jud. Sălaj, *Livia Visternicu* din Siret, jud. Suceava, *Camelia Drăgan* din Ploiești, *Mariana Dumitrașcu* din București, *Elisabeta Cruciu* din Moinești, Bacău, *Laurențiu Cotar* din Rîmnicu-Vîlcea, *Liliana Dumitrescu* din Luduș, *Elena Radu* din Călărași, *Mădălina Cosmulescu* din Constanța, *Lilica Tuinea* din Băduleasa, jud. Teleorman, *Neculai Pachita* din Iași, *Mihaela Ignat* din Ocna-Mureș, jud. Alba, *Eleonora Dragomir* din Berca, jud. Buzău, *Edith Stănescu* din Cîmpina, *Marinela Herghelegiu*, din Iași, *Oliviu Klein*, din Cîmpia Turzii, *Carmen Diaconescu* din Constanța, *Viorica Panait* din Vatra Dornei, *Nicoleta Elisabeta Diaconu* din Tîrgu-Neamț, *Alin Nicolaină* din Galați : chiar dacă rezultatele voastre nu sînt pe măsura așteptărilor, nu trebuie să vă descurajați, pentru că, dacă scriind în continuare poate nu veți deveni, să zicem poeți adevărați, veți ajunge totuși niște cititori de poezie avizați — ceea ce nu este puțin lucru.

Cîteva încercări în proză, interesante, dar purtînd marca începutului, a lipsei de experiență ne-au trimis *Liliana Juncănaru* din Botoșani, *Liliana Irimescu* din Cîmpina, *Nicoleta Bongioacă* din Rîmnicu-Vîlcea, *Ana Spinu* din Tîrgu Bujor, Galați.

Mai puțin interesante pentru noi au fost scrisorile pe care le-am primit de la *Daniela Băcăuanu* din București, *Liliana Munteanu* din Iași, *Ovidiu Blăjan* din Tîrnava, jud. Sibiu, *Raluca Zăinescu* din Bușteni, jud. Prahova, *Adriana Ghilasi* din Bîrlad, *Emilia Pantelimon* din Iulia, jud. Tulcea, *Gelu Petrescu* din Craiova, *Ilie Cezar* din Constanța, *Caloiana G. Sighișorean* din Sighișoara ; este posibil ca, după ce veți citi și veți scrie mai mult, să ne puteți trimite ceva care să ne stîrnească interesul.

VASILE POENARU

CALENDAR CULTURAL-LITERAR 1984

24 Ianuarie — 125 de ani de la Unirea Principatelor Române, prin dubla alegere la București a domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

5 februarie — 125 de ani de la moartea lui Alecu Russo (n. 1819 — m. 1859), prozator și memorialist, reprezentant al generației de la 1848.

15 februarie — 150 de ani de la nașterea lui V. A. Urechia (n. 1834 — m. 1901), profesor de istorie și literatură la Universitățile din Iași și București.

14 aprilie — 100 de ani de la apariția, la Sibiu, a ziarului *Tribuna*, condus de Ioan Slavici.

23 aprilie — 125 de ani de la nașterea filologului Lazăr Șăineanu (n. 1859 — m. 1934).

1 mai —125 de ani de la nașterea lingvistului Alexandru Philippide (n. 1859 — m. 1933).

6 iunie — 300 de ani de la moartea poetului dramatic Pierre Corneille (n. 1606 — m. 1684), reprezentant de frunte al clasicismului.

23 iunie — 150 de ani de la nașterea lui Alexandru Odobescu (n. 1834 — m. 1895), prozator și istoric al artelor.

10 august — 100 de ani de la nașterea prozatorului Panait Istrati (n. 1884 — m. 1936), autorul unor valoroase romane scrise în limbile franceză și română.

23 August — 40 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

20 septembrie — 125 de ani de la nașterea poetului muncitor D. Th. Neculuță (n. 1859 — m. 1904).

5 octombrie — 200 de ani de la moartea filozofului materialist, scriitor și estetician Denis Diderot (n. 1713 — m. 1784), fondator și redactor principal al *Enciclopediei*.

26 octombrie — 100 de ani de la moartea lui Ion Codru Drăgușanu (n. 1818 — m. 1884), autorul memorialului *Peregrinul transilvan*.

31 octombrie — 200 de ani de la răscoala țăranilor din Transilvania condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

13 noiembrie — 100 de ani de la premiera comediei *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale.

27 noiembrie — 100 de ani de la nașterea lui Vasile Voiculescu (n. 1884 — m. 1963), poet, prozator și dramaturg.

* * * — 175 de ani de la nașterea poetului Vasile Cîrlova (n. 1809 — m. 1831), autor al unor versuri patriotice, între care *Marșul oștirii române*.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Din analizele publicate

A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972.

Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieţki şi românii*, vol. II, 1973.

Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuţei*, vol. II, 1973.

Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973.

G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973.

Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974.

Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974.

Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974.

Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefeleaga*, 1, 1975.

Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975.

Mihai Bujeniţă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975.

C. Otobâcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975.

Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975.

Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopţilor*, 1, 1976.

Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976.

Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976.

Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cîntec sfînt*, 3, 1976.

Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976.

Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi !*, 4, 1976.

Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977.

Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977.

Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977.

A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977.

Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977.

Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistului*, 4, 1977.

Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978.

Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978.

Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978.

Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978.

Cornel Moraru, Gabriel Angelescu — Mihail Sadoveanu : *Neamul Şoimăreştilor*, 1, 1979.

Liviu Grăsoiu — Vasile Voiculescu : *Imn muncii*, 1, 1979.

Valeria Mihai Ştefan — Zaharia Stancu : *Patria*, 2, 1979.

Roxana Sorescu — M. Sadoveanu : *Taine*, 3, 1979.

Ana Dumitrescu — Liviu Rebreanu : *Răscoala*, 4, 1979.

Teofil Răchiţeanu — Mihai Eminescu : *Sara pe deal*, 1, 1980.

Liviu Grăsoiu — Marin Sorescu : *Muzeul satului*, 2, 1980.

Victor Vişinescu — Geo Bogza : *Rarăul*, 3, 1980.

Mircea Gheorghe — Marin Preda : *O oră din august*, 4, 1980.

ÎN ATENȚIA PROFESORILOR, A CONDUCERII LICEELOR, BIBLIOTECILOR ȘI A ALTOR INSTITUȚII DE CULTURĂ

Societatea de Științe Filologice din R. S. România, Biblioteca Academiei R. S. România și Editura Științifică și Enciclopedică vor tipări în anul 1984 primul volum al BIBLIOGRAFIEI ROMÂNEȘTI MODERNE, care cuprinde descrierea tuturor cărților apărute în anii 1831—1918, literele A—C (vol. II—IV, literele D—Z, urmînd să fie editate în anii 1985—1987).

S.S.F. adresează profesorilor de limba română, conducerii liceelor, bibliotecilor școlare și universitare, muzeelor și oficiilor județene pentru patrimoniul cultural național apelul de a se abona la această importantă lucrare, instrument necesar informării și documentării oricărui om de cultură. Prețul unui exemplar este de 150 lei.

Solicitanții (școală, liceu, facultate, bibliotecă municipală, orășenească, profesor de limba română, istorie sau alte persoane interesate) sînt rugați să depună, pînă la 30 martie 1984, în contul S.S.F. nr. 45.11.09.5 la C.E.C., Filiala sector 5, Calea Victoriei, nr. 7, București (prin mandat poștal, aviz de creditare sau dispoziție de plată), suma de lei 150 și să trimită pe adresa S.S.F. o fișă de comandă completată după modelul de mai jos.

ÎN ATENȚIA ELEVILOR ȘI A PROFESORILOR

S.S.F. va continua să editeze în anul 1984 următoarele publicații :

1. **Limba și literatura română,** revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 20 de lei abonamentul anual) ;

2. **Limbă și literatură,** culegere de articole pentru profesori (4 volume, 60 de lei abonamentul anual) ;

3. **Limbile moderne în școală,** culegere de articole pentru profesori (2 volume, 35 de lei abonamentul anual) ;

4. **Buletinul S.S.F.** (1 volum ; se difuzează gratuit membrilor S.S.F. și profesorilor titulari de comandă care realizează abonamente colective.

Comenzile **(abonamentele colective)** — minimum 20 la revista **Limba și literatura română** și cel puțin 5 la culegerile **Limbă și literatură** și **Limbile moderne în școală** se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1984, profesorii care vor trimite (expedia) pînă la 31 decembrie 1983 cv. publicațiilor dorite (prin mandat poștal sau aviz de creditare în contul S.S.F. nr. 45.11.09.5, la C.E.C., Filiala sector 5, Calea Victoriei, nr. 7, București) și cîte o **fișă de comandă pentru fiecare titlu de publicație,** conform modelului de mai jos, într-un singur plic închis pe adresa S.S.F., str. Spiru Haret, nr. 12, sector 1, cod 79 664, of. P.T.T.R. 1, București.

Abonamentele individuale la revista elevilor și la culegerile pentru profesori **se fac numai prin factorii poștali,** conform Catalogului presei.

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . . instituția, școala. (liceul) . . . . . din . . . . . am expediat prin mandat poștal, aviz de creditare sau dispoziție de plată nr. . . suma de . . lei, reprezentînd cv. abonamentelor pentru anul 1984. (Se completează titlul publicației și numărul abonamentelor.) . . . . . .

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare de adresă se comunică în scris S.S.F.

Data

Semnătura

Lei 5